موزهٔ همایون

61-K

Dr. PAUL WITTEK

Ğalib, Ismâil

Müze-i Humâyûn;
Meskûkât ... (Cild 2).

GETTY RESEARCH INSTITUTE

3 3125 01143 5092

موزهٔ همایون

Digitized by the Internet Archive
in 2016

https://archive.org/details/muzeihumajunmask02gali

1252

موزهٔ همایون

مسکوکات قدیمهٔ اسلامیه قتالوغی (قسم ثانی)

ساسانیان و بیزانتین طرزنده‌کی سکه‌لر، خلفای امویه و عباسیه مسکوکاتی

فروع عباسیه‌دن

بنی طولون، بنی اخشید، آل سامان، بنو حمدان، آل بویه، بنی مروان
مسکوکاتی

اثر

اسماعیل غالب

معارف عمومیه نظارت جلیله‌سنك امریله طبع ونشر اولنمشدر.

قسطنطینیه

(مهران) مطبعه‌سی — باب عالی جاده‌سنده نومرو ۷

۱۳۱۲

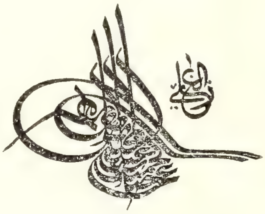

جناب حق شهریار کثیر الآثار و تاجدار مکارم شعار ولی نعمت بیمنتمز ولی نعمت عالمیان الغازی سلطان ﴿عبد الحمید﴾ خان ثانی افندمز حضرتلرینی تخت عالیبخت همایونلرنده با کمال شوکت وشان پایدار بیورسون.

علو الطاف و عنایات وسمو عواطف و مساعدات ملکدارانه‌لرندن حصه‌مند فیوضات بیغایات اولمقده بولنان موزهٔ همایونك ترقیات مشکوره‌سی آثارینی مجرد تحدیث نعمت ولی‌النعمت ضمننده انظار قدرشناسانه عرض وابرازه وساطت متمم ذمت عبودیت اولمسنه مبنی اوامنیهٔ خیریه‌یه استناداً بر مدتدنبری موزهٔ همایونده موجود اولان آثار و مسکوکات عتیقه‌یه مخصوص اوله‌رق ترتیب ونشرینه ابتدار اولنان قتالوقلر جمله‌سندن اولمق اوزره بوکره دخی آثار مسکوکهٔ اسلامیه‌نك اك مهملری اولان خلفای امویه و عباسیه سکه‌لرینی حاوی بولنان اشبو «مسکوکات قدیمهٔ اسلامیه» قتالوغی موقع استفاده‌یه وضع اولنمشدر.

سایهٔ کمالانوایهٔ حضرت ملکداریده اشبو قتالوغك محتوی اولدیغی مسکوکات اوروپاده صوك زمانلرده نشر اولنان قتالوقلرك محتویاتی راده‌سنده حائز اهمیت اولدیغی کبی صورت ترتیب ومندرجاتی دخی مکمل وهر درلو معلومات تاریخیه وفنیه‌یی جامعدر.

بناءً علیه موزهٔ همایونك بو كبی ترقیاتنجه احكام ارادات مكارم ایات حضرت جهانبانی‌یه موافق تسهیلات و معاونات جمیله‌یی اصلا دریغ بیورمیان معارف عمومیه ناظری دولتلو زهدی پاشا حضرتلرینك نام دولتلرینی بوراده بر اوردهٔ لسان احترام ایتمكی وجیبه‌دن عد ایله برابر اشبو اثر مهمك تألیف و تصنیفنه صرف مساعی و غیرت ایتمش اولان شورای دولت اعضاسندن برادرم غالب بكك دفعهٔ ثانیه اولمق اوزره وقوعه كلان خدمت مفتخره‌سندن طولایی دخی موزهٔ همایون نامنه اوله‌رق كندوسنه بیان تشكر ایدر وجمله‌مزك رضای معالی احتوای حضرت خلافتپناهی‌یه موافق دها نیجه خدمات عرضنه موفقیتمزی تمنی ایلرم .

موزهٔ همایون مدیری
حمدی بن ادهم

— مدخل —

مسکوکات قدیمهٔ اسلامیه که خلفای راشدین رضوان الله تعالی عنهم اجمعین حضراتیله خلفای امویه عصرلرنده واوائل دولت عباسیه‌ده ضرب اولنان دراهم و دنانیر اولوب بونلر فن مسکوکاتجه من کل الوجوه حائز اهمیت فوق العاده‌در.

دراهم ودنانیر اسلامیه‌نك انواعیله مسکوك اولدقلری نقوش وعباراتی وبالخاصه امور شرعیه‌ده کی تطبیقاتنه نظراً موازین ومقادیری حقنده کرك کتب فقهیه وکرك تواریخ قدیمه‌ده آز چوق معلومات لازمه اعطا قلنمش ایسه‌ده مسکوکات مبحوثه‌نك صدر اسلامده کی احوالیله سکهٔ اسلامیه‌نك ابتدای احداثنه دائر الك زیاده ایضاحاتی حاوی اولان مؤلفاته مأخذ اولان آثار ایکنجی واوچنجی عصر هجری مؤرخیننده بلاذری ورأقدی وامثالی کبی بعض علمانك روایات موثوقه‌یه مستند اوله‌رق یازدقلری کتابلر اولوب انلردن صکره ابن خلدونك مقدمهٔ تاریخیله علامهٔ مقریزینك کتاب النقودنده اولدقجه دها مفصل معلوماته تصادف اولنمقده‌در. مع مافیه اشبو ایکی مؤلف قدمای مؤرخینك اقوالندن بشقه سکهٔ اسلامیه‌نك بالتدریج کسب ایلدیکی احوال وتبدلاتدن دخی بحث ایلمشلر ایسه‌ده هر ایکیسنك سوزلرنده اصلاً پك دکل ایسه‌ده فرعاً بعض تناقض موجود اولدیغی کبی مسکوکاتك انواع وعباراتنه وسائره‌سنه دائر اولان روایتلریده آز چوق نواقصدن خالی دکلدر. بو کیفیت بو کونکی کونده مادةً وفناً تظاهر ایدن حقیقته مستند اوله‌رق اثبات اولنمقده‌در.

طقوز یوز تاریخندن صکره مؤرخلریمز سکه بحثیله پك مشغول اولما‌مشلردر. یالکز مسکوکات عثمانیه‌نك سنین اخیره‌ده‌کی بعض احوالندن

باحث اولەرق تواریخ عثمانیەدە ارە صرە فقرات مختصرە درج ایدلمش واو مناسبتلە مسکوکات قدیمەدن یك آز بحث ایدنلردە بولنمشدر .

اوروپاجە مسکوکات قدیمە فنی فن آثار عتیقە مثللو بر موقع مهم احراز ایتمش واستدلالات تاریخیەجە اك موثوق ومعتمد مأخذلردن بولنمش اولدیغندن فن مذکورك شعبات مختلفەسیلە مشغول اولان بر طاقم مشهور ذوات ظهور ایلمشدر . بوندن همان ایکی عصر اول اوروپانك بعض شهرلرندە بولنان موزەلردە وخصوصی مسکوکات قبینەلرندە اسلام مسکوکاتی جمع وتدارکیلە اوفق تفك قولکسیونلر وجودە کتورلمکە دخی باشلانمشدر . مستشرقیندن بعض ذوات تقریباً یوز قرق یوز اللی سنە مقدم ذکر اولنان قولکسیونلرك ـ مسکوکات قدیمهٔ سائرەنك اولدیغی مثللو ـ قتالوقلرینی تصنیف وتنظیمە تشبث ایدرك واسلام مسکوکاتی حقندە بعض معلومات وایضاحات دخی علاوە ایلیەرك برقاچ اثر وجودە کتورمشلردر .

لهذا علم مسکوکات اسلامیە دخی اوروپادە کیتدکجە اهمیت حاصل ایدرك مستشرقیندن بوعلمدە کسب اختصاص ایدنلر ظهور ایلە موزەلردە بولنان واللرینە کچن نقود اسلامیەنك خطوط مختلفە و مشکلەسنی قرائت واستخراجە چالیشوب تصادف ایلدکلری صعوباتە غلبە ایلە یواش یواش نائل موفقیت اولمشلردر . برطرفدن دخی بونلرك تطبیقات تاریخیەسندە حصر انظار دقتلە بعض حقیقتلر میدانە چیقارمشلردر .

خلفا مسکوکاتنە دائر یکرمی بش اوتوز سنەیە کلنجەیە قدر معلومات تاریخیە وایضاحات لازمەیی حاوی قتالوقلر وخصوصی اثرلر تألیف ونشر ایدن ارباب مسکوکاتك محدود اولمسی حسبیلە جملەسنك اسملرینی ومدوناتنی وهانکی ملتە منسوب اولدقلرینی کوسترمك قابل ایسەدە بورادە او قدر مفردانە کیرمکە حاجت کورەمدیکم کبی شو تفصیلاتی مشاهیر ارباب فن مسکوکاتدن (تیزن هاوزن) *Tiesenhausen* مخصوصاً جمع ایلدیکی

براثرده صره‌سیله کوسترمش و ۱۸۷۳ سنهٔ میلادیه‌سنه قدر خلفا مسکوکات مهمه‌سنه دائر نشر اولنان آثارك مندرجاتنی پك کوزل ایضاح ایتمشدر . بونکله برابر فن مسکوکات اسلامیه‌نك شمدیکی بولندیغی درجهٔ کماله ایصالی ایچون اخلافنه باشلیجه عرض خدمت و وساطت ایتمش اولان بعض ذواتك اسملرینی تصریح ایتمك لازم کلور ایسه انلرده ۱۷۸۲ سالندن باشلایه‌رق ۱۸۲۴ سنهٔ میلادیه‌سنه قدر یکدیکرینی متعاقب نشر آثار ایتمش اولان (آدلر) *Adler* و (قاستیغلیونی) *Castiglioni* و (تیخزن) *Tychsen* و (فره‌ن) *Fraehn* نام ذاتلردر .

بونلرك نشر ایلدکاری قتالوقلردن صکره قرق اللی سنه قدر آنلره نسبتله دها مکمل قتالوق نشر اولنمیوب فقط ینه خلفا مسکوکاتنه دائر بعض مهم رساله و مخطره‌لر چیقاران ذوات بولنمش و فن مذکورك ترقیاتنه چالشلمشدر . مملکتمزده وقتیله فن مسکوکات عتیقه‌نك اهمیتی هر نصل ایسه بك تقدیر اولنه‌مدیغندن ولو بك کوچك اولسون نه قولکسیونلر جمع و ترتیبنه و نه‌ده مختصرجه اولسون بعض رسائل تألیفنه صرف نقدینهٔ همت ایدن همان بولنمامش کبیدر . سنین اخیره‌ده بزم بیلدیکمز فن مبحوثه الك زیاده و بلکه الك اول مملکتمزده انتساب ایدن صبحی پاشا مرحوم اولوب اقوام مختلفه‌یه عائد خیلی مسکوکات قدیمه ایله بر چوق نقود اسلامیه جمع و تدارکنه موفق اولمغله برابر دیکر برقاچ ذاتی دخی بو یولده مساعی‌یه تشویق ایلمش وایشته موزهٔ همایونك ابتدای کشادینه تصادف ایدن اوزمانلردن اعتباراً اوراجه‌ده انواع مسکوکات جمع و تدارکنه باشلانمشدر .

جودت پاشا حضرتلری بوندن اوتوز یدی سنه اول دولت علیه تاریخنك بشنجی جلدینك حین تبییضنده یعنی ۱۲۷۶ سالنده صبحی پاشا مرحومك مسکوکات اسلامیه طاقملرینی بالاطراف تدقیق ایدرك یازمش اولدقلری فقرهٔ استطرادیه‌یی جلد مذکورده و ۱۲۷۸ سنه‌سنده نشر

ايتمشلردر . مملكتمزده برنجى دفعه اولەرق خلفا مسكوكاتى حقنده تدقيق سكه اوزرينه يعنى فناً اعطا قلنان معلومات ايشته بودر . اندن صكره صبحى پاشا مرحوم دخى ١٢٧٩ سنەسنده (عيون الاخبار فى النقود والآثار) نام تأليفلرنده مسكوكات اسلاميەنك ابتداى ايجاد وقطعى اوزرينه اولان فصل مخصوصى رساله شكلنده طبع ونشر ايتديرمشلردر. بو رساله‌ده خلفا مسكوكاتنه دائر مؤرخين قديمەنك رواياتى مختصراً حكايه وبعض سكه‌لردن استدلال اولنان احوال شويله‌جه محاكمه ايدلمشدر. رسالهٔ مذكوره ١٨٦٢ سنهٔ ميلاديەسنده بارون شلختا ايله موسيو مورتمان طرفندن آيرو آيرو ترجمه ايديلەرك نشر اولنمشدر. بوندن صكره ١٣٠١ تاريخنده موضوع موقع انتشار اولان (مرآت الحرمين) نام اثرده دخى مؤرخين قديمەنك روايتلرندن وتاريخ جودتدن نقلاً دراهم ودنانير حقنده بعض معلومات مجمله درج قلنمشدر .

يوقارودنبرو ذكر وتعداد ايلديكمز ذوات ايله عصر حاضرك اسملرينى تصريحه لزوم كورمديكمز سائر فن مسكوكات منتسبينى طرفلرندن ميدان استفادەيه وضع اولنان آثاردن برطاقمى متقدمينك اقوال ورواياتنى نقلدن عبارت وبرطاقمى دخى جمع وتدارك اولنەرق نظر تدقيق وتفحصدن كچوريلان مسكوكات قوللكسيونلرندن استنباط اولنان احواله مستند اولوب اشبو قسم ثانى علم مسكوكاتك اس الاساسى وخادم توسع وترقيسيدر .

(تيزن هاوزن)ك ١٨٧٣ تاريخلى اثر معتبرينه كلنجەيه قدر نشر اولنان رسالەلر وقتالوقلر مسكوكات اسلاميه فن مهمنك مقدماتندن معدود اولەرق واقعا مؤلفين حاضره ايچون برر رهبر اولمش ايسەده معلومات مكملەيى شامل وحائز اهميت اولمدقلرى كبى او وقته قدر موجود اولان قوللكسيونلر دخى پك نقصان اولەرق مسكوكات اسلاميەنك اهميت فوق العادەسنى تقدير ايتديرەجك برحالده دكللر ايدى . ١٨٧٥ سنهٔ ميلاديەسنده (استانلى لان - پول) *Stanley Lane-Poole*

انكلتره موزه‌سنك برچوق مدتدنبرو خيلى پاره‌لر وامكلر صرفيله تداركنه موفق اولمش اولديغى مسكوكات عتيقهٔ اسلاميه‌دن خلفا مسكوكاتى قوه‌لكسيوننه مخصوص اوله‌رق بر قتالوق نشر ايلمشدر . ايشته بو تاريخدن اعتباراً خلفا مسكوكاتنك انواعى واشكال ونقوشى والحاصل درجهٔ اهميتى ميدانه چيقمشدر . بوندن بشقه (استانلى لان ـ پول) يكديكرينى متعاقب شرق وغربده حكومت ايتمش اولان همان بالجمله دول ماضيهٔ اسلاميه‌نك دولت ابد مدت عثمانيه‌يه قدر سكه‌لرينى دخى آيرو آيرو تصنيف ايدوب قتالوقلرينى ومؤخراً بونلرك علاوه‌لرينى نشره صرف مقدرت ايلمشدر . مومى اليه حقيقةً يازمش ويازمقده بولنمش اولديغى اثاريله مستشرقين مياننده بر موقع ممتاز احراز ايتمشدر .

قتالوقلرك تنظيمى خصوصنده اتخاذ ايلديكى اصول اوروپاجه فوق‌العاده مقبول اولوب بو قتالوقلرك شامل اولديغى ايضاحات مكمله وتعريفات مدققانه مسكوكات حقنده مطلوب اولان معلوماتى مع زيادة استحصاله كافل اولمغله برابر مسكوكاتك تاريخ ومحل ضربلرينى ارائه ايتمك اوزره ترتيب وعلاوه ايلديكى جدوللر ارباب مسكوكاتدن زياده مؤرخينك سنين متسلسله‌ده هرهانكى حكومتك اداره‌سنده بولنان ممالكى وملوك وامراسنى يك نظرده تعيين ايده بيلملرى ايچون پك بيوك استفاده‌لرينى موجب وسائطدندر . حاصلى سنين اخيره‌ده فرانسه‌ده چيقاريلان قتالوقلرك بو اصولده تنظيمنه مجبوريت كورلمشدر . محرر كم‌بضاعه ايچون دخى بو بابده بشقه بر صورت ارامق ويكى بر اصول اتخاذ ايتمك ممكن دكل ايدى .

فرانسه مسكوكات قبينه‌سى مسكوكات اسلاميه قونسرواتورى موسيو (هانرى لاووا) *H. Lavoix* دخى (١٨٨٧ م ١٣٠٥ ه) سنه‌سنده مذكور قبينه‌ده موجود اولان خلفا سكه‌لرينى تصنيف وترتيب ايدوب قتالوغنى نشر ايتمشدر . اشبو قتالوقده ساسانى وبيزانتين طرزلرنده‌كى مسكوكات اسلاميه ايله افريقا واندلسده قطع اولنان لاتين عباره‌لى

سکه‌لر داخل اولدیغی حالده مسکوکات امویه وعباسیه‌دن التون، کموش وباقر اوله‌رق تمام بیك التیوز طقسان بر عدد مختلف النوع سکه درج ایلمشدر .

بو قولکسیون وبو قتالوق انکلتره موزه‌سنك کیلر مستثنا اولمق اوزره او زمانه قدر نشر اولنان قتالوقلری پك اهمیتسز براقدیغی کبی فن مسکوکات اربابنك بر طاقم ترددات وشبهاتنی همان برطرف ایتمکه کافل اوله‌جق نیجه حقایق میدانه چیقارمشدر . موسیو لاووانك اشبو قتالوغه یازدیغی مقدمه مسکوکات اسلامیه حقنده عادتا بر تاریخچه عد اولنه بیلوب پك چوق دقایق فنیه‌دن بحث و خصوصیله روم ولاتین عباره‌لی سکه‌لرده شمدی‌یه قدر حل اولنه‌میه‌رق مبهم قالمش اولان مسائلی پك کوزل حل ایلمشدر . کندوسنك وسعت قریحه‌یه مالك بر صاحب اقتدار اولدیغی کرك بو اثریله وکرك اخیراً نشر ایدوب درجهٔ اهمیتی دیکری راده‌سنده بولنان اندلس وافریقا ملوك قدیمه‌سی مسکوکاتی قتالوغیله ومسکوکات اسلامیه‌یه دائر سائر بر طاقم رسائل مفیده ایله ثابتدر . موسیو لاووا کچن ۱۸۹۲ سنهٔ میلادیه‌سنده وفات ایدوب مومی الیهك ترجمهٔ حالنی وتذکیر نامنی شامل افاضل مستشرقیندن موسیو (هانری صووه‌ر) *H. Sauvaire* فرانسز مسکوکات جمعیتنك رسالهٔ سنویه‌سنده مفصلجه بر مقاله نشر ایدوب بونده متوفی لاووانك قدرت علمیه‌سنی وفن مسکوکات اسلامیه‌ده‌کی وقوف ومعلوماتنی بیان ایتدکدن صکره مسکوکات اسلامیه اوزرینه وقوعبولان تحریات وتدقیقاتیله نشریاتنی ومذکور قابینه ایچون ممالك شرقیه‌یه اجرا ایلدیکی سیاحتلرده نادر سکه‌لر تدارکی و بروجه محرر ایکی مهم قتالوق تألیف و تنظیمی کبی سبقت ایدن خدماتنی بر صورت ستایشکارانه‌ده ذکر وتعداد ایلمش وخاتمهٔ مقاله‌سنده: «اسلام سکه‌لرنجه اوروپانك الك زنکین قبینه‌سی اولان فرانسه مسکوکات قبینه‌سنك مالك اولوب متوفی لاووانك تألیفنه تشبث ایلدیکی آثار مسکوکهٔ نادره

قتالوقلرينك احتمالكه بعدما نقصان قالمسندن قورقار ايسه‌كده انشاالله ظنمز بيهوده‌يه چيقار » فقره‌سنی علاوهٔ كفتار ايتمشدر .

مقالهٔ مذكوره صاحبی موسيو (صووه‌ر) زمانمزك اوروپاده بولنان مستشرقينی ميانندە شايان تذكار ذواتدندر . مسكوكات اوزرينه آثار متعدده‌سی اولوب بالخاصه (١٨٨٢ م ١٣٠٠ هـ) سنه‌سنده نقود واوزان ومقايس اسلاميه‌يه دائر درت جلددن عبارت بر اثر نشر ايلمشدر . مندرجاتی فقها ومؤرخين عربك كتب معتبره‌سندن تعيين اسم وشهرتله برابر عيناً نقل وترجمه قلنمشدر . برنجی عصر هجريدن اون ايكنجی عصره قدر ضرب اولنان نقود اسلاميه‌نك احوالی وكذلك اوزان ومقيا- سانك انواعی تماميله درج وارائه اولنمشدر . اشبو اثر مجرد تاريخ مسكوكات واوزان واكيال ومقياسات اسلاميه‌يه خدمت مقصديله واو نام التنده تأليف اولنوب فی الحقيقه او قدر معلومات مفيده‌يی جامعدركه بوكونكی كونده ارباب فن سكه وهندسه ايچون پك مهم ومعتمد برمأخذ اولمشدر .

(دون وازكز كيپو) *D. V. Vazquez Queipo* نام مؤلفدن صكره بو يولده بر اثر وجوده كتورلمامشيدی . مومی اليه كيپو بوندن اوتوز التی سنه اول يعنی (١٨٥٩ م ١٢٧٦ هـ) سالنده ملل مختلفهٔ قديمه‌نك اصول سكه و وزن ومساحه‌سنه دائر اوچ بيوك جلدی حاوی بركتاب تأليف ونشرينه همت ايتمش ايسه‌ده بونك اسلام مسكوكات واوزاننه دائر اولان قسمی موسيو صووه‌رك جمع وتحرير ايلديكی معلومات درجه‌سنده مكمل دكلدر .

خلاصهٔ كلام مسكوكات اسلاميه عالم مدنيتده بحق بر موقع مهم وممتاز احراز ايدوب اكا عائد اولان فن مخصوصك نيجه منتسبين ومتخصصينی ظهور ايدرك تحريات وتتبعات عميقه‌يی موجب اولمش و بر بچوق ايكی عصردنبرو اشبو فن مهمك ترقيسنه چاليشيله‌رق بروجه مشروح شو بولنديغی درجهٔ كماله ايصال قلنمشدر .

مدخلمزك بورایه قدر اولان مندرجاتی مجرد قارئین کرامجه بر معلومات مجمله حاصل ایدلمك اوزره مسکوکات اسلامیه‌یه دائر آثار ومؤلفاتك بر تاریخچه‌سنه حصر اولنمش و صدده شروعدن اول موزهٔ همایون قولکسیوننك حاوی اولدیغی مسکوکاتك اشبو قتالوقده صورت ترتیب وتصنیفندن وبعض معلومات تاریخیه ایله ایضاحات مقتضیه‌دن عبارت اولان شو مدخلمزك صورت ترتیب وتقسیماتندن دخی بر نبذه‌جك بحث ایتمك لازمه‌دن کورلمشدر.

موزهٔ همایونده اقوام مختلفه‌یه عائد اوله‌رق موجود و مدخر اولان نقود قدیمه‌دن اسلام مسکوکاتی میاننده کموش اولمق اوزره ایکی بیك عدده قریب خلفای امویه وعباسیه سکه‌سی ظهور ایدوب بونلرك تصنیف وترتیبنه مباشرت اولندقده بونلردن متسلسلاً هرخلیفه‌یه عائد ودارالضرب وسنه‌لری و طرز وشکللری آز چوق یکدیکرندن فرقلی والحاصل قولکسیون تشکیل ایده بیله‌جك صورتده سکز یوز اللی درت عدد سکه تفریق اولنه بیلمش وما باقیسی دیکرلرینك تماميله عینی ویاخود اوقونه‌میه‌جق درجه‌ده سیلك وبوزوق اولدیغی ایچون انلر طبیعی بر طرف ایدلمشدر. التون سکه‌لر مقدار قلیلده ظهور ایدوب اثنای ترتیبده موزهٔ همایون اداره‌سنك همت مخصوصه‌سیله یکیدن تدارك اولنه بیلانلر ایله برابر سکسان یدی عدده بالغ اولمش وبونلرك بعضیلری بالضروره خاتمهٔ کتابده علاوه صورتیله کچورلمشدر. باقر مسکوکات دخی اولدقجه متنوع وفقط مقدار قلیلده بولنه بیلمشدر. ساسانی طرزنده‌کی اسلام سکه‌لری پك مکمل اولوب بیزانتین طرزنده‌کیلر ایسه انلره نسبتله آزدر. قتالوقده اولاً ساسانی و ثانیاً بیزانتین شکلنده‌کیلر کوستریلوب انلردن صکره طرز مخصوص اسلامیده‌کی خلفای امویه و عباسیه سکه‌لری صره‌سیله وفقط باقرلری آیروجه نهایتلرنده یازلمشدر.

دولت عباسیه فروعندن عد اولنوب عراقین وجزیرهٔ مابین النهرین

و مصرده حكومت ايدن بعض امرا سكه‌لرينك دخی اشبو قتالوغه درج وعلاوه‌سی من جهتٍ موافق كورنمكله انلرده تاريخ اعتبـاريله خلفای عباسيه سكه‌لرندن صكره ترتيب قلنمشـدر . خاتمه‌يه دخی علاوه قسميله مسكوكات قتالوقلرنجه لازم ملزوم قبيلندن اولان متعدد فهرستلر كچورلمشدر.

مسكوكات مندرجه‌سـنك مقدار مجموعی اوبله پك كليتـلی كورنمز ايسه‌ده ايچنده خيلدن خيلی بيمثل ونادر سكه‌لر بولنمسی وعلی‌العموم شكل وطرزلرينك تنوعی وضربخانه‌لرك تعددی كبی فن نقطهٔ نظرنجه مقبول وملتزم اولان احـوالدن طولايی اشبو قولكسـيون اوروپاده الك صوك ترتيب وقتـالوقلری نشر اولنان قولكسـيونلر درجه‌سنده حائز اهميت وبلكه دها قيمتداردر دينه بيلور .

مدخلمزه كلنجه مسكوكات قديمهٔ اسلاميه‌نك حال ابتدائيسـيله اكا متفرع معلومات تاريخيه وقتالوغك حاوی اولديغی سكه‌لر حقنده ايجـابنه كوره ايضاحات فنيه ومقتضيه‌دن عبارت اولوب درت قسمه تقسيم قلنمشدر.

برنجيسی: صدر اسلامده‌كی نقود متداوله — شكل كسرويده درهملر. ايكنجيسی : شكل روميده دينار وفلسلر — بونلرك انواعی. اوچنجيسی: طرز اسلاميده‌كی دينار ودرهملرك ابتدای ايجاد وقطعی — مسـكوكات امويه. دردنجيسی: مسكوكات عباسيه — فروع عباسيه سكه‌لری حقنده‌در.

— ۱ —

زمان سـعادت اقتران حضرت رسـالتپناهيده سكه ضرب اولنميوب بين العرب ايدیٔ تداولده بولنان نقود قبل البعثه متعامل اولديغی وجهله ابقا قلنمشـيدی . ممالك متجاوره ايله جريان ايدن مناسـبات تجاريه‌دن طولايی هرمملكتك مسكوكاتی اخذ وقبول اولنوب مثلا سوريه قطعه‌سندن رومی ديدكاری روم ايمپراطورلرينك دينارلری وايراندن كسروی تعبير ايتدكاری ساسـانيان حكمدارلرينك درهملری ارزاق واشـيای تجاريه

اخراجاتنه مقابل كليتله قطعهٔ حجازیه‌یه ادخال قلنور ایدی . یمن قطعه‌سندن دخی مسكوكات حمیریه ورود ایتمكده ایدیسه‌ده بونلر دیكرلرینه نسبتله پك جزئی مقدارده كلور ایدی .

ابو هریرة رضی‌الله عنهدن روایت اولنان بر حدیث شریفده عراقك درهم وقفیزلری، شامك مدّ ودینارلری، مصرك اردب ودینارلری ذكر وبیان بیوریلوب شو صورتله هر مملكتك نقود واكیالنك اسم وجنسی تعیین بیورلمشدر. وقت سعادت حضرت نبویده اولدیغی كبی زمان خلافت ابو بكر صدیقده دخی مسكوكات بر قیمت موضوعه اوزرینه عیناً رایج اولمیوب مقادیر وزنیه ایله (تبر) یعنی كولچه حالنده اخذ ورد قلنور ایدی . حاصلی اوائل خلافت عمر الفاروق رضی‌الله عنهه قدر كذران ایدن مدتده معاملات بویله جریان ایلمشدر .

معلوم اولدیغی اوزره بین العرب كموش مسكوكات درهم و آلتون سكه‌لر دینار نام عمومیسیله موسوم اولوب [۱] فقط مؤرخین قولنجه ایرانك كسروی سكه‌لری «بغلیه» و «سوداء وافیه، طبریهٔ عتق» ورومی دینارلری «هرقلیه» ویا «قیصریه» كبیناملر ایله تسمیه قلنمشیدی . و مختلف اسملر ایله یاد اولنان درهملر وزناً یكدیكرندن فرقلی ایدیكه سبب تخلف اسامی دخی بوكا مبنی ایدی .

درتیوز یكرمی سنه‌یی متجاوز عراق وایرانده حكمفرما اولان ملوك ساسانیه ممالكی عمر الفاروق رضی‌الله عنه حضرتلرینك زمان خلافتنده قسماً ضبط اولندیغی كبی بقیهٔ ممالك وسیعهٔ ساسانیه فتوحات متعاقبه

---

[۱] درهمك معنای لغویسی سكه ایله مضروب كموشدن بر لوحهٔ مستدیره ودینار دخی كذلك علی العموم آلتوندن مسكوك مدور بر پارچه دیمكدر . انجق لسان فقهده (درهم) مطلق اولدیغی حالده كموش سكه‌نك وزن معیننه ودینار دخی بر مثقال ثقلنده‌كی آلتونه اطلاق اولنور. سكه لفظی وجوه دراهم ودنانیره ضرب نقوش وعباراته مخصوص تیمور تمغالرك اسمی اولدیغی حالده بطریق النقل لوایح مسكوكه‌یه علم اولمشدر .

نتیجه‌سی اوله‌رق یزد جرد رابع زماننده و ۳۲ سال هجریسنده قطعیاً وکاملاً ایادئ اسلامیه‌یه کچمشدر .

حضرت فاروق فتح اولنان بلدانده متداول اولان مسکوکات کسرویه‌یی شکلاً تغییر بیورمیوب هر طرفده بولنان امرا و ولاة اسلامیه اشاغیده ایضاح ایده‌جکمز وجهله بعض تعدیلات وعلاوات ایله ینه طرز قدیم کسرویده سکه قطع ایتدیرمشلر و بو حال شرقده خلفای راشدین حضراتی زمانیله دولت امویه‌نك اوائلنده دوام ایتدیکی کبی دولت عباسیه وقتنده طبرستان قطعه‌سنده دخی یوز التمش یوز یتمش سنه‌سنه قدر باقی قالمشدر . شو کیفیت مؤرخین عربك روایاتیله معلوم و مدلل اولدیغی کبی شکل کسرویده‌کی سکه‌لرك مدت دوامی و رسم وطرزلری الیوم موجود اولان سکه‌لر ایله واصل مرتبهٔ ثبوتدر .

مسکوکات ساسانیه‌نك موازین ومقادیری متخالف اولمسیله حضرت عمر رضی الله عنه بونلرك توحید وتصحیح وزنلرینی تنسیب بیورمشلردر. البلاذری [۱] کتابنك امر نقوده دائر اولان فصلنده روایات موثوقه‌دن اوله‌رق نقل وتحریر ایدرکه: « قوم عجمك ضرب ایلدیکی دراهم مختلف اولوب دراهم کبار و دراهم صغار نامیله بیوك وکوچکلری وار ایدی . بعضلری بر مثقالکه یکرمی قیراط وبعضلری اون ایکی قیراط وبعضلری دخی اون قیراط یعنی نصف مثقال وزننده ایدی . اسلامیتك ظهوریله اداء زکاة ایچون برحد وسط بولمغه احتیاج حاصل اولمسیله ذکر اولنان ۲۰ و۱۲ و۱۰ قیراطك اخذیله بونك حاصل جمعی ۴۲ قیراطه بالغ اوله‌رق عدد مذکورك ثلثی مقدار ثقلتنده یعنی ۱۴ قیراط وزننده سکه ضرب ایلدیلر . ایشته (درهم عربی) دینار العزیزك [۲] قیراطلرندن ۱۴

[۱] کتاب فتوح البلدان لاحمد بن یحیی بن جابر البلاذری صحیفه ٤٦٥

[۲] (الدینار العزیز) خلفای عظام طرفلرندن ضرب ایتدیریلان سکه‌لره اطلاق اولنه‌یور .

قیراط وزننه مساوی اولدی، وهر اون درهمك وزنی دخی یدی مثقال اولوب شو حالده ۱٤۰ قیراط وزن سبعه[۱] اولمش اولور.»

اوزان شرعیه بحثی پك دقیق و اولبابده پك چوق اقوال وروایات اولوب حساب وتفصیلی کتب فقهیه ومعتبره‌ده کوریله‌جکندن شو قدرله اکتفایی مناسب کوردم.

طرز کسرویده ضرب اولنان دراهم اسلامیه الك اول ایشته بیان اولنان وزن و ثقلتده اخراج قلنمش اولوب خطوط و اشکالنه کلنجه بالاده سویلدیکمز وجهله انموذج کسرویسی، نام خسرویسی، لسانی، خط پهلویسی، منقوش اولان آتشکده‌سی، سکه‌نك خالصیتنه دلالت ایتمك اوزره کنارلرینه یازیلان بعض کلماتی و زهره ایله قمرك اقترانه اشارت و ایرانیان بیننده خیر وسعادته علامت اولان کوکب و هلال رسملری تماميله ابقا ایدیله‌رك تقلید وقبول قلنمشدر. انجق تاریخ ضربلری سنهٔ هجریه‌یه تحویل اولندیغی کبی شعائر اسلامیه‌دن اوله‌رق بر وجهنك کنارنده خط کوفیله (بسم الله) (بسم الله ربی) (الحمد الله) و بعضاً (بسم الله لا اله الا الله وحده محمد رسول الله) عبارات جلیله‌سی درج ایدلمش وخلفای امویه زماننده‌کیلر ایله عباسیه دورنده طبرستانده ضرب اولنانلرده نام خسروی الغا ایله والیلرك اسملری ـــ ابتدالری خط پهلوی وصکره‌لری خط کوفیله ـــ سکه‌نك محل مخصوصنده سبك وعلاوه قلنمشدر.

فناً طرز ساسانیده اوله‌رق اسلامه مخصوص اولان سکه‌لری تفریق ایدن علامت بروجه محرر اولاً خط کوفیله یازیلان بسمله وتوحید وتحمید وایکنجی درجه‌ده اسامیٔ ولاة وسنهٔ ضرب اولدیغی ازادهٔ بیاندر.

[۱] وزن سبعه دینارلره مخصوص بر تعبیردر. بهری ۱٤ قیراطدن اون درهم ۱٤۰ قیراط اولوب یدی مثقال اون درهم اولنجه هر بر مثقال ۲۰ قیراط اولمش اولور. بر مثقال بر دینار دیمکدر.

ساسانیان حکمدارلری مسکوکاتی عصر حاضرك ابتدالرنده مبهم و غیر مکشوف بر مسئله حکمنده بولندیغی حالده ارباب فنك جهد وغیرتلری سایه‌سنده تدریجاً حل وکشف اولنمشدر . فرانسه مسکوکات قبینه‌سی قونسرواتوری متوفی موسیو (لاووا) خلفا مسکوکاتی قتالوغنه یازدیغی مقدمه‌ده [۱] بو بابده شمدی‌یه قدر وقوعبولان تتبعات وتحریات حقنده معلومات مجمله اعطا ایتمش اولدیغندن شوراجقده خلاصةً نقل ایلدم . مومی الیه دییورکه : « مسکوکات ساسانیه عادتا بر مسئلهٔ مبهمه اولدیغی حالده ۱۸٤۳ سنهٔ میلادیه‌سنه قدر غایت اغیر وپك مشکلات ایله اکلاشلمغه باشلایوب زمانمزده ایسه ارتق بزلر ایچون تماماً حل وکشف اولنمشدر . هیچ بر وقت علوم و فنون شرقیه حقنده اولان تحریات وکشفیات وقتمزده‌کی قدر درجهٔ ترقیاته واصل اولمامشدر. مشهور (سیلوستر دو ساسی) *Silvestre de Sacy* نك مساعئ ابتدائیه‌سندن وآنی تعقیباً موسیو (اوسیلی) *Ouseley* وموسیو (دو لونغپریه) *de Longperier* نام‌ذاتلرك تحریات وتدقیقاتندن صکره پروفسور (اولزهاوزن) *Olshausen* نك سکهٔ ساسانیه وعبارات پهلویه اوزرینه یازدیغی اثر شو فنك اهمیت فوق العاده‌سنی میدانه چیقارمش وبو آنه قدر بونلرك استخراج وقراءتنده‌کی ترددات وشبهاتدن قورتاره‌رق بر اصول وقاعدهٔ سالمه اتخاذیله برابر بر مسلك مخصوص کشاد ایتمشدر . » موسیو لاووا بو بابده‌کی افاداتنه شو وجهله ختام ویرمشدر : « (ادوار طوماس) *E. Thomas* نام ذات معلم اولزهاوزنك تتبعاتنی تعقیب ایله ۱۸٤۹ دن ۱۸۷۸ سال میلادیسنه قدر کرك پهلوی یازیلری و لسانی وملوك کسرانك سکه‌لری وکرك خلفای راشدین وامویلرك پهلوی لسانیله اولان درهملری حقنده برچوق اثرلر نشر ایلمشدر . مسکوکات شرقیه منتسبینی بو صاحب اقتدارك مساعئ مفیده‌سندن طولایی کندوسنه منتداردرلر . موسیو

[1] Lavoix, *Catalogue des monnaies musulmanes, Khalifes Orientaux.* Pref. p. V.

(استيقل) Stickel وموسيو (دورن) Dorn ك بوبابده‌كی آثاری دخی شايان تذكار اولوب استانبولده بولنان موسيو مورتمان A-D. Mordtman دخی صبحی پاشا مرحومك مالك اولديغی مهم بر قولكسيوندن استفاده ايله طرز ساسانيده‌كی اسلام مسكوكاتی اوزرينـه اولان تحريات سابقه‌يی بالتعقيب هپسنی جامع و صـوك بر تدقيق اولمق اوزره مهم بر اثر نشر ايلمشـدر . حاصلی شو فندن استحصـال اولنه‌جق فوائد درجه‌سـنده اوله‌رق حل مسئله‌ده تصادف اولنان مشكلات مساعی واقدامات مصروفه‌دن اكلاشيله‌بيلور . مع مافيه نتايج مطلوبه مكملاً وقطعياً ساحه آرای حصول اولمشدر . »

واقعا خطوط پهلويه ايله محرر اولان سـكه‌لرك بر منوال محرر فن مسكوكات علماسی طرفندن كوزلجه حل وقرائت اولنمش اولملرينه نظراً ارتق بو بابده شبهه و تردده محل قالمامش و اله كچن سكه‌نك كيمه عائد اولديغی وتاريخيله محل ضربی اكلاشلمقده بولنمشدر .

موزهٔ همايونده موجود اولان طرز كسروی سكه‌لر — برايكی نقصانی استثنا ايدلديكی حالده — اهميتلی بر قولكسيون تشكيل ايلمشدر . تدقيق وتفريق ايچون بو سكه‌لر محرر فقيره توديع اولنديغی زمان يكرمی اوچ عددی غالبا بوندن خيلی سـنه‌لر مقدم صبحی پاشـا مرحوم طرفـندن موسيو (مورتمانه) قرائت ايتديريله‌رك اسم وتاريخلری موضوع اولدقلری كاغدلر اوزرينه يازلمشيدی . قصور يكرمی درت عددی قاريشيق برحالده بولنمش اولديغندن بونلرك خط پهلويله محرر اولان تاريخ ومحل ضربلری ارباب فنـك يازدقلری آثارك بخش ايلديكی تسهيلات سايه‌سـنده طرف عاجزانه‌مدن قرائت و ديكرلری دخی مكرراً تطبيق و تدقيق قلنـدقدن صكره صره‌سيله ترتيب وقتالوغه ادخال اولنمشدر . قتالوغمزك متنی نظر مطالعه‌دن كچورلديكی حالده اكلاشيله‌جغی وجهله موزهٔ همايونده موجود طرز سـاسانی سكه‌لرينك الك قديمی ٢٠ سنهٔ هجريه‌سـنده هراتده ضرب

ایدلمش بر سکه‌در . علامهٔ مقریزی کتاب النقودنده: «عمر بن الخطاب رضی الله تعالی عنه حضرتلرینك سکزنجی سنهٔ خلافتلرنده و اون سکزنجی سنهٔ هجریه‌ده سکهٔ کسرویه‌نك عینی نقش وشکلده ضرب دراهم بیوروب فقط بعضلرینك کنارنده: (الحمد لله) و بعضیسنده: (محمد رسول الله) و بعضلرنده: (لا اله الا الله وحده) کلمه‌لرینی علاوه ایتدیردی وبعض سکه‌ده دخی (عمر) یازدیردی .» دیمشدر . مشارالیه حضرتلرینك سکزنجی سنهٔ خلافتلری اون سکزنجی دکل یکرمنجی سنهٔ هجریه‌یه تصادف ایدوب ایشته بو سکه‌نك مؤلف مومی‌الیهك بیان ایلدیکی سکه‌لردن اولدیغی درکاردر. فقط کنارنده خط کوفیله (بسم الله) محرردر. مقریزینك بیان وارائه ایلدیکی کلمات ایله (عمر) اسمی حقنده بر سهوی اولوب چونکه آتیاً کوریله‌جکی وجهله کلمهٔ توحید سنین اخیره‌ده کسیلان شکل کسروی سکه‌لرده و (عمر) اسمی دخی طبرستان والیلری مسکوکاتنده یازلمشدر . تاریخ جودتده[۱] دخی شو مطالعه پك کوزل تشریح ایدلمشدر . ارباب فن مسکوکاتدن بالاده اسمی سبقت ایدن موسیو طوماس الك قدیم شکل کسروی سکه‌لردن کذلك ۲۰ تاریخلی بر درهم نشر ایلدیکنی و مرحوم طبیب اسماعیل پاشانك طاقمنده ۲۵ تاریخلی بر سکه کوردیکنی و کندی قولکسیونلرنده ۲۶ تاریخلی برسکه بولنوب کنارنده کذلك (بسم الله) یازیلی اولدیغنی صبحی پاشا مرحوم رساله‌سنده[۲] بیان ایلمشدر. موسیو لاووا ایسه مقدمه‌سنده[۳] طرز کسرویده‌کی اسلام سکه‌لرینك ۲۵ تاریخندن اعتباراً ضربنه مباشرت اولندیغنی سویلمش ایسه‌ده قتالوغنده کوریله‌مامشدر . عثمان ذوالنورین و علی المرتضی رضوان الله تعالی عنهما حضراتنك زمان خلافتلرنده دخی کذلك تعریف

---

[۱] تاریخ جودت (تمثیل اول) جلد ۵ صحیفه ۲۹۶

[۲] عیون الاخبار نام اثردن مسکوکات اسلامیه‌یه دائر فصلی حاوی رساله صحیفه ۷

[۳] Lavoix. Pref. o. VII.

اولنان شکل وصورتده ومختلف محل وسنه‌لرده درهملر ضرب اولنوب بونلرك كنارلرنده (بسم‌الله ربی) یازلمشدر .

چهاریار گزین حضراتندن صکره خلفای امویه‌نك برنجیسی اولان حضرت معاویه زماننده و ۴۳ و ۴۷ سنه‌لرنده کسیلان سکه‌لر کذلك بالاده کیلرك تمامیله عینی اولوب فقط ۵۱ سالندن اعتباراً شکل کسرویده ضرب اولنان درهملرده باشلیجه بر تبدل وقوعه کلمشدر : شرقده بولنان ولاة وامرای اسلامیه طرف خلافتدن ویریلان امر ومأذونیته بناء شمدی‌یه قدر وجوه مسکوکاتك یعنی تصویر کسرانك صاغنده محرر (هوسروی) خسرو نامی چیقاریله‌رق یرینه ینه حروف پهلویه ایله ولاة وامرای اسلامیه‌نك اسملری یازلدیغی کبی عبدالملك بن مروانك مقام خلافت امویه‌یه کلسیله برابر ضرب اولنان سکه‌لرده کندی نام وعنوانی یعنی « عبدالملك امیر المؤمنین » عباره‌سی کذلك خط ولسان پهلویله کوسترلمش وعصر مذکورده والیلر نامنی حاوی درهملر ضربنده دخی دوام قلنمشدر . بونلرك كنارلرنده کمافی السابق شعائر اسلامیه‌دن اولان (بسم‌الله) و بعضاً « بسم‌الله ربی » عباره‌لری ابقا ایدلمشدر .

دراهم کسرویه‌نك یتمش سکز ویتمش طقوز سنه‌لرنده یکیدن وقسماً بر تبدله دها اوغرادیغنی کوریله‌یور . خلیفه عبدالملك طرفندن عراق قطعه‌سنه والی نصب ایدلمش اولان حجاج بن یوسف (بیضا) ده ضرب ایتدیرمش اولدیغی سکه‌لرده اسمنی خط پهلوی یرینه ایلك دفعه اوله‌رق خط کوفی ایله یازدیرمش اولدیغی کبی ۷۹ تاریخلی سکه‌نك دورهٔ خارجه‌سنده برنجی دفعه اولمق اوزره (بسم الله لااله الا الله وحده محمد رسول الله) عبارهٔ جلیله‌سنی علاوه ایتدیرمشدر . بو سکه‌لردن موسیو (مورتمان) ۸۰ و ۸۳ تاریخلی اولمق اوزره ایکی سکه دها نشر ایلمشدر . شوحالده حجاج یتمش سکزدن سکسان اوچ تاریخنه قدر بوطرزده سکه کسدیرمش دیمکدر . بو بابده مؤرخینك اقوالنده تناقض بولندیغی کبی روایتلری یکدیکرینه مخالف

وحقیقت حاله غیر مطابقدر. حجاجك سكه‌یه (احد الله الصمد) ویاخود (بسم الله) یازدیردیغنی و کندو اسمنی علاوه ایلدیکنی وایشته بو سکه‌ده وزناً تبدلات وقوع بولوب بونلره دراهم (بغلیه) تسمیه قلندیغنی بلاذری وماوردی کبی مؤلفین متقدمه [۱] بیان ایله سنهٔ ضربنی یتمش بش ویتمش التی اولمق اوزره نقل وروایت ودها سائر بعض مؤلفین دخی او یولده وسطحیجه ادارهٔ کلام ایده‌یورلر. ابن خلدون ایله مقریزی ایسه اشبو سکه‌لری عبدالملك طرز مخصوص اسلامیده احداث ایلدیکی دراهم ایله قارشدیروب روایات متناقضه‌ده بولنمغله برابر مقریزی: «مسکوکات جدیده مدینهٔ منوره‌یه ورود ایتدکده صحابهٔ کرامدن برحیات بولنانلر اخذ واعطاسنی منع ایتمیه‌رك رواجنه جواز ویردیلر وانجق اوزرنده صورت بولندیغندن نقشنه اعتراض ایتدیلر.» دیو علاوهٔ گفتار ایتمشدر. ایشته بالکز شو فقره‌دن حقیقت تظاهر ایده‌یور که حجاجك تهلیل و توحید علاوه‌سیله و نامنی درج ایله ضرب ایلدیکی سکه شکل ساسانیده اولوب بالاده تعریف قلنان سکه‌لردندر. یوقسه اشاغیده ذکر ایده‌جکمز وجهله خلیفه عبدالملك وضع ایلدیکی اصول وشکلده کی دراهم جدیده‌دن دکلدر. وملت موسویه‌دن سمیر نامنده برسکه زنك اسمنه نسبتله (سمیریه) تسمیه اولنان درهملرده ینه بونلر اولمق لازم کله‌جکدر.

عبدالله بن زبیر رضی الله عنه حضرتلرینك خطهٔ حجازیه‌ده خلافتلری آواننده مکهٔ مکرمه‌ده ناملرینه سکهٔ مدوره ضرب واخراج واولدن جاری اولان غیر مطبوع سکه‌لرك شکل ونقشی حسن صورته تبدیل قلندیغنی وصدر اسلامده الك اول سکهٔ مستدیره ضرب ایتدیرن مشارالیه اولوب سکه‌لرینك بر وجهنه (محمد رسول الله) ودیکر طرفنه (امر الله بالوفاء والعدل) تحریر ایدلمش اولدیغنی ینه ابن خلدون ایله مقریزی کتابلرنده کوسترمشلردر. وبرادرلری مصعب بن زبیر حضرتلرینی

[۱] کتاب فتوح البلدان صحیفه ٤٦٨، کتاب الاحکام السلطانیه صحیفه ١٤٨

عراقه والی نصب ایتدکده کندوسنه سکه ضربنی دخی امر بیوردقلری وشو سکه‌لرك بر یوزنده (الله) ودیکر یوزنده (برکت) کلمه‌لری درج اولندیغی کذلك مؤرخین مومی الیهمانك جمله‌ٔ روایتلرندندر .

متقدمین عبدالله بن زبیر حضرتلرینك سکه‌لرینی سکوت ایله کچوب انجق مصعب ابن زبیرك برادرلری امریله ۷۰ سنهٔ هجریه‌سنده واکاسره سکه‌سی طرزنده قطع درهم ایدوب بروجه مشروح بر جانبنه (الله) ودیکرینه (برکت) یازدقلرینی بیان ایتمشلردر . علامة البلاذری دییورکه مصعب حضرتلرینك ضرب ایتدیردیکی درهملر مقدار قلیل اولوب بالآخره کسر ومحو اولنمشدر . علی روایة بو کیفیت ادارهٔ حکومت حجاج النه کچنجه وقوع بولمشدر .

عبدالله بن زبیر حضرتلرینك سکه‌سی مقریزی وابن خلدونك افاده‌لرینه باقیلور ایسه برطرز مخصوصده اولمق لازم کله‌جکی ظن اولنور ایسه‌ده اویله اولمیوب بونك دخی شکل ساسانیده بولندیغی موجود سکه‌لر ایله واصل مرتبهٔ ثبوتدر . هر نقدر موزهٔ همایون قولکسیوننده ظهور ایتمامش ایسه‌ده متوفی لاووا قتالوغنده مشارالیهك نامی لسان وخط پهلویله (عبدالله امیر المؤمنین) یازیلی وکنارنده خط کوفیله (بسم الله) محرر ۶۲ تاریخلی بر سکه‌سنی ارائه ایتمش اولدیغی کبی موسیو (استیقل) نام ذات ۶۷ تاریخلی وموسیو مورتمان دخی ۶۰ و ۶۱ تاریخلی سکه‌لرینی نشر ایلمش وبونلر عراق بلده‌لرنده کسلمشدر .

مصعب بن زبیرك سکه‌سنه کلنجه بونلرك شکل کسرویده اولدیغی روایت موثوقه‌یه مستند اولدیغی کبی (تیزن هاوزن)ك [۱] نشر ایلدیکی بر سکه‌دن دخی اکلاشیله‌یور . بو سکه‌نك تاریخی ۷۱ اولوب فقط کنا-رنده مورخلرك دیدکاری مثللو (لله ، برکت) محرر اولمیه‌رق (بسم الله) یازیلیدر .

[۱] Tiesenhauvsen, *Monn. des khal. d'or.* p. 24. N. 215.

شمدی‌یه قدر معلوم اولان مسکوکاندن استنباط اولندیغی اوزره ملوك ساسانیه مسکوکاتنك طرز و شکلنده اوله‌رق عراقده تمام التمش اوچ سنه قدر دراهم اسلامیه ضرب واخراج قلنمشدر. بونوع درهملرك الك صوك تاریخلیسی حجاجك اسمنی حاوی اولان سکه‌لر اولوب بواصول انکله نهایت پذیر اولمشدر. خامس خلفای امویه عبدالملك بن مروانك اصلاح دراهم و دنانیر ایله طرز مخصوص اسلامیه‌ده‌کی مسکوکاتی تعمیم ایتمسیله برابر ارتق بونلر میدان تداولدن چکیله‌رك غائب اولمغه باشلامشدر. مع هذا شوراسنی نظر دقتدن دور ایتماملیدرکه دولت عباسیه‌نك اوائلنده طبرستان قطعه‌سنده دخی یکرمی یکرمی بش سنه قدر شکل ساسانیده مسکوکات اسلامیه ضرب اولنمشدر.

اکاسره زماننده طبرستانك بعض جهتلری (اصبهبد) یاخود (سپهبد) نامیله حکومت ایدن بعض طوائف ملوك اداره‌سنده بولندیغی حالده بونلر یزد جرد رابعك وفاتندن اعتباراً باشلی باشلرینه قالمشلر وحتی ۳۱ سنهٔ هجریه‌سندن اعتباراً سنهٔ طبریه وضع واتخاذ ایلمشلر ایدی. اصبهبدلر او تاریخدن باشلایه‌رق ساسانیان حکمدارلری سکه‌لرینك عینی اوله‌رق وفقط کندیناملرینی علاوه ایدرك سکه‌لر کسدیرمکده بولنمشلر ایدی. وقتاکه طبرستان قطعه‌سی فتح اولنوب ممالك اسلامیه‌یه الحاق قلندی اصبهبدلرك بعض شرائط منعقده موجبنجه نیم مستقل اوله‌رق ابقاسیله برابر طبرستانه جانب خلافت عباسیه‌دن اسلام والیلری تعیین واقامه اولنمشدر. اشته بو والیلر برمدت طرز ساسانیده سکه‌لر کسدیرمشلردر.

موزهٔ همایون قوللکسیوننده طبرستانه عائد اولان سکه‌لر دخی مکملدر. اوراده الك اول ۱۵۲ سنهٔ هجریه‌سنده عمر بن العلا نام ذات اسمنه سکه کسدیروب اندن صکره سکز والی دها صره‌سیله ضرب سکه‌ده دوامله ابراهیم نام ذاتك وقتنده و ۱۷۵ سال هجریسنده نهایت بولمشدر.

طبرستانده ضرب اولنان اشبو سکه‌لر [۱] دخی تماميله کسروی مسکوکاتی شکل وطرزنده وينه خسرو ثانينك تصويريله منقوشدر . انجق خلفای راشدين وامويه زماننده چيقاريلانلر ايله بونلر بيننده بعض کوچك فرقلر موجوددر . مثلا او زمان کنارلرينه يازيلان بسمله و سائر کلمات عربيه يرينه بونلرده خط پهلوی ايله (عبد) و (طيب) و بعضاً (آرون) تحرير اولنمشدر . واليلرك اسملری علی العموم خط کوفيله يازلمشدر . بالکز عمر ابن العلانك اسمی ۹۱۴ نومروده کوستريلان ۱۵۸ تاريخلی بر سکه‌سنده مستثنا اوله‌رق لسان پهلويله محرر بولنمشدر . برده سليمان بن منصورك ۳۱ و ۳۲ نومرولرده ارائه قلنان سکه‌لرينك تصويرلرنده چهره‌سی يرينه بر مربع ايچنده (بخ) ضرب ايدلمشدر . بو سکه‌لرك دار الضربلری پهلوی اوله‌رق (تبورستان) يازلمش اولديغی کبی تاريخلری دخی علی العموم سنهٔ طبريه ايله مورخدر . ارباب مطالعه‌يه سهولت اولمق ايچون بز انلرك تصادف ايلدکلری سنهٔ هجريه‌لرينی هر سکه‌نك اوزرينه برابرجه يازدق . مع مافيه بو تاريخلرك بعض کره تخلف ايده بيله‌جکنی خاطردن چيقارماملیدر . مسکوکات مبحوثه‌نك وزنلری کرك اسکيلرينه وکرك او تاريخلرده طرز مخصوص اسلاميده اوله‌رق قطع اولنان درهملره نسبتله پك دون طوتلمشدر .

نتيجهٔ کلام طبرستان درهملری تعبير اولنان سکه‌لر بونلر اولوب انجق اسلامه مخصوص نقش وعباراتده‌کی دراهم ودنانيرك زير حکومت اسلاميه‌ده بولنان پك چوق بلدانده دار الضربلر تأسيسيله قطع واخراج اولنديغی وعموم شرق وغرب ممالکنده همان بو اصولده‌کی مسکوکاندن بشقه ميدان تداولده سکه قالمديغی بر وقتلرده يالکز طبرستانده يکرمی بش سنه قدر مدت شکل کسرويده مسکوکات ضرب اولنمسی اسباب سياسيه‌دن بشقه بر شيئه حمل اولنه‌مز . دها غربی ۴۶ و ۴۷ نومرولرده

[۱] ۱۲ و ۳۷۵ صحيفه‌يه مراجعت اولنه .

کوستردیکی اوزره هجرتك ١٦٨ سنه‌سنده (ری) شهرنده طرز ساسانیده ضرب اولنمش سکه‌لر دخی بولنه‌یور. قتالوق تدقیق ایدلدیکی حالده کوریلور که سنهٔ مذکوره‌ده و اندن اول و صکره کی سنه‌لرده مذکور (ری) نام دیکر (محمدیه) شهرنده طرز مخصوص اسلامیده اوله‌رق پك چوق درهملر کسلمسدر. عجبا نه ایچون برارالق همان اویله بر سکه چیقارلمغه احتیاج کورلمشدر. البت بوده سیاسی بر لزومه ویاخود دائرهٔ حکومت اسلامیه‌یه الحاقی مقرر اولان بر طرفده صرفی ایچون کوریلان احتیاجه مستند اوله‌رق ضرب اولنمش اوله‌جقدر.

موضوع بحث اولان اشبو سکه‌لر امرای اسلامیه‌دن اسد بن یزیدك نامنه چیقاریلوب بونلرك محل ضرب وتاریخلری دیکرلری مثللو عبارهٔ پهلویه ایله یازلمیه‌رق کوفی خط وعربی عباره ایله محرردرکه شو صورتله امثالندن تفریق اولنمق استنلمش دیمکدر.

— ٢ —

قطعهٔ حجازیه‌ده متداول اولان التون مسکوکات یالکز ممالك رومدن کلان و (دینار رومی) ویاخود (هراقلیه) تعبیر اولنان بیزانس ایمپراطورلرینك سکه‌لرینه منحصر اولوب بالاده خامه‌کذار بیان اولدیغی اوزره بونلر بدایتده (تبر) یعنی کولجه حالنده عد ایله بالوزن النوب ویریلور ایدی.

خلافت فاروقیده بر الشامك ایدیٔ اسلامه کچمسیله برابر هر طرفده تدریجاً ادارهٔ حکومت اسلامیه‌نك تأسس وتقررینه عائد تشبثاته ابتدار اولنوب انجق اهالیٔ قدیمهٔ خرستیانیه‌نك اکثریتله عرض استیمان ایله وطنلرنده قالملرینه وبونلرك لسان وعادتلری بردنبره تبدل وتغیر ایده‌میه‌جکنه بناءً ادارهٔ امور مملکت طبیعی مختلط اهالی‌یی مشتمل اولان محللرجه وضعی اقتضا ایدن اصول وقواعده تابع طوتلمق لازم کلشدر. بناءً علیه تدابیر متخذهٔ

سائره میاننده سکه اموری دخی او نقطه‌دن پیش نظر دقته النه‌رق اهالیٔ قدیمه‌نك خارجی وداخلی معاملات تجاریه‌سیله سائر اخذ واعطالرینك کمافی السابق حسن دوام وجریانی مطلوب اولدیغندن وذاتاً قوم نجیب عرب قدیمندنبرو نقود رومیه ایله کسب الفت ایلمش اولدقلرندن سوریه قطعه‌سنجه دخی هر ایکی طرف ایچون سهولت بخش اولمق اوزره مسکوکات بولندیغی شکل و طرزده ابقا وفقط حکومت اسلامیه‌یه عائدیتی بیلنمك ایچون وجهلرینه بعض کلمات عربیه درج وعلاوه‌سی تنسیب ایدلمشدر. اشته سوریه فاتحلری قطعهٔ مذکوره‌نك بلاد مشهوره‌سنده بیان اولنان وجه اوزره مشترك لسانله ضرب سکه ایتدیرمش وبو اصول خلفای امویه زماننده یتمش یدی تاریخلرینه قدر دوام ایلمشدر. مؤرخین قدیمه اقوالنده شو خصوصه دائر صراحت کافیه کوریله‌میور ایسه‌ده دولت امویه‌نك اوائلنده و آندن مقدم مصور ومنقوش سکه ضرب اولندیغنه دلالت ایدر اخبار وروایات موثوقه‌یه تصادف اولنه‌یور. مثلا البلاذری عبد الملك بن مروان طرفندن نقش سکه اولنمزدن اول ضرب اولنمش دنانیر منقوشه‌کورلدیکنی وبونلر بر از ممسوح اولمقله برابر وزنی عبد الملکك دینارلریله مساوی بولندیغنی الواقدی‌دن نقلاً یازییور. ذاتاً بوکیفیت موجود اولان بك چوق آثار مسکوکه ایله دخی بالاطراف و هر درلو شبهه‌دن عاری اوله‌رق تظاهر وتحقق ایتمکده‌در.

بیزانتین طرزنده اوله‌رق بوکونکی کونده قولکسیونلرده موجود اولان مسکوکات اسلامیه علی العموم باقر اولوب بو طرزده التونلر یعنی دینارلر بك نادر وموجودینك عددی محدود ومعلومدر. مؤلفین قدیمه ممالك رومك باقر مسکوکاتنی قاله الیه‌رق علی العموم دینارلرندن بحث ایلدکاری وشرعی وعرفی هر درلو معاملات دخی عراقك درهملرینه وسوریه‌نك دینارلرینه منحصر بولندیغی حالده التوندن زیاده باقر ظهور ایتمسی شکل رومیده اسلام التونلرینك آز کسلمش اولمسنه دلالت ایتمسیله شایان تأملدر. موسیو (لاووا) قتالوغنك مقدمه‌سنده دییورکه: « خلفای

عظام شكل روميده اولەرق دينارلر قطع وضرب ايتديردكاری الده بولنان تك توك ونادر التونلر ايله مثبت اولوب انجق خلف سلفك مسكوكاتی كندو نامنه تحويل ايتمك ممالك شرقيه‌يه مخصوص بر عادت حكمنده بولنديغندن عبدالملك دخی او نوع التونلری همان عموميتله جمع وادخار ايدرك طرز اسلاميده احداث ايلديکی مسكوكاته قلب وتبديل ايلمش وبناءً عليه وقتيله پك چوق اولان او اسكی وقيمتدار التونلر معدوميت حالنه كلمشدر . » واقعا تحويل مسكوكات عادت قديمه‌دن ايسه‌ده فكر عاجزانه‌مجه كرك خلفای راشدين حضراتی طرفندن وكرك بدايت دولت امويه‌ده بيزانتين طرزنده التونلر كايت اوزره ضرب ايتديرلمامش اولمليدر چونكه روم ايمپراطورلغنك التونلری ذاتاً كثرت اوزره اولوب موازين ومقاديری دخی صدر اسلامده تعيين اولنان وزن ومثقاله تماميله موافق بولنمسه بيله اكثريا (تبر) حالنده وزنه تابع طوتلديغندن حكومت اسلاميه‌جه بدايت امرده اويله كليتلی التون قطع واخراجندن ايسه لزوم سياسی درجه‌سنده ووقته كوره برمقدار مناسب ايله اكتفا وفقط سوريه‌نك درهملری اولمديغندن بين العوام معاملات عاديه‌ده يعنی اوفق تفك آليش ويريشده كسوراته طبيعی احتياج كورنمسيله كرك اسلام وكرك خرستيان بيننده تسهيل اخذ واعطا ايچون بيزانتين سكه‌لری طرزنده واكثر شهرلرده كليتله باقر مسكوكات ضربنی ترجيح واختيار ايتمشلردر. اشته باقرلرك چوق و آلتونلرك آز ظهور ايتمسی سببی بوندن نشأت ايلمشدر. عربلر بو سكه‌لره (فلس) اطلاق ايدوب آتياً طرز اسلاميده دخی اخراج قلنمش اولمسيله اولبابده‌كی معلومات محلنده ذكر وبيان ايديله‌جكدر.

خلفانك بيزانتين طرزنده‌كی مسكوكاتی اوچ صنفه تقسيم ايده‌بيلورز.

برنجيسی : روم ايمپراطورلرينك تصويرلرينی حاوی وصرف آنلرك مسكوكاتی طرزنده اولانلركه بونلرك نوعی متعدددر . ايكنجيسی: ينه او سكه‌لرك شكل وطرزی محافظه ايله تصاويری برانموذج مخصوصده

بولنانلردر . اوچنجیسی : کذلك او یولده منقوش اوله‌رق عبدالملك بن مروانك نامنه ضرب ایدیلانلردر .

برنجی قسمدن اولانلر بو طرز سکه‌لرك الك اسکیلریدر . بونلرك برطاقمنده یالکز ایمپراطور هراقلیوسك وبعضلرنده هراقلیوس، هراقلیوس قسطنطینك ودیکر نوعنده هراقلیوس، هراقلیوس قسطنطین وهراقله‌ئوناسك وبشقه‌لرنده ایکنجی قسطنطینك تصویرلری منقوش ودیکر وجهلرنده علامت سکه اولان M حرفی بعض اشارات خصوصیه‌سیله برابر محرردر . الك اول بویله سکه‌لر دمشقده ضرب اولنوب بونده ایمپراطور هراقلیوسك قائماً رسمی ودیکر وجهنده ذکر اولنان M حرفنك طرفیننده تاریخ ضربی مثلا : ANNO-XVII دیو کوسترلدیکی کبی محل ضربی دخی یالکز ΔAM یازیلوب (Δαμασκός) ایلك اوچ حرفیله اکتفا ایدلمشدر . بو سکه‌لرك ۱۷ سال هجریسنده ضرب اولندیغی اکلاشیله‌یور ایسه‌ده کلمات عربیه‌دن هیچ بر شیٔ یازلمامشدر . وموزهٔ همایونده بونلردن ظهور ایتمامشدر . ینه هراقلیوس ایمپراطورك یاری بلنه قدر رسمیله و (حمص) ده مضروب سکه‌لری واردر . ٤٨ نومروده کوسترمش اولدیغم وجهله بوسکه لسان مشترکله مسکوکدر . وبونلرده تاریخ یوقدر . سکه‌نك وجهنده عربجه (حمص) ورومجه ΚΑΛΟΝ یازیلیدر . ظهرنده ایسه M علامتنك اطرافنده مذکور ایکی کلمه عکسی لسانده کوسترلمشدر : یعنی ΚΑΛΟΝ نك قارشولغی عربجه (طیب) وحمص مقابلی ΕΜΙΣΙΣ دیو درج وتحریر قلنمشدر .

بوندن صکره هراقلیوس و هراقلیوس قسطنطنك برابر اوله‌رق رسملرینی حاوی و (بعلبك) ده کسیلان سکه‌لرك ظهرنده یالکز محل ضرب ایکی لسانده یازلمشدر . ایکنجی قسطنطینك انموذجنده اولان باقرلرك ظهرنده یالکز کلمات عربیه ایله (دمشق، وفیه، درهم) یازیلوب وجهنده روجه ΛΕΟ حرفلری وضع اولنمشدر . شو حرفلرك صورت قرائتجه ارباب مسکوکاتدن بعض ذوات اختلاف ایدوب سکه‌نك صحتنه

دلالت ایده‌جك بر لغتك وبلكه (وفیه) كلمه‌سنك قارشولغی اوله‌جق بر لفظك بعض حرفلری اولمق اوزره توجیه ایتمشلر ایسه‌ده متوفی موسیو (لاووا) حروف مذكوره‌نك مطابقا عربجه فلس اسمنه مقابل اولان ΛΕΦΤΟΝ كلمه‌سنك ایلك اوچ حرفی اوله‌جغنی بعض دلائل ایله بیان ایدییور . مع مافیه اوچنجی حرف علی الاكثر O اولوب Φ حرفی پك نادر كورنمكده اولمسیله برابر موضوع بحث اولان سكه‌لرده عربجه ایله رومجه كلمات یكدیكرینك معناسنی افاده ایده‌جك صورتده یازلمقده ایدوكندن وخصوصیله بیزانتین طرزنده‌كی باقرلرده عربلر (فلس) لفظنی دها هنوز استعمال ایتمیوب مذكور اوچ حرفك مندرج اولدیغی سكه‌لرده اكثریتله (جائز) وبعضاً (وفیه) محرر بولندیغندن حروف مذكوره‌نك دخی بو كلمه‌لری افاده ایده‌جك بر لفظه دلالت ایتمسی اقتضا ایدر .

اوچ ایمپراطورلرك یعنی هراقلیوس وهراقلیوس قسطنطین وهراقله‌ئوناسك تمثاللریله مصور اولان سكه‌لره كلنجه بو سكه‌لرك التونلری دخی واردر. فقط زمانمزه قدر ارباب مسكوكاتجه بو نوع دینارلردن اوروپاده یالكز ایكی عددی معلوم ایدی . ایشته محرر فقیر بر اوچنجی عددینی موزهٔ همایونده بوله‌رق نشر ایتمكه موفق اولدم. قتالوغك متننده و ٥٠ نومروده ارائه ایلدیكم اشبو دینار فوق‌العاده نادر آثار مسكوكه‌دن اوله‌رق بر مثلی (قولونل كوتری) *Guthrie* نام ذاتك قولكسیوننده بولنمسیله ١٨٧٥ میلادنده موسیو (استانلی ـ لان ـ پول) ودیكر بر مثلی دخی فرانسه مسكوكات قبینه‌سنده موجود اولوب موسیو (لاووا) طرفلرندن كمال اهمیتله نشر ایدلمشدر. [١]

اشبو قیمتدار دینار طرز رومیده‌كی باقرلر مثللو لسان مشتركله مسكوك اولمدیغی كبی كرك تصویرلرنده وكرك ظهرنده بولنان ستونده

[١] Lavoix, *kha. orien.* Pref. XIII, p. 7.

دیکرلری مثللو علائم سائره رسم ایدلمامشدر. دارالضربی ارائه اولنمیوب تاریخ اوله‌رق B . I حرفلری وضع اولنمشـدر . بو طرز سکه‌لرده ایلك دفعه اولمق اوزره شعائر اسلامیه‌دن اولان بسمله وتوحید تحریر قلنمشدر. وزنی دینارلر ایچون تعیین ایدیلان وزن سبعه‌یه یعنی مثقاله تمامیله مساویدر. پرنس سـاقس قوبورغ وغوته جنابلرینك چند سـنه مقدم نشر ایتمش اولدقلری بر رسـاله‌ده [۱] اشبو دینار‌دن بحث ایلدکاری صره‌ده سالف الذکر B . I حرفلری حقنده موسیو استانلی ـ لان ـ پولك ذهابنی تنقیداً پك کوزل بیان مطالعه ایدوب مذکور حرفلردن B ایکی و I بر عددینی ارائه ایتمسیله بونك مطلق تاریخ اوله‌رق وضع ایدلدیکنی وبناءً علیه مذکور دینارلرك ۲۱ سـنهٔ هجریه‌سنده ضرب ایدلمش اوله‌جغنی دلائلیله بحث وبیـان ایتمش وفکر عاجزانه‌مجه مطالعهٔ مبحوثه‌نك اصـابتی درکار ومذکور حرفلرك تاریخدن بشقه قیمت سکه ویا دیکر اشارته حمل اولنه‌میه‌جغی آشکاردر .

موضوع بحث اولان دینارلر بر صـورت مطبوعه‌ده حك واعمـال قلنمش وخط کوفیسی باقرلرده بولنان غیر منتظم یازیلره نسبتله ماهرانه تحریر ایدلمشـدر . اوچ ایمپراطورلرك رسملریله مصور باقر سکه‌لر دخی موجود اولوب فقط بونلر دیکر باقر مسـکوکات طرزنده ضرب واعمال ایدیله‌رك ظهورلرینك نقش وعباره‌لرنجه التون سکه‌لره مشابهتی یوقدر .

بیزانتین طرزنده‌کی مسـکوکاتك الك اسکیلرینی یعنی تقسیممز وجهله برنجی قسـمه عائد اولنلرینی بورایه قدر ایضـاح ایلدم. مع مافیه اوروپا موزه‌لرینك قتالوقلرینه نظراً بو قبیلدن اوله‌رق سوریه و جزیره‌نك سائر برقاچ بلده‌لرنده چیقارلمش بعض سـکه‌لر دها واردر. وفقط جمله‌سـنك شکل و طرزی صورت مشروحه دائره‌سـنده اولوب نقش و عبـاره‌جه اویله بیوك فرقلر کورلمامکده‌در . ایکنجی قسـمه کلنجه دولت امویه‌نك

[۱] Curiosités orientales de mon cabinet numismatique. Bruxelles. 1891.

تأسسنده مسکوکاتك دخی یواش یواش صورت آخره افراغنه تشبث اولندیغی اکلاشیله‌یور. طرز رومیده‌کی سکه‌لر شکلاً تبدیل اولنمیوب انجق ایمپراطورلرك تصویرلری ترك ایله یرینه بر طرز مخصوصده تصویر نقشنه وعباراتنك یالکز عربجه‌یه حصرینه ابتدار اولنمشدر. مقریزی کتاب نقودنده [۱] حضرت معاویه دینارلره کندی تمثالنی مقلد بالسیف اوله‌رق ضرب ایتدیرمش اولدیغنی روایت ایلمشدر. واقعا مقریزینك اکثر روایاتی دلائل مادیه وفنیه ایله غیر مطابق ظهور ایتمکده وشو نوع سکه حقنده مؤلفات سائره‌ده برکونه روایته تصادف اولنه‌مامقده ایسه‌ده بسبتون خصوصی بر تمثالده ضرب اولنمش سکه‌لر موجود اولدیغندن دولت امویه مؤسسنك شکل سکه‌یی تبدیل ایتمش اولدیغنده شبهه یوقدر. مع هذا بونلردن مقریزینك دیدیکی کبی آلتون سکه شمدی‌یه قدر کورلمیوب الده بولنانلر کاملاً باقر درلر. موسیو (لاووا): «بویله دینارلر بزم ایچون شمدی‌یه قدر مجهول اولوب فقط یاوریٔ بخت وطالع ایله بر کون دسترس اوله‌جغمزده شبهه‌م یوقدر.» دیمکده‌در.

۵۲ نومرو ایله آنی تعقیب ایدن نومرولرده کوریله‌جکی اوزره سکه‌لرك وجهنده نقش ایدیلان وهپسی یکدیکرینه مشابه اولان تصویرلر بر شکل مخصوصده یعنی حکمدارلرغه عائد البسه ایله ملبس ومقلد بالسیف اولوب قائماً وسیفنك قبضه‌سنی صاغ الیله طوتمقده اولدیغی حالده رسم ایدلمشدر. اوروپا ارباب مسکوکاتنك ظن وقوانی قبول ایتمیه‌رك فقیر دیرمکه شو تصویر عادتا روم ایمپراطورلرینك تصاویر قدیمه‌سی ترك اولنه‌رق آنلرك یرینه خیالی ولاعلی‌التعیین نقش وترسیم ایدلمش بر حکمدار تمثالیدر. حضرت معاویه خلافتندن عبدالملك بن مروانك زماننه قدر

---

[۱] «ضرب معاویة ایضاً دنانیر علیها تمثاله متقلداً سیفا» الجوائب مطبعه‌سنده ۱۲۹۸ تاریخنده طبع اولنان (کتاب النقود القدیمة والاسلامیة) نسخه‌سنده (تمثاله) یرینه (تمثال) یازلمشدر. صحیفه ۵

مرور ایدن مدت ظرفنده ضرب اولنـان بو نوع سکه‌لرده علامت سکه اولان M حرفندن بشقه روبجه بر شیٔ اولمیوب دیکر کلمات ومحل ضربی عبارهٔ عربیه ایله یازلمشدر .

مسکوکات مبحوثه ایچنده نادراً جالب نظر دقت بعض سکه‌لر ظهور ایده‌یورکه بونلرك اوزرنده کلمات عربیه ایله برابر حروفات حمیریه‌یه مشابه اشـارات منقوشدر . متن قتالوقده ٥٣ نومرویه وضع ایلدیکم باقر سکه ایشته بو قبیلدندر .

فرانسـه مسکوکات قبینه‌سی محافظ معاونلرندن موسـیو (قزانوا) *Casanova* کچن سـنه مذکور قبینه‌ده بولنان بویله ایکی اوچ سـکه‌یی نشر ایدرك [١] بو ظن ومطـالعه‌یی الك اول میدانه قویمشـدر . واقعا بو سکه‌لرك اوزرنده بولنان اشـارات خط حمیری‌یه پك مشـابه اولدیغندن بو بابده‌کی احتمالاته دائر فقیر دخی بر کوچك مخطره یازدم [٢] موزهٔ همایونده بولنان سـالف الذکر سکه‌نك محل ضربی (حران) کبی اوقینور ایسـه‌ده (نجران)ویاخود (حراز) اولمق ظنی دها غالبدر . هر نقدر اخطاره لزوم یوق ایسـه‌ده اشبو باقرلر اصل حمیری مسـکوکاتندن معدود اولمیوب حمیری مسـکوکاتی بتون بتون بشـقه وتاریخچه آنلرده اهمیتلی شیلردر . مستشرقیندن موسیو (شولونبرکر) *G. Schlumberger* نام ذات استانبولده مسکوکات مذکوره‌دن پك مهملرینه وکلیتلی بر مقداره دسترس اولوب (خزینهٔ صنعا) [٣] نامیله نشر ایلدیکی بر اثرده بونلری تعریف واولبابده معلومات لازمه اعطا ایلمشدر .

اوچنجی قسمدن اولان مسـکوکات شکل رومیده اوله‌رق عبدالملك بن مروانك ضرب ایتدیردیکی سکه‌لردر . بونلر ارتق بوطرز مسکوکاتك

---

[١] Revue Numismatique. 1893.

[٢] Quelque mots sur les monnais musulmanes à monagrmmes himyarites. Constantinople. 1893.

[٣] Le trèsor de San'â. (monnaies Himyaritique) Paris. 1889.

صوکی اولوب دینارلری اسمسز ومحل ضربسز اولەرق فقط تاریخلری
کوسترلمش وفلسلرنده بالعکس اسم ومحل ضربلری یازیلوب لکن تاریخ
وضع اولنمامشدر . دینارلرك وجهلرنده مقلد بالسیف حکمدار تصویری
مرتسم اولوب دورەسنده بسمله وتوحید وظهرلرنده درت قدمەلی قاعده
اوزرنده برستون منقوش اولەرق دورەسنده : « بسم الله ضرب هذا الدینر
سنه ٠٠٠٠٠ » تحریر قلنمشدر . وزنلری مثقال ثقلت معینەسندەدر . بو
دینارلر دخی پك نادر اولوب شمدی‌یه قدر درت عددی معلومدر .
برعددینی ٧٦ تاریخلی اولمق اوزره موسیو (صووەر) نشر ایتدیکنی
متوفی لاووا سویلیور . دیکر برینی ٧٧ سنهٔ هجریه ایله مؤرخ اولەرق
موسیو (استیقل) ك قتالوغنده [١] کوردك . دیکر ایکیسی دخی ٧٦ و ٧٧
تاریخلی اولەرق فرانسه قبینەسی قتالوغنده نشر ایدلمشدر . [٢]

موزهٔ همایونده مع التأسف بو قیمتدار آلتونلردن ظهور ایتمامشدر .
فقط مسکوکات متنوعه قولکسیونلرینك اکمال وتزییدی یولنده کرك
درسعادت وکرك ولایاتده بولنان موزهٔ همایون مأمورلری جانبندن اجرا
ایدلمکده اولان تحریات متمادیه ثمرەسی اولەرق اشبو قولکسیونی ترتیب
وقتالوغی تحریره باشلادیغم برسنه مدتدنبرو خیلی نادر وبیمثل خلفا آلتونلری
تدارکنه همت ایتمش اولدقلری کبی قریب وبعید ذکر اولنان دینارلردن
دخی بولەرق اکمال نقصانه موفق اولەجقلرینی قویاً امید ایدرم .

اشبو دینارلر مسکوکات قدیمهٔ اسلامیه میاننده اهمیت فنیه وتاریخیەیی
حائزدرلر . چونکه عبدالملك بن مروانك طرز مخصوص اسلامیده
احداث ایلدیکی دینارلر ایله شکل رومیدەکی دینارلرینك سنهٔ ضربلری
مؤرخینجه پك مختلف اولەرق درمیان اولنوب شو اختلافاندن طولایی
بو ایکی نوع دینارلرك تاریخ ضرب و اخراجلرینی یکدیکرینه قارشدیر-
مشلردر . هر ایکیسنك مبدئنی تعیین ایله مسئلەیی حل ایتمك مسکوکات

[١] Stiekel. Handbuch zur morgenländischen munz kunde. II. 1870. P. 48. N. 34.
[٢] Lavoix, khal. orien. P. 17 et 485.

موجوده‌دن استنباط اولنه‌جق معلوماته موقوف اولوب بو بابده آندن موثوق برهان تحریسنه حاجت یوقدر . لکن چه فائده‌که بیزانتین طرزنده‌کی سالف الذکر التونلر پك نادر و موجودینك تاریخلری یالکز ۷٦ و ۷۷ سنه‌لرینه منحصر بولندیغندن بونلرك مبدأ قطع و اخراجی معلوم اوله‌میور . فقط آتیاً محلنده بیان قلنه‌جغی وجهله طرز اسلامیده مضروب ایلك التونلرك سنه‌سی شمدی‌یه قدر بعض قولکسیونلرده بولنان سکه‌لره کوره ۷۷ هجریسی اولمغله شکل رومیده‌کی التونلرك آخر سنهٔ ضربی‌کذلك ۷۷ سالی اولمق اقتضا ایدر. هر حالده بو نوع دینارلرك اصول اسلامیه‌ده کسیلان سکه‌لردن اول چیقارلدیغی جای بحث و تردد دکلدر .

هر نقدر صراحت کافیه‌یی شامل دکل ایسه‌ده مؤرخ شهیر بلاذرینك بعض ثقاتدن روایةً افاداتی [۱] ایوجه تدقیق ایدر ایسه‌ك مشار الیه عبدالملك طرفندن ضرب ایتدیریلوب دنانیر دمشقیه تسمیه اولنان التونلردن و ۷٤ سنه‌سنده برنجی دفعه اوله‌رق ضرب اولنان ذهبلردن و کذلك ۷٤ سالنده بر مقدار و (۷٥) تاریخنده تکرار قطع و اخراج ایلدیکی دینارلردن مؤلف مومی الیهك مقصدی موضوع بحثمز اولان طرز رومیده‌کی التونلر اوله‌جغی استدلال اولنه‌یور. ایلروده بشقه تاریخلر ایله ظهوری ملحوظ اولان مسکوکاتدن حقیقت حال دها زیاده تظاهر ایده‌جکدر .

مشارالیه عبدالملکك بیان اولنان طرزده‌کی باقرلرینه نقل کلام اولننجه بونلردن مختلف محللرده ضرب اولنمش بش قطعه‌سی قولکسیونمزده واردر . بونلر امثالنده اولدیغی کبی پك ایو حالده اولمیه‌رق ممسوحه ایسه‌ده ینه یازیلری اوقنور ورسملری کوریلور . بو باقرلر نقش

[۱] « .... وضرب هذ الدنانير الدمشقية » « ان عبد الملك اول من ضرب الذهب عام الجماعة سنة ۷٤ » « ضرب عبد الملك شيئاً من الدنانير فى سنه ۷٤ ثم ضربها سنة ۷٥ » فتوح البلدان صحيفه ٤٦٦ — ٤٦٨ .

وعبارەجه التونلردن فرقليدر. وجهلرنده كذلك رسم متخذ منقوش اولوب اطرافنده كلمهٔ توحيد يرينه بعضاً (عبد الملك امير المؤمنين) وكاه (لعبدالله عبدالملك امير المؤمنين) يازلمشدر. ظهرلرنده ايسه اوچ وكاه درت قدمه‌لی قاعده اوزرينه موضوع و رأسنده حلقه مرسوم بر ستون شكلی منقوش اولوب طرفيننده سكه‌نك ضربخانه‌سی وبعضاً (واف) كلمه‌سی كوسترلمش ودوره‌سنده تهليل وتمجيد محرر بولنمشدر. اشبو باقرلرك هيچ برنده سنهٔ ضرب درج ايدلمامشدر . خامس خلفای امويه عبد الملك نامی محرر اولان سكه‌لر ايشته بالاده تعريف ايلديكمز التونلر ايله بو باقرلردر . ابن خلدونك مشار اليهك اسمنی سبك ودرج ايلديكنی درميان ايلمكده اولديغی درهم و دينارلردن مقصد مذكور سكه‌لر اوله‌جغنه حكم ايده‌بيلورز. چونكه طرز اسلاميده‌كی سكه‌لرده بو روايت اليوم مادةً ثابت اوله‌مامشدر . موزهٔ همايونك خلفا قولكسيوننده بولنان بيزانتين طرزنده مسكوك سكه‌لرك فرانسه وانكلتره موزه‌لرينك موجودينه نسبتله نقصانی چوق ايسه‌ده بو نقصان على الاكثر دارالضربلرجه اولوب يوقسه همان هر بر انموذجده چيقاريلانلردن بوراده‌ده واردر . انجق افريقا واندلس قطعه‌لرنده ضرب ايدلمش اولان لاتين عباره‌لی بو قبيل التون وباقر مسكوكاتدن هنوز هيچ بر نوعی ظهور ايتمامشدر. سايهٔ كمالاتوايهٔ حضرت شهرياريده بونلرك دخی قريباً درجهٔ مطلوبه‌ده اكمال ايديله‌جكی بی‌شك وكماندر .

— ٣ —

عصر هجریٔ حضرت نبوينك ربع ثالثنه قدر ايادیٔ تداولده بولنان مسكوكات بالاده نكاشتهٔ صحيفهٔ بيان اولديغی اوزره دنانير روميه ايله دراهم كسرويه‌يه وخلافت حضرت فاروقدن اعتباراً ينه او طرز وشكلده و فقط موازين ومقادير معينه‌ده ضرب اولنان نقوده منحصر ايدی . حكومت اسلاميه شرقاً وغرباً كسب قوت و وسعت ايدرك خليفهٔ امويه

عبد الملك بن مروان زمانلرنده هر درلو مشكلات وتعرضات خارجيه‌يه غايه اولنه‌رق تنظيم مهام دولت زمانی كلمش و بعض مطالعات سياسيه‌يه مبنی بدايتلرده اتخاذينه لزوم كورينان تدابير موقته واحتياطكارانه‌نك ارتق دوامنه حاجت قالمامش ايدی .

ايران وعراق ممالكنده وجزيره ايله سوريه قطعه‌لرنده ومصر وافريقا الكالرنده مدنيت اسلاميه تأسس و تقرر ايتمكه باشلامش وكافهٔ امور ومعاملات وصنايع وتجارت يد اقتدار اسلاميانه كچمش ايدی. روايات تاريخيه ايله معلوم اولديغی اوزره اوللری شعبات ادارهٔ حكومتك بعضلرنده خصوصيله ويركو حساباتيله اصول دفتريده و معاملات سائرهٔ خزينه‌ده ايرانيلردن وروم وموسويلردن آدملر استخدام ومحررات ودفاتر رسميه ايچون عراقده لسان پهلوی و سوريه‌ده لسان رومی استعمال اولنور واكثر صنايع ملل مختلفه النده اولديغی كبی ضربخانه‌لرده رساملق وحكاكلق وسكه‌زنلك خدمتلری دخی كذلك ايرانی ورومی و موسوی اوسته و عمله‌لر طرفندن اجرا قلنور ايكن صنايع و خدمات مذكوره كاملاً عربلره انتقال ايتمش وبعدما آثار مليه ساحه آرای وجود اوله‌رق اسكيلره تفوق و آنلری محو ونابود ايلمشدر. ملل سائره‌نك التمش سنه‌دنبرو مراجعت اولنان معاونت و صنعتلرينه احتياجدن ارتق استغنا حاصل اولمشدر .

بناءً على هذا خليفه عبد الملك ممالك وسيعهٔ اسلاميه ايچون اصول وعادات دينيه و مليه‌يه موافق صورتده اصلاحات وتشكيلات جديده‌يه لزوم كوره‌رك فعليات واجراآتنه ومتحد الاساس اصول وقواعد وضع وتأسيسنه تشبث ايتديكی صره‌ده معاملات مهمهٔ ماليه‌نك وسائط اساسيه ومستعجله‌سندن اولان سكه امورينك دخی بتون ممالك ايچون بر اصول متحده وسالمه‌يه ربطی قرارلشديره‌رق طرز مخصوص اسلاميده اولمق يعنی آيات جليلهٔ قرآنيه وعبارات لازمهٔ عربيه ايله محرر ومسكوك

اولەرق انجق آلتونلر ایله کموشلر بیننـده عبـارەجه بعض فرق بولنمق اوزره سکهٔ جدیده احداث واخراج ایتمش ودرهم ودینار ایچون خلافت حضرت فاروقده تعیین اولنان موازین ومقادیر شرعیه‌یی تمامیله محافظه ایلمشدر .

سکهٔ اسلامیه‌نك اصلاح وتجدیدی تاریخنی مؤرخلرك اقوال مختلفه‌سنه باقیلور ایسه قطعیاً تعیین ایتمك غیر قابلدر . سکه‌دن آز چوق بحث ایدن مذکور الاسـامی مؤرخلرك مأخذ اتخـاذ ایلدکلری منابع پك متفرق اولمیوب باشـلیجه درت ذاتك روایتنه منحصردر . نقاتدن اولان اشبو درت ذات سعد ابن مسـیب ، ابو الزناد ، الواقدی ، المدائنی [۱] اولوب بولندقلری زمانلر یکدیکرینه اولدقجه یقین بولندیغی حالده افاده‌لری بری برینه موافق دکلدر . بونلر سکهٔ اسلامیه‌نك ابتدای احداثنی ۷۴ و ۷۵ و ۷٦ سنه‌لرنده اولمق اوزره بیان ودرهم ایله دینارك تاریخ اخراجلرینی بعضاً تفریق ایتمکله برابر دینـارك عبدالملك ودرهمك حجاج طرفنـدن ضرب ایتدیرلدیکنی حل وتعیینی مشکل بر صورت متخالفه‌ده ذکر ایده‌یورلر . مبدأ اولەرق کوستریلان اشبو سنه‌لرك برطاقمی طرز کسرویده‌کی درهملره وبر طـاقمیده طرز رومیده‌کی دینـارلره عائد اولمق احتمالنـدن واوزرلرنده تحریر ودرج اولندیغی روایت قلنـان عباره‌لرك دخی بوکا دلالتندن بالاده بالمناسبه بحث اولنمغله بو بابده تکرار ایضاح مسئله‌یه لزوم کورمدم .

خلیفه عبدالملکك طرز اسلامیده مضروب مسکوکاتنك مبدئی مجرد فناً ومادةً تعیین ایده‌جك مسـائلدندر . بناءً علیه بوکیفیتی حال حاضره کوره فن نقطهٔ نظرندن حل وتدقیق ایتمك لازم کلیور . آتیـده وقوع

[۱] سـعد ابن مسیب تابعیندن اولوب ۹۵ ویا ۱۰۵ سـالنده وابو الزناد کذلك تابعیندن اولەرق ۱۳۰ سالنده وفات ایتمشلردر . الواقدی مشاهیر مؤلفیندن اولوب ۲۰۷ والمدائنی دخی مصنفیندن وبغـداد قاضیسی اولدیغی حالده ۲۲۵ سنه‌سنده وفات ایلمشلردر .

بوله‌جق کشفیات اوزرینه تحقق ایده‌جك حالی طبیعی بیله‌مزایسه‌کده بوکونه قدر کشف اولنمش آثار مسکوکه ایچنده الك اسکی تاریخ ایله مؤرخ اولان بو نوع التونلری پیش نظره الدیغمز حالده ۷۷ سنهٔ هجریه‌سندن دها مقدم تاریخلیسی کوریله‌میور. ایشته موضوع بحثمز اولان ایلك دینارلر سنهٔ مذکوره‌ده احداث وضرب اولنمش دیمکدر. شو احتمال صحته پك قریبدر. چونکه خلیفه عبد الملکك سالف البیان بیزانتین طرزنده اولان التونلرندن صوك اوله‌رق ۷۷ تاریخلیسی موجود اولوب اندن صکره‌سی کورلمامسیله سنهٔ مذکوره ظرفنده شکل رومی ترك اولنوب طرز اسلامیده ضرب سکه‌یه مباشرت اولندیغنه بوندن دها قوی دلیل اوله‌مز.

موزهٔ همایون قولکسیوننده ۷۷ تاریخلی دینار اولمیوب ۷۸ تاریخلیسی واردر. ۷۷ سنه‌سنك دینارلرندن بر عددی انکلتره موزه‌سی قتالوغنده وبر عددی دخی اسکی میلان موزه‌سی قتالوغنده نشر ایدلمشدر.

اسلام دینارلرینك اشکال وعباراتی حقنده‌کی تعریفاتدن اول بونك خلیفه عبد الملك طرفندن احداثنه دائر مؤرخلرك بیان ایلدیکی اسبابدن بر نبذه معلومات ویره‌لم:

ابی المحاسنك [۱] افاده‌سنجه خلیفه عبد الملکی درهم ودینار اسلامی ضرب ایتدیرمکه سوق ایدن سبب مصر والیسی بولنان برادری عبد العزیزك توصیه‌سی اولمش وبوده ۷۶ سالنده وقوعبولمشدر.

کتاب فتوح البلدانك (امر قراطیسه) دائر فصلنده ابی العباس البلاذری دیبورکه: «قراطیس یعنی کاغدلر بلاد رومه مصردن کلور وعربلردخی دنانیری روم جانبندن اخذ ایدر ایدی. عبد الملك بن مروان ایلك دفعه رأس طوامیره یعنی مکاتبنك بالاسنه (قل هو الله احد) وسائر ذکر الله تحریری عادت حسنه‌سنی وضع ایلدی. قیصر روم: «مکاتیبکزده

[۱] النجوم الزاهرة فی ملوك مصر والقاهرة جلد ۱ صحیفه ۱۹۵

بزه تعریض صددنده درج اولنان عبارەلر ترك اولنمدیغی حالده بزده مسكوكاتمزده موجب ممنونیتكز اولمیەجق عبارەلر یازارز.» دیو خلیفهٔ مشارالیهه برمكتوب تسطیر ایتمسی اوزرینه عبدالملك بوندن متغیر اولەرق ومكاتیبه وضع ایلدیكی اصول حسنەیی ترك ایتمك ایستەمیەرك خالد بن یزید بن معاویەیی جلب ایله قیصرك مكتوبنی ارائه ورأینی استفسار ایلدی. خالد: «یا امیر المؤمنین بونده جای اندیشه بر حال یوقدر. روم دینارلرینك تداولنی منع وخلق ایچون مسكوكات جدیده ضرب ایله وبعدما مكتوبلره انلر طرفندن تعریض اولنان عباراتی تحریردن صرف نظر ایتمه.» دیدی. عبدالملك بوفكردن ممنون اولوب اولوجهله دینارلر ضرب ایتدیردی.»

خیاة الحیوان صاحبی الدمیرینك دخی بو وقعه اوزرینه یازدیغی تفصیلاتی نقل ایتدكدن صكره متوفی (لاووا) نك بو بابده سرد ایلدیكی مطالعاته فقیرده اشتراك ایدرم. بیان اولنان وقعه مسكوكات اسلامیەنك قطع واخراجی ایچون باشلیجه سبب اولەمیوب اهمیتی ایكنجی درجەده قالور. الجاآت زمانیه بوبابده دها زیاده اسباب مقبوله ومعقولەدندر. توحید واذكار هنوز معاویه عصرنده مسكوكاته وبلكه دها سائر شیلره تحریر اولنمقده ایدی. اولوقت هدف تعریض اولمدیغی حالده روم ایمپراطورینك اخیراً عبدالملك ایله بو یولده مخابراته كیریشمسی بالوسیله بر مقصد سیاسی‌یه مستند وبوده اصلاح سكه تشبثاتنه متصادف اولمق كركدر.

ذكر ایتمكده اولدیغمز یكی دینارلرده اسم یوقدر. ابن خلدون وبعض مؤرخلرك درهم ودینارده «اسم خلیفه یازلدی» سوزلری طوغری دكلدر. بو روایتلرك اولسه اولسه بالاده بحث اولندیغی اوزره طرز رومی سكەلره عائد ویاخود اشاغیده بیان ایدیلەجك اولان واسم خلیفەیی حاوی بولنان فلسلره راجع اولمسی لازم كلور. مسكوكات طوغریدن طوغری‌یه خلافته عائد اولوب اسكیدن ولاة وامرایه كوستریلان مساعده اوزرینه شكل كسرویدەكی سكەلره بونلرك اسملرینی یازمق عادتی دخی

برطرف ایدلمشدر. هر مملکتده نسق واحد اوزره التون وکموشه مخصوص اولان طرز وشکلده سکه ضربی قرارلشدیرلمشدر. التونلرده یعنی دینا. لرده دارالضربلر کوسترلمیوب یالکز سنهٔ ضربلری یازلمشدر. وجهلرینک مرکزنده: «الله احد الله الصمد لم یلد ولم یولد» ودوره‌لرنده: «بسم الله ضرب هذا الدنیر فی سنه . . .» وظهرلرینک مرکزنده: «لا اله الا الله وحده لاشریکله» و دوره‌لرنده: «محمد رسول الله ارسله بالهدی و دین الحق لیظهره علی الدین کله» آیاة و عباراتی درج قلنمشـدر. یازیلری اوقوناقلی کوفی وهر درلو تزیناتدن عاری اولوب ایکی وجهنک خارجاً اطرافنه بر دائره نقش ایدلمش وقطعه‌لری غایت مطبوع اولوب قطرلری درهملردن دها اوفق طوتلمشدر.

وزنلری بالاده دیدیکمز کبی تمام مثقـال ثقلتنده اولوب شـمدیکی اوزان ایله بر درهم ودرت ویاخود بش قیراط کلـکده‌در. (کیپو) [۱] اشـبو التونلرك عیارلری حقنده دیورکه: «دینـارلرك یالکز وزن و ثقلتلری دکل عیـارلری دخی اوچنجی عصرك نصفنه قدر فنـاً ممکن اولدیغی درجه‌ده خالص اولمق اوزره غیر متحول بر حالده محـافظه او. لنه‌رق دوام ایتمشـدر.» مومی الیه طرفندن فاصله‌لی اوچ زمان ایچون دینـارلرك عیارنجه اجرا اولنان تجربه‌لرده: امویه‌دن یزید ثانینك ۱۰٤ تاریخلی التونی بیکده = ۸۷۹ یعنی = ۲۱ عیارنده وعباسـیه‌دن هارون الرشـیدك ۱۹۳ و المطیعك ۳٦۱ تاریخلی التونلری دخی بیکده = ۹۷۹ یعنی = ۲۳ $\frac{1}{2}$ عیارنده اولدیغی اکلاشلمشـدر. شو حالده دینـارلر زرخالصدن معمول اولوب انجق بدایةً کسیلان التونلرك درجه‌سی براز دوشکوندر.

دینارلرده دارالضربلر محرر اولمدیغندن هرنقدر هانکی شهرده ضرب اولندقلری قطعیاً کسدیریله‌مز ایسه‌ده ظن و تخمین ایدلدیکنه کوره

[۱] Vazquez Queipo, *Essai sur les systèmes metriques et monnétaires.* V. II. p. 395.

اولوقت مركز خلافت امويه (دمشق) شهری اولدیغندن اوراده قطع وضرب اولنمش اولملری مأمول قویدر.

خلفای امویه‌نك جمله‌سی وحتی ۷۷ سنه‌سندن ۱۳۱ سالنه قدر همان هر سنه صره‌سیله التون سکه ضرب واخراج ایتدیرمش اولدقلری انکلتره موزه‌سی قتالوغندن اکلاشلمقده در. بونلرك رسم وشکلی نسق واحد اوزره اولوب هیچ تبدل ایتمامشدر. انجق فرانسه قتالوغنده نصف وثلث دینارلر دخی ضرب ایدلمش اولمش اولدیغی کورلمکده درکه بونلرك وجهلری مرکزنده: «بسم الله الرحمن الرحيم» وظهری مرکزنده دخی سادهجه «لا اله الا الله» یازلمشدر.

کموش سکه‌لره یعنی درهملره نقل کلام اولننجه درهملرك طرز اسلامی‌یه تحویل وافراغی دینارلر ایله بر زمانده وقوعبولمش اولملق اقتضا ایده‌جکی تخطر اولنور ایسه‌ده حال بویله ظهور ایتمیور. مؤرخینك اقوالنده درهم ودینارلرك بدایت تأسیسی تاریخلرنجه اختلاف موجود اولوب بالاده ذکری سبقت ایتدیکی اوزره التونلر ایچون ۷۴ و ۷۵ سنه‌لرندن وکموشلر ایچون دخی ۷۵ و ۷٦ سالرندن بحث اولنمقده‌در. آنلرك افاده‌لرنجه عبد الملك یکی سکه قالبلرندن اولوقت عراقین والیسی بولنان حجاجه ارسال وسکهٔ اسلامیه ضربنی امر واشعار ایتمسیله او دخی ۷۵ سنه‌سی نهایتلرنده ضرب دراهم ایتدیکی کبی ۷٦ سالنده دخی بتون ملحقاتده بو یولده درهملر ضرب اولنمسنه دائر اوامر اعطا ایلمشدر.

عمومیت اعتباریله باقیلور ایسه درهملری مبدأ احداثی دینارلردن ایکی سنه صکره یعنی ۷۹ سنهٔ هجریه‌سیدر. چونکه سنهٔ مذکوره ظرفنده عراق عرب وعجمك درت بش شهرنده وحتی دمشقده ضرب اولنمش طرز اسلامی سکه‌لری کورلمکده اولدیغی کبی آندن صکره ارتق بلا فاصله ومتسلسلاً هر سنه او اصولده مسکوکات ضربنه دوام اولنمشدرکه بو حال مذکور ۷۹ سنه‌سنك مبدأ قطعی اولدیغنه دلیل واضح عد اولنه‌بیلور.

خصوصيت اعتباريله باقار ايسه‌ك كشف جديد اوله‌رق موجود اولان بر قاچ سكه نظر تدقيقه آلنمليدر . موسيو (لاووا) فرانسه مسكو- كات قبينه‌سى قتالوغنـده ايلك دفعه اوله‌رق نشر ايلديكى اوچ سـكه‌دن بريسى (مرو) ده ٧٣ وايكنجيسى (دمشق) ده ٧٥ واوچنجيسى ينه مروده ٧٦ سنه‌لرنده ضرب اولنمشـدر . واقعا بونلر تعيين مبدأ ايچون ارباب علم مسـكوكاتك مترقب اولديغى كشفيات فنيه‌دن معدود اوله‌بيلور ايسه‌ده بو بابده شايان اعتماد بعض دلائله دها لزوم واردر : مثلا برنجى سكه ايله ايكنجى سكه بيننده ايكى سـنه واوچنجى سكه ايله سـالف‌الذكر اكثر بلدانده بردن اخراج اولنان ٧٩ تاريخلى درهملر بيننده اوچ سـنه فاصله‌لر كوريليور . اصلاح اصول سكه اولنوبده قديم مسكوكات لاجل- التحويل بر ياندن جمع وادخار اولنـه‌رق نقود جديده‌يه احتيـاج قوى بولنديغى بر زمانده سكه ضربنده اويله مكرراً برقاچ سنه‌لر فاصله ويرلمش اولمسى شـايان ملاحظه وتأملدر . ديكر طرفدن (مرو) ده كسيلان ٧٣ تاريخلى سكه‌نك مسكوكات صحيحه‌دن اولديغى دخى تحت شبهه‌ده‌در . زيرا تخميناً اوچنجى عصر هجرى اوائلنـده جريان ايدن وقعهٔ آتية الذكر بو شبهه‌يى تأييد ايده‌يور .

علامهٔ بلاذرى داود نامنده برنافدك يعنى صاحب عيارك « ضرب هذالدرهم بالكوفه سنه ثلث وسبعين » محرر اوله‌رق كورديكى بردرهم تدقيق‌اولندقده سـائر ناقدلرك دخى بونك معمول يعنى قلب اولديغى رأينده بولندقلرينى مومى اليه داودك لسانندن اوله‌رق روايت ايلمشدر . [١]

بو قبيلدن اوله‌رق دها سائر ساخته درهملر ظهور ايلديكى دخى نقل وروايت اولنمسيله سالف الذكر فرانسه قبينه‌سى قتالوغنده‌كى ٧٣ تاريخلى مرو درهمنك صحتنده دخى تردد اولنه بيلور . هله سـنه‌نك مطابقتى بو احتماله دهـا زياده قوت ويرمكده‌در . ٧٥ و ٧٦ تاريخلى سـكه‌لر دخى

[١] فتوح البلدان صحيفه ٤٦٨

كذلك شبهه‌لى اولوب مكركه ايلروده بونلرك عينى سنه‌لر ايله فاصله‌لى اولان سنه‌لرده ضرب اولنمش بشـقه درهملر ظهور ايتمش اوله اولزمان مسئله شكل آخر كسب ايله تدقيقاتنـه كيريشيلور . شو مطالعه سـاقس قوبورغ وغوته پرنسـنك بالاده ذكرى سبقت ايدن رساله‌سـنده موقع بحثه وضع ايدلمشدر . نتيجهٔ كلام طرز مخصوص اسلاميده‌كى درهملرك مبدئنى ٧٩ سنه‌سندن اعتبار ايتمك دها برچوق دلائله نظراً شمديكى حالده طوغريدر .

دراهم جديده كذلك التونلر مثللو اسمسز اولوب فقط رسم ونقشى وعباراتى آنلره مشابه دكلدر . بونلرده بشقه طرز واصول اختيار اولنمشدر . باشليجه محل ضربلرى كوسترلمك عادتى كموشلرده اتخاذ اولنوب وجهلرينك مركزنده : « لا اله الا الله وحده لا شريكله » عباره‌سى ودوره‌لرنده بسمله‌دن صكره محل ضرب وسـنه‌سى يازلمشدر . ظهرلرينك مركزنده دخى دينارلرده يازلمامش اولان « ولم يكن له كفواً احد » جمله‌سى ودوره‌لرنده محرر اولان « ارسـله بالهدى . . الخ » آية كريمه‌سـنك نهايتنده « ولوكره المشركون » كلماتى تحرير قلنمشدر .

درهملر التونلر كبى ساده اولميوب قتالوغك متننده تعريف اولنديغى وجهـله خارجى و داخلى متعـدد وبعض دوز و بعض نقطه‌لى وتيرتيللى دائره‌لر ايله مستدير وكوچك بيوك حلقه‌لر ايله مزين ومنقوشدر . كوفى اولان خطوطى دخى دينارلرك يازيلرندن براز فرقليدر . قطرلرى دها بيـوك اولوب وزنلرى درهم شرعى‌يه مسـاويدر . قتالوقده بزم ارائه ايتديكمز وزنلر اليوم مستعمل اولان درهم عرفى حسـابيله اولديغندن موجود اولان تفاوت آندن وبعض سـكه‌لرك ممسوح اولمسـندن نشأت ايتمشـدر . سنين اخيره‌ده ضرب اولنمش نصف درهملر دخى كورلمكده اولوب بونلرك شكل وعباره‌جه ديكرلرندن فرقلرى يوقدر .

خلفـاى امويه‌نك جمله‌سى درهملرينى برشـكل وعباره‌ده ضرب ايتديروب انجق تزييناتدن اولان دائره وحلقه‌لرى تخلف ايتمكده‌در .

دراهم امویه حقنده مؤرخینك ویردیکی ایضاحات صره‌سنده مقریزینك کتاب النقودنده معلومات آتیه کوریله‌یور: «عبد الملکدن خلیفه عمر بن عبد العزیزه قدر درهملر بر اسلوب اوزره چیقاریلوب یزید بن عبد الملك خلیفه اولدقده عمر بن هبیره نام ذاتی ۱۰۲ سنه‌سنده عراق و خرسانه والی تعیین ایدوب بو ذات دراهمك عیارینی تزیید وکموشلرك خالصیتنه زیاده‌سیله تقید ایلدی وبو یولده ضرب ایتدیردیکی درهملر اسمنه نسبتله (هبیریه) تسمیه قلندی. بعده هشام بن عبد الملك مقام خلافته کاوب مشارالیه امور مالیه‌ده تقیدات کامله‌سی اولمغله ۱۰۶ سالنده عراق قطعه‌سنه والی نصب ایلدیکی خالد بن عبدالله القسری‌یه اعطا ایتدیکی اوامر موجبنجه خالد بر درجه دها خالص العیار درهملر ضرب ایتدیروب بونلره دخی (خالدیه) اطلاق قلنمشدر. (۱۲۰) سنه‌سنده مومی‌الیه خالد عزل ایله یرینه یوسف بن عمر الثقفی مأمور اوله‌رق بو دخی عیار سکه‌ده دیکرلرندن زیاده اختیار کمال افراط ایلمش وبونك زماننده قطع واخراج اولنان درهملرده کذلك مومی‌الیهك نامنه عطفاً (یوسفیه) توسیم ایدلمشدر.

هشامدن صکره کلان خلفا ایله آخر خلفای امویه اولان مروان ثانی وقتنده ضرب اولنان سکه‌لر دخی سیم خالصدن اولوب فقط سالف‌الاسامی اوچ نوع درهملر اجود نقود بنی امیه‌دن عد اولنوردی.»

مقریزینك درهملرك خالصیتنه دائر اولان شو روایاتیله (واز کز کیپو)نك تدقیقاتی یکدیکرینه مطابقت ایتمکده‌در. (کیپو) آلتونلر مثللو درهملری دخی سنجیدهٔ میزان تدقیق ایله مختلف سنه‌لرده مضروب اولانلری محك عیاردن امرار ایتمشدر: درهملر ابتدالری بیکده = ۹۱۲ دن باشلایوب تدریجله ۹۷۲ عیارینه قدر تزیید وترفیع اولنمشدر.

ایران وعراقك پك چوق بلده‌لرنده وجزیره قطعه‌سنك بعض شهرلرنده وافریقا واندلسده دارالضربلر تأسیسله اصول جدیده‌ده درهملر

ضرب اولنمشدر . مصر، فلسطین، بر الشامك ایسه (دمشق ـ سامیه) شهری استثنا ایدلدیکی حالده بشقه بلده‌سنده درهم ضرب اولنمامشدر . مقریزینك افاده‌سی وجهله خلیفه هشام وقتنده سکه ضربی یالکز واسط شهرینه حصر اولندیغی مسکوکات موجوده‌دن اکلاشیله‌یور. انجق واسطه ملحق (مبرکه) ایله (اندلس) بو انحصاره داخل ایدلمامشدر.

اقطار شرقیه‌ده بولنان امرا و ولاتدن بر طاقمی ابو مسلم خرسانی‌یه التحاق ایله عباسیلره طرفکیر اولملری اوزرینه ایران شهرلرندن بعضلرنده ضرب ایتدیردکاری درهملرده آل بیت رسوله میللرینی اظهار واعلان ایچون « قل لا اسئلکم علیه اجراً الا المودة فی القربی » آیة کریمه‌سنی درج وعلاوه ایتدیرمشلر وفقط سکه‌نك سائر عبارات و نقوشنی حال سابقنده ابقا ایتمشلردر . قولکسیونده اشبو درهملردن (رامهرمز) ده و ۱۲۸ سنه‌سنده باصلمش برعددی بولنوب (۲۲۹) نومروده ارائه ایلدم . متوفی (لاووا) قتالوغنده بونلردن ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۱ سنه‌لرنده وبلخ، تیمره، جی، ری، ماهی شهرلرنده ضرب اولنمش اولمق اوزره بش عدد سکه نشر ایلمشدر . انجق ۱۳۱ و ۱۳۲ تاریخلرنده (مرو) شهرنده کسلمش درهملری دخی سالف الذکر « قل لا اسئلکم الخ » آیة کریمه‌سی مندرج اولمدیغی حالده آنلر صره‌سنه کچورمش و زیرنده هر نقدر بو سکه‌لرده سالف البیان آیة کریمه یازلمامش ایسه‌ده ابو مسلم ۱۳۰ سالنده (مرو) داخل اولمسیله درهملرك اکا عائد اوله‌جغنی درمیان ایلمشدر . فکر عاجزانه‌مجه بو صورت پك طوغری اوله‌مز . چونکه عباسی طرفدارلرینك کسدیردکاری سکه‌لرك مطابق آیة کریمهٔ مذکوره‌یی شامل اولمسی لازمدر . بناءً علیه مروان ثانی ایله ابو مسلم او تاریخلرده یکدیکریله محارب اولوب ۱۳۰ سالندن صکره بر ارالق (مرو) شهری تکرار امویه طرفدارلری النه کچه‌رك ۱۳۱ سنه‌سی اواخریله ۱۳۲ سنه‌سی اوائلنده موضوع بحث اولان سکه‌لری کندی اصوللرنده اوله‌رق ضرب ایتدیرمش اوله‌جقلری جای شبهه دکلدر.

دراهم امویه حقنده‌کی فقراتمزه خاتمه ویرمزدن اول حضرت علی رضی الله عنهك اواخر خلافتنده ضرب ایدلمش اولمق اوزره صبحی پاشا مرحومك نشر ایلدیکی بر سکه حقنده دخی براز معلومات اعطاسنی صدده موافق کوردم. پاشای مشارالیه رساله‌سنك بر فقرهٔ استطرادیه‌سنده: ۱۲۷۷ سنه‌سنده عراق عربده بولنمش بر درهم اللرینه کچوب بونك بصره‌ده و ٤٠ سنهٔ هجریه‌سنده ضرب اولنمش اولمسی جهتله سکهٔ اسلامیه‌نك معروف اولان طرز اسلامیده ضربی ۷۵ تاریخنده وقوع بولمیوب علی بن ابی طالب حضرتلرینك زمان خلافتلرنده اولدیغنه شك وشبهه‌یی ازاله ایده‌جك بر کشف جدید اولدیغی بیان وبناءً علیه بر طاقم غوائلدن طولایی بو اصولده سکه ضربی بر وقت معطل قاله‌رق عبدالملکك تنظیم امور مملکته تشبثیله برابر حضرت علی رضی الله عنهك ترتیب بیوردقلری شکل وعباره ایله بلا تغییر وتبدیل قطع سکه اولندیغنی درمیان ایلمشلردر. تاریخ جودتده دخی اشبو کشف جدیددن بحثله: طرز عرب اوزره سکه ضربی ۷۵ ویاخود ۷٦ سنه‌سنده حجاجك ایجادی ایدوکی اصحاب فن عندنده مسلماتدن اولدیغی حالده شمدی اساس مسئله‌نك متغیر اولدیغی کوسترلمشدر. دیکر طرفدن موسیو (مورتمان) صبحی پاشانك سالف الذکر رساله‌سی ترجمه‌سنه علاوه صورتیله یازدیغی مطالعهٔ مخصوصه‌ده مذکور سکه‌نك صحتنی تأیید و دها طوغریسی ارباب فن نظرنده اهمیتنی تزیید ایچون بعض دلائل سرد ایلمشدر. بو دلیللرك باشلیجه‌سی سکه‌نك حالی ساخته‌لکنه حکم ایدیله بیله‌جك وعلامتدن عاری اولدیغی و (اربعین) کلمه‌سنك یك اوقوناقلی اولمسندن طولایی برسهو قلم اوله‌رق (تسعین) ویاخود (سبعین) یرینه حك ایدلمش اولمسنه احتمال ویریله‌میه‌جکی وصبحی پاشا مرحومك مطالعه‌سی وجهله طرز عربك خلافت حضرت علی‌ده اتخاذی عقله پك یقین اولوب فقط الجاآت زمانیه‌دن ناشی بو اصولك تعمم وانتشاری کسب تأخر ایلمش اوله‌جغی ماده‌لریدر.

لهذا اوروپاده بعض مستشرقلری اولسه بیله فن مسکوکات علماسنك اکثریسی هر کشف جدیدی اویله قولایلقـله قبول و تلقی و همان صحتنه حکم ایتمزلر. اجرای تدقیقات ایله حقیقتك تظاهرینه سعی و ورزش ایدرلر. اثبات مدعا و تأیید کیفیت ایچون یکدیگرینك نشریاتنه قارشـو تنقیدات ومباحثاتده بولنورلر. ایشته بحث اولنان درهم حقنده دخی عینی بو حال وقوعبولمشدر .

دوقتور (مورتمان) ك وتاریخ جودتده‌کی فقرات مخصوصـه اوزرینه موسیو (باربیه دو مینار) ك نشریاتنه مقابل موسـیو (استیقل) *Stickel* وموسـیو (صوره) *Soret* معلومات موثوقهٔ تاریخیه ایله متناقض اولان بویله بر سکه‌یه عدم امنیت و اعتماد کوستروب بونك ساخته ویاخود حك وضربنده سهو ونقصان اولمسنه حکم ایتمشلردر .

فرانسه مسکوکات قبینه‌سی قولکسیوننك قسم مهم واعظمنی تشکیل ایدن خلفا مسـکوکاتنك صبحی پاشـا مرحومدن النديغی معلوم اولوب علی المرتضی حضرتلرینه اسناد اولنان مذکـور ٤٠ تاریخلی سکه دخی بوکونکی کونده اوراده بولنمقده‌در . موسـیو (لاووا) اشـبو درهمی قتالوغنه درج ورسمنی دخی ارائه ایدوب[١] مقدمه‌سـنده بونك صحتنی التزام ایدن طرفك ملاحظاتنی ترویجدن ونظر تدقیق ومعاینه‌لرینه عرض ایلدیکی بعض مشاهیر مستشرقینك اشبو سکه‌ده موجب شك وشبهه برحال کوره‌مدکارینی بیان وتزبیردن صکره بومسئله‌یه من جهتٍ تعلق ایده‌بیله‌جك وقایع تاریخیه سردیله اثبـات مدعا ایتمك ایسـته‌مشدر . حاصلی متوفی (لاووا) بو بابده اعتراضات شدیده‌یه تصادف ایلیه‌جکنی تصدیقله برابر درهم مبحوثك ٤٠ تاریخنده ضرب اولندیغنه وخلیفه عبدالملکك اصلاح سکه‌ده بونی نمونه اتخاذ ایلدیکنه قناعت حاصل ایلمشدر .

مذکور قتالوغك نشرندن صکره بعض ذوات ینـه خلاف فکرده بولنمش اولدیغی کبی سـاقس قوبورغ پرنسـنك بالاده برقاچ دفعه ذکر

[١] Lavoix, *Khal. Orien.* Pl. II. N. 158.

ایلدیکمز رساله‌سنده دخی موضوع بحث اولان سکه‌نك خلافت حضرت علی رضی الله عنه‌ده و (٤٠) تاریخنده ضرب اولنمش اولمسنه احتمال ویریله‌میوب بعض امثالنده اولدیغی کبی (اربع و سبعین) یازیله‌جق یرده اختصار عباره ایچون (اربعین) یولنده یازلمش اوله‌جغی ملاحظه‌سی دریپش ایدلمش وپرنس مشارالیهك معاونت قلمیه‌سنده بولنان ویانه‌لی مستشرق موسیو (قرابتشاق) *Karabacek* ك فکرنجه دخی بو درهمه صورت ضربی سهو وخطادن سالم اولمیان برسکه نظریله باقلمق لازم کله‌جکی پك کوزل بیان وایضاح قلنمشدر.

فقیر بوسکه‌نك صدق وصحتنه مخالف اولان طرفك افکار وملاحظاتنه اشتراك ایتمکده‌یم. موثوقیتنی اثبات ایچون سرد اولنان دلائل فنیه ووقایع تاریخیه تأویلات وفرضیاتدن عبارت اولوب یوقسه براهین قویه‌دن عد اولنه‌مز. بو بابده تفصیلاته شمدیلك لزوم وحاجت کورمم. یالکز بالأده بالمناسبه مؤرخ بلاذریدن روایةً نقل ایتدیکمز وجهله اوائلده مصنوع ومعمول درهملر ظهور ایلدیکی نقادك افادات موثوقه‌لریله واصل درجهٔ یقین اولدیغندن اشبو ٤٠ تاریخلی ظن اولنان درهمك دخی او قبیلدن اولمق ویاخود بروجه مشروح سهو حك ویا بعض امثالی کورلدیکی وقتالوغمزده‌ده بولندیغی اوزره سنه‌لرنده اختیار اختصار اولنان سکه‌لر مثللو بونده دخی (اربع وتسعین) کلماتی یرینك طارلغی جهتله حسب الضرور (اربعین) صورتنده تحریر قلنمش اولمق احتمالاتنی تکرار ایله اکتفا ایدرم.

دینار ودرهمك طرز اسلامی‌یه تحویلیله برابر بیزانتین رسم وشکلنده‌کی باقر مسکوکاتك دخی طبیعی الغاسی لازم کله‌رك بونلرك یرینه قائم اولمق اوزره طرز مخصوص اسلامیده اوله‌رق عبارات عربیه ایله وفلس نامیله مختلف الشکل باقر مسکوکات ضربنه تشبث اولنمشدر. قتالوغمز تدقیق اولندیغی حالده اکلاشیله‌جغی وجهله التون وکموشلر کبی توحید اصول

بونلرده قابل اولهمامسیله هر مملکت ایچون همان بشقه بشقه طرز وشکل اتخاذ قلنمشدر . بونلرك بر طاقمنده یالکز کلمهٔ توحید یازلمش وبر طاقمنده دار الضربلری وبعضلرنده تاریخ ضربلری بعضلرنده دخی قاعدهٔ عمومیه خلافنده اولهرق خلیفه اسمیله ولاة نامری محرر بولنمشدر . [۱]

فلسلر جابجا برر علامت مخصوصهیی دخی شاملدر : مثلا فرس، فیل ، طوشان کبی رسملر وآره صره خرما داللری واکثری هلال وکوکبلر عبارهلرك اورتهلرینه یاخود یانلرینه نقش ایدلمشدر . شوراسی جالب نظر دقتدرکه فلسلرده اتخاذ اولنان شو اصول نقش ممالك اسلامیهده بعض تبدلات ایله پك چوق زمان جاری اولمشدر . حتی اوائل دولت ابد مدت عثمانیهده چیقاریلان باقر مسکوکاتده بیله یالکز اثنیهیی وساده نقوش عربیه وترکیهیی شامل سکهلر واردر .

اموی فلسلرینك ایکی وجهنده کلمهٔ توحید محرر اولانلرك اك اول کسیلانلر اولمسی محتملدر . اوزرنده محل ضرب محرر باقرلر علی الاکثر برالشام وجزیره بلدهلرنده ضرب اولنوب مصر وممالك غربیهده وعراق وایرانده چیقارلمش فلسلر آنلره نسبتله نادر کورلمکدهدر . بونلرك رسم وخطلری براز منتظم اولوب (ری) شهرنده ضرب اولنمش باقرلرده بر کوچك عبارهٔ پهلویه دخی علاوه قلنمشدر .

اسلام فلسلرینك ابتدای ضربنه دائر اقوال مؤرخینده صراحت کافیه اولمیوب انجق المقریزینك مصر تاریخندن استنباط اولندیغنه کوره التنجی خلیفه الولید بن عبد الملك فلس ضرب اولنمق اوزره مصرده بولنان باقردن معمول برجسیم هیکلی اذابه ایتدیرمشدر . فقط مشارالیهك

[۱] موزهٔ همایون قولکسیوننده والی اسمی محرر اموی فلسلری وار ایسهده خلیفه اسمیله مضروب اولانلردن یوقدر . عبد الملك مصر قطعهسنده کسلمش اوزرنده « علی یدی الامیر عبدالملك بن مروان » والولید اولكدخی دمشقدهباصلمش اوستنده « امر به عبدالله الولید امیر المؤمنین » یازلمش فلسلری فرانسه مسکوکات قبینهسی قتالوغنده کورلمشدر .

محل ضربی مصر اولمق اوزره هیچ بر باقر سکه‌سنه تصادف اولنه‌مامشدر.
مقریزی دییورکه: «فلسلرك اساس ضرب واخراجی بین الناس کسوراتده استعمال اولنمق ومعاملات عادیهٔ اخذ واعطانك تسهیلنه خدمت ایتمك مقصدینه مبنی اولمسیله اعصار قدیمه‌ده اولدیغی کبی صدر اسلامده دخی قیمتجه ذهب وفضه‌دن دون اولان باقره مراجعت ایدلمش ونحاسدن کوچك قطعه‌لر ضربیله عربلر بوکا (فلس) تسمیه ایلمشدر.» علامهٔ مشارالیه مصرده وقوعبولان قحط وغلالره دائر تألیف ایدوب طاشکپریلی زاده‌نك ترجمه‌سنه همت ایلمش اولدیغی رسالهٔ مشهوره‌نك نقودحقنده‌کی فصلنده بروجه محرر بسط مقدماتدن صکره فلسلرك رایجنه وسنین اخیره‌ده کسب ایلدیکی احوالنه دائر معلومات لازمه اعطا ایتمشدر. موسیو (صووه‌ر) کتابنده [۱] کرك مؤلف مومی الیهك وکرك مؤرخین سائره‌نك باقر سکه‌لرك اکثر عصرلرده درهملر ایله اولان نسبت ورایجلرینه عائد اوله‌رق اعطا ایتمش اولدقلری تفصیلاتی جمع وتحریر ایتمش وبو بابده نه جریان ایلمش ایسه کوستروب ارباب فنی بر چوق کتابلره مراجعت کلفتندن قورتارمشدر. فلسلر بر قیمت حقیقیه‌یی حائز اولمیوب امر اعتباری اوله‌رق قیمت موضوعه‌یه وبعضاً دخی ایکی شخص بیننده‌کی مقاوله‌یه تابع اولدقلرندن اشبو مدخلمزده بونلرك دولت امویه‌ده‌کی رایجنه دائر معلومات صحیحه ویرمك قابل اوله‌مامسیله ارباب مراق ایچون موسیو (صووه‌ر)ك کتابنه ویاخود المقریزینك سالف الذکر رساله‌سنه مراجعتی توصیه ایدرز.

درهم و دینارك وزن معین واصلیلرینی تعیین ایچون غیر قابل تغیر بر مقیاسه لزوم کورندیکندن و زجاجدن سنجات یعنی درهملر اعمال ایدلدیکی حالده ترکیبی اقتضاسنجه تزاید وتنزل کبی تغیراته قابلیتی اولمدیغندن بو خصوصده انلرك استعمالی عبد الملکك اصلاح سکه ایلدیکی اثناده

[۱] H. Sauvaire, *Matériaux pour servir à l'histoire de la numismatique et de la mètrologie musulmanes*. T. I. P. 108-121.

کندوسنه توصیه قلنمشیدی . بناءً علیه درهم ودیناره وبونلرك ثلث ونصفیه‌لرینه مخصوص اوله‌رق عبارات مختلفه ایله وتاریخ ومقدار وزن وبعض ضاربلرینك اسملریله مسکوك زجاجدن نقوده مشابه سنجه‌لر یعنی الیوم السنهٔ ناسده مستعمل تعبیر ایله درهملر اعمال ایدلمشیدی . بونلرك میاننده فلسلر ایچون دخی خروبه وزنی اوزرینه سنجه‌لر کوریله‌یور . شو حالده خلفای امویه زماننده و دها صکره‌لری باقر مسکوکات ایچون دخی تعیین وزن ایدلمش اولدیغی اکلاشیله‌یور . اشبو سنجات زجاجیه یعنی جام درهملر تاریخ مسکوکات ایچنده شایان نظر دقت آثاردن اولوب امویلر، عباسیلر و فاطمیلر عصرنده بعض خلیفه و اکثری والیلرك وعامللرینك اسملرینی شامل اوله‌رق ضرب و اخراج قلنمشدر . ۱۸۷۸ تاریخنده موسیو (روژر) *E. T. Rogers* لوندره‌ده بر بند مخصوص ایله سنجاتدن بر طاقمنی نشر وتعریف ایتمش وموسیو (لاووا) دخی بونلردن بعض مهم قطعه‌لرینك فرانسه مسکوکات قبینه‌سنده موجود اولدیغنی سویلمشدر . (استانلی لان ـ پول) کچن ۱۸۹۱ سنه‌سنده انکلتره موزه‌سنك نشر ایلدیکی برقتالوغنده درت یوز قدر زجاج ارائه ایلمشدر [۱]

— ٤ —

یارم عصری متجاوز بر مدت نسق واحد اوزره مسکوك وبتون ممالك وسیعهٔ اسلامیه‌ده متداول اولان دراهم ودنانیرك اشکال وعباراتی ۱۳۲ سالنده وقوعبولان تبدل حکومتله برابر آزچوق دوچار تحول اولمشدر.

دولت عباسیه‌نك ظهوریله ابو العباس السفاح عراقده جالس مقام خلافت اولدقده دولت جدیدهٔ اسلامیه‌نك شعائر حکمداریسنه دلالت ایده‌جك بر طاقم اجراآت میاننده طبیعی نقود ایچون دخی یکی بر اصول وبالخاصه علامت فارقه وضع واتخاذ ایتمك اهم اموردن ایدی .

[۱] Stanley Lane-Poole, *Catalogue of arabic glass Weights in the British museum*. London 1891.

مع مافيه اصول قديمهٔ سكه‌نك اساسه تعلق ايدن جهتی يعنی التون كموش هر ايكی نوع سكه‌ده اسم يازلماسی ودينارلرده محل ضرب كوسترلميوب يالكز درهملرده درج اولنمسی عادتی محافظه اولنه‌رق ١٣٢ سنهٔ هجريه‌سی ظرفنده نقود جديدهٔ عباسيه ضرب واخراجنه تشبث اولنمشدر. شوراسی شايان قيد وبياندركه اولكينك انتهاسی ويكيسنك ابتداسی اولمق اوزره بو ايكی حكومتك دخی سنهٔ مذكوره ايله مورخ سكه‌لری موجوددر .

مسكوكات عباسيه‌نك كرك التون وكرك كموش اولسون اموی سكه‌لرندن فرقی عباراتنده وقوعه كلمشدر. شويله كه : يالكز دينارلرك وجهی ودرهملرك ظهری مركزلرنده سورهٔ اخلاصدن اوله‌رق اولجه محرر بولنان جملهٔ جليله يرينه (محمد رسول الله) يازيلوب مركز ودوره‌لرنده‌كی ديكر عبارات مسكوكات امويه‌ده اولديغی كبی حاليله وعينيله ابقا قلنمشدر. نقوشجه فرق پك جزئيدر. هله التونلرده رسم خطدن بشقه هيچ فرق يوقدر. فقط درهملرك ظهرلری مركزينی محيط اولان دائره اوللری نك اولديغی حالده شمدی اوچر وبعضاً ايكيشر اوله‌رق چكلمش وتزييناتدن اولان خلقه‌لرك عددی دخی بعض كره تبديل وتكثير قلنمشدر .

مسكوكاتك شو تعريف اولنان اصولی السفاح زماننده عينی حالده دوام ايدوب اندنصكره المنصورك خلافتنده ينه اساسه خالل كتورلميه‌رك فقط اسم وصفت ذكر وعلاوه‌سی كبی قسماً ومرور زمانله دها زياده تعديلات وعلاوات وقوعه كلمشدر .

مؤرخينك عباسی سكه‌لر حقنده ويرمكده اولدقلری معلومات پك چوق احوالده واقعه غير مطابق اوله‌رق ظهور ايده‌يور. تاريخلرك يالكز سكه امورينه دائر بعضاً وزن وعيارلرنجه اجرا قلنان تعديللر وبعض عصرلرده درهم ودينارلره تخصيص اولنان قيمت واسملر استثنا ايدلديكی

تقديرده احوال سائره‌سی حقنده ويردكلری ايضاحات همان عموميته‌قريب
بر صورتله سهو ونقصاندن عاری دكلدر . الحالة هذه دولت عباسيه‌نك
تا بدايتندن نهايتنه قدر انواع مختلفه‌ده ضرب اولنان آثار مسكوكه‌سی
موجود اولوب بونلر اوزرينه اصحاب فن طرفلرندن اجرا قلنمش
وقلنمقده بولنمش اولان تدقيقات سايه‌سنده نقايص وسهويات تاريخيه بر
صورت صحيحه وموثوقه‌ده اصلاح واكمال ايدلمكده‌در . مثلا سيوطی
وسائر بعض مؤلفلر مسكوكات عباسيه‌ده الك اول خليفه اسمی يازان
المنصور ايدوكنی بيان ايديورلركه بوطوغری اولميوب مشاراليه‌سكه‌لرينه
مخدومی المهدينك اسمنی والی صفتيله وديكر بعض امرا نامه‌لرينی بنه او
حيثيتله درج وتحرير ايتديرمكه مساعده ايتمشدر . يوقسه خليفه نامی
برنجی دفعه اوله‌رق المهدينك مقام خلافته كلديكی زمان يازلمشدر .
كذلك المقريزی خليفهٔ رابع موسی الهادينك سكهٔ معروفه‌سی اولمديغنی
سويليور . حالبوكه مشاراليهك التون وكموش مسكوكاتی موجود وحتی
تعريف اولنه‌جغی وجهله دينارلرنده تغيرات بيله واردر . وينه مؤلف
مومی‌اليه هرون الرشيد وقتنه قدر سكه وضربخانه‌لر نظارتی طوغريدن
طوغری‌يه مقام خلافته مربوط ايكن مشاراليه ايلك دفعه اوله‌رق بو
ايشلری وزيری بولنان جعفر برمكی‌يه حواله ايتمش وبوده كندی اسمنی
درهم ودينارلره درج وعلاوه ايدوب مقدما هيچ بر ذاتك نائل اولمديغی
بر امتيازه مظهر اولمش اولديغنی روايت ايتمكده ايسه‌ده بو كيفيت هرون
الرشيددن دها اول وقوعبوله‌رق خليفه الهادی وزيری بولنان علی بن
ماهانك نامنی ايلك دفعه اولمق اوزره دينارلره درجنه مساعده ايلديكی
موجود التونلرندن استطلاع اولنمقده‌دركه بو صورت شمدی‌يه قدر هر
نصل ايسه ارباب فنك دخی نظر دقتلرينه تصادف ايلمامشدر .

صبحی پاشا مرحومك رساله‌سنده مقريزينك بروجه مشروح افاده‌سی
تكرار اولندقدن صكره : « المنصورك خلافتنده مخدومی مهدی فارس

والیسی ایکن ١٤٦ سنه‌سنده فرس اصولی اوزره (ری) شهرنده کسیلان سکه‌لرده اسمنی ذکر ایلدی وهرون الرشید عصرنده سائر دیارده بولنان اولاد وولاة خلیفه بو اثره اقتفا ایتدی .» دیمشدر . فقط مهدینک نامی یالکز (ری) شهری سکه‌لرنده اولمیوب بشقه شهرلرده ضرب اولنمش سکه‌لرده دخی بولندیغی کبی ولاة نامیده برنجی دفعه اوله‌رق کذلک المنصورک برقاچ محلده مضروب سکه‌لرنده ذکر اولنمشدر . وبویله اولاد وولاة خلفا مندرج اولان سکه‌لرک (فرس اصولی اوزره) اولمسی تعبیرندن مقصد نه اکلاشیله‌مامقده‌در . حاصلی شو فصلمزده یوقاریدن اشاغی بیان ایلدیکمز روایاتدن بعضلری مادهٔ استنباط ایدیله‌رك یازلمش معلومات اولدیغی حالده بیله حقیقت آثاره توافق ایتمیوب قنالوغمزك متنی ولاسیما جالب دقت اولان سکه‌لر اوزرینه یازیلان شرحلری نظر تدقیقدن کچورلدکده بو بابده معلومات لازمه استحصال اولنه بیلور ایسه‌ده فنك حال حاضرینه کوره ناقابل اعتراض برصورتده اوله‌رق مسکوکات مبحوثه‌نك بالتدریج کسب ایلدیکی احوالك وبونلره تعلق ایدر سائر مواددك باشلوجه‌لرندن بوراجقده دخی بعض ایضاحات اعطاسنی مناسب کوردم .

خلفای عباسیه‌نك التون وکموش سکه‌لری برنجی خلیفه السفاح عصرنده هیچ بر اسمی حاوی اولمیه‌رق بو فصلمزك ابتدالرنده تعریف اولنان شکل وصورتده ضرب اولنوب مخدومی المنصور خلافتنده دخی درت سنه قدر بو صورتله بلا اسم سکه‌لر ضربنه دوام اولندیغی حالده ١٤٦ تاریخنده بصره‌ده مضروب درهملرده برنجی دفعه اوله‌رق والی بولنان سلم بن قتیبه‌نك و١٤٧ سنه‌سنده ینه بصره‌ده ضرب اولنان درهملرده خلیفهٔ مشارالیهك مخدوم وخلفی اولان المهدینك اسمی یازلدیغی کبی بوندن بشقه (ری ـ محمدیه) وارمینیه‌ده دخی مختلف تاریخلرده ضرب اولنان کموش سکه‌لرده کذلك المهدینك اسمی ذکر اولنمش و ١٥٢ سنه‌

سنده (عباسیه) ده باصیلان درهملرده‌ده والیسی اولان عمر بن حفصك نامی درج ایدلمشدر. دیکر بلده وسنه‌لرده ضرب اولنان سکه‌لرده ایسه کمافی السابق اسم یازلمامشدر.

مسکوکات اسلامیه‌یه اسم یازمق اصولی عباسیلر طرفندن احداث ایدلمش ظن اولنمامليدر. چونکه بو اصول الك اول خلفای امویه‌نك فلسلرنده اتخاذ اولنوب مسکوکات امویه بحثنه مراجعت اولندیغی حالده اکلاشیله‌جغی وجهله اولوقت بعض بلده‌لرده ضرب اولنان باقرلرده خلیفه ویاخود والی بولنان ذاتك اسمی درج وبو بابده بر عبارهٔ مخصوصه دخی ترتیب قلنمش ایدی. ایشته بو صورت مسکوکات عباسیه‌دن اولان درهملرده وصکره فلس ودها صکره التونلرده قبول وتطبیق قلنمشدر. بو اسملر یا ساده‌جه ویاخود صاحبنك صفت ولقبی ایله برابر ذکر اولنمقده‌در. مثلا خلفا ایله عائله اعضاسندن اولنلر ایچون اکثریا (مما امر به فلان) ویاخود (امر الامیر ...) و والی و وکیللری ایچون دخی بعضاً (فی ولایة فلان) یاخود (علی یدی ...) صورتنده عباره‌لر ایله یازلمقده‌در. فقط وزرا و ولاتك اسملری اکثریتله ساده‌جه کوسترلمکده‌در.

کله‌لم صدده المهدی مقام خلافته کلدکده کموش سکه‌لرك ظهرلری مرکزنده‌کی عباره‌یه تصلیه علاوه‌سیله برابر (الخلیفة المهدی) دیو اسمی یازمشدر. (عباسیه) دن ماعدا محللرده ضرب اولنان سکه‌لر کاملاً بو وجه ایله در. دینارلر ایسه اسکی اصولده براقلمشدر.

دردنجی خلیفه موسی الهادی دینارلرك وجهی مرکزینه وزیری (علی) نك اسمنی یازدیروب ایلك دفعه اوله‌رق تغییر اصول ایتمش ودر- هملرك بر نوعنه یالکز کندی ودیکر نوعنه دخی هم کندی وهمده برادری (الرشید) نامنی سبك وتحریر ایلمشدر.

خامس خلفا هرون الرشید زماننده ایکی جنس سکه‌ده دخی تحولات زیاده‌در. التونلره یالکز (الخلیفه) عنوانی علاوه ایلدیکی کبی مخدومی

الامینك اسمنی یازدیردیغی ٤٧٥ نومرولی التونده چفته دوره اتخاذ اولنوب شکل قدیم بسبتون تخلف ایتمش وفقط بو طرزده آنیاً بشقه التون چیقارلمامشدر. درهملرده یازیلان اسامی یك چوق ومختلف اولوب بعض درت صفتده بولنان ذواتك نامارینه وارنجه کوسترلمشدر. بونلر آیرو آیرو محللرنده تدقیق اولنور ایسه اکلاشیلور.

دینارلرده ایلك دفعه اولەرق خلیفەنك اسم ذاتیسنی یازمق دخی التنجی خلیفه الامینك زمان خلافتنده عادت اولوب بوندن بشقه بعضاً (ربی الله) و (لله) کلمەلری وبعضاً دخی اسم ایله برابر خلیفه عنوانی علاوه قلنمشدر. درهملرك ایسه او عصرده ظهرلری مرکزینك بالاسنه یالکز (لله) یازیلوب بو عادت ارتق توالی ایتمشدر.

التونلره الك اول محل ضرب وضع وتحریری دخی سابع خلفای عباسیه المأمون عصرنده وقوعبولمشدر. عراقده باصیلان دینارلرك بعضاً یالکز مرکزلری زیرنده (العراق) و مصرده ضرب اولنانلردن بر طاقمنك دورەلرنده تاریخ سکەدن اول کموشلردەکی تعامل وجهله (مصر) یازلدیغی کبی بونلرك بعضلرینك مرکزنده آیروجه (المغرب) دخی علاوه ایدلمشدر. مع مافیه اره صره دار الضربسز اولەرق چیقارلمش دینارلر دخی اولوب اصول قدیمه بسبتون ترك و تبدیل اولنمامشدر. مشار الیهك کموش مسکوکاتی اسلافنك سکەلری طرزنده ایسەده بونلر میاننده شایان تذکار برقاچ درهملر واردر. مثلا: (سمرقند) و (فارس) ده کسیلان ٥٧٣ و ٥٧٥ نومرولی کموشلرده محل ضرب کوسترلدکدن بشقه وجهلری مرکزنده (المشرق) یازلمشدر. واصفهان وفارسده (٢٠٣) سنەسنده ضرب اولنان ٥٦٩ و٥٧٥ نومرولی سکەلرك وجهنده ایکی دوره یازیلوب خارجندەکی دورەده: «لله الامر من قبل و من بعد و یومئذ یفرح المؤمنون بنصر الله» آیهٔ کریمەسی تحریر ایدلمش و دیکر عبارەلری کماکان السابق ابقا قلنمشدر. آیت جلیلهٔ مذکوره المأمونك برادری المستعصم

باللهك زمان خلافتنده چیقاریلان آلتونلرده دخی یازیلوب بوندن صکره خلیفه المتوکل علی اللهك (مرو) ده والمستعین باللهك (صنعا) ده کسیلان آلتونلری مثللو برقاچ مستثناسی اولمق اوزره بالجمله خلفا دینارلرنده بو صورت جریان ایتدیکی کبی درهملرده دخی تطبیق اولنه‌رق المستنصرباللهك اواخر حکومتنه قدر دوام ایلمشدر .

کذلك قتالوغك متندن اکلاشیله‌جغی وجهله ۳۶۳ تاریخندن اعتباراً مسکوکات عباسیه‌ده بعض اسبابدن طولایی ایکی یوز سنه‌یه قریب برفاصله وقوعه کلدیکی حالده خلیفه المستنجد باللّه زماننده دولت عباسیه قوت و مکنتنی اعاده ایتمکه و بناءً علیه مسکوکات دخی خلافته عائد اوله‌رق تکرار چیقارلمغه باشلامشدر . الناصرلدین الله ضرب ایلدیکی آلتونلردن بعضلرنده مخدومی الظاهر بامراللهك کنیه‌سنی یازدیروب ارتق بو زماندن صکره دراهم ودنانیرده نام خلیفه‌دن بشقه کیمسه‌نك اسمی درج اولنمدیغی کبی ضربخانه‌لرده دخی مرکزیت اصولی اتخاذ یعنی سکه ضربی مدینة السلامه حصر اولنمش وفقط خلیفه المستعصم عصرنده یالکز اربل شهری بو اصولدن مستثنا طوتلمشدر . صوك درت خلیفه‌نك آلتونلری نقش وطرز جهتیله بشقه اولوب قدیم دینارلرك رسمنه مشابهتلری یوقدر .

خلیفه المستنصر باللّه کموش سکه‌لرك عباراتنی تمامیله تحویل ایلمشدر . وجهنك دورهٔ خارجیه‌لرنده‌کی « للّه الامر من قبل الخ » آیت کریمه‌سنی یازمیوب ظهرینك دوره‌سنده‌کی « ارسله بالهدی . . الخ » آیة جلیله‌سی یرینه دخی « نصر من اللّه وفتح قریب وبشر المؤمنین » تحریر ایتمشدر . خلیفه المستعصمك دخی درهملری عینی عباره ونقشده چیقارلمشدر .

مسکوکات عباسیه‌ده بعض حروف مقطعه موضوع اولوب بونك خلیفه المنصور عصرنده و ۱۴۴ تاریخلرنده اتخاذ اولنان بر اصول ایدوکی مسکوکات موجوده‌دن اکلاشیله‌یور . تعریف ایده‌جکمز حرفلر یالکز درهملرده کوریلوب آلتون سکه‌لرده اصلا استعمال اولنمامشدر . ذیل کتابده

درج اولنان جدول مخصوصنده كوريله‌جكی وجهله حروفات مبحوثه متعدد ومتنوعدر. بونلر على العموم سكه‌لرك ظهری مركزلرنده‌كی عباره‌نك كاه بالاسنه وكاه زيرینه وضع اولنمشدر. اشبو حروفاتك سبب وضعی ارباب فنجه پك چوق تحریاتی وحتی بو بابده‌كی نشریاتلرنده ابحاث كثیره‌یی موجب اولمشدر. موسیو (لاووا) افریقا واندلس مسكوكاتی قتالوغنك مقدمه‌سنده [۱] بو مسئله‌یی الك صوك اوله‌رق بالمناسبه موضوع بحث ایدوب دور ودراز یازمش اولدیغی مطالعاتنك خلاصه‌سنده: مسكوكات عباسیه اوزرنده محرر اولوب شمدی‌یه قدر برچوق معنالره حمل اولنان حروفاتك اندلس سكه‌لری معاونتیله حل اولنه بیله‌جكنی بیان ایتدكدن صكره دییوركه: «ارباب فندن بعض ذوات ذكر اولنان حروف مقطعه‌یی درهملرك صحت وخالصیتنه علامت اولمق اوزره وضع ایدلمش برر اشارت اوله‌جغی فكرنده بولنمشلر ایسه‌ده بو مقصدی افاده ایچون (بخ) و (صرد) و (جائز) وامثالی كبی كلمات استعمال اولنمقده وحتی بو كلمه‌لر ایله برابر ذكر اولنان حروف مقطعه‌دن دخی وضع ایدلمكده اولمسنه كوره بو فكرده بولنان ذواتك ذهابلری خطادن سالم دكلدر. واندلس سكه‌لرنده بولنان ومؤرخلرك افاداتیله موافق كلان بعض ضربخانه مدیرلرینك اسملرینه باقیلور ایسه حروفات مبحوثه‌نك هر حالده دار الضربلرك امین ووكیل وملتزملرینكناملرینه دلالت ایتمك اوزره یازلمش شیلر اولدیغی احتمالدر.»

مطالعهٔ قاصرانه‌مجه حروفات مبحوثه ضربخانه امینلریله صاحب عیار وسكه‌زن باشیلر كبی باشلیجه مأمورلرك اسامیسنك ایلك حرفلری اولمقدن بشقه برشیئه حمل اولنه‌مز. بو بابده معلومات تاریخیه اولماسندن طولایی اصحاب فن دائما بر تردد ایچنده بولنمقده ایسه‌ده موسیو لاوواناك دیدیكی كبی بوحرفلر مسكوكاتك صحتنه دلالت ایده‌جك كلماتی افاده ایدر شیلردن

[۱] Lavoix, *Catalogue des monnais musulmanes, Espagne et Afrique.* Pref. p. XXI-XXVII.

اولمدیغی پك رعنا اكلاشیله‌بیلور . موسی الیهك بو بابده‌کی افاداتنه فقیر دخی بعض ملاحظات علاوه ایده‌بیلورم : درهملرك صحیح العیار وتام الوزن اولدیغنه دائر کلمات مخصوصه استعمالی عادت اولدیغی حالده بونك ایچون آیروجه وپك متنوع وبعضاً ایکی اوچ حرفلك بردن استعمالنده وحتی ٤١٧ و ٤٨١ نومرولی سکه‌لر ایله دها سائر بعض سکه‌لرده کوریله‌جکی وجهله اوکلمه‌لر ایله برابر برده حرف علاوه اولنمسنده بر سبب معقول کوریله‌مز . بوندن بشقه سکه‌لره دقت اولنور ایسه کوریلورکه هر مملکتده ضرب اولنان سکه‌لرده‌کی حرفلر بشقه اولوب بوده بر اسمه مخصوص اولمسنه دلالت ایدر احوالدندر . حروفات مبحوثه مسکوکات عباسیه‌ده اولدیغی کبی سامانی وبویهی ومروانی سکه‌لرنده دخی استعمال اولنوب آندن صکره نقود اسلامیه اوزرنده مدت مدیده بومقوله حروفات کورلمامشدر . انجق سلاطین عظام عثمانیه‌دن سلطان احمد خان ثالث زماننده ضرب اولنان التون وکموش مسکوکاتده و آندن صکره سلطان محمود اول وسلطان عثمان ثالث حضرتلرینك سکه‌لرنده تك ویاخود چفت اوله‌رق بر طاقم حرفلر وضع اولنمشدر . درتیوز تاریخلرنده ترك اولنمش بر عادت ایشته یدییوز بوقدر سنه صکره مسکوکات عثمانیه‌نك بر قسمنده اعاده قلنمشدر . سلاطین مشارالیهمك مسکوکاتی وزن وعیارجه تام وصحیح اولوب بونلرك صحتنه دائر کلمات مخصوصه استعمالنه لزوم واحتیاج یوق ایدی . بناءً علیه مسکوکات عثمانیه‌یه دائر اولان [١] اثر عاجزانه‌مده سویلمش اولدیغم وجهله ذکر اولنان حروفات منفرده ویاخود مرکبه ضربخانه‌لر امناسنك ویا سائر مأمورلرینك اسملرینه علامت اولدیغی بی‌اشتباه اولوب حتی مؤرخلرك ذکر ایلدکلری بعض ضربخانه مأمورلرینكناملریله موافق بولنمسیده بونی تأیید ایلمشدر . ایشته بوکیفیت دخی بزم ایچون باشلیجه دلائلدن معدود اولوب حاصلی موجب تردد اولان

[١] تقویم مسکوکات عثمانیه صحیفه ٢٨٢

حرفلرك بعضاً والى اسملريله مطابق بولنانلری اولسه بيله ضربخانه‌لر مأمورلری نامارینه عائد اولمسی جای تردد دکلدر .

مسکوکاتك جیادت وخالصیتنه دائر اوله‌رق یازیلان بعض کلماته کلنجه اساساً امویلر عصرنده بیزانتین طرزنده‌کی باقر مسکوکات ایله اسلام فلسلرینه تمامیت وزن وتجویز رواج خصوصلرینی مشعر اولمق اوزره (طیب) و (وافیه) و (جائز) و (فلس واف) کلماتنك یازلمقده اولدیغنی بالاده کورمش ایدك . مسکوکات عباسیه‌ده ایسه دینارلر ایچون بوکبی کلمات درجنه احتیاج کورلمیه‌رك فقط درهملرك وزن وعیارلرنجه بعض ممالك والیلرك طرفندن تقیدات لازمه‌یه رعایتده قصور واهمال اولنمسیله بین الناس رواجنده حاصل اولان ترددانی ازاله‌یه مدار اوله‌جق تدابیر- دن اولمق اوزره اولا خلیفه المنصور زماننده مرکز خلافت اولان مدینة اسلامده و ۱٤۸ سنه‌سنده ضرب اولنان کموشلرده (بخ) کلمه‌سی وضع اولنوب التی سنه صکره دخی بوکلمه چفته اوله‌رق (بخ بخ) [۱] یازلمشدر. المهدی خلافتنده بشقه شهرلرده کسیلان کموشلره دخی تشمیل ایدیلوب اندن صکره فقط برقاچ خلفا زماننده استعمال اولنمش وحتی شایان تعجب اوله‌رق بعض فلسلره‌ده درج قلنمشدر . (بخ) کلمه‌سندن بشقه ینه خالص وبیغش دیمك اولان (صرد) و (طیب) [۲] وصدق معناسنه کلان (برّ) ایله (محبوب) و (سلام) لفظلری دخی مقصد مذکوری افاده ایچون نادراً بعض سکه‌لره یازلمشدر .

التون وخصوصیله کموش مسکوکاتك مرکزلرنده وعباره‌لرك زیر

---

[۱] (بخ) ایو وصافی معناسنه کلوب قاموس صاحبنه کوره (بخّی) بانك فتحی وخانك قلیلاً تشدیدیله (بخ) لفظی مرسوم اولان اقچه‌یه اطلاق اولنور . (قاموس جلد ۱ صحیفه ٥۳٦) اختری دیبورکه (بخ بخ) یازیلی برنوع دراهم اولوب عیاری جید اولدیغندن (بخیه) تعبیر ایدرلر . (اختریٔ کبیر صحیفه ٦۲)

[۲] (صرد) و (طیب) لفظی محرر درهم اشبو قولکسیونده بوقدر. فرانسه مسکوکات قبینه‌سنك خلفا قتالوغنده برقاچ سکه‌ده کورلمشدر .

وبالاسنده وبعضاً سطرلری بیننده بر ر ایکیشر اوچر نقطه وکذلك بر ر ایکیشر کوچك حلقه وضع اولندیغی پك چوق دفعه‌لر کورلمکده‌در . بو نقطه‌لر و حلقه‌لر بر نوع تزییناتدن معدود اولوب بشقه بر اشارته حمل ایدلمامیدر . بالاخره مسکوکات سائرهٔ اسلامیه‌ده بونلرك یرلرینه دیکر درلو نقشلر یاپلمشدر .

التونلرك تمامیت وزن وعیارلری محافظه اولنوب فقط درهملرك وزنی السفاحك اواخر خلافتنده بر صکره ایکی حبه و ۱۷۸ سنه‌سنده بر قیراط قدر تنزیل قلندیغنی مقریزی بیان ایتمکده و مسکوکات موجوده‌دن بعضلری عند الوزن بونی کوسترمکده اولدیغی کبی خلیفه متوکل علی اللهدن صکره کرك عیار وکرك وزنجه درهملر خیلی تنزیل و تغییر قلندیغی اکلاشلمقده‌در .

درهم ایله دینارك بیننده‌کی نسبت قدیمده تعیین اولندیغی کبی اوائل دولت عباسیه‌ده دخی اویله‌جه قبول وابقا قلنمش یعنی بر دینار اون درهم قیمتنده اعتبار اولنه‌رق رایج اولمقده بولنمشیدی . صکره‌لری کموشلرك تناقص عیارلریله برابر التونلر ایله اولان نسبتنده آز چوق تفاوت ظهوره کلمشدر. انجق بو فرقلر بر صورت واضحه‌ده مضبوط تواریخ دکلدر .

مسکوکات عباسیه‌دن بعضلرینه وقت بوقت صاحبلرینك اسمنه اضافتله بر ر اسم مخصوص ویریلور ایدی . فقط بو اسملرك پك زیاده زبانزد اولمدیغی مؤرخلرجه نادراً استعمال اولنمسندن اکلاشیله‌یور . اسامئ مذکوره الك زیاده مصر دیارنده قوللانیلوب بوکاده سبب اوراده ظهور ایله سکه ضرب ایتدیرن امرا وملوکك مسکوکاتیله خلفا نقودینی تفریق ایچون اوله‌جغنده شبهه یوقدر .

خلفای عباسیه سکه‌لرنده اوچ عنوان یازمشلردر . المنصور زماننده (امیر المؤمنین) و المهدی وقتنده (الخلیفه) والمأمون عصرنده (الامام) عنوانلری درج اولنمغه یاشلایوب بوندن صکره کلان خلفا اکثریتله یالکز

(امیر المؤمنین) و الناصرلدین الله ایله المستنصر بالله والمستعصم بالله خلا-
فتلرنده (امیر المؤمنین) ایله (الامام) القابلرینی برابر استعمال ایلمشلردر.
محللرنده کوریله‌جکی وجهله آره‌ده برقاچ خلیفه دخی بعض القاب مخصوصه
علاوه ایتدیرمشلردر. خاندان خلفادن ولایاتده بولنان ذوات ایچون دخی
(الامیر) عنوانی یازمق عادت اولمشدر.

دولت عباسیه عصرنده تأسیس اولنان دارالضربلرك عددی ممالکك
وسعت فوق العاده‌سی نسبتنده اوله‌رق پك چوقدر. موسیو (تیزن‌هاوزن)
ضربخانه‌لرك مجموعنی یوز اوتوز درده قدر ابلاغ ایده‌یور. متوفی (لاووا)
قتالوغنده درج ایلدیکی مسکوکاتك محل ضربلرینی دخی همان او مقداره
قریب اوله‌رق کوستریبور. اوروپا قولکسیونلری کبی اکمالنه سنه‌لرجه
چالیشلمامش اولان موزهٔ همایونك اشبو قولکسیوننده دخی همان سکسانی
متجاوز مملکت اسامیسنه تصادف اولنور.

مومی‌الیه موسیو (لاووا) ضرب سکه اولنان ممالك وبلدانك شو
کثرتنه جلب انظار دقتله بسط ایلدیکی حقایق صره‌سنده: «پك مهم
وقیمتدار اولان فن مسکوکاتك وسائط کثیره و موثوقه‌سی درجه‌سنده
تاریخ وجغرافیایه خدمت ایده‌جك منبع ومأخذ بولنه‌مز. بو سایه‌ده
بلاذری، ابی الفداء، ابن اثیر، طبریلر کبی بر طاقم مؤرخین وجغرافیون
عربك کوستردکلری اسامئ بلدان تصحیح واکمال اولنور. وینه او وسیله
ایله قطعات مختلفه‌ده عربلره عرض انقیاد ایدن ممالکك رؤسای اسلا-
میه‌سی اسم وتاریخلریله بولنور.» دییور. واقعا بو کونکی کونده اقوام
مختلفه‌دن هر هانکیسنه عائد اولور ایسه اولسون جمع و تدوین اولنه‌جق
آثار ایچون او قومك مسکوکاتنه دائر اولان نشریاته مراجعت ایتمك
لابددر. جغرافیا وتاریخ و تراجم احواله دائر کتابلر و لغتلر بونلرك
تدقیقاتنه عرض احتیاج ایدر.

دولت عباسیه‌نك دوامی اثناده و اندن صکره ظهور ایدن دول

اسلامیه‌دن كوچك و بیوك بر طاقم حكومتلر علی الاكثر سكه ضرب ایتدیرمش ایسه‌لرده ضربخانه‌لری مملكتلری نسبتنده محدود اولوب انجق دولت ابد پیوست عثمانیه‌ده اتخاذ اولنان دار الضربلرك مقداری بونلرك جمله‌سنه تفوق ایدر. عثمانلی ضربخانه‌لرینك كثرت وتعددجه ایكنجی راده‌ده عد واعتبار ایتمك لازمدر. بو كیفیت فن نقطهٔ نظرنجه دخی شایان اهمیتدر. «تقویم مسكوكات عثمانیه» ده اللی درت ضربخانه اسمی درج ایتمش اولدیغم كبی اثر مذكورك نشرندن صكره الیمه كچن وآنده مندرج اولمیان مسكوكات عثمانیه میاننده دخی اونی متجاوز بشقه بلده اسمی كورلمشدر.

خلفای عباسیه‌نك باقر مسكوكاتی اموی فلسلرندن دها منتظمجه ضرب واعمال اولنمشدر. بونلرده محل ضربسز وتاریخسز چیقارلمش سكه پك آز اولوب اكثریتله سنه‌لری و دار الضربلری یازلمش اولدیغی كبی كذلك پك آز مستثناسی اولمق اوزره علی الاكثر یا خلیفه اسمی ویاخود هانكی والی وامیرك امریله ضرب اولنمش ایسه انك نامی تحریر قلنمشدر. والیلردن بشقه بعضاً عامللرك اسملری دخی یازیلوب بعض اصحاب فن (عامل الامیر فلان) ویاخود (علی یدی فلان) طرزنده عباره‌لری بولنان فلسلرده‌كی اسملری كویا سكه‌یی اعمال ایدن كمسه‌لره اسناد ایتمكده ایسه‌لرده بو ذهاب یاكلش اولوب عاملدن مقصد تعبیر قدیمجه والیلر طرفندن (اعمال) یعنی قضالرك اداره‌سنه تعیین اولنان مأمورلردر.

درهملرده اولدیغی كبی عباسیه فلسلرنده‌دخی بعضاً (بخ) كلمه‌سی یازلمش وفقط هیچ برینه حروف مقطعه‌دن بر حرف وضع اولنمامشدر. بونلرده كوكب وهلالدن بشقه تزییناته متعلق نقوش یاپلمیوب انجق بعض سكه‌لرك عباراتی بر رسم مطبوعده اوله‌رق مربع چیزكیلر وكلمه‌لری خانه‌لر ایچنه النمشدر. بونلرك قطرلری مختلف اولوب ایچلرنده قالین حجمده اوله‌رق ضرب اولنمشلر دخی واردر. فلسلر اوائل دولت عباسیه‌ده زیاده‌جه

ویك چوق بلده‌لرده ضرب اولنوب ایکی یوز تاریخندن صکره نادراً چیقارلمشدر . موزهٔ همایونك عباسی باقر مسکوکاتی سائر قتالوقلرده نشر اولنانلره نسبتله مقدار قلیلده در .

خلفای عباسیه‌نك اواسط مدت سلطنتلرینه طوغری ممالکك بعض قطعه‌لرنده بولنان امرا و ولاتدن بر قاچلری مودوع عهدهٔ اداره‌لری اولان محللری بر صورتله حکومت مختاره شکلنه قلب وافراغ ایتمشلردر .

امرای مذکوره‌دن برطاقمی دخی مرکز خلافت عباسیه‌ده بولندقلری حالده ادارهٔ امور ومصالح دولتی بر صورت مستقله‌ده درعهده ایلمشلر ایدی . بونلر کندیلرینی شو یولده مستقل طوتمق وحتی ذاتلرینه عائد سکه ضربنه قدر وارمق ایله برابر دیکر طرفدن مقام خلافت عباسیه‌یه انقیاد ومتابعتلرینی خلقه قارشو اظهار واشاعه ایتمك ایستدکارندن سکه‌لرینه دائما نام خلیفه‌یی وکاه اولاد واقارب خلفادن بولنان ذاتلرك اسملرینی درج وعلاوه ایدرلر ایدی . امرای مذکوره مسکوکاتی حقنده اقتضا ایدن معلومات قتالوغك متننده وسکه‌لری صره‌سنده مختصراً درج وازبار قلنمشدر .

مسکوکات مذکوره‌نك خصوصیت احوالنه وسکهٔ عباسیه ایله اولان تطبیقاتنه کلنجه بنی طولونك مصر وبر الشامده ضرب ایتمش اولدقلری دینارلرك دنانیر عباسیه‌دن هیچ بر فرقی اولمیوب حتی کندی اسملرینی عباسی سکه‌لرنده‌کی وزرا و ولاة اسامیسی مثللو بر وجهنك مرکزی زیرینه وضع ایتمشلردر .

بش ذاتدن عبارت اولان بو عائله‌دن بشنجی امیر ابو المغانمك سکه‌سی کورلمیوب دیکر دردی سکه کسدیرمش ایسه‌ده اشبو قولکسیونده اوچنك سکه‌سی موجود در . اوچنجی امیر جیش بن خمارویه‌نك ۲۸۳ تاریخلی مصرده باصلمش بر التونی انکلتره موزه‌سی قتالوغنده نشر اولنمشدر . بونلرك هپ التوندن عبارت اولان سکه‌لری اکثری مصر ورافقه‌ده ضرب

اولنه‌رق فقط رافقه بلده‌سی برقاچ دفعه‌لر عباسیلر ایله امرای مذکوره طرفندن ضبط و استرداد اولندیغندن چند سنه ایچنده بلدهٔ مذکوره‌ده ایکی طرفك دخی مکرراً ضرب سکه ایتمش اولمسی تاریخ نقطهٔ نظرنجه جالب دقتدر . احمد بن طولون دینارلرك خالص العیار اولمسنده پك زیاده اهتمام ایتمش اولدیغندن زماننده ضرب اولنان التونلره اسمنه نسبتله (احمدی) تسمیه قلنمشدر .

۳۲۴ سنه‌سنده ینه مصرده ظهور ایدن اخشید عائله‌سی دخی کذلك خلفای عباسیه مسکوکاتی طرزنده سکه‌لر ضرب ایتدیرمشلردر . انکلتره موزه‌سی قتالوغنده بو عائله‌دن بشنجی امیر ابو الفوارسدن بشقه جمله‌سنك سکه‌لری کورلمش اولدیغی کبی دمشق وفلسطینده کسلمش کموش سکه‌لری دخی نشر اولنمشدر .

ماورای النهرده یوز یکرمی سنه قدر حکومت ایدن آل سامان دخی التون وکموش وباقر سکه‌لر چیقارمشلردر . بونلرك مؤسسی اولان نصر بن احمد ایله برنجی وایکنجی عبدالملك نام امیرلرك سکه‌لری معلوم اولمیوب الك اول اسماعیل بن احمدك ۲۸۲ سنه‌سندن ۲۹۵ سنه‌سنه قدر سمرقند وشاشده ضرب ایتدیرمش اولدیغی کموش سکه‌لر انکلتره موزه‌سی قتالوغنده کورلمشدر . بونلردن وبرده طقوزنجی امیر منصور ثانینك سکه‌لرندن ماعدا دیگر امرانك مسکوکاتندن اشبو قولکسیونده بر خیلیسی موجوددر . سامانیانك التون ایله کموشلری اولدقچه عباسی سکه‌لری طرز واصولنده اولوب حتی بعضلرنده حروف مقطعه‌دن اولان اشارتلرده موضوعدر . بونلرك فلسلرنده برشکل مخصوص اتخاذ قلنمش ونام خلیفه ذکر اولنمامشدر . بوندن بشقه اشبو باقر سکه‌لرده (الامیر) عنوانی استعمال اولنمغله برابر برنجی دفعه اوله‌رق (الملك) عنوانی و بعض اثنیه یازلمق دخی عادت ایدلمشدر . [۱]

[۱] سامانیاندن ایکنجی نوح بن منصورك (۸۱۳) نومروده ارائه ایلدیکم

عراقده ظهور ایدن بنی حمدانك مدت حكومتلری آز اولمغله اویله یك چوق سكه‌لریده یوقدر. بونلرك وقتنده مركز خلافت عباسیه‌ده هم خلیفه سكه‌سی وهمده كندی سكه‌لری ضرب واخراج اولنور ایدی. خلیفه المتقی لله ۳۲۹ دن ۳۳۳ سنه‌سنه قدر وخلیفه المستكفی بالله ۳۳۳دن ۳۳٤ سالنه دكین كندی نامارینه مسكوكات چیقارمش اولدقلری حالده دیكر طرفدن ینه او سنه‌لرده دار الخلافه‌ده و بعضاً الجزیره بلده‌لرنده امرای حمدانیه دخی كندی اسملرینه سكه چیقارمقده ایدیلر.

۳۳٤ سنه‌سی وقایعی صره‌سنده ابن اثیر [۱] دییوركه: «ناصرالدوله بن حمدان خلیفه المطیع للهك اسمنی حاوی اولان دینارلری معامله‌دن منع ایله المتقی للهك نامنی شامل اولان ۳۳۱ تاریخلری سكه‌لر وجهله درهم ودینار ضرب ایتدیردی.» مؤرخ مومی‌الیهك شو افاده‌سی پك صریح دكل ایسه‌ده واقعا المطیع للهك بالذات نامنه كسلمش اورته‌ده سكه بولنمامسیله اولجه بو صورتله سكه كسلدیكی حالده آنلر طوپلاتدیریلوب هم خلیفهٔ مشارالیهك وهمده بنی حمدانك اسملرینی حاوی مشترك سكه‌لر چیقارلدیغی اكلاشیله‌یور. ۸۸۳ نومرولی وآنی تعقیب ایدن مسكوكاتده بونی تأیید ایده‌یور. ناصرالدوله بغداده كلدیكی زمان التون سكه‌لرك عیارنده نقصان كورمكله یكیدن خالص العیار دینارلر كسدیرمش و(ابریزیه) تسمیه ایدرك بو نامی التونلرك اوزرنده تحریر وارائه ایلمشدر. بو وقعه‌نك ۱۳۰ سالنده وقوعنی ینه ابن اثیر [۲] یازییور. مسكوكات حمدانیه‌ده علی العموم خلیفه اسمی ذكر اولندقدن بشقه ناصرالدوله ایله سیف الدوله‌نك یعنی ایكی برادرلركناملری والمتقی زماننده‌كیلرده اوغلی

التونك ظهری مركزنده (حسام الدوله) اسمندن اول محرر اولان كلمه‌یی استخراج ایده‌مامش ایدم. مؤخراً بعض قتالوقلرده امثالی التونلرك تدقیقنده مذكور كلمه‌نك (الولی) اوله‌جغی اكلاشلمشدر.

[۱] تاریخ الكامل لابن الاثیر جلد ۸ صحیفه ۱٤۹

[۲] كذلك جلد ۸ صحیفه ۱۲٥ (متن قتالوقده ۳۲٥ صحیفه مراجعت اولنه)

ابو منصورك اسمی دخی یازلمشدر . حمدانیه سکه‌لری شکلاً ورسم خطجه برکوچك تبدله اوغرایوب درهملرك اسکی حسنی قالمامشدر . بو عائله‌دن ابو تغلب ایله ابو البرکاتك دخی کموش سکه‌لری بعض قتالوقلرده کورلمشدر.

آل بویهه کلنجه بونلر شعبات عدیده‌یه منقسم اوله‌رق اجرای حکومت ایلدکلری عراق عرب وعجم ، فارس ، کرمان ، جزیره قطعه‌لرنده التون وکموش سکه‌لر ضرب ایتدیرمشلردر . موزهٔ همایون قولکسیوننده مسکوکات بویهیه‌دن یالکز کموشلر موجود اولوب بونلرده بدایتده خلفا سکه‌سی بولنده چیقارلمش ایسه‌ده صکره‌لری معاصرلری اولان خلیفه نامندن بشقه کندی عائله‌لرندن پدر ، برادر ، مخدوم والحاصل برچوق اقاربك اسملرینی برسکه‌ده جمع ایتمك ومتنوع ومتعدد القاب وعنوان یازمق کبی برطاقم عادتلر اتخاذ ایلمشلردر . شو صورتله سکه‌لرك شکل وترتیبنی برطرز آخره تبدیل ایتمشلردر . بسمله وآیاة کریمه وکلمهٔ توحید کمافی السابق یازیلوب نقشلری علی الاکثر کوکبلر ایله کوچك هلاللردن ومتعدد نقطه‌لردن عبارتدر . سلطان الدوله‌نك سکه‌لرنده برعلامت خصوصیه اولوب وجهلرینك تمام مرکزنده وبر اوفق دائره ایچنده بر کوکب رسم ایدلمشدر .

دراهم بویهیه‌ده حروف مقطعه اکثریا قوللانلمش اولوب ۸۵۳ نومرولی بی مثل برسکه‌ده دخی (معروف) کلمه‌سی کورلمکده‌در . درهملرك وزنلری غیر مطرد برحالده اولوب انجق پك چوغی وزن معلومدن دها اغیر ثقلتده‌در . حتی یکرمی درت قیراط وزننه قدر سکه‌لر بولنمسیله بونلرك چفته درهم اعتباریله ضرب ایدلمش اوله‌جغی محتملدر . مسکوکات مبحوثه‌نك قطرلری دخی خلفا مسکوکاتنه نسبتله خیلیدن خیلی کنیشدر . التون مسکوکات استثنا ایدیلور ایسه اشبو قولکسیونده بولنان دراهم بویهیه نوع مقدارجه مکملدر .

عرب قورشون مهر ویاخود تمغالری اوزرینه موسیو (قزانووا) نك

کچنلرده نشر ایلدیکی بر بنـدده [۱] بعض خلفـا و امرایه عائد و آثار مهمه‌دن معدود اولان قورشون تمغالر ارائه ایتدیکی صره‌ده آل بویه‌دن عمادالدوله ابو الحسن ایله رکن‌الدوله ابو علی‌نك مشترکاً اسملرینی حاوی بر تمغا دخی کوسترمش و مسکوکات بویهیه‌ده اشبو ایکی نام ایله مشترك سکه‌لرك پك نادر اولدیغنی وشمدی‌یه قدر یالکز بری همدانده ودیکری محمدیه‌ده و ۳۳۵ سنه‌لرنده ضرب اولنمش ایکی دینار کوردیکنی سویلمشدر . بو دینارلرك بریسی موصل فرانسز قونسلوسی اولوب پك چوق سکه جمع ایتمش وحالا انکله مشغول بولنمش اولان موسیو (سیوفی) نك قولکسیوننده ودیکری دخی فرانسه مسکوکات قبینه‌سنده ایمش . واقعا عمادالدوله و معزالدوله و رکن‌الدوله‌دن یعنی اوچ برادرلردن عمادالدوله ایله معزالدوله‌نك ومعزالدوله ایله رکن‌الدوله‌نك مشترك سکه‌لری معلوم و اشبو قولکسیونده بر خیلیسی موجود ایسه‌ده موسیو قزانوواننك بیان ایلدیکی وجهله عمادالدوله ایله رکن‌الدوله‌نك اسم مشترکلریله اولان سکه‌لردن مصادف نظرمز اولمامشدر .

دیاربکر وحوالیسنده بر مدت حکومت ایدن بنی مروان دخی سکه‌لرینی مسکوکات بویهیه طرزینه یقین بر صورتده ضرب ایتمشلردر . اشبو عائله‌دن ممهدالدوله ایله نصرالدوله کموش مسکوکات چیقاروب دیکرلرینك سکه‌سی کورلمامشدر .

بغدادده امیر الامرالق مسندنده بولنان بحکم وتوزون کبی امرا ایله بنی صفار وبنی ساج وبنی صعلوکدن عادتا والی صفتیله بعض ولایاتده بولنان ذوات وقوعات تاریخیه‌لری اعتباریله فروع عباسیه‌دن اولان سالف الذکر امرایه مقیس اولمیوب دیکر مسکوکات عباسیه‌ده اسملری بولنان وزرا و ولاتدن معدود بولندقلرندن بونلرك اسملرینی حاوی اولان سکه‌لر دخی خلفا مسکوکاتی میاننه ادخال قلنمشدر .

[۱] Sceanx arabes en plomb, par M. Casanova, *Revue numismatique, premier trimestre. 1894.*

مدخلمز بوراده ختام بولدی . مندرجاتی اوروپاده بولنان فن مسکو-
کات علماسنك مجهوللری اولمیان مواددن عبارت اولسه بیله مملکتمزده
خلفا مسکوکاتی حقنده معلومات مجمله حاصل ایتمك آرزوسنده بولنانلرك
بر درجه‌یه قدر مقصدلرینه خدمت ایده‌بیله‌جکنی مأمول ایدرم . انجق
اثر عجزانه‌مك نواقصنی تعیین ایچون مسکوکات قدیمهٔ اسلامیه‌نك اهمیت
فوق العاده‌سنی پیش نظره المق کافیدر .

انواع علوم ومعارفك کسب رواج واشتهار ایلدیکی عصر کزین
خلافتپناهیده وجوده کتوریلان آثار نافعه میاننده شو اثر ناچیز ایله دخی
موزهٔ همایونه عاجزانه برخدمتده بولنمق نعم جلیلهٔ ملوکانه‌لریله پرورده
اولان بو بندهٔ احقرلری ایچون پك بیوك شرف ومباهاتدر .

همان جناب فیاض مطلق امیر المؤمنین وخلیفهٔ سید المرسلین پادشاه
معظم السلطان الغازی ﴿عبد الحمید﴾ خان ثانی افندمز حضرتلرینك
عمر وشوکت ملوکانه‌لرینی مزداد ووجوه مسکوکات شاهانه‌یی نیجه سنین
واعصار نام نامیٔ همایونلریله زینت ساز افتخار بیورسون آمین .

قسطنطینیه فی ١٢ ربیع اول سنه ١٣١٢

شورای دولت اعضاسندن
اسماعیل غالب
بن ادهم

ــ قتالوغك ترتيبنه عائد تعريفات ــ

ــ هر خليفه‌نك زماننده اولاً آلتون و صكره كموش مسكوكات كوسترلمشدر .

محل ضربی محرر اولمیان سكه‌لر تقدیم اولنوب محل ضربلری یازیلی بولنانلر دار الضربلرینك اسامیسی حروف هجا اعتباریله ترتیب قلنمش وهر مملكتك سكه‌سی دخی تاریخلری صره‌سیله كچورلمشدر .

ــ بر سكه‌یی تعقیب ایدن مسكوكات او سكه‌نك تمامیله عینی عبارانی حاوی اولوبده فقط دار الضربی وسنهٔ ضربی بشقه بولندیغی حالده بطریق الاختصار یالكز مثلا : « بمدینة الاسلام سنه . . . . » بولنده یازلمشدر .

اكرچه سكه‌نك وجهی اوسط طرفنده‌كی سكه‌نك عینی وظهری بشقه عباره‌ده اولور ایسه یالكز ظهری وعكسی حالنده ساده وجهی عیناً كوسترلمشدر .

ــ دیكر قتالوقلرده مثلی هنوز نشر اولنمیان سكه‌لره (بیمثل) یازیلوب كنارلری بوزق ودلیك اولانلر دخی ایروجه ارائه قلنمشدر .

ــ سكه‌لرك وزنلری عتیق درهم عرفیله وقطرلری میلیمترو اعتباریله كوستریلوب مساوی ثقلتده اولان سكه‌لرك وزنی تكرار ایدلمامشدر .

— فهرست عمومی —

	صحیفه
مقدمه	ه
مدخل	ز
تعریفات	عج
خلفای راشدین وخلفای امویه	۱
ساسانیانه طرزنده مسکوکات	۲
خلافت حضرت عمر	۲
خلافت حضرت عثمان	۳
خلافت حضرت علی	٤
عصر معاویه	٤
ولایت زیاد	٥
ولایت عبید الله	٦
عصر یزید اول ، ولایت عبید الله	۸
عصر عبد الملك	۱۰
ولایت عمر بن عبید الله	۱۱
طبرستانه	۱۲
ولایت بن العلا	۱۲
« سعید	۱٥
« سلیمان	۱٦
« یحیی	۱۷
« هانی	۱۸

	صحیفه
ولایت مقاتل	۱۹
« عبد الله	۲۰
« جریر	۲۱
« ابراهیم	۲۱
« اسد	۲۲
بیزانتین طرزنده مسکوکات	۲۳
ایمپراطور هراقلیوس تقلیدنده	۲۳
هراقلیوس ، هراقلیوس قسطنطین تقلیدنده	۲۳
هراقلیوس ، هراقلیوس قسطنطین، هراقله‌ئوناس تقلیدنده	۲٤
ایکنجی قسطنطین تقلیدنده	۲٤
مقلد بالسیف اوله‌رق خصوصی شکلده	۲۵
عبد الملك نامنه اولان « «	۲٦

مسکوکات امویه :

عبد الملك	۲۸
الولید اول بن عبد الملك	۳٤
سلیمان بن عبدالملك	٤۹
عمر بن عبد العزیز	۵۲
یزید ثانی بن عبد الملك	۵٦
هشام بن عبد الملك	۵۸
الولید ثانی بن یزید ثانی	٦۹
یزید ثالث بن الولید اول	۷۱
ابراهیم بن الولید اول	۷۳
مروان ثانی بن محمد	۷۵
امویه باقیر مسکوکاتی	۸۰

صحیفه

مسکوکات عباسیه :

خلفای عباسیه اسامیسی	١٠٢
ابو العباس السفاح	١٠٤
ابو جعفر المنصور	١٠٨
ابو عبد الله المهدی	١٣٦
ابو محمد الهادی	١٥٠
ابو جعفر هارون الرشید	١٥٣
ابو موسی الامین	١٨١
ابو جعفر المأمون	١٨٥
ابو اسحاق المعتصم بالله	٢٠٣
ابو جعفر الواثق بالله	٢٠٥
ابو الفضل المتوکل علی الله	٢٠٧
ابو جعفر المنتصر بالله	٢١٢
ابو العباس المستعین بالله	٢١٣
ابو عبد الله المعتز بالله	٢١٥
ابو اسحاق المهتدی بالله	٢١٧
ابو العباس المعتمد علی الله	٢١٨
ابو العباس المعتضد بالله	٢٢٣
ابو محمد المکتفی بالله	٢٢٦
ابو الفضل المقتدر بالله	٢٣٠
ابو منصور القاهر بالله	٢٤٤
ابو العباس الراضی بالله	٢٤٦
ابو اسحاق المتقی لله	٢٥٧
ابو القاسم المستکفی بالله	٢٦٣
ابو القاسم المطیع لله	٢٦٧

	صحیفه
ابو المظفر المستنجد بالله	۲۶۸
ابو محمد المستضی بامر الله	۲۶۸
ابو العباس الناصرلدین الله	۲۶۹
ابو نصر الظاهر بامر الله	۲۷۰
ابو جعفر المستنصر بالله	۲۷۰
ابو احمد المستعصم بالله	۲۷٤
خلفای عباسیه باقر مسکوکاتی	۲۸۲
خلفای عباسیه فروعی :	
مصرده بنو طولونه	۳۰۲
احمد بن طولون	۳۰۳
خمارویه بن احمد	۳۰٤
هرون بن خمارویه	۳۰۵
مصرده بنی اخشید	۳۰٦
ابو الحسن علی بن اخشید	۳۰۷
ماوراء النهرده آل سامانه	۳۰۹
احمد {۲} بن اسماعیل	۳۱۰
نصر {۲} بن احمد {۲}	۳۱۱
نوح {۱} بن نصر {۲}	۳۱۷
منصور {۱} بن نوح	۳۱۹
نوح {۲} بن منصور	۳۲۰
عراقده بنو حمدانه	۳۲٤
ناصر الدوله وسیف الدوله	۳۲۵
عراقین وفارسده آل بویه	۳۳٤
علی بن بویه	۳۳۵

	صحيفه
علی واحمد بنو بویه	٣٣٦
عماد الدوله علی، معز الدوله احمد	٣٣٨
معز الدوله احمد، رکن الدوله حسن	٣٤١
رکن الدوله، عضد الدوله	٣٤٦
رکن الدوله، عضدالدوله، صمصام الدوله ابوکالنجار المرزمان	٣٥٢
رکن الدوله، عضد الدوله، شرف الدوله شیرزیل	٣٥٤
صمصام الدوله، فخر الدوله	٣٥٦
بهاء الدوله ابو نصر شاهانشاه	٣٦٠
سلطان الدوله ابو شجاع بویه	٣٦٢
دیار بکرده بنو مروانه	٣٦٤
ممهد الدوله ابو منصور	٣٦٥
نصر الدوله ابو نصر	٣٦٦
علاوه :	٣٧٣
ساسانیانه سکه‌لری طرزنده	
ولایت الحجاج بن یوسف	٣٧٤
ولایت عمر بن العلا	٢٧٥
بیزانتین مسکوکاتی طرزنده	
مقلد بالسیف اوله‌رق خصوصی شکلده	٣٧٧
عبد الملك بن مروان « «	٣٧٨
مسکوکات امویه	
سلیمان بن عبد الملك	٣٨٠
مسکوکات عباسیه	
المهدی	٣٨١
هارون الرشید	٣٨٢

	صحیفه
الامین	٣٨٤
الهادی	٣٨٥
المأمون	٣٨٦
المعتصم بالله	٣٨٨
المتوکل علی الله	٣٨٩
المستعین بالله	٣٩١
المعتز بالله	٣٩٢
المعتمد علی الله	٣٩٤
امویه باقر مسکوکاتی	٣٩٧
عباسیه باقر مسکوکاتی	٣٩٨
فهرستلر :	
فهرست تواریخ	٣٩٩
فهرست دار الضرب	٤١٤
فهرست اسماء والقاب	٤٣٠
آیاة کریمه وتوحید واثنیه	٤٤٢
کلمات مخصوصه	٤٤٤
حروف مقطعه واشارات	٤٤٥
تصحیح سهو ترتیب	٤٤٨
رسم لوحه‌لری ١ — ٥	

— خلفای راشدین —

	سنهٔ هجریه
حضرت ابو بکر الصدیق رضی‌الله عنه	١١
حضرت عمر الفاروق « »	١٣
حضرت عثمان ذوالنورین « »	٢٣
حضرت علی المرتضی « »	٣٥

— خلفای امویه —

١	معاویه بن ابی سفیان	٤١
٢	یزید اول بن معاویه	٦٠
٣	معاویه بن یزید	٦٤
٤	مروان بن الحکم	٦٤
٥	عبدالملك بن مروان	٦٥
٦	الولید بن عبدالملك	٨٦
٧	سلیمان بن عبدالملك	٩٦
٨	عمر بن عبدالعزیز	٩٩
٩	یزید ثانی بن عبدالملك	١٠١
١٠	هشام بن عبدالملك	١٠٥
١١	الولید ثانی بن یزید	١٢٥
١٢	یزید ثالث بن الولید	١٢٦
١٣	ابراهیم بن الولید	١٢٦
١٤	مروان ثانی بن محمد	١٢٧
	تم	١٣١

مسکوکات قدیمهٔ اسلامیه

ساسانیان سکه‌لری شکل وطرزنده

عراق وایرانده

در خلافت حضرت عمر

١٣ — ٢٣

کموش

[هرا] هراة

— ١ —

تاریخی ٢٠

وجهی اورته‌ده : خسرو ثانینك تصویری. صاغ طرفه متوجه اولوب باشنده مزین برتاج واوزرنده ایکی قنادلی صورغوج موضوعدر. دهااوستنده اوجلری یوقاری برهلال ایله اورته‌سنده برکوکب رسم ایدلمشدر.

تصویرك صولنده : امر افزود } (خط پهلوی)

تصویرك صاغنده : هوسروی « »
(خسرو)

اطرافنده بری برندن کوچك نقطه‌لی ایکی نصف دائره اولوب صاغ وصول وزیرنده اوچ عدد ☪

کنارینك صاغنده وایکی هلال بیننده : بسم الله (خط کوفی)

ظهری اورته‌ده : اللرینی حربیلرینه طایه‌مش قائما ایکی انسان تصویری اولوب آره‌لرنده برکبیر آتشکده موضوعدر. صاغده‌کی ادمك باشی حذاسنده ☽ وصولده‌کی ☼

محل ضربی، صاغده : هرا[ة] (خط پهلوی)

تاریخی، صولده : ویست «٢٠» « »

دوره‌سنده تیرتیللی اوچ دائره اولوب طیش طرفده درت عدد ☪

(بمثل) وزنی ١ م ١ ½ ط. قطری ٣١ میلیمترو

در خلافت حضرت عثمان

۲۳ — ۳۵

کموش

هراة

— ۲ —

تاریخی ۲۸

وجهی بالاده‌کی سکه‌نك عینی رسم وعباره‌ده‌در.
کنارنده: بسم . . . (خط کوفی)

ظهری کذلك بالاده‌کینك عینی طرزده‌در.
صاغده: هرا[ة] (خط پهلوی)
صولده: هشت ویست « »

(بیمثل) وزنی ۱۱ ط قطری ۲۱

بصره [بچرا]

— ۳ —

تاریخی ۲۹

وجهی ۱ نومرونك عینی شکل وعباره‌ده‌در.
کنارنده: بسم الله ربی (خط کوفی)

ظهری کذلك ۱ نومرونك عینی شکلده‌در.
صاغنده: بچرا (پهلوی)
صولنده: نو ویست »

(بیمثل) قطری ۲۵

در خلافت حضرت علی

٣٥ — ٤٠

كموش

بيضا [بيش]

— ٤ —

تاريخی ٣٧

وجهی ١ نومرويه مشابه‌در.

كنارنده : بسم الله ربی (كوفی)

ظهری ١ نومرويه مشابه.

صاغده : بيش (پهلوی)

صولده : هفت سيه « قطری ٢٣

خلفای امويه

در عصر معاويه

٤١ — ٦٠

كموش

دارا بجرد [دارا]

— ٥ —

تاريخی ٤٣

وجهی ١ نومرويه مشابه‌در.

ظهری كذلك بر نومرونك عينيدر.

صاغده : دارا [بجرد] (پهلوی)

صولده : سی چهل «

(دليكلی) قطری ٢٦

بیضا [بیش]

— ٦ —

تاریخی ٤٧

وجهی دیکرلرینك عینیدر.

ظهری کذلك دیکرلرینك عینی شکلده‌در.

صاغده : بیش (پهلوی)

صولده : هفت چهل »

قطری ٢٥

در ولایت زیاد بن ابی سفیان

اصطخر [ازط]

— ٧ —

تاریخی ٥١

وجهی دیکرلرینك عینی شکلده‌در.

صاغده : زیاد بن ابی سفیان (پهلوی)

کنارنده : بسم الله (کوفی)

ظهری دیکرلرینك عینی رسمده‌در.

صاغده : ا ز ط [خر] (پهلوی)

صولده : یك پنجا »

وزنی ١٠ ط (کنارلری کسیکدر) قطری ٢٢

بیضا [بیش]

— ٨ —

تاریخی ٥٢

وجهی ٧ نومرونك عینیدر .

کنارنده : بسم الله ربی (کوفی)

ظهری کذلك

صاغده : بیش (پهلوی)

صولده : دو نچا »

لوحه ١ قطری ٣١

در ولایت عبید الله بن زیاد

بصره [بچرا]

— ٩ —

تاریخی ٥٣

وجهی دیکرلرینك عینی رسمده‌در .

صاغده : اوبیتالا } (پهلوی) « عبید الله »
بی زیاطان } « بن زیاد »

کنارنده: بسم الله .·. (کوفی)

ظهری دیکرلرینك عینی شکلده‌در .

صاغده : بچرا (پهلوی)

صولده : سی نچا »

وزنی ا م ٤ $\frac{1}{4}$ ط . قطری ٣٢

— ١٠ —

تاریخی ٥٤

وجهی بالاده‌کینك عینی شکل وعباره‌ده‌در .

ظهری کذلك

صاغنده : بخرا (پهلوی)

صولنده : چهار پنجا »

قطری ٣١

زادراقارته [زاد]

— ١١ —

تاریخی ٥٧

وجهی ٩ نومرونك عینی شکل وعباره‌ده‌در .

کنارنده : ربی بسم الله .·. «کوکبلرك اوستنده دخی برر نقطه واردر.»

ظهری عینی رسمده‌در .

صاغنده : زاد [راقارته] (پهلوی)

صولنده : هفت پنجا »

قطری ٣٣

در عصر یزید اول بن معاویه
٦٠ — ٦٤

در ولایت عبیدالله بن زیاد

بصره [بچرا]

— ١٢ —

تاریخی ٦٠

وجهی ٩ نومرونك عینی شکل وعباره‌ده‌در.

ظهری دیکرلرینك عینی رسمده‌در.
صاغنده: بچرا (پهلوی)
صولنده: شست »

(کنارلری کسیك ودلیکلی) وزنی ١٢$\frac{3}{4}$ ط. قطری ٢٧

— ١٣ —

تاریخی ٦١

وجهی عینیدر.
کنارنده: بسم الله :: (کوفی)

ظهری عینیدر.
صاغنده: بچرا (پهلوی)
صولنده: یك شست »

(اورته‌سندن وکنارندن دلیکلیدر) قطری ٢٦

— ١٤ —

تاریخی ٦٢

وجهی ١٣ نومرونك عینی شکل و عباره‌ده‌در .

ظهری کذلك .

صاغنده : بجرا (پهلوی)

صولنده : دو شست «

وزنی ١٥ ط. قطری ٢٨

— ١٥ —

تاریخی ٦٣

وجهی ١٣ نومرونك عینیدر .

کنارنده : بسم الله .·. (کوفی)

ظهری عینیدر .

صاغنده : بجرا (پهلوی)

صولنده : سی شست «

وزنی ١ م ٤ ط. قطری ٣١

در عصر عبدالملك بن مروان

٦٥ — ٨٦

دارابجرد

— ١٦ —

وجهى

دیکرلرینك عینی رسمده‌در .

صاغنده : عبداالمليك امير } (پهلوى)
ورديشنيكان = (روندكان) [*] }

كنارنده : بسم الله .·. (☪) .·. (كوفى)

ظهرى

دیکرلرینك عینی رسمده‌در .

صاغنده : دارا [بجرد] (پهلوى)

صولنده : پنج شست »

اطرافنده‌کی دائره‌لرك خارجنده بالاده وصولده برر نقطه

قطرى ٣١

[*] بو کلمه‌یی صبحی پاشا مرحوم (روندکان) قرائت وتحریر ایلمشدر . اوروپاده ارباب مسکوکات قدیمه ایسه (وردیشنیکان) اوقومشلردر. اکثریتده بویله‌در. انجق (امیر وردیشنیکان)ك معناسی (امیرالمؤمنین) دیمك اولدیغی کبی مرحوم مشارالیه (روندکان)ه دخی او معنایی ویرمشدر .

— ١٧ —

تاریخی ٦٦

وجهی ١٦ نومرونك عینی شکل وعباره‌ده‌در .

ظهری عینیدر .

صاغنده : دارا [بجرد] (پهلوی)

صولنده : شش شست «

«اطرافنك دائره‌لری خارجنده بالاده وصاغده بر نقطه»

قطری ٢٩

﴿ در ولایت عمر ابن عبید الله ﴾

بیضا [بیش]

— ١٨ —

تاریخی ٧٢

وجهی دیکرلرینك عینی رسمده‌در .

صاغده : اومربی (پهلوی) «عمر بن»

اوبیتالا « «عبید الله»

ظهری عینی رسمده‌در .

صاغده : بیش (پهلوی)

صولده : دوهفتاد «

(اطرافی کسیکدر .) وزنی $7\frac{1}{2}$ ط. قطری ١٨

طبرستانيه

در عصر خلفای عباسيه

در ولايت عمر ابن العلا

كموش

طبرستان [تپورستان]

— ١٩ —

سنهٔ طبريه ١٢٠ = سنهٔ هجريه ١٥٤

وجهی ١ نومرولی سكه‌نك تصويری طرزنده اولوب تزييناتی جزئی فرقليدر.

صولده : امر افزود } (پهلوی)

صاغده : عمر (كوفی)

اطرافنده وزيرنده‌كی هلال وكوكبك صاغ وصولنده :

عبد | طيب (خط پهلوی)

ظهری ١ نومرونك عينی رسم وشكلده‌در.

صاغنده : تپورستان (پهلوی)

صولنده : ويست ست «

اطرافنده درت هلال وكوكبك آرا يرلرنده ∴ ∴ ∴ ∴

وزنی ٩ ط. قطری ٢٤

— ۲۰ —

تاریخی ۱۲۲ ط = ۱۵٦ ه .

بالاده‌کینك عینیدر. سنه‌سی : دو ویست ست (پهلوی)

قطری ۲۲

— ۲۱ —

عینی تاریخ وشکلده‌در .

قطری ۲٤

— ۲۲ —

تاریخی ۱۲۳ ط = ۱۵۷ ه .

عینی شکلده‌در. سنه‌سی : سی ویست ست (پهلوی)

قطری ۲۵

— ۲۳ —

تاریخی ۱۲٤ ط = ۱۵۸ ه .

عینی طرز وعباره‌ده‌در. سنه‌سی : چهار ویست ست (پهلوی)

قطری ۲۰

— ۲٤ —

تاریخی ۱۲۵ ط = ۱۵۹ ه .

عینیدر. سنه‌سی : پنج ویست ست (پهلوی)

وزنی ۷ ط. قطری ۲۰

— ٢٥ —

تاریخی ١٢٦ ط = ١٦٠ ﻫ .

عینیدر. سنه‌سی : شش ویست ست (پهلوی)

قطری ٢١

— ٢٦ —

تاریخی ١٢٧ ط = ١٦١ ﻫ .

عینیدر. سنه‌سی : هفت ویست ست (پهلوی)

وزنی ٨ ط. قطری ٢٠

— ٢٧ —

تاریخی ١٢٨ ط = ١٦٢ ﻫ .

عینیدر. سنه‌سی : هشت ویست ست (پهلوی)

قطری ٢٤

— ٢٨ —

عینی تاریخ وطرزده‌در .

وزنی ٩ ½ ط. قطری ٢٣

﴿ در ولایت سعید بن عمرو ﴾

— ٢٩ —

تاریخی ١٢٨ ط = ١٦٢ ﻫ .

وجهی ١٩ نومرونك عینی رسم وعباره‌ده‌در .

صاغده : سعید (کوفی)

اطرافنده: عبد | طیب (پهلوی)

ظهری عینی شکلده‌در .

صاغده : تبورستان (پهلوی)

صولده : هشت ویست ست »

قطری ٢٢

— ٣٠ —

تاریخی ١٢٩ ط = ١٦٣ ﻫ .

عینی رسم وعباره‌ده‌در. سنه‌سی: ناو ویست ست (پهلوی)

قطری ٢١ (دلیکلی)

در ولايت سليمان بن منصور

— ٣١ —

تاريخى ١٣٧ ط = ١٧٢ ﻫ .

وجهى — حكمدار تصويرينك تاج واوموزلرنده‌كى اورتو و سائر تزييناتى ديكر. لرينك عينى اولوب انجق اصل چهره‌سى ترسيم ايدلميه‌رك چهره يرينه بو شكل ◊ رسم ايدلمش ودرونته (بخ) كلمه‌سى وضع اولنمشدر [١] .

صولنده : امر افزود } (پهلوى)

صاغنده : سليمن (كوفى) «سليمان»

كنارنده : عبد | طيب (پهلوى)

ظهرى — ديكرلرينك عينى رسمده‌در .

صاغنده : تبورستان (پهلوى)

صولنده : هفت سى ست »

لوحه ١ قطرى ٢٢

— ٣٢ —

بالاده‌كينك عينى تاريخ ورسمده‌در .

وزنى $8\frac{1}{2}$ ط . قطرى ٢٥

---

[١] اشبو (بخ) كلمه‌سى بعض شكل كسروى سكه‌لرينك كنارنده يازلمش اولديغى كبى ايلروده كوريله‌جكى وجهله طرز اسلاميده‌كى اموى وعباسى مسكوكاتنده دخى اره صره تك وجفت اوله‌رق نقش اولنمشدر . كرك بونك وكرك مسكوكاتده منقوش ديكر اشارات حقنده مقدمه‌ده ايضاحات لازمه ويرلمش اولمغله اورايه مراجعت بيوريله .

در ولايت يحيي

— ٣٣ —

تاريخى ١٢٩ ط = ١٦٣ ه .

وجهى ١٩ نومرونك عينيدر .

صوانده : امد / افزود } (پهلوى)

صاغنده : يحيي (كوفى)

كنارنده : طيب | عبد (پهلوى) نقش

ظهرى ديكرلرينه مشابهدر .

صاغده : تبورستان (پهلوى)

صولده : ناو ويست ست »

قطرى ٢٤

— ٣٤ —

عينى تاريخ وعباره‌ده‌در .

قطرى ٢٤

اخطار : اشبو ٣٣ و٣٤ نومرولو سكه‌لر تاريخلرى اقتضاسنجه ١٠ نجى صحيفه‌ده‌كى ٣٠ نومرولى سكه‌يى تعقيباً يازلمق لازم كلور ايكن صكره‌دن بولنمش اولملرينه مبنى بو صحيفه ونومرويه كچورلمشدر .

در ولایت هانی

— ٣٥ —

تاریخی ١٣٧ ط = ١٧٢ ه .

وجهی ١٩ نومرونك عینی تصویر وشکلده‌در .

صولنده : امز | افزود (خط پهلوی)

صاغنده : هـــانی (خط کوفی)

(٤) بویله بر اشارت

کنارنده : عبد | طیب (پهلوی)

ظهری دیکرلرینك عینیدر .

صاغنده : تبورستان (پهلوی)

صولنده : هفت سی ست »

قطری ٢١

— ٣٦ —

عینی تاریخ ورسمده‌در .

وزنی ٩ $\frac{3}{4}$ ط . قطری ٢٠

— ٣٧ —

تاریخی ١٣٨ ط = ١٧٣ ه .

بالاده‌کینك عینیدر. هانی‌نك زیرنده (٤) اشارتی کوچوکدر.

سنه‌سی : هشت سی ست (پهلوی)

قطری ٢٢

— ۳۸ —

عینی تاریخ ورسمده‌در .

قطری ۲۳

﴿ در ولایت مقاتل ﴾

— ۳۹ —

تاریخی ۱۳۸ ط = ۱۷۳ ھ .

وجهی ۱۹ نومرویه مشابهدر .

صاغده : مقاتل (کوفی)

کنارده : عبد | طیب (پهلوی)

ظهری دیکرلرینک عینیدر.

سنه‌سی : هشت سی ست (پهلوی)

قطری ۲٤

— ٤۰ —

عینی تاریخ ورسمده‌در .

قطری ۲۳

در ولایت عبدالله ابو العباس

— ٤١ —

تاریخی ۱۳۹ ط = ۱۷۳ ه.

وجهی ۱۹ نومرونك عینی طرز و عبارهده‌در .

صاغنده : عبدالله (خط کوفی)

کنارنده : عبد | طیب (پهلوی)

ظهری دیکرلرینك عینیدر.

سنه‌سی : ناو سی ست (پهلوی)

(دلیکلی) قطری ۲۲

— ٤۲ —

۱٤۰ ط = ۱۷٤ ه.

بالاده‌کینك عینیدر .

سنه‌سی : چهل ست (پهلوی)

قطری ۲۳

در ولایت جریر

— ٤٣ —

تاریخی ١٤٠ ط = ١٧٤ ه .

وجهی ١٩ نومرونك عینیدر .

صاغده : جریر (کوفی)

ظهری دیکرلرینك عینیدر .

سنه‌سی : چهل ست (پهلوی)

قطری ٢٣

در ولایت ابراهیم

— ٤٤ —

تاریخی ١٤٠ ط = ١٧٤ ه .

وجهی ١٩ نومرونك عینیدر .

صاغده : ابرهیم (کوفی) الفسز

ظهری سنه‌سی : چهل ست (پهلوی)

قطری ٢٣

— ٤٥ —

تاریخی ١٤١ ط = ١٧٥ ه .

بالاده‌کینك عینیدر . سنه‌سی : یك چهل ست (پهلوی)

قطری ٢٤ (بیمثل)

اسد بن يزيد

الرى

— ٤٦ —

تاريخى ١٦٨ ھ .

وجهى ١٩ نومرونك عينى تصويرده‌در .

صولده : امد
افزود } (پهلوى)

صاغده : اسد (كوفى)

كنارنده : عبد | طيب (پهلوى)

ظهرى رسمى ديكرلرينك عينيدر .

صولده : بالرى سنه (كوفى)

صاغده : ثمان وستين ومية (كوفى)

اطرافلرنده : ∴ ☪ ∴ ☪ ∴ ☪ ∴

قطرى ٢٤ (بيمثل)

— ٤٧ —

بالاده‌كنك عينى رسم وعباره‌ده‌در .

قطرى ٢٣

بیزانتین مسکوکاتی شکل وطرزنده

ایمپراطور هراقلیوس سکه‌سی تقلیدنده

باقر

Émèse حمص

— ٤٨ —

وجهی ایمپراطور تصویری (بوست) صاغ الیله کوکسی اوزرنده صلیبلی برکله طوتمشدر .

صاغنده : حمص صولنده : ΚΑΛΟΝ

ظهری

طیب

باقر، قطری ١٧

هراقلیوس وهراقلیوس قسطنطین ایمپراطورلرك مشترك سکه‌سی تقلیدنده

Héliopolis بعلبك

— ٤٩ —

وجهی قائماً ایکی ایمپراطور تصویری، ایکیسی بیننده وباشلری خذاسنده بر صلیب رسمی واردر .

ظهری

باقر، قطری ٢١

هراقلیوس وهراقلیوس قسطنطین وهراقلئوناس ایمپراطورلرك مشترك سکه‌سی تقلیدنده

التون

— ٥٠ —

محل ضربی یازلمامشدر . تاریخی ٢١

وجهی قائماً اوچ ایمپراطور تصویری، صاغ اللرنده بر کُله واردر .

ظهری اورته‌ده : درت قدمه‌لی قاعده اوزرینه موضوع بر ستون .
صاغنده : I صولنده : B
دوره‌سنده : بسم الله لا اله الا الله وحده محمد رسول الله

(غایت نادر) التون، وزنی ١ م، ٦ ط. قطری ١٩

باقر

— ٥٠ — (ب)

طبریه Tibériade

وجهی بالاده‌کی التونك عینی اولوب ظهرنده :

باقر، قطری ٢٥

ایکنجی قسطنطین سکه‌سی تقلیدنده

دمشق

— ٥١ —

وجهی قائماً ایمپراطور تصویری، صاغ النده عصا وصول النده صلیبلی کُله.
صاغنده : ΛΕΟ صولنده : . . . ؟

ظهری

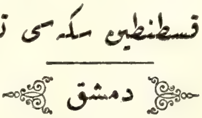

باقر، قطری ١٧

مقلد بالسيف حكمدار تصويری منقوش خصوصی شكلده

باقر

فلسطين

— ٥٢ —

وجهی قائماً بر حكمدار تصويری . صاغ اليله صدری اوزرينه طوغری قليجنك قبضه‌سنی وصول اليله قينی طوتوب صوله اوزاتمشدر .
صولنده : محمد صاغنده : [رسول الله]

ظهری
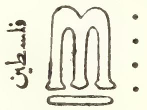

(شكلی غير منتظمدر .) باقر ، قطری ٢٥

حراز — ياخود — نجران

— ٥٣ —

وجهی بالاده ٥٢ نومروده تعريف اولنديغی وجهله حكمدارتصويری.
صولنده : محمد صاغنده : حران

ظهری

(نادر) باقر ، قطری ٢٠

اشبو سكه‌نك ظهرنده منقوش اشاراتك خطوط حميريه اولمسی ظن اولنه‌يور. بو بابده مقدمه‌ده بعض ايضاحات مندرجدر .

در عصر عبد الملك بن مروان

باقر

حلب

— ٥٤ —

وجهی ٥٢ نومروده تعریف ایدیلان تصویرك عینیدر .
صاغنده : لعبد الله عبد الملك صولنده : امیر المؤمنین

ظهری اورته‌ده :

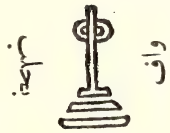

دوره‌سنده : لا اله الا [الله وحده محمد] رسول الله

باقر ، قطری ٢١

قنسرین

— ٥٥ —

وجهی بو دخی ٥٢ نومرونك عینی تصویری شاملدر .
صاغنده : عبد الملك صولنده : امیر المؤمنین

ظهری اورته‌ده :

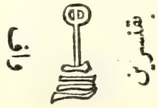

دوره‌سنده : لا اله الا الله وحده [ه محمد رسول الله]

لوحه ١ باقر ، قطری ٢١

مسكوكات امويه

٥ عبد الملك

٦٥ — ٨٦

التون

— ٥٦ —

محل ضربی یازلمامشدر . تاریخی ۷۸

وجهی مرکزنده : الله احد الله
الصمد لم یلد
ولم یولد

دورهسنده : بسم الله ضرب هذا الدینر فی سنه ثمان وسبعین

ظهری مرکزنده : لا اله الا
الله وحده
لا شریك له

دورهسنده : محمد رسول الله ارسله بالهدی و دین الحق لیظهره
علی الدین کله

لوحه ۱ (دلیکلی) وزنی ۱ م ٤ ط . قطری ۱۹

— ٥٧ —

تاریخی ۷۹

عینی عباره . تاریخی : فی سنه تسع وسبعین

(دلیکلی) وزنی ۱ م ٤ ط . قطری ۱۹

— ٥٨ —

تاريخى ٨٤

عينيدر، تاريخى : سنه اربع وثمنين

(نقطه‌لى) يولد

وزنى ١ م ½٥ ط. قطرى ١٩

كموش

البصره

— ٥٩ —

تاريخى ٧٩

وجهى مركزنده : لا اله الا
الله وحده
لا شريك له

دوره‌سنده : بسم الله ضرب هذا الدرهم بالبصره فى سنه تسع وسبعين

« خارجاً اوچ صره نقطه‌لى دائره ايله محاط اولوب آنلرك طيشاروسنده دخى بش عدد اوفق خلقه ايله مساوى قسملره تفريق اولنمش بر دائره واردر. »

ظهرى مركزى بر دائره ايچنده : الله احد الله
الصمد لم يلد
ولم يولد ولم يكن
له كفوا احد

Qor. 112

دوره‌سنده : محمد رسول الله ارسله بالهدى ودين الحق ليظهره على الدين كله ولو كره المشركون.

Qor. 48,28 9,33 61,9

« خارجاً نقطه‌لى ايكى دائره اولوب بونلرك مابيننى بش عدد خلقه ايله مساوى قسمده تفريق اولنمشدر. »

(دليكلى) وزنى ½١٢ ط. قطرى ٢٥

— ٦٠ —

تاريخى ٨٠

بالبصره فى سنه ثمنين

وزنى ½ ١٣ ط.   قطرى ٢٥

— ٦١ —

تاريخى ٨١

بالبصره فى سنه احدى وثمنين

(دليكلى)   قطرى ٢٥

— ٦٢ —

تاريخى ٨١

بالاده كنك عينى اولوب اطرافى قطع اولنمشدر

وزنى ¾ ٩ ط.   قطرى ٢١

دمشق

— ٦٣ —

تاريخى ٨٢

بدمشق سنه ثنتين وثمنين

«ظهرنده خارجاً ايكى دائره اراسنده خلقه
يرينه بش عدد نقطه موضوعدر.»

(دليكلى)   وزنى ١٤ ط.   قطرى ٢٥

— ٦٤ —

تاریخی ۸۲

رسم خطی جزئی فرقلیدر .

قطری ٢٤

— ٦٥ —

تاریخی ٨٥

بدمشق سنه خمس وثمنين

ظهرنده خارجاً ایکی دائره آره‌سنده : ooooo

وزنی ½١٢ ط . قطری ٢٤

نهر تيرى

— ٦٦ —

تاریخی ٨٠

بنهر تيرى فى سنه ثمنين

وزنی ١٤ ط. قطری ٢٥

واسط

— ٦٧ —

تاریخی ٨٤

بواسط فى سنه اربع وثمنين

قطری ٢٧

— ٦٨ —

تاریخی ٨٥

بواسط فی سنه خمس وثمنین

وزنی ١١ ¼ ط. قطری ٢٧

— ٦٩ —

تاریخی ٨٥

بالاده‌کینه مشابه اولوب انجق ظهرینك مرکزنده اوچنجی سطرك باشنده‌کی (و) ایکنجی سطرك نهایتنده یازلمشدر.

قطری ٢٥

— ٧٠ —

تاریخی ٨٥

رسم خطی جزئی فرقلیدر.

(دلیکلی) قطری ٢٥

— ٧١ —

تاریخی ٨٦

بواسط فی سنه ست وثمنین

وزنی ١٣ ط. قطری ٢٦

— ٧٢ —

تاریخی ٨٦

رسم خطی فرقلیدر.

قطری ٢٦

— ٧٣ —

تاريخى ٨٦

فرقليجه‌در.

قطرى ٢٦

— ٧٤ —

تاريخى ٨٦

براز فرقى واردر.

وزنى ١١¾ ط. قطرى ٢٥

— ٧٥ —

تاريخى ٨٦

جزئى فرقليدر.

قطرى ٢٤

٦ الوليد اول بن عبد الملك

٨٦ — ٩٦

التون

— ٧٦ —

محل ضربی یازلمامشدر. تاریخی ٩١

وجهی مرکزنده : الله احد الله
الصمد لم یلد
و لم یولد
دوره‌سنده : بسم الله ضرب هذا الدینر سنه احدی وتسعین

ظهری مرکزنده : لا اله الا
الله وحده
لا شریك له
دوره‌سنده : محمد رسول الله ارسله بالهدی (الخ) كله

وزنی ١ م ½٥ ط. قطری ١٩

— ٧٧ —

تاریخی ٩٣

عینیدر. تاریخی : سنه ثلث وتسعین

وزنی ١ م ½٥ ط. قطری ٢٠

كموش

اردشير خرّه

— ٧٨ —

تاريخى ٩٥

وجهى مركزنده : لا الـــه الا
الله وحـــده
لا شريكله

دورهسنده : بسم الله ضرب هذا الدرهم باردشير خره فى سنه خمس و تسعين

ظهرى مركزده بر دائره ايچنده : الله احـــد الله
الصمد لم يلد و
لم يولد ولم يكن
له كفوا احد

دورهسنده : محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ) المشركون

نقشلرى ٥٩ نومرويه مشابهدر .

وزنى ١٤ ط . قطرى ٢٥

اصطخر

— ٧٩ —

تاریخی ٩٦

باصطخر فی سنه ست وتسعین

قطری ٢٥

— ٨٠ —

تاریخی ٩٦

رسم خطی فرقلیجه‌در .

قطری ٢٥

جندی سابور

— ٨١ —

تاریخی ٩٤

بجندی سابور فی سنه اربع وتسعین

قطری ٢٥

— ٨٢ —

تاریخی ٩٥

بجندی سابور فی سنه خمس وتسعین

قطری ٢٥

حران

— ٨٣ —

تاريخي ٨٧

بحران سنه سبع وثمنين

لوحه ١ (بمثل) قطري ٢٥

در بجرد

— ٨٤ —

تاريخي ٩٤

بدربجرد في سنه اربع وتسعين

وزني ¼١٠ ط . قطري ٢٣

دمشق

— ٨٥ —

تاريخي ٩٠

بدمشق سنه تسعين

وزني ١٤ ط. قطري ٢٧

— ٨٦ —

تاريخي ٩١

بدمشق سنه احدى وتسعين

(اطرافي كسيكدر) وزني ¼١٠ ط. قطري ٢٣

— ٨٧ —

تاریخی ٩٦

بدمشق سنه ست وتسعين

(نقطه‌لی) «ضرب» «بد» «ست»

(بیشل) وزنی ١٠ ط. قطری ٢٣

سابور

— ٨٨ —

تاریخی ٩٠

بسابور فی سنه تسعين

وزنی ١٣ ½ ط. قطری ٢٥

سرّق

— ٨٩ —

تاریخی ٩٣

بسرق فی سنه ثلث وتسعين

قطری ٢٦

— ٩٠ —

تاریخی ٩٥

بسرق فی سنه خمس وتسعين

قطری ٢٥

السوس

— ٩١ —

تاريخى ٩١

بالسوس فى سنه احدى وتسعين

(بمثل) قطرى ٢٤

سوق الاهواز

— ٩٢ —

تاريخى ٩٤

بسوق الاهواز فى سنه اربع و تسعين

قطرى ٢٥

الفراب

— ٩٣ —

تاريخى ٩٥

بالفراب فى سنه خمس وتسعين

(بمثل) (اطرافى براز كسيكدر) وزنى ١٠ ¼ ط. قطرى ٢٣

كرمان

— ٩٤ —

تاريخى ٩١

بكرمان فى سنه احدى وتسعين

وزنى ١ م ٠ قطرى ٢٧

ماهی

— ٩٥ —

تاریخی ٩٠

بماهی فی سنه تسعین

قطری ٢٥

— ٩٦ —

تاریخی ٩٠

نقشی براز فرقلیدر .

قطری ٢٥

— ٩٧ —

تاریخی ٩٤

بماهی فی سنه اربع وتسعین

وزنی ½١١ ط. قطری ٢٥

نهر تیری

— ٩٨ —

تاریخی ٩٥

بنهر تیری فی سنه خمس وتسعین

قطری ٢٣

واسط

— ٩٩ —

تاریخی ٨٧

بواسط فی سنه سبع وثمنین

قطری ٢٥

— ١٠٠ —

تاريخى ٨٨

بواسط فى سنه ثمان وثمنين

وزنى ١٤ $\frac{١}{٢}$ ط . قطرى ٢٧

— ١٠١ —

تاريخى ٨٩

بواسط فى سنه تسع وثمنين

ظهرينك مركزنده كى يازيلرك زيرنده بر نقطه موضوعدر .

وزنى ١٣ $\frac{٣}{٤}$ ط . قطرى ٢٦

— ١٠٢ —

تاريخى ٨٩

رسم خطى بر از فرقليدر .

وزنى ١٥ $\frac{٣}{٤}$ ط . قطرى ٢٧

— ١٠٣ —

تاريخى ٨٩

جزئى فرقى واردر .

(حلقه‌يه مربوط) قطرى ٢٧

— ١٠٤ —

تاريخى ٩٠

بواسط فى سنه تسعين

(دليكلى) وزنى ١٤ ط . قطرى ٢٥

— ١٠٥ —

تاريخی ٩٠

رسم خطی فرقليدر .

قطری ٢٥

— ١٠٦ —

تاريخی ٩٠

يازيلری بر از اينجه‌در .

قطری ٢٥

— ١٠٧ —

تاريخی ٩٠

جزئی فرقليدر .

قطری ٢٤

— ١٠٨ —

تاريخی ٩١

بواسط فی سنه احدی وتسعين

وزنی ١٣ ط . قطری ٢٧

— ١٠٩ —

تاريخی ٩١

نقشی بشقه‌جه‌در .

قطری ٢٥

— ١١٠ —

تاريخى ٩١

يازيلرى بر از فرقليدر .

(دليكلى) وزنى ١٤ ط . قطرى ٢٦

— ١١١ —

تاريخى ٩١

جزئى فرقليدر .

قطرى ٢٥

— ١١٢ —

تاريخى ٩٢

بواسط فى سنه اثنين وتسعين .

قطرى ٢٦

— ١١٣ —

تاريخى ٩٢

يازيلرى فرقليجه‌در .

وزنى ½ ١٤ ط. قطرى ٢٧

— ١١٤ —

تاريخى ٩٢

يازيلرى اينجه‌در .

(اطرافى كسيك) وزنى ½ ١٠ ط. قطرى ٢٣

— ١١٥ —

تاریخی ۹۲

جزئی فرقلیدر .

(اطرافی کسیکدر) قطری ۲۳

— ١١٦ —

تاریخی ۹۳

بواسط فی سنه ثلث وتسعین

وزنی ½١٤ ط. قطری ۲۷

— ١١٧ —

تاریخی ۹۳

نقشی فرقلیجه‌در .

وزنی ¼١٣ ط . قطری ۲٦

— ١١٨ —

تاریخی ۹۳

بو دخی .

قطری ۲٦

— ١١٩ —

تاریخی ۹۳

بو دخی .

قطری ۲٦

— ١٢٠ —

تاريخی ٩٣

بو دخی .

(اطرافی كسيكدر) وزنی ١٠ ط . قطری ٢٣

— ١٢١ —

تاريخی ٩٣

بو دخی .

(اطرافی زياده كسيكدر) وزنی ٩ ط . قطری ٢٣

— ١٢٢ —

تاريخی ٩٤

بواسط فی سنه اربع وتسعين

وزنی ½ ١٤ ط . قطری ٢٦

— ١٢٣ —

تاريخی ٩٤

رسم خطی فرقليجه‌در .

قطری ٢٦

— ١٢٤ —

تاريخی ٩٤

بو دخی .

(دايكلی) قطری ٢٦

— ١٢٥ —

تاریخی ٩٤

مشابه رسم ونقشده‌در .

وزنی ١٠ ط .   قطری ٢٣

— ١٢٦ —

تاریخی ٩٤

بو دخی .

وزنی ¼١١ ط .   قطری ٢٤

— ١٢٧ —

تاریخی ٩٥

بواسط فی سنه خمس وتسعین

وزنی ١٤ ط .   قطری ٢٦

— ١٢٨ —

تاریخی ٩٥

رسم خطی فرقلیدر .

قطری ٢٤

— ١٢٩ —

تاریخی ٩٥

بو دخی .

قطری ٢٦

— ١٣٠ —

تاريخى ٩٥

بو دخى .

(اطرافى كسيكدر) وزنى ١٠ ط . قطرى ٢٣

— ١٣١ —

تاريخى ٩٥

ظهرينك مركزندەكى يازيلرك اوزرنده بر (*) واردر .

وزنى ¼١٣ ط . قطرى ٢٦

— ١٣٢ —

تاريخى ٩٦

بواسط فى سنه ست وتسعين

قطرى ٢٦

— ١٣٣ —

تاريخى ٩٦

نقشى فرقليجەدر .

قطرى ٢٦

— ١٣٤ —

تاريخى ٩٦

بو دخى .

قطرى ٢٦

— ١٣٥ —

تاریخی ٩٦

بو دخی .

قطری ٢٦

همدان

— ١٣٦ —

تاریخی ٩٣

بهمدان فی سنه ثلث وتسعین

قطری ٢٤ (دلیکلی)

٧ سليمان بن عبد الملك

٩٦ — ٩٩

التون

— ١٣٧ —

محل ضربی یازلماشدر . تاریخی ٩٨

وجهی مرکزنده : الله احد الله
الصمد لم يلد
ولم يولـــد

دوره‌سنده : بسم الله ضرب هذا الدينر سنه ثمان وتسعين

ظهری مرکزنده : لا الـــه الا
الله وحـــده
لا شريـــك له

دوره‌سنده : محمد رسول الله ارسله بالهدی (الخ) كله

وزنی ١٥¼ ط . قطری ١٩

کموش

ماهی

— ١٣٨ —

تاریخی ٩٨

وجهی مرکزنده : لا الـــه الا
الله وحـــده
لا شریک له

دوره‌سنده : بسم الله ضرب هذا الدرهم بماهی فی سنه ثمان
وتسعین

ظهری مرکزنده بر دائره ایچنده : الله احـــــد الله
الصمد لم یلد و
لم یولد ولم یکن
له کفواً احد

دوره‌سنده : محمد رسول الله ارسله بالهدی (الخ) المشرکون
نقشلری ٥٩ نومرویه مشابهدر.

وزنی ١٣ ¼ ط. قطری ٢٧

مرو

— ١٣٩ —

تاریخی ٩٧

بمرو فی سنه سبع وتسعین

وجهنك مرکزنده‌کی یازیلرك زیرنده بر نقطه موضوعدر.

قطری ٢٧

— ١٤٠ —

تاريخى ٩٩

بمرو فى سنه تسع وتسعين

قطرى ٢٦

واسط

— ١٤١ —

تاريخى ٩٧

بواسط فى سنه سبع وتسعين

وزنى ١٤ ½ ط . قطرى ٢٦

— ١٤٢ —

تاريخى ٩٧

رسم خطى فرقليجه‌در .

قطرى ٢٦

— ١٤٣ —

تاريخى ٩٧

يازيلرى براز قالينْدر .

قطرى ٢٦

٨ عمر ابن عبدالعزیز

۹۹ — ۱۰۱

التون

— ۱٤٤ —

محل ضربی یازلمامشدر . تاریخی ۱۰۰

وجهی مرکزنده : الله احد الله
الصمد لم یلد
و لم یولـــد

دورهسنده : بسم الله ضرب هذا الدینر سنه میه
(نقطهلی) صرب

ظهری مرکزنده : لا اله الا
الله وحـــده
لا شریک له

دورهسنده : محمد رسول الله ارسله بالهدی (الخ) کله

وزنی ۱ م ٥ ¼ ط . قطری ۱۹

كموش

البصره

— ١٤٥ —

تاريخى ١٠٠

١٣٨ نومرونك عينيدر .

بالبصره سنه ميه

وزنى ١٥ ط. قطرى ٢٦

— ١٤٦ —

تاريخى ١٠٠

يازيلرى بر از فرقليدر .

قطرى ٢٥

دمشق

— ١٤٧ —

تاريخى ١٠٠

بدمشق سنه ميه

(نقطه‌لى) ضرب

قطرى ٢٦

— ١٤٨ —

تاريخى ١٠٠

نقشى بر از فرقليدر .

قطرى ٢٧

— ١٤٩ —

تاریخی ١٠٠

یازیلری جزئی فرقلیدر .

(نقطه‌سز) ضرب

(اطرافی کسیکدر) وزنی $\frac{3}{4}$ ٩ ط . قطری ٢٣

الکوفه

— ١٥٠ —

تاریخی ١٠٠

بالکوفه سنه میه

وزنی $\frac{1}{4}$ ١٣ ط . قطری ٢٥

واسط

— ١٥١ —

تاریخی ٩٩

بواسط سنه تسع وتسعین

وزنی $\frac{1}{2}$ ١١ ط . قطری ٢٧

— ١٥٢ —

تاریخی ٩٩

یازیلری براز فرقلیدر .

وزنی $\frac{3}{4}$ ١٣ ط . قطری ٢٥

— ١٥٣ —

تاريخي ٩٩

وجهنده‌كى اوچ دائره‌نك خارجنده خلقه :

قطرى ٢٦

— ١٥٤ —

تاريخي ٩٩

بالاده‌كينه مشابهدر .

وزنى $\frac{1}{4}$ ١٣ ط.   قطرى ٢٦

— ١٥٥ —

نصفيه . تاريخي ٩٩

ظهرينك مركزنده‌كى عباره‌نك زيرنده بر نقطه موضوعدر .

وزنى $\frac{1}{2}$ ٨ ط.   قطرى ٢٥

(لاووا) قتالوغنده ٩٩ سنه‌سنده ضرب اولنان سكه‌لرى خليفه سليمانك اولمق احتماليله انك مسكوكاتى صره‌سنه كچورمش ايسه‌ده عمر ابن عبدالعزيز ٩٩ سنه‌سى صفرنده مقام خلافته كلمش اولمسيله مشاراليهك دخى سنهٔ مذكوره ظرفنده ضرب اولنمش سكه‌لرى بولنمسى جاى تردد دكلدر . بو زمانه قدر كموش مسكوكاتده (ضرب) ايله (سنه) كلمه‌لرينك آراسنده استعمال اولنان (فى) اداتى مشاراليه عمرك سكه‌لرنده ترك وحذف اولنه‌رق ساده‌جه (ضرب سنه) يازلمق عادت ايدلمش اولديغندن مشاراليهك سكه‌لرينى اسلافنك مسكوكاتندن تفريق ايچون بوندن بشقه بر علامت تحريسنه لزوم اولمامغله بو قبيلدن اوله‌رق ٩٩ سالنده (واسط) ده ضرب اولنان سكه‌لرى بروجه بالا بز مشاراليه عمرك مسكوكاتى صره‌سنه ادخال ايلدك .

۹ یزید ثانی بن عبد الملك

۱۰۱ — ۱۰۵

التون

— ۱۵٦ —

محل ضربی یازلمامشدر . تاریخی ۱۰٤

۱٤٤ نومرونك عینی رسم وعبارەدەدر .

تاریخی : سنه اربع و میه

(نقطەلی) ضرب

وزنی ¼۱۵ ط. قطری ۲۰

کموش

دمشق

— ۱۵۷ —

تاریخی ۱۰٤

۱۳۸ نومرویه مشابهدر .

بدمشق سنه اربع و میه

(نقطەلی) ضرب

وجهندەکی خلقەلر : ○○ ○○ ○○ ○○

وزنی ۱۳ ط . قطری ۲٤

واسط

— ١٥٨ —

تاریخی ١٠٣

بواسط سنه ثلث ومیه

قطری ٢٥

— ١٥٩ —

تاریخی ١٠٤

بواسط سنه اربع ومیه

قطری ٢٥ وزنی ١٤ ط .

— ١٦٠ —

تاریخی ١٠٥

بواسط سنه خمس و میه

قطری ٢٦

— ١٦١ —

تاریخی ١٠٥

رسم خطی بشقه‌جه‌در .

قطری ٢٥ وزنی ١٣ ط .

— ١٦٢ —

تاریخی ١٠٥

بو دخی .

قطری ٢٥

— ١٦٣ —

تاریخی ١٠٥

بو دخی .

قطری ٢٥

١٠ هشام بن عبد الملك

١٠٥ — ١٢٥

التون

— ١٦٤ —

محل ضربی یازلمامشدر . تاریخی ١١٤

١٤٤ نومرونك عینیدر .

تاریخی : سنه اربع عشره ومیه

وزنی ١ م ١/٤ ٥ ط. قطری ٢٠

— ١٦٥ —

تاریخی ١٢١

سنه احدی وعشرین ومیه

وزنی ١ م ١/٤ ٥ ط. قطری ٢٠

کموش

افریقیه

— ١٦٦ —

تاریخی ١٢٥

بافریقیه سنه خمس وعشرین ومیه

١٣٨ نومرونك عینی عباره‌یی شاملدر .

ظهرینك مرکزنده‌کی عباره‌نك زیرنده بر نقطه موضوعدر .
وجهنك اطرافنده بش دائره اولوب دردنجیسنك اوزرنده درت مساوی قسمده حلقه : ◎◎◎◎

لوحه ١ (بیمثل) وزنی ١٤ ط. قطری ٢٦

الاندلس

— ١٦٧ —

تاريخى ١١٥

بالاندلس سنه خمس عشره وميه

وجهنك اطرافنده اوچ دائره اولوب خارجنده درت محلده : ◎

ظهرينك دائرهٔ خارجه‌سنده : ꝏ ꝏ ꝏ ꝏ

لوحه ١ قطرى ٢٦

المبركه

— ١٦٨ —

تاريخى ١١٨

بالمبركه سنه ثمان عشره وميه

وجهنك اطرافنده خلقه : ◎ ◎ ◎ ◎

وزنى ½١٣ ط . قطرى ٢٧

— ١٦٩ —

تاريخى ١١٩

بالمبركه سنه تسع عشره وميه

وزنى ½١٢ ط . قطرى ٢٥

واسط

— ١٧٠ —

تاريخى ١٠٦

بواسط سنه ست وميه

وزنى ١٢ ط . قطرى ٢٦

— ١٧١ —

تاريخى ١٠٦

نقشى فرقليجه‌در .

خلقه : ○○ ○○ ○○

قطرى ٢٥

— ١٧٢ —

تاريخى ١٠٧

بواسط سنه سبع وميه

خلقه : ◎ ◎ ◎

وزنى ١٥ ط . قطرى ٢٦

— ١٧٣ —

تاريخى ١٠٨

بواسط سنه ثمان وميه

وزنى ١٣ ط . قطرى ٢٦

— ١٧٤ —

تاريخى ١٠٨

يازيلرى براز فرقليدر .

قطرى ٢٦

— ١٧٥ —

تاريخى ١١٠

بواسط سنه عشره ومية

وزنى $\frac{1}{4}$ ١٤ ط . قطرى ٢٧

— ١٧٦ —

تاريخى ١١١

بواسط سنه احدى عشره ومية

قطرى ٢٥

— ١٧٧ —

تاريخى ١١٢

بواسط سنه اثنى عشره ومية

وزنى $\frac{3}{4}$ ١٣ ط . قطرى ٢٦

— ١٧٨ —

تاريخى ١١٣

بواسط سنه ثلث عشره ومية

وزنى ١٤ ط . قطرى ٢٦

— ۱۷۹ —

تاریخی ۱۱۳

یازیلری فرقلیجه‌در .

قطری ۲٦ (دلیکلی)

— ۱۸۰ —

تاریخی ۱۱٤

بواسط سنه اربع عشره ومیه

قطری ۲٤

— ۱۸۱ —

تاریخی ۱۱٤

نقشی فرقلیدر .

قطری ۲٦ وزنی ۱۱ ¼ ط.

— ۱۸۲ —

تاریخی ۱۱٤

یازیلری براز فرقلیدر .

قطری ۲٥ وزنی ۱٤ ¼ ط .

— ۱۸۳ —

تاریخی ۱۱٥

بواسط سنه خمس عشره ومیه

قطری ۲٦

— ١٨٤ —

تاريخى ١١٦

بواسط سنه ست عشره ومئه

قطرى ٢٨ (دايكلى)

— ١٨٥ —

تاريخى ١١٧

بواسط سنه سبع عشره ومئه

قطرى ٢٨ وزنى ١٤ ط .

— ١٨٦ —

تاريخى ١١٨

بواسط سنه ثمان عشره ومئه

قطرى ٢٨

— ١٨٧ —

تاريخى ١١٨

نقشى براز فرقليدر .

قطرى ٢٧

— ١٨٨ —

تاريخى ١١٩

بواسط سنه تسع عشره ومئه

قطرى ٢٤ وزنى ½ ١١ ط. (كنارى كسيكدر)

— ١٨٩ —

تاريخى ١١٩

يازيلرى فرقليدر .

وزنى ١٣ ٣/٤ ط. قطرى ٢٨

— ١٩٠ —

تاريخى ١١٩

جزئى فرقليدر .

قطرى ٢٨

— ١٩١ —

تاريخى ١٢٠

بواسط سنه عشرين و ميه

قطرى ٢٨

— ١٩٢ —

تاريخى ١٢٠

يازيلرى براز فرقليدر .

وزنى ١٣ ط . (دليكلى) قطرى ٢٨

— ١٩٣ —

تاريخى ١٢٠

بو دخى .

خلقه : ○ ○ ○ ○ ○

قطرى ٢٧

— ١٩٤ —

تاريخى ١٢٠

يازيلرى اينجه‌در .

وزنى ½ ١٣ ط. قطرى ٢٥

— ١٩٥ —

تاريخى ١٢٠

بو دخى .

قطرى ٢٥

— ١٩٦ —

تاريخى ١٢١

بواسط سنه احدى وعشرين ومية

وزنى ¼ ١٤ ط. قطرى ٢٦

— ١٩٧ —

تاريخى ١٢١

رسم خطى فرقليجه‌در .

قطرى ٢٦

— ١٩٨ —

تاريخى ١٢١

يازيلرى اينجه‌در .

قطرى ٢٥

— ١٩٩ —

تاريخى ١٢١

بو دخى .

قطرى ٢٥

— ٢٠٠ —

تاريخى ١٢٢

بواسط سنه اثنتين وعشرين وميه

قطرى ٢٦

— ٢٠١ —

تاريخى ١٢٢

نقشى براز فرقليدر .

قطرى ٢٥

— ٢٠٢ —

نصفيه . تاريخى ١٢٢

يازيلرى اينجه‌در .

قطرى ٢٣ وزنى ٦ ½ ط .

— ٢٠٣ —

تاريخى ١٢٣

بواسط سنه ثلث وعشرين وميه

قطرى ٢٥ وزنى ١٤ ط.

— ٢٠٤ —

تاريخى ١٢٣

نقشى فرقليجه‌در .

قطرى ٢٥

— ٢٠٥ —

تاريخى ١٢٣

يازيلرى اينجه قطعه‌سى كوچكدر .

قطرى ٢٢ وزنى ¼ ١١ ط . (كسيكدر)

— ٢٠٦ —

تاريخى ١٢٤

بواسط سنه اربع وعشرين ومية

قطرى ٢٥ وزنى ½ ١٤ ط .

— ٢٠٧ —

تاريخى ١٢٤

رسم خطى فرقليدر .

قطرى ٢٥

— ٢٠٨ —

تاريخى ١٢٥

بواسط سنه خمس وعشرين ومية .

قطرى ٢٥

— ٢٠٩ —

تاريخى ١٢٥

جزؤى فرقليدر. قطعه‌سى كوچكدر.

وزنى ١٣ ط. قطرى ٢٤

— ٢١٠ —

تاريخى ١٢٥

بو دخى.

وزنى ١٤ ½ ط. قطرى ٢٤

١١ الوليد ثانى بن يزيد ثانى

١٢٥ — ١٢٦

كموش

واسط

— ٢١١ —

تاريخى ١٢٦

وجهى مركزنده : لا الـــه الا
الله وحـــده
لا شريك له

دورەسنده : بسم الله ضرب هذا الدرهم بواسط سنه ست وعشرين و مية

اطرافنده اوچ دائره اولوب ایکنجی ایله اوچنجی دائره آرەسنده خلقه : ○ ○ ○ ○ ○

ظهرى مركزنده بر دائره ايچنده : الله احـــد الله
الصمد لم يلد و
لم يولد ولم يكن
له كفواً احد

دورەسنده : محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

خارجاً اطرافنده بردائره اولوب اوزرنده خلقه : ○ ○ ○ ○ ○

لوحه ١ وزنى ١٤ ½ قطرى ٢٤

— ٢١٢ —

تاریخی ١٢٦

نقشی فرقلیدر .

وزنی ١٢ ¼ ط .   قطری ٢٥

— ٢١٣ —

تاریخی ١٢٦

بو دخی .

وزنی ١٤ ½ ط .   قطری ٢٣

— ٢١٤ —

تاریخی ١٢٦

بو دخی .

قطری ٢٤

— ٢١٥ —

تاریخی ١٢٦

بو دخی .

(دلیکلی)   وزنی ١٢ ½ ط .   قطری ٢٣

١٢ يزيد ثالث بن الوليد اول
١٢٦ — ١٢٦

كموش

واسط

— ٢١٦ —

تاريخى ١٢٦

بواسط سنه ست وعشرين ومية

٢١١ نومرولى سكه‌نك عينى عباراتى حاويدر.

وجهنك اطرافنده درت دائره اولوب اوچنجى ايله دردنجى دائره بيننده خلقه : ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

لوحه ١ (بيمثل) وزنى ١٤ $\frac{1}{4}$ ط. قطرى ٢٥

— ٢١٧ —

تاريخى ١٢٦

رسم خطى جزئى فرقليدر.

وزنى ١٣ $\frac{3}{4}$ ط. قطرى ٢٥

— ٢١٨ —

تاريخى ١٢٦

عينيدر.

قطرى ٢٤

— ٢١٩ —

تاریخی ١٢٦

مشابهدر .

قطری ٢٤

— ٢٢٠ —

تاریخی ١٢٦

بو دخی .

وزنی ١٢¾ ط . قطری ٢٥

کرك ولید ثانینك وکرك یزید ثالثك سکەلری ١٢٦ تاریخلی اولوب انجق بونلری یکدیکرندن تفریق ایدن علامت بالادە کوستردیکی اوزرە اولکیسنك وجهی اوچ دائرە بش خلقە وایکنجیسنك وجهی درت دائرە یدی خلقە ایلە محاط اولملریدر . برنجیسی سلفنك یعنی خلیفە هشامك سکەلری نقشندە اولمسیلە ولید ثانی‌یە وایکنجیسی یکی برطرزدە بولنمسیلە یزید ثالثە اسناد اولنمق طبیعیدر .

١٣ ابراهيم بن الوليد الاول

١٢٦ — ١٢٧

كموش

الجزيره

— ٢٢١ —

تاريخى ١٢٧

بالجزيره سنه سبع وعشرين و مية

٢١١ نومرولى سكه‌نك عينى عباراتى شاملدر .

وجهنك اطرافنده نقطه‌لى ايكى دائره اولوب بونكله اوچنجى دائره بيننده
خلقه : ○ ○ ○ ○ ○

لوحه ١ (بيمثل) وزنى ١٤ ¼ ط . قطرى ٢٦

واسط

— ٢٢٢ —

تاريخى ١٢٧

بواسط سنه سبع وعشرين ومية

وجهنك اطرافنده نقطه‌لى اوچ دائره اولوب دردنجيسيله بونك ارەسنده
خلقه : ◎ ◎ ◎

(بيمثل) وزنى ١٣ ¼ ط. قطرى ٢٧

— ٢٢٣ —

تاريخى ١٢٧

نقشى فرقليدر .

خلقه : ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

وزنى ¼ ١٤ ط.   قطرى ٢٥

— ٢٢٤ —

تاريخى ١٢٧

مشابهدر .

قطرى ٢٤

١٤ مروان ثانی بن محمد

١٣٢ — ١٢٧

التون

— ٢٢٥ —

محل ضربی یازلمامشدر . تاریخی ١٢٩

وجهی مرکزنده : الله احد الله
الصمد لم یلد
ولم یولـــد

دورەسنده : بسم الله ضرب هذا الدینر سنه تسع وعشرین ومیة

ظهری مرکزنده : لا اله الا
الله وحـــده
لا شریك له

دورەسنده : محمد رسول الله ارسله بالهدی (الخ) كله

وزنی ١ م ¼١٥ ط. قطری ١٨

— ٢٢٦ —

تاریخی ١٣٠

سنه ثلثین ومیة

وزنی ١ م ½٥ ط. قطری ٢٠

كموش

الجزيره

— ٢٢٧ —

تاريخى ١٢٨

بالجزيره سنه ثمان وعشرين ومية

٢١١ نومرولى سكه‌نك عينى نقش وعباراتى متضمندر.

وجهنك اطرافنده ايكى دائره اولوب انلكه اوچنجى دائره آره‌سنده خلقه: ○ ○ ○ ○ ○

وزنى ١٣ ½ ط. قطرى ٢٥

— ٢٢٨ —

تاريخى ١٢٩

بالجزيره سنه تسع وعشرين و مية

قطرى ٢٦

رامهرمز

— ٢٢٩ —

تاريخى ١٢٨

وجهى مركزنده: لا اله الا
الله وحده
لا شريك له

دوره‌سنده (داخلاً): قل لا اسئلكم عليه اجراً الا المودة
فى القربا

» (خارجاً): بسم ه الله ه ضرب ه برامهرمز ه سنه ه
ثمان ه وعشرين ه ومية ه

ظهرى مسكوكات سائرهٔ امويه‌نك عينى عباره و نقشده‌در.

(بيمثل) قطرى ٢٤

السامیه

— ٢٣٠ —

تاریخی ١٣١

وجهی مرکزنده : لا الــه الا
الله وحــده
لا شریک له

دوره‌سنده : بسم الله ضرب هذا الدرهم بالسامیه سنه احدی وثلثین و میة

اطرافنده اوچ دائره اولوب اوچنجینك اوزرنده : ०० ०० ०० ०० ००

ظهری دیکرلرینك عینی عباره و نقشده‌در .

قطری ٢٤

— ٢٣١ —

تاریخی ١٣١

براز فرقلیجه‌در .

قطری ٢٤

مرو

— ٢٣٢ —

تاریخی ١٣٢

بمرو سنه اثنین وثلثین ومیة

وجهنك اطرافنده اوچنجی دائره ایله دردنجی دائره بیننده سکز عدد شویله خلقه : ०ं

وزنی $11\frac{3}{4}$ ط .   قطری ٢٥

واسط

— ٢٣٣ —

تاريخى ١٢٨

بواسط سنه ثمان وعشرين ومية

ظهرينك اطرافنده اوچنجى دائره اوزرنده خلقه : ٥ ٥ ٥ ٥ ٥ ٥ ٥ ٥

وزنى ١٤ ¼ ط . قطرى ٢٥

— ٢٣٤ —

تاريخى ١٢٨

نقشى فرقليدر .

قطرى ٢٥

— ٢٣٥ —

تاريخى ١٢٨

بو دخى .

قطرى ٢٥

— ٢٣٦ —

تاريخى ١٢٩

بواسط سنه تسع وعشرين ومية

خلقه : ٥٥ ٥٥ ٥٥ ٥٥ ٥٥

قطرى ٢٤

— ٢٣٧ —

تاريخى ١٣٠

بواسط سنه ثلثين ومية

قطرى ٢٤

— ٢٣٨ —

تاريخی ١٣٠

براز فرقليدر .

قطری ٢٤

— ٢٣٩ —

تاريخی ١٣٠

بو دخی .

قطری ٢٤

— ٢٤٠ —

تاريخی ١٣١

بواسط سنه احدی وثلثين و مية

(دليكلی) قطری ٢٣

خلفای امویه

باقر مسکوکاتی

— یالکز کلمهٔ توحید محرردر —

— ۲٤۱ —

وجهی

لا اله
الا الله
وحده
« نقطه‌لی برداٸره ایچنده »

ظهری

محمـــد
رسول
الله
« دوز برداٸره ایچنده »

قطری ۲۰

— ۲٤۲ —

بالاده‌کی سکه طرزنده اولوب یازیلری قالیندر .

لوحه ۲ (بیمثل) قطری ۱۸

— ۲٤۳ —

بو دخی عینی عباره‌یی حاوی اولوب انجق وجهنك داٸره‌لری دوز ظهرینك نقطه‌لیدر .

قطری ۱٦

— ۲٤٤ —

یازیلری براز فرقلیدر . داٸره‌لری بالاده‌کینك عینیدر .

قطری ۱۵

— ٢٤٥ —

اطرافنده دائره‌لر يوقدر .

قطرى ١٥

— ٢٤٦ —

لا اله	** محـــمد
الا الله	رسـول
وحده	الله

« اوچ صره نقطه‌لى دائره ايچنده » « ايكى صره زنجيرلى دائره ايچنده »

قطرى ١٨

— ٢٤٧ —

لا الله	محمد
الا الله*	رسول
وحده	° الله °

« زنجير بردائره ايچنده » « دوز بر دائره ايچنده »

قطرى ٢٠

— ٢٤٨ —

بالاده‌كى طرزده اولوب فقط ايكى وجهنك دائره‌لريده زنجيرليدر .

قطرى ٢٠

— ٢٤٩ —

بالاده‌كى طرزده‌در . ايكى وجهنك دائره‌لرى نقطه‌ليدر .

قطرى ٢٠

— ۲۵۰ —

یازیلری براز فرقلیدر. (وحده) نك اوزرنده بر نقطه واردر.
وجهنك دائره‌سی نقطه‌لی، ظهرینك دوزدر.

قطری ۲۲

— ۲۵۱ —

کذلك ۲٤۷ نومرویه مشابه اولوب (الله)ك ایکی طرفنده نقطه یوقدر.
ایکی وجهی نقطه‌لی دائره ایله مستدیردر.

قطری ۲۰

— ۲۵۲ —

وجهی	ظهری
لا اله	محمـد
الا الله	رسول
وحده	* لله ا

«اطرافلرنده بر دوز دائره»

قطری ۱٦

— ۲۵۳ —

لا اله	عبد [ه]
الا الله	محمـــد
وحده	رسو [ل]
	الله

«بر دوز دائره ایچنده»

قطری ۱٤

— ٢٥٤ —

بسم الله	محمد
لا اله الا	رسول * ع
الله وحده	ا م
«اطرافنده دوز دائره»	«اطرافنده نقطه‌لی دائره»

لوحه ٢

قطری ١٦

— ٢٥٥ —

بالاده‌کینه مشابه اولوب یالکز رسم خطی فرقلیدر .

قطری ١٤

— ٢٥٦ —

لا اله الا	محمــد
الله وحده [ه]	رسو ل
لا شریک [له]	الــله

« اطرافلرنده بر دوز دائره »

قطری ١٤

— ٢٥٧ —

وجهی	ظهری
لا اله	محمد
الا الله	رسول
شریک له	الله

قطری ٢١

«رسم خطی بشقه طرزده‌در . »

— ٢٥٨ —

لا اله	محمـــد
الا اللـــه	(فرس رسمی) رسو
وحده	
«ایکی دوز دائره ایچنده»	«اطرافنده اوچ دائره»

لوحه ٢ (بمثل) قطری ٢٠

— ٢٥٩ —

لا الـــه	الله احـــد
لا ا * لله و	الله الصمـد
حده لا شر	لم یلد ولم
یک لـه	لـم یو
«اطرافنده دوز دائره»	«اطرافنده‌کی دائره کسیکدر»

قطری ١٨

اسم وتاریخ ومحل ضربلری تحریر ایدلمیه‌رك يالکز توحید وبعض آیات قرآنیه‌یی شامل اولان بالاده‌کی مسکوکات رسم خط ونقش وطرزلری ایجابنجه فن مسکوکات اسلامیه اربابی نزدنده خلفای امویه‌یه عائد اولمق اوزره قبول اولنمشدر.

محل ضربلری محرر باقر مسکوکات

اسملی، اسمسز و تاریخلی، تاریخسز

الأُردُنّ

— ٢٦٠ —

وجهی

لا الـــه

الا الــله

وحده

• ✻ •

« اطرافی بر دائره ایله مستدیردر . »

ظهری مرکزنده : محـمد

رســول

الله

دوره‌سنده : بسم الله ضرب بالاردن

قطری ٢٠

بعلبك

— ٢٦١ —

وجهی	ظهری
لا الـــه ا	محمـــد
لا الــــله	رســول
بعلبـك	الــله

ایکی وجهنك اطرافنده چفته دائره اولوب آره‌لرنده خلقه : ○ ○ ○ ○

قطری ١٨

— ٢٦٢ —

بالاده‌کینك عینی عباره‌ده اولوب فقط وجهنـده لفظهٔ جلالك وظهرنده (رسول)ك اوزرنده برر نقطه واردر.

لوحه ٢ قطری ١٦

حمص

— ٢٦٣ —

وجهی

محمـــــد
رسول الله
بحمص

«اطرافی تیرتیللی چفته اوچ دائره ایله محاطدر.»

ظهری دوره‌سنده : لا اله الا الله وحده

اورته‌ده :

قطری ١٥

— ٢٦٤ —

وجهی مرکزده نقطه‌لی دائره ایچنده : بامـــر
مرون
ل...؟

دوره‌سنده : [محمد] رسول الله ارسله با[لهدی ودین الحق]

ظهری مرکزده دائره ایچنده : (صوله متوجه
برطوشان رسمی)

دوره‌سنده : [بسم الله ضر]ب هذا الفلس بحمص

(یازیلری ونقشی بوزقجه‌در) قطری ١٧

دستوا

— ٢٦٥ —

وجهی

لا اله

الا الـــله

وحده

« اطرافی زنجیرلی اوج دائره ایله محاطدر . »

ظهری مرکزنده : محـــمد

رســـول

الله

دوره‌سنده : بسم الله ضرب هذا الفلس بدستوا

« خارجاً زنجیرلی بر دائره ایله محاطدر . »

(بیمثل) قطری ٢٠

دمشق

— ٢٦٦ —

وجهی

لا الـــه

الا الـــله

وحده

« اطرافی دوز ایکی دائره ایله مستدیردر . »

ظهری مرکزده بردائره ایچنده : محمـــد

رســـول

الله

دوره‌سنده : بسم الله ضرب بدمشق

(بیمثل) قطری ٢٠

— ۲۶۷ —

وجهی
لا اله
الا الـله
وحده
« آره‌لری چیزکیلر ایله وصل ایدلمش ایکی دائره ایله مستدیر در . »

ظهری مرکزده : محمـــد
رسـو
الله

دوره‌سنده : بسم الله ضرب هذا الفلس [بد] مشق

لوحه ۲ قطری ۲۰

— ۲۶۸ —

بالاده‌کینه مشابه اولوب انجق وجهی بر دائره ایله محاطدر .

قطری ۱۸

— ۲۶۹ —

وجهی
لا اله
الا ❊ الله
وحده
« نقطه‌لی ایکی دائره ایله مستدیر در . »

ظهری مرکزده نقطه‌لی بر دائره ایچنده : محـمد
رســول
الله

دوره‌سنده : بسم الله ضرب هذا الفلس بدمشق

قطری ۲۰

— ٢٧٠ —

وجهی
لا الله
الا الله
وحده
« نقطه‌لی ایکی دائره ایله محاطدر . »

ظهری
اوجلری هلاله منتهی بر دائره ایچنده :
ضرب
هذا الفلس
بدمشق
دوره‌سنده : بسم الله ربی الله محمد رسول الله
« خارجاً اوجلری کوکبه منتهی بر دائره ایله محاطدر . »
(دلیکلی) قطری ٢١

— ٢٧١ —

وجهی
لا اله
الا الله
وحده
« اطرافی نقطه‌لی بر دائره ایله محاطدر . »

ظهری
نقطه‌لی بر دائره ایچنده :
ضرب
هذا الفلس
بدمشق
دوره‌سنده : بسم الله محمد رسول الله

لوحه ٢ (بیمثل) قطری ٢٠

— ۲۷۲ —

وجهی

[لا] اله

[ا]لا الله

[و]حده

چفته دائره ایله محاط اولوب آره‌لرنده خلقه : ○ ○ ○ ○ ○

ظهری

*

ضرب

ن

بدمشق

« زنجیرلی بر دائره ایله مستدیر در . »

قطری ۱٦

الرقه

— ۲۷۳ —

وجهی نقطه‌لی دائره ایچنده :

دوره‌سنده : لا اله الا الله وحده

ظهری نقطه‌لی دائره ایچنده :

دوره‌سنده : ضرب هذا الفلس بالرقه

قطری ۱٤

الرمله

— ٢٧٤ —

وجهی نقطه‌لی بر دائره ایچنده: لا اله
الا الـــله
وحده
دوره‌سنده: لله الملك فلس واف

ظهری نقطه‌لی دائره ایچنده: محمـد
رســـول
الله
دوره‌سنده: ضرب بالرمـله .

لوحه ٢ (دلیکلی) قطری ٢٦

الرها

— ٢٧٥ —

تاریخی ١١٠

وجهی مرکزده: الله احد الله
الصمد لم یلد
و لم یولـــد
دوره‌سنده: بسم الله ضرب هذا الفلس بالرها سنه عشرة ومية

وجهی مرکزنده: لا الــه الا
الله وحـده
لا شریك له
دوره‌سنده: محمد رسول الله ارسله بالهدی ودین الحق لیظهره
علی الدین کله

(بیضی) قطری ٢٢

الری

— ٢٧٦ —

تاریخی ١١٣

وجهی
..
بسم الله
ضرب هذا
الفلس بالری سنه ثلث
عشر ومية
« اطرافی نقطه‌لی بر دائره ایله مستدیر در . »

ظهری
..
امر الله
بالوفا
و العدل
(خط پهلوی) له له س (اشرس ؟)

لوحه ٢ قطری ١٩

سروج

— ٢٧٧ —

وجهی نقطه‌لی دائره ایچنده : لا اله
الا الله
وحده
چوره‌سنده : * * * * * * * * *

ظهری مرکزده نقطه‌لی دائره ایچنده : محمد
رسول
الله
دوره‌سنده : بسم الله ضرب هذا الفلس بسروج

لوحه ٢ (بیمثل) قطری ٢٠

— ٢٧٨ —

وجهی

لا الـــه

الا الـــله

وحده

اطرافنده چفته دائره اولوب آره‌لرنده خلقه: ⊙ ⊙ ⊙ ⊙

ظهری مرکزنده: محمـــد

رســـول

الله

دوره‌سنده: بسم الله ضرب هذا الفلس بسروج

(بیمثل) قطری ١٥

طبریه

— ٢٧٩ —

وجهی مرکزنده: الله ا

حد الله

الصمد

دوره‌سنده: لا اله الا الله وحده لا شریک له

ظهری مرکزنده: محمـــد

رســول

الله

دوره‌سنده: بسم الله ضرب هذا الفلس بطبریه

(بیمثل) قطری ١٨

— ٢٨٠ —

وجهی

لا الـه

الا اللّٰه

وحده

« اطرافی تیرتیللی اوچ دائره ایله مستدیر در . »

ظهری مرکزنده :

محمـــد

رسـول

اللّٰه

دوره‌سنده : بسم اللّٰه ضرب هذا الفلس بطبریه

قطری ٢٢

قنسرین

— ٢٨١ —

وجهی مرکزده نقطه‌لی دائره ایچنده : محمد

رسـول

اللّٰه

دوره‌سنده : بسم اللّٰه لا اله الا اللّٰه وحده

ظهری

بســم اللّٰه

من ضرب

قنســرين

« اطرافی نقطه‌لی بر دائره ایله مستدیر در . »

قطری ١٨

الموصل

— ٢٨٢ —

تاریخی ٩٧

وجهی مرکزنده : الله
احد الله
الصمد

دوره‌سنده : بسم الله لا اله الا الله وحده لا شریک له

ظهری مرکزنده : محمد
رسول
الله

دوره‌سنده : ضرب هذا الفلس بالموصل سنه سبع وتسعین

لوحه ٢ (بیمثل) (دلیکلی) قطری ٢٥

— ٢٨٣ —

وجهی لا اله
الا الله
وحده

اطرافی زنجیرلی اوچ دائره ایله محاط اولوب آره‌سنده خالقه : ◎ ◎ ◎ ◎

ظهری مرکزده زنجیرلی بردائره ایچنده : محمد
رسول
الله

دوره‌سنده : بسم الله مما امر به الامیر الحر بن یوسف الموصل

لوحه ٢ قطری ٢٠

امیر الحر بن یوسف بنو امیه‌یه منسوب اولوب ١٠٦ سنه‌سندن ١١٣ سنه‌سنه قدر موصلده والی بولنمشدر . (تاریخ الکامل لابن اثیر جلد ٥ صحیفه ٤٩)

— ٢٨٤ —

وجهی

لا اله
الا الله
وحده

زاويه‌لری يكديكرينك ضلعلری اوزرينه كتورلمش ايكی مربع ايچنده‌در .

ظهری

بسم الله امر

محمد
رسول
الله

قطری ٢٠

— ٢٨٥ —

بالاده‌كينه مشابه اولوب ظهرينك زيرنده‌كی (الوليد بن) دن صكره يالكز (تل) حرفلری كورلمكده‌در.

قطری ١٩

الوليد بن تليد ١١٣ سالنده واميرالحرك وفاتنده خليفه هشام طرفندن موصله مأمور ايدلمشدر . (ابن اثير جلد ٥ صحيفه ٦٥)

— ٢٨٦ —

وجهی

بالاده‌كينك عينيدر .

ظهری

الوليد

محمد
رسول
الله

لوحه ٢ (دليكلی) قطری ٢٢

الوليد بن بكر ١٢١ سالنده موصل واليسی ايدی . بكر اسمنی ابن اثير يا ايله (بكير) يازمشدر . (ابن اثير جلد ٥ صحيفه ٨٩)

— ٢٨٧ —

وجهی مرکزنده : لا اله الا
الله وحده
لا [شریكله]
دورەسنده : بسم الله [ضرب هذا الفلس] بالموصل

ظهری مرکزنده : محمد
رسول
[الله]
دورەسنده : امر به الامیر الولید .... ؟
قطری ١٦

— ٢٨٨ —

وجهی مرکزنده : الله
احد الله
الصمد
دورەسنده : لا اله الا الله وحده لا شریك له

ظهری مرکزنده : محمد
رسول
الله
دورەسنده : بسم الله ضرب هذا الفلس بالموصل جاز
قطری ٢٠

واسط

— ٢٨٩ —

تاریخی ١١٨

وجهی مرکزده بر دائره ایچنده : • •

محمد

رسول

الله

دوره‌سنده : بسم الله ضرب هذا الفلس بواسط سنه ثمان

عشرة ومیة

اطرافی چغته دائره ایله محاط اولوب آره‌لرنده خلقه : ○ ○ ○ ○ ○

ظهری امر الله

بالوفا

والعدل

اطرافی اوچ دائره ایله محاط اولوب ایکنجی ایله اوچنجی آره‌سنده سکز عدد شویله خلقه : ◎ ◎ ◎ ◎ ◎ ◎ ◎ ◎

قطری ١٩ (دلیکلی) (بیشل)

اسم ومحل ضربى اولميوب

يالكز تاريخى محرر سكه

— ٢٩٠ —

تاريخى ٩٠

وجهى مركزده: *

دورهسنده: لا اله الا الله

ظهرى مركزده: ں

دورهسنده: ضرب هذا الفلس سنه تسعين

«ايكى وجهنك اطرافلرى نقطهلى دائرهلر ايله مستديردر.»

(بيمثل) قطرى ١٦

تاريخنه نظراً الوليد بن عبد الملك عصرى مسكوكاتندندر.

تاریخ ومحل ضربی اولمیوب یالکز اسم محرر سکه‌لر

— ٢٩١ —

وجهی

لا اله الا

لله وحده لا

شریکله

«اطرافنده نقطه‌لی بر دائره واردر.»

ظهری

محمد

رسول

الله

شعیب

«اطرافنده بری نقطه‌لی دیکری دوز ایکی دائره واردر.»

قطری ١٩

— ٢٩٢ —

بالاده‌کینه مشابهدر. وجهی دها اوقوناقلیدر.

قطری ١٩

اشبو سکه‌لر یزید بن عبد الملکك خلافتنده بعض ولایتلرده بولنان شعیب ابن حمیدانك نامنه ضرب اولنمش اولمق احتمالی واردر. موسیو (استانلی ـ لان ـ پول) اشبو سکه‌نك برعینی ١٨٧ سالنده دمشق والیسی اولان شغیث بن حازمك اولمق ظنیله انکلتره موزه‌سنك مسکوکات اسلامیه قتالوقلری علاوه‌سنده کوسترمشدر. (T. IX. P. 100.). فقیر بوسکه‌یی عباسی اولمقدن زیاده اموی مسکوکاتی طرزنده کورمکده‌یم.

مسكوكات عباسيه

— خلفای عباسیه —

		سنهٔ هجریه
١	السفاح بن محمد العباسی	١٣٢
٢	المنصور بن محمد العباسی	١٣٦
٣	المهدی بن المنصور	١٥٨
٤	الهادی بن المهدی	١٦٩
٥	هارون الرشید بن المهدی	١٧٠
٦	الامین بن هارون الرشید	١٩٣
٧	المأمون بن هارون الرشید	١٩٨
٨	المعتصم بالله بن هارون الرشید	٢١٨
٩	الواثق بالله بن المعتصم بالله	٢٢٧
١٠	المتوکل علی الله بن المعتصم بالله	٢٣٢
١١	المنتصر بالله بن المتوکل علی الله	٢٤٧
١٢	المستعین بالله بن المعتصم بالله	٢٤٨
١٣	المعتز بالله بن المتوکل علی الله	٢٥١
١٤	المهتدی بالله بن الواثق بالله	٢٥٥
١٥	المعتمد علی الله بن المتوکل علی الله	٢٥٦
١٦	المعتضد بالله بن الموفق بن المتوکل علی الله	٢٧٩
١٧	المکتفی بالله بن المعتضد بالله	٢٨٩
١٨	المقتدر بالله بن المعتضد بالله	٢٩٥
١٩	القاهر بالله بن المعتضد بالله	٣٢٠
٢٠	الراضی بالله بن المقتدر بالله	٣٢٢
٢١	المتقی لله بن المقتدر بالله	٣٢٩

	سنهٔ هجریه
٢٢ المستكفى بالله بن المكتفى بالله	٣٣٣
٢٣ المطيع لله بن المقتدر بالله	٣٣٤
٢٤ الطايع لله بن المطيع لله	٣٦٣
٢٥ القادر بالله بن اسحاق بن المقتدر بالله	٣٨١
٢٦ القايم بامر الله بن القادر بالله	٤٢٢
٢٧ المقتدى بامر الله بن محمد بن قائم بامر الله	٤٦٧
٢٨ المستظهر بالله بن المقتدى بالله	٤٨٧
٢٩ المسترشد بالله بن المستظهر بالله	٥١٢
٣٠ الراشد بالله بن المسترشد بالله	٥٢٩
٣١ المقتفى لامر الله بن المستظهر بالله	٥٣٠
٣٢ المستنجد بالله بن المقتفى لامر الله	٥٥٥
٣٣ المستضى بامر الله بن المستنجد بالله	٥٦٦
٣٤ الناصرلدين الله بن المستضى بامر الله	٥٧٥
٣٥ الظاهر بامر الله بن الناصرلدين الله	٦٢٢
٣٦ المستنصر بالله بن الظاهر بامر الله	٦٢٣
٣٧ المستعصم بالله بن المستنصر بالله	٦٤٠
تا	٦٥٦

١ ابو العباس عبد الله السفاح
١٣٢ — ١٣٦

التون

— ٢٩٣ —

محل ضربی یازلمامشدر . تاریخی ١٣٣

وجهی مرکزنده : محمد
رسول
الله

دوره‌سنده : بسم الله ضرب هذا الدينر سنه ثلث و ثلثين ومية

ظهری مرکزنده : لا اله الا
الله وحده
لا شريك له
.

دوره‌سنده : محمد رسول الله ارسله بالهدى ودين الحق ليظهره
على الدين كله

وزنی ١ م ٢ ٣/٤ ط. قطری ١٩

— ٢٩٤ —

تاریخی ١٣٤
سنه اربع وثلثين ومية

وجهنك مرکزنده برنجی ایله ایکنجی سطر آره‌سنده برنقطه اولوب ظهرینك مرکزی زیرنده نقطه یوقدر .

لوحه ٣ وزنی ١ م ٥ ١/٤ ط. قطری ٢٠

گموش

اردشیر خرّه

— ٢٩٥ —

تاریخی ١٣٤

وجهی مرکزنده: لا اله الا
الله وحده
لا شریك له

دوره‌سنده: بسم الله ضرب هذا الدرهم باردشیر خره سنه
اربع وثلثین ومیة

اطرافنده اوچ دوز دائره اولوب خارجنده ودردنجی بر دائره ایچنده اوچ
محلده خلقه: ٥٥٥ ٥٥٥ ٥٥٥

ظهری اوچ دائره ایچنده: محمد
رسول
الله

دوره‌سنده: محمد رسول الله ارسله بالهدی و دین الحق لیظهره
علی الدین کله ولوکره المشرکون

خارجنده بر دائره اوزرنده و بش محلده خلقه: ٥٥٥٥٥

وزنی ١٤ ط. قطری ٢٤

— ٢٩٦ —

تاریخی ١٣٦

بارد شیر خره سنه ست وثلثین ومیة

وزنی ١٤ ¼ ط. قطری ٢٤

البصره

— ٢٩٧ —

تاريخى ١٣٣

بسم الله ضرب هذا الدرهم بالبصره سنه ثلث وثلثين ومية

« وجهى وظهرى ٢٩٥ نومرونك عينى طرز وعبارەدر . »

وزنى ½ ١٣ ط . قطرى ٢٥

— ٢٩٨ —

تاريخى ١٣٤

بالبصره سنه اربع و ثلثين و مية

قطرى ٢٥

— ٢٩٩ —

تاريخى ١٣٥

بالبصره سنه خمس و ثلثين و مية

وجهنك اطرافندەكى اوچ دائره اوزرنده خلقه : ooo o ooo o ooo o

قطرى ٢٥

— ٣٠٠ —

تاريخى ١٣٦

بالبصره سنه ست وثلثين ومية

قطرى ٢٥

جُنْدَى سابور

— ٣٠١ —

تاريخى ١٣٥

بجندى سابور سنه خمس وثلثين ومية

وجهنك اطرافندەكى اوچ دائره اوزرنده خلقه : ooo ooo ooo

(بيمثل) وزنى ¼ ١٤ ط . قطرى ٢٥

الكوفه

— ۳۰۲ —

تاريخى ۱۳۲

بالكوفه سنه اثنتين وثلثين و مية

وزنى ½ ١٤ ط . قطرى ۲۳

— ۳۰۳ —

تاريخى ۱۳۲

رسم خطى فرقليجه‌در .

قطرى ۲٤

— ۳۰٤ —

تاريخى ۱۳۲

بو دخى جزئى فرقليدر .

(دليكلى) قطرى ۲٥

— ۳۰٥ —

تاريخى ۱۳٦

بالكوفه سنه ست وثلثين و مية

قطرى ۲٤

— ۳۰٦ —

تاريخى ۱۳٦

ظهرينك مركزنده برنجى سطر ايله ايكنجى سطر آره‌سنده برنقطه (.) موضوعدر .
قطرى ۲٤

خليفه‌السفاح ۱۳٦ سنه‌سى ذى‌الحجه‌سنده وفات ايلمش والمنصور ۱۳۷ سنه‌سى محرمنده مقام خلافتده استقرار ايتمش اولديغندن ۱۳٦ سالنده ضرب اولنان سكه‌لر مشاراليه سفاحك اولمق لازم كلمكله اوصره‌يه كچورلمشدر .

٢ ابو جعفر عبد الله المنصور

١٣٦ — ١٥٨

التون

— ٣٠٧ —

محل ضربی یازلمامشدر . تاریخی ١٥٦

وجهی مرکزنده : محمـــد
رســول
الـــله

دوره‌سنده : بسم الله ضرب هذا الدینر سنه ست وخمسین و میة

ظهری مرکزنده : لا اله الا
الله وحـــده
لا شریك له

دوره‌سنده : محمد رسول الله ارسله بالهدی ودین الحق لیظهره
علی الدین کله

وزنی ١ م ٤ ¼ ط . قطری ١٩

— ٣٠٨ —

تاریخی ١٥٨

سنه ثمان وخمسین ومیة

رسم خطی ونقشی فرقلیجه‌در .

وزنی ١ م ٤ ½ ط . قطری ١٨

كموش

أرّان

— ٣٠٩ —

تاريخى ١٥٢

وجهى مركزنده : لا الـه الا
الله وحده
لا شريك له

دوره‌سنده : بسم الله ضرب هـذا الدرهم باران سـنه اثنتين وخمسين ومية

اطرافنده يكديكرندن فاصله‌لى ايكى دائره اولوب آرالرنده خلقه : ○ ○ ○ ○ ○ ايكنجى دائره‌نك خارجى تيرتيلليدر.

ظهرى اينجه ايكى دائره ايچنده : محمـد
رسـول
الـله

دوره‌سنده : محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ) المشركون

اطراقنده خارجاً بر دائره اولوب اوزرنده خلقه : ○ ○ ○ ○ ○

(بيمثل) ورنى ١٤ ¼ ط . قطرى ٢٦

اردشير خره

— ٣١٠ —

تاريخى ١٤٦

باردشير خره سنه ست واربعين ومية

وجهنك اطرافنده اوچ دائره اولوب اوزرلرنده خلقه : ◎ ○○ ◎ ○○ ◎ ○○

ظهرينك مركزى اوچ دائره ايله مستديردر .

لوحه ٣ (بيمثل) قطرى ٢٥

ارمينيه

— ۳۱۱ —

تاريخى ۱۵۳

بارمينيه سنه ثلث وخمسين ومية

اطرافنده اوچ دائره اولوب يازيلر قسماً بوزلمش اوزرينه تصادف ايلديكى كبى بالا- سنده (بكار) اسمى محرردر. خارجاً خلقه: ○○ ○○ ○○ ○○ ○○

ظهرى چفته دائره ايچنده: مما امر به
المهدى محمد
بن امير المؤمنين

دوره سنده: محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

(بمثل) قطرى ۲٦

منصورك مخدوم وخلفى اولان المهدى محمدك نامى بعض مسكوكات اوزرينه يازلمغه باشلايوب بو اصول بعدما مسكوكات عباسيه‌ده عادت حكمنه كيرمشدر. بالاده‌كى سكه‌نك وجهى بالاسنده محرر اولان (بكار) او تاريخلرده اذربيجان وارمينيه واليسى بولنان ذاتك اسميدر. انجق بعض مؤرخلر ۱۵۳ سالنده ولايت مذكوره‌ده بكر بن مسلم نامنده بر ذاتك والى بولنديغنى بيان ايدوب بكر ايله بكارك مشابهت لفظيه‌سندن طولايى بو بابده بر سهو اولمق كركدر.

البصره

— ۲۱۲ —

تاريخى ۱۳۷

بالبصره سنه سبع وثلثين ومية

اطرافنده اوچ دائره اولوب اوزرلرنده خلقه: ○○○ ○ ○○○ ○ ○○○ ○ ○○ ○ ○

ظهرى اوچ دائره ايچنده: محمد
رسول
الله

دوره‌سى ديكرلرى كبيدر.

وزنى ¼ ۱٤ ط. قطرى ۲۵

— ٣١٣ —

تاريخى ١٣٧

رسم خطى پك جزئى فرقليدر .

قطرى ٢٤ (ايكى دليكلى برى كسيك)

— ٣١٤ —

تاريخى ١٣٨

بالبصره سنه ثمان وثلثين ومية

خلقه : ooo ooo ooo

قطرى ٢٥

— ٣١٥ —

تاريخى ١٣٨

جزئى فرقليدر .

قطرى ٢٤ (كنارى كسيكدر)

— ٣١٦ —

تاريخى ١٣٩

بالبصره سنه تسع وثلثين ومية

قطرى ٢٤

— ٣١٧ —

تاريخى ١٣٩

براز فرقليدر .

قطرى ٢٥

— ۳۱۸ —

تاریخی ۱٤۰

بالبصره سنه اربعین ومیة

خلقه : ◎ ○○ ◎ ○○ ◎ ○○

ظهری اوچ دائره ایچنده : محمد

رسول

الله

عبد

دوره‌سی دیکرلرینك عینیدر .

قطری ۲٤

۱۳۷ دن ۱٤۰ سنه‌سنه قدر بصره‌ده والی بولنان سلیمان بن علینك برادری عبد الله استقلال داعیه‌سنده بولنمغله سلیمان معزول وعبدالله مقتول اولمشدر. اشبو سکه‌ده محرر اولان (عبد) مرقوم عبد الله‌ه اشارت اولمق محتملدر .

— ۳۱۹ —

تاریخی ۱٤۱

بالبصره سنه احدی واربعین ومیة

ظهرینك مرکزی زیرنده (عبد) کلمه‌سی یوقدر .

قطری ۲٦

— ۳۲۰ —

تاریخی ۱٤۲

بالبصره سنه اثنتین واربعین ومیة

قطری ۲٦

— ٣٢١ —

تاريخى ١٤٢

پك جزئى فرقليدر .

قطرى ٢٦

— ٣٢٢ —

تاريخى ١٤٢

بو دخى براز فرقليدر .

قطرى ٢٥

— ٣٢٣ —

تاريخى ١٤٣

بالبصره سنه ثلث و اربعين ومية

خلقه : ○ ○○ ○ ○○ ○ ○○

قطرى ٢٦

— ٣٢٤ —

تاريخى ١٤٣

جزئى فرقليدر .

قطرى ٢٦

— ٣٢٥ —

تاريخى ١٤٤

بالبصره سنه اربع واربعين ومية

خلقه : ◎ ○○○ ◎ ○○○ ◎ ○○○

ظهرى اوج دائره ايچنده : محمد
رسول
الله

س

دوره‌سى ديكرلرى كبيدر .

وزنى ١٤ ط. قطرى ٢٦

سليمان بن علينك عزلندن صكره ١٤٠ دن ١٤٥ سنه‌سنه قدر بصره‌ده سفيان بن معاويه بن يزيد المهلبي والى بولنمغله اشبو سكه ايله آشاغيكى درت سكه‌ده منقوش اولان (س) حرفى سفيانه اشارت اولمق ملحوظدر .

— ٣٢٦ —

تاريخى ١٤٤

مشابهدر .

قطرى ٧٦

— ٣٢٧ —

تاريخى ١٤٤

يازيلرى براز فرقليدر .

قطرى ٢٤

— ٣٢٨ —

تاريخى ١٤٥

بالبصره سنه خمس واربعين و مية

ظهرينك مركزنده اوچنجى سطرك زيرنده (س ٠٠) منقوشدر .

قطرى ٢٤

— ٣٢٩ —

تاريخى ١٤٥

مشابهدر .

ظهرينك مركزى زيرندهكى حرف ونقطهلر شويلهدر : (س . .)

قطرى ٢٦

— ٣٣٠ —

تاريخى ١٤٥

فرقليجهدر .

خلقه : ◎ ∘∘ ◎ ∘∘ ◎ ∘∘

ظهرينك مركزندهكى اوچنجى سطرك زيرنده : (.٠.)

قطرى ٢٥

— ٣٣١ —

تاريخى ١٤٦

بالبصره سنه ست واربعين و مية

ظهرى اوچ دائره ايچنده : محمد
رسول
الله
سلم

دورهسى ديكرلرينك عينيدر .

وزنى ١٤ ١/٤ ط .   قطرى ٢٦

— ٣٣٢ —

تاريخى ١٤٦

يازيلرى براز فرقلى اولوب بونده دخى (سلم) كلمه‌سى واردر .

قطرى ٢٦

١٤٥ سنه‌سندن ١٤٦ سنه‌سى اواسطنه قدر سلم بن قتيبة الباهلى بصره واليسى ايدى . اشبو سكه‌ده‌كى اسم انكدر . (ابن اثير جلد ٥ صحيفه ٢١٢)

— ٣٣٣ —

تاريخى ١٤٦

كذلك خطى فرقليجه‌در .

ظهرينك مركزنده اوچنجى سطرك زيرنده : (○)

قطرى ٢٤

— ٣٣٤ —

تاريخى ١٤٦

وجهنك خارجى نقطه‌لى بردائره ايله محاطدر .

ظهرينك مركزى زيرنده برشئ يوقدر .

قطرى ٢٥

— ٣٣٥ —

تاريخى ١٤٧

بالبصره سنه سبع واربعين و مية

خلقه : ○○ ○○ ○○ ○○ ○○

ظهرينك مركزنده اوچنجى سطرك زيرنده: (○○) اشارت منقوشدر.

اطرافنده‌كى اوچ دائره دخى تيرتيلليدر .

قطرى ٢٤

— ٣٣٦ —

تاريخى ١٤٧

مشابهدر .

ظهرينك مركزى زيرنده‌كى اشارت يكديكرندن آچيقدر . (○ ○)

قطرى ٢٣

— ٣٣٧ —

تاريخى ١٤٧

عينيدر .

قطرى ٢٥

— ٣٣٨ —

تاريخى ١٤٧

وجهنك اطرافنده خلقه : ◎ ○○ ◎ ○○ ◎ ○○

ظهرينك مركزى زيرنده بر اشارت واردر (○)

(كنارى كسيكدر) قطرى ٢٣

— ٣٣٩ —

تاريخى ١٤٧

وجهنك اطرافنده خلقه : ○○ ○ ○○ ○ ○○ ○

ظهرى چفته دائره ايچنده : مما امر به ا
لمهدى محمد
بن امير المومنين

دوره‌سى ديكرلرى كبيدر .

قطرى ٢٥

— ٣٤٠ —

تاريخى ١٤٨

بالبصره سنه ثمان و اربعين و مية

خلقه : ○○ ○○ ○○ ○○ ○○

ظهرى اوچ دائره ايچنده : محمد
رسول
الله
○ ○
دوره‌سى ديكرلرينك عينيدر .

قطرى ٢٤

— ٣٤١ —

تاريخى ١٥٨

بالبصره سنه ثمان و خمسين و مية

ظهرينك مركزنده‌كى عباره‌نك زيرنده : (٠ ٠)
(بيمثل) قطرى ٢٤

الرى

— ٣٤٢ —

تاريخى ١٤٦

بالرى سنه ست واربعين و مية

خلقه : ◎ ○○ ◎ ○○ ◎ ○○

ظهرى چفته دائره ايچنده : مما امر به ا
المهدى محمد
بن امير المومنين
دوره‌سى ديكرلرينه مشابهدر .

وزنى $14\frac{1}{4}$ ط . قطرى ٢٦

— ٣٤٣ —

تاريخی ١٤٦

نقشی جزئی فرقلیدر .

قطری ٢٦

— ٣٤٤ —

تاريخی ١٤٧

بالری سنه سبع و اربعين ومية

قطری ٢٥

— ٣٤٥ —

تاريخی ١٤٧

يازيلری براز فرقلیدر .

قطری ٢٤

— ٣٤٦ —

تاريخی ١٤٧

مشابهدر .

قطری ٢٥

١٤٨ تاریخندن اعتباراً (ری) شهرینه نام دیکر اوله‌رق (محمديه) تسمیه قلنمشدر. اشاغیده (٣٦٧) نومرولی سکه‌یه مراجعت اولنه . معمافیه سنين اخيره‌ده هر ایکی اسم دخی براز وقت سکه‌لر اوزرنده کورلمکده‌در .

العباسيه

— ٣٤٧ —

تاريخى ١٥٢

بالعباسيه سنه ثنتين وخمسين ومية

وجهنك اطرافنده خلقه : ◎ ○○○ ◎ ○○○ ◎ ○○○

ظهرى اوچ دائره ايچنده : محمـــد
رسـول
الـــله
عمر
دورەسى ديكرلرينك عينيدر .

وزنى ١٣ ¾ ط . قطرى ٢٥

عمر بن حفص افريقيه واليسى اولوب ١٥٣ سنهسنده مقتولاً وفات ايتمشدر. (عباسيه) قيروان قربنده ابراهيم بن اغلب طرفندن ١٨٤ تاريخنده بنا ايدلمش بر شهر اولديغى مؤرخين بيان ايتمكده ايسهلرده تاريخ مذكوردن اوتوز اوتوز بش سنه اول ضرب اولنان سكهلره نظراً افريقيهده بولنان واليلر مركز حكومتلرى اولان (قيروان) شهرينه خلفاى عباسيهيه نسبتله (عباسيه) توسيم و اطلاق ايلدكارى اشبو سكه ايله سنين اخيرهده ضرب اولنان سكهلردن استنباط اولنمقدەدر.

الكوفه

— ٣٤٨ —

تاريخى ١٣٧

بالكوفه سنه سبع وثلثين ومية

خلقه : ○○○ ○○○ ○○○

ظهرى اوچ دائره ايچنده : محـمد
رسول
الـــله
دورەسى ديكرلرى كبيدر .

وزنى ١٣ ½ ط . قطرى ٢٣

— ٣٤٩ —

تاريخى ١٣٩

بالكوفه سنه تسع وثلثين ومية

خلقه : ◎ ○○ ◎ ○○ ◎ ○○

ظهرينك مركزنده اوچنجى سطرك زيرنده: (٠)

وزنى ١٤ ط٠ قطرى ٢٤

— ٣٥٠ —

تاريخى ١٣٩

مشابهدر.

قطرى ٢٤

— ٣٥١ —

تاريخى ١٣٩

ظهرينك مركزند. برنجى ايله ايكنجى سطر بيننده (٠) و اوچنجى سطرك زيرنده كذلك (٠)

قطرى ٢٤

— ٣٥٢ —

تاريخى ١٤٠

بالكوفه سنه اربعين ومية

ظهرينك مركزنده اوچنجى سطرك زيرنده (٠٠)

قطرى ٢٥

— ٣٥٣ —

تاريخى ١٤٠

مشابهدر.

قطرى ٢٥

— ۳۵٤ —

تاريخى ۱٤۱

بالكوفه سنه احدى واربعين ومية

ظهرينك مركزنده اوچنجى سطرك زيرنده : (٠٠)

قطرى ۲٤

— ۳۵۵ —

تاريخى ۱٤۱

رسم خطى جزئى فرقليدر .

قطرى ۲۵

— ۳۵٦ —

تاريخى ۱٤۲

بالكوفه سنه اثنتين واربعين ومية

ظهرينك مركزى زيرنده : (٠٠)

قطرى ۲۵

— ۳۵۷ —

تاريخى ۱٤۲

مشابهدر .

ظهرينك مركزى زيرنده : (٠ ٠)

قطرى ۲۵

— ۳۵۸ —

تاريخى ۱٤۳

بالكوفه سنه ثلث واربعين ومية

ظهرينك مركزى زيرنده : (٠٠)

قطرى ۲۵

— ٣٥٩ —

تاريخى ١٤٣

عينيدر .

قطرى ٢٤

— ٣٦٠ —

تاريخى ١٤٤

بالكوفه سنه اربع واربعين ومية

ظهرينك مركزى زيرنده : (٠٠٠)

قطرى ٢٥

— ٣٦١ —

تاريخى ١٤٤

مشابهدر .

قطرى ٢٤

— ٣٦٢ —

تاريخى ١٤٥

بالكوفه سنه خمس واربعين ومية

(٠٠٠)

قطرى ٢٥

— ٣٦٣ —

تاريخى ١٤٥

مشابهدر .

قطرى ٢٤

— ٣٦٤ —

تاریخی ١٤٥

بو دخی .

قطری ٢٤

— ٣٦٥ —

تاریخی ١٤٦

بالكوفه سنه ست واربعين ومية

(.·.)

قطری ٢٥

— ٣٦٦ —

تاریخی ١٤٦

یازیلری جزئی فرقلیدر .

قطری ٢٥

المحمديه

— ٣٦٧ —

تاریخی ١٤٨

بالمحمديه سنه ثمان واربعين ومية

وجهنك اطرافنده خلقه : ◎ ○○ ◎ ○○ ◎ ○○

ظهری مركزده ایكی دائره ایچنده : مما امر به ا
المهدی محمد
بن امير المومنين

دوره‌سنده : محمد رسول الله ارسله بالهدی (الخ)

وزنی ١٤ ½ ط . قطری ٢٥

— ٣٦٨ —

تاريخى ١٤٨

براز فرقليدر .

قطرى ٢٦

— ٣٦٩ —

تاريخى ١٤٩

بالمحمديه سنه تسع واربعين ومية

قطرى ٢٥

— ٣٧٠ —

تاريخى ١٤٩

مشابهدر .

قطرى ٢٥

— ٣٧١ —

تاريخى ١٤٩

عينى عبارهدهدر .

خلقه : ○○ ○○ ○○ ○○

قطرى ٢٥

— ٣٧٢ —

تاريخى ١٤٩

ظهرينك مركزنده (مما امر به الخ) عبارهسنك بالاسنده (○) اشارتى وزيرنده بر (ع) حرفى موضوعدر .

قطرى ٢٥

— ٣٧٣ —

تاريخى ١٤٩

ظهرينك مركزى بالادەسندە (ه) يرينه (مـ) ميم موضوعدر .

قطرى ٢٦

— ٣٧٤ —

تاريخى ١٤٩

رسم خطى جزئى فرقليدر .

قطرى ٢٥

— ٣٧٥ —

تاريخى ١٥٠

بالمحمديه سنه خمسين ومية

ظهرينك عباره واشارتلرى بالادەكيلرك عينيدر .

قطرى ٢٥

— ٣٧٦ —

تاريخى ١٥٠

نقشى مشابهدر .

ظهرينك مركزندە (المهدى) كلمەسنك (الفى) ديكرلرى كبى برنجى سطرك نهايتندە اولميوب ايكنجى سطرك باشندە برابر يازلمشدر .

قطرى ٢٥

— ٣٧٧ —

تاريخى ١٥١

بالمحمديه سنه احدى وخمسين ومية

قطرى ٢٦

— ٣٧٨ —

تاريخى ١٥١

يازيلرى براز فرقليدر .

قطرى ٢٧

— ٣٧٩ —

تاريخى ١٥٢

بالمحمديه سنه اثنتين وخمسين ومية

ظهرينك مركزى بالاسنده كذلك (م) اولوب زيرنده‌كى عين رسم ديكرده منقوشدر .

قطرى ٢٦

— ٣٨٠ —

تاريخى ١٥٢

مشابهدر .

قطرى ٢٦

— ٣٨١ —

تاريخى ١٥٣

بالمحمديه سنه ثلث وخمسين ومية

قطرى ٢٧

— ٣٨٢ —

تاريخى ١٥٣

جزئى فرقليدر .

قطرى ٢٧

— ٣٨٣ —

تاريخى ١٥٣

بو دخى فرقليجه‌در .

قطرى ٢٥

— ٣٨٤ —

تاريخى ١٥٤

بالمحمديه سنه اربع و خمسين ومية

قطرى ٢٧

— ٣٨٥ —

تاريخى ١٥٤

عينيدر .

خلقه : ○ ○ ○ ○ ○

ظهرينك مركزنده‌كى يازيلرك بالاسنده اشارت اولميوب بوش براقلمش و زيرينه بر (○) وضع اولنمشدر .

قطرى ٢٦

— ٣٨٦ —

تاريخى ١٥٥

بالمحمديه سنه خمس وخمسين ومية

قطرى ٢٦

— ٣٨٧ —

تاريخى ١٥٥

مشابهدر .

قطرى ٢٦

مدينة السلام

— ٣٨٨ —

تاريخى ١٤٨

بمدينة السلام سنه ثمان واربعين ومية

خلقه : ○ ○○ ○ ○○ ○ ○○ ○○

ظهرى ايكى دائره ايچنده : محمـد

رسول

الـــله

بخ

دوره‌سنده : محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

وزنى ١٤ ½ ط. قطرى ٢٥

— ٣٨٩ —

تاريخى ١٤٨

يازيلرى براز فرقليدر.

(دليكلى) قطرى ٢٥

— ٣٩٠ —

تاريخى ١٤٨

فرقليجه‌در.

قطرى ٢٤

— ٣٩١ —

تاريخى ١٤٩

بمدينة السلام سنه تسع و اربعين ومية

قطرى ٢٥

— ٣٩٢ —

تاريخى ١٤٩

مشابهدر .

قطرى ٢٤

— ٣٩٣ —

تاريخى ١٥٠

بمدينة السلام سنه خمسين و مية

قطرى ٢٥

— ٣٩٤ —

تاريخى ١٥٠

جزئى فرقليدر .

قطرى ٢٤

— ٣٩٥ —

تاريخى ١٥١

بمدينة السلام سنه احدى وخمسين ومية

قطرى ٢٦

— ٣٩٦ —

تاريخى ١٥١

مشابهدر .

قطرى ٢٥

— ٣٩٧ —

تاريخی ١٥٢

بمدينة السلام سنه اثنتين وخمسين ومية

قطری ٢٥

— ٣٩٨ —

تاريخی ١٥٢

رسم خطی فرقليجه‌در .

قطری ٢٤

— ٣٩٩ —

تاريخی ١٥٣

بمدينة السلام سنه ثلث وخمسين ومية

قطری ٢٥

— ٤٠٠ —

تاريخی ١٥٣

مشابهدر .

قطری ٢٤ (ايكی دليكلی)

— ٤٠١ —

تاريخی ١٥٣

نقشی جزئی فرقليدر .

قطری ٢٤

— ٤٠٢ —

تاريخى ١٥٤

بمدينة السلام سنه اربع وخمسين ومية

ظهرينك مركزندهكى يازيلرك زيرنده بر برينه ايكى : (بخ بخ)

قطرى ٢٥

— ٤٠٣ —

تاريخى ١٥٤

مشابهدر .

قطرى ٢٤

— ٤٠٤ —

تاريخى ١٥٤

ظهرينك مركزى اطرافندهكى ايكى دائره تيرتيلليدر .

قطرى ٢٥

— ٤٠٥ —

تاريخى ١٥٤

فرقليجهدر .

قطرى ٢٥

— ٤٠٦ —

تاريخى ١٥٥

بمدينة السلام سنه خمس وخمسين ومية

وجهنك مركزندهكى كلمهٔ توحيدك زيرنده : (. .)

قطرى ٢٦ وزنى ١٤ ½ ط .

— ٤٠٧ —

تاريخي ١٥٥

براز فرقليدر .

قطرى ٢٥ (دليكلى)

— ٤٠٨ —

تاريخي ١٥٥

جزئى اوفاقدر .

قطرى ٢٤ وزنى ١٣ ½ ط .

— ٤٠٩ —

تاريخي ١٥٦

بمدينة السلام سنه ست وخمسين ومية

وجهنك مركزى زيرنده نقطه‌لر يوقدر .

خلقه : ○ ○ ○ ○ ○

قطرى ٢٤

— ٤١٠ —

تاريخي ١٥٦

يازيلرى جزئى فرقليدر .

قطرى ٢٥

— ٤١١ —

تاريخي ١٥٧

بمدينة السلام سنه سبع وخمسين ومية

قطرى ٢٥ وزنى ١٤ ط . (بمثل)

— ٤۱۲ —

تاريخى ۱٥۷

ظهرينك مركزى بالاسنده و براز صاغ طرفده بر نقطه (.) وزيرنده اولكيلر كبى ايكى عدد (بخ بخ)

قطرى ۲٥

— ٤۱۳ —

تاريخى ۱٥۷

ظهرينك مركزى بالاسندهكى نقطه (.) تمام اورتهدر.

قطرى ۲٥

— ٤۱٤ —

تاريخى ۱٥۷

كذلك ظهرينك مركزى بالاسنده نقطه اولديغى كبى ايكنجى سطر ايله اوچنجى سطر آرهسنده دخى برنقطه موضوعدر (.)

قطرى ۲٥ (بمثل)

— ٤۱٥ —

تاريخى ۱٥۸

بمدينة السلام سنه ثمان وخمسين ومية

ظهرينك مركزندهكى نقطهلر يوقدر. يالكز زيرنده: (بخ بخ)

قطرى ۲٤

— ٤۱٦ —

تاريخى ۱٥۸

مشابهدر.

قطرى ۲۳

— ٤١٧ —

تاریخی ١٥٨

ظهرینك مركزی زیرنده : (بخ ر بخ)

قطری ٢٤

— ٤١٨ —

تاریخی ١٥٨

مشابهدر .

قطری ٢٥

خلیفه منصور ١٥٨ سنه‌سی غایه‌سنده یعنی ذی الحجه‌سنده وفات ایتمش اولمغله سنهٔ مذكوره‌ده كسیلان سكه‌لر مشارالیهه منسوب اولوب خلیفه المهدینك مسكوكاتی ١٥٩ سالندن باشلامشدر .

٣ ابو عبدالله محمد المهدى

١٥٨ — ١٦٩

التون

— ٤١٩ —

محل ضربى يازلمامشدر . تاريخى ١٦٢

وجهى مركزنده : محمــد
رسول .
الــله
. .

دوره‌سنده : بسم الله ضرب هذا الدينر سنه اثنتين وستين و مية

ظهرى مركزنده : لا اله الا
الله وحــده
لا شريك له

دوره‌سنده : محمد رسول الله ارسله بالهدى ودين الحق ليظهره
على الدين كله

التون ، وزنى ١ م ٤ ½ ط . قطرى ١٨

— ٤٢٠ —

تاريخى ١٦٥

سنه خمس وستين و مية

وجهنك مركزنده (رسـول) دن صكره‌كى نقطـه ايله زيرنده‌كى اوچ نقطـه موضوع دكلدر .

التون ، وزنى ١ م ٤ ط . قطرى ١٧

كموش

ارمينيه

— ٤٢١ —

تاريخى ١٦١

وجهى مركزنده : لا اله الا
الله وحده
لا شريك له

دوره‌سنده : بسم الله ضرب هذا الدرهم بارمينيه سنه احدى وستين ومية

اطرافنده اوچ دائره اولوب آره‌لرنده خلقه : ○ ○○ ○ ○○ ○ ○○

ظهرى برداڭره ايچنده : محمد رسول
الله صلى الله
عليه وسلم
الخليفة المهدى

دوره‌سنده : محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ) المشركون

(دليكلى) وزنى ١٤ ط. قطرى ٢٦

— ٤٢٢ —

تاريخى ١٦٢

بارمينيه سنه اثنتين وستين ومية

وجهنك اطرافنده خلقه : ○○ ○○ ○○ ○○ ○○ ○○

(بيمثل) قطرى ٢٤

مسكوكات عباسيه ده مسكوكات امويه مثللو بو زمانه قدر خليفه اسمى درج اولنميوب انجق خليفه المنصورك عصرنده خلف اوله‌جق ذات ايله بعض واليلرك اسملرى يازلمق عادت ايدلمشيدى . ايلك دفعه اوله‌رق المهدينك زمان خلافتنده نام خليفه كموش سكه‌لره يازلمغه باشلامشدر . بعدما بو عادته رعايتله بعضاً يالكز خليفه‌نك نامى وبعضا خليفه ايله واليلرك اسمى برابر اوله‌رق يازلديغى كبى كاه قديمى وجهله اسمسز وياخود يالكز واليلك اسمنى حاوى سكه‌لر ضرب اولنمشدر .

اصبهان

— ٤۲۳ —

تاریخی ۱٦۸

باصبهان سنه ثمان وستين ومية

وجهنك اطرافنده خلقه : ○ ○ ○ ○ ○ ○

ظهری بردائره ایچنده : محمــد رسول
الله صلى الــله
عليه و ســلم
الخليفة المهدى
نصر

دوره‌سی بالاده‌کی سکه‌لر کبیدر . (بیمثل) قطری ٢٤

۱٦۳ تاریخنده یحیی الحرشی اصفهان والیلکندن عزل ایله یرینه الحکم بن سعید نامنده و۱٦۹ سنه‌سنده دخی طیفور اسمنده‌کی ذاتلرك تعیین اولندقلری مضبوط تواریخ ایسه‌ده بونلرك آره‌سنده دیکر والی اسمی مذکور دکلدر. بوسکه‌ده محرر اولان (نصر) احتمالکه اولجه سند والیسی بولنان نصر ابن محمد بن الاشعث نام ذات اولوب ۱٦۸ سالنده یعنی طیفوردن برسنه اول اصفهانده والی بولنمش اوله .

البصره

— ٤۲٤ —

تاریخی ۱٦۱

بالبصره سنه احدى وستين ومية

وجهنك اطرافنده خلقه : ⊙ ○ ⊙ ○ ⊙ ○

ظهری چفته‌دائره‌ایچنده: محمد رسـول الله
صلى الله عليه وسلم
الخليفـة المهدى
محمد

دوره‌سی دیکرلری کبیدر .

وزنی ۱۳ ¼ ط. قطری ٢٤

محمد بن سلیمان العباسی ۱٦۰ سنه‌سنده بصره واعمالندن اولان عمان وفارس والیسی نصب اولنوب مأموریتی خیلی مدت دوام ایتمشدر. (ابن اثیر جلد ٦ صحیفه ۱۷)

— ٤٢٥ —

تاريخى ١٦١

رسم خطى فرقليدر .

قطرى ٢٣

[مدينهٔ] جَىّ

— ٤٢٦ —

تاريخى ١٦٢

بمدينة جى سنه اثنتين وستين ومية

وجهنك اطرافنده تيرتيللى اوچ دائره اوزرنده خلقه : ◎ ◎ ◎ ◎ ◎ ◎

ظهرى نقطه‌لى بردائره ايچنده: محمد رسول
الله صلى الله
عليه وسلم
الخليفة المهدى
يحيى
دوره‌سى ديكرلرينك عينيدر .

قطرى ٢٦

— ٤٢٧ —

تاريخى ١٦٢

يازيلرى جزئى فرقليدر .

قطرى ٢٧ (كنارى كسيكدر)

— ٤٢٨ —

تاريخى ١٦٢

رسم خطى فرقليدر .

خلقه : ◎ ◎ ◎ ◎ ◎

قطرى ٢٦

١٦٢ تاريخنده يحيي الحرشي اصفهان واليسى بولنوب ١٦٣ سنه‌سنده انفصال ايتمشدر . جى شهرى اصفهانه مربوط بولنوب اورا واليلرينك زير اداره‌سنده ايدى . (ابن اثير جلد ٦ صحيفه ٢١)

العباسيه

— ٤٢٩ —

تاريخى ١٦٠

بالعباسيه سنه ستين ومية

وجهنك اطرافنده خلقه : ○ ○ ○ ○ ○ ○

ظهرى ايكى دائره ايچنده : بخ

محمـــد

رســول

الـــله

يزيد

دوره‌سى ديكرلرينك عينيدر .

وزنى ١٤ ط . قطرى ٢٥

— ٤٣٠ —

تاريخى ١٦٠

ظهرينك مركزى اطرافنده‌كى دائره تك ونقطه‌ليدر .

قطرى ٢٥

— ٤٣١ —

تاريخى ١٦٠

يالكز رسم خطى براز فرقليدر .

قطرى ٢٥

— ٤٣٢ —

تاريخى ١٦١

بالعباسيه سنه احدى وستين ومية

قطرى ٢٥

— ٤٣٣ —

تاريخى ١٦٢

بالعباسيه سنه اثنتين و ستين ومية

ظهرينك مركزى بالاسنده (بخ) يرينه (○) اشارتى واردر .

وزنى ١٢ $\frac{1}{4}$ ط. قطرى ٢٥

— ٤٣٤ —

تاريخى ١٦٣

بالعباسيه سنه ثلث وستين ومية

ظهرينك مركزى جفته دائره ايله محاط اولوب بالاسنده: (بخ)

قطرى ٢٥

— ٤٣٥ —

تاريخى ١٦٤

بالعباسيه سنه اربع وستين ومية

ظهرينك مركزى يالكز بردائره ايله مستدير اولوب بالاسنده: (○)

وزنى ١٣ $\frac{1}{4}$ ط . قطرى ٢٦

— ٤٣٦ —

تاريخى ١٦٦

بالعباسيه سنه ست وستين ومية

قطرى ٢٤

— ٤٣٧ —

تاريخى ١٦٦

مشابهدر .

قطرى ٢٤

— ٤٣٨ —

تاريخى ١٦٦

ظهرينك مركزى اطرافنده نقطه‌لى دائره اولوب بالاسنده : (بخ)

قطرى ٢٥

— ٤٣٩ —

تاريخى ١٦٦

نقشى فرقليجه‌در .

قطرى ٢٥

— ٤٤٠ —

تاريخى ١٦٧

بالعباسيه سنه سبع وستين ومية

ظهرينك مركزى بالاسنده : (○) زيرنده كذلك (يزيد)

(دليكلى) وزنى $\frac{1}{2}$ ١٠ ط . قطرى ٢٥

— ٤٤١ —

تاريخى ١٦٨

بالعباسيه سنه ثمان وستين ومية

وزنى ١٣ ½ ط . قطرى ٢٥

عباسيه‌ده ضرب اولنمش اولان بالاده‌كى سكه‌لرده اسمى بولنان (يزيد) ١٥٤ سنه‌سنده وفاة ايدن عمر بن حفصك يرينه افريقيه واليسى تعيين اولنان يزيد بن خاتم اولوب المهدينك خلافتنده يعنى ١٥٩ تاريخنده مأموريتى تأييد اولنمش و ١٧١ سالنه قدر افريقيه واليلكنده بولنمشدر. (ابن اثير جلد ٦ صحيفه ١٤)

المحمديه

— ٤٤٢ —

تاريخى ١٦١

بالمحمديه سنه احدى وستين ومية

وجهنك اطرافنده خلقه : ○ ○○○ ○ ○○○ ○ ○○○

ظهرى برداره ايچنده: محمد رسول
الله صلى الله
عليه و سلم
الخليفة المهدى

دوره‌سنده : محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

وزنى ١٤ ط . قطرى ٢٣

— ٤٤٣ —

تاريخى ١٦١

يازيلرى بزاز فرقليدر .

قطرى ٢٣

— ٤٤٤ —

تاريخى ١٦٥

بالمحمديه سنه خمس وستين ومية

خلقه : ○ ○○ ○ ○○ ○ ○○

ظهرينك مركزندهكى عبارهنك زيرنده : (مر)

قطرى ٢٤

— ٤٤٥ —

تاريخى ١٦٦

بالمحمديه سنه ست وستين ومية

قطرى ٢٤

— ٤٤٦ —

تاريخى ١٦٧

بالمحمديه سنه سبع وستين ومية

ظهرينك مركزندهكى عبارهنك بالاسنده : (٠) وزيرنده : (بخ) موضوعدر.

قطرى ٢٣

— ٤٤٧ —

تاريخى ١٦٨

بالمحمديه سنه ثمان وستين ومية

ظهرينك مركزندهكى عبارهنك بالاسنده : (٠) وزيرنده : (٠ بخ ٠) منقوشدر.

قطرى ٢٥

— ٤٤٨ —

تاریخی ١٦٨

فرقلیجه‌در .

قطری ٢٤

— ٤٤٩ —

تاریخی ١٦٨

بو دخی .

قطری ٢٤

مدینة السلام

— ٤٥٠ —

تاریخی ١٥٩

بمدینة السلام سنه تسع وخمسین ومیة

وجهنك عباره‌لری چفته دائره‌ایله محاط اولوب خارجده خلقه: ○ ○○ ○ ○○ ○ ○○

ظهری تیرتیللی ایکی دائره ایچنده: محمـــد رسول
الله صـلی الله
علـیه و سـلم
الخلیفة المهدی

دوره‌سنده: محمد رسول الله ارسله بالهدی (الخ)

قطری ٢٨ وزنی ١٤ ط .

— ٤٥١ —

تاریخی ١٥٩

وجهنك اطرافی تیرتیللی اوچ دائره ایله محاط وظهرینك مرکزی دخی چفته دائره ایله مستدیردر .

قطری ٢٧

— ٤٥٢ —

تاریخی ۱٥۹

مشابهدر .

قطری ۲٦

— ٤٥٣ —

تاریخی ۱٦۰

بمدینة السلام سنه ستین ومیة

ظهرینك مرکزی یالکز بردائره ایله محاطدر .

قطری ۲٥

— ٤٥٤ —

تاریخی ۱٦۰

ظهرینك مرکزنده‌کی عباره‌نك زیرنده : (.)

(دلیکلی) قطری ۲٦

— ٤٥٥ —

تاریخی ۱٦۰

فرقلیجه‌در .

(دلیکلی) قطری ۲٤

— ٤٥٦ —

تاریخی ۱٦۱

بمدینة السلام سنه احدی وستین ومیة

قطری ۲٦

— ٤٥٧ —

تاریخی ١٦١

براز فرقلیجه‌در .

قطری ٢٣

— ٤٥٨ —

تاریخی ١٦٢

بمدینة السلام سنه اثنتین و ستین ومية

قطری ٢٥

— ٤٥٩ —

تاریخی ١٦٢

یازیلری فرقلیدر .

وزنی ½ ١٤ ط. قطری ٢٣

— ٤٦٠ —

تاریخی ١٦٢

نقشی جزئی بشقه‌در .

قطری ٢٣

— ٤٦١ —

تاریخی ١٦٣

بمدینة السلام سنه ثلث وستین و مية

قطری ٢٣

— ٤٦٢ —

تاريخى ١٦٣

يازيلرى براز فرقليدر .

قطرى ٢٣

— ٤٦٣ —

تاريخى ١٦٣

وجهنك اطرافى چفته دائره ايله مستديردر .

ظهرينك مركزى بالاسنده بر (.) زيرنده ايكى (. .) نقطه‌لر اولوب اطرافى چفته دائره ايله محاطدر .

قطرى ٢٤

— ٤٦٤ —

تاريخى ١٦٣

جزئى فرقليدر .

قطرى ٢٣

— ٤٦٥ —

تاريخى ١٦٤

بمدينة السلام سنه اربع وستين ومية

وجهنك اطرافى اوچ وظهرينك مركزى بر دائره ايله مستدير اولوب عباره‌نك زيرنده دخى يالكز بر (.)

قطرى ٢٣

— ٤٦٦ —

تاريخى ١٦٤

مشابهدر .

قطرى ٢٢

— ٤٦٧ —

تاریخی ١٦٥

بمدینة السلام سنه خمس وستین ومیة

وجهنده خلقه : ○○ ○○ ○○ ○○

ظهرینك مرکزی زیرنده (بخ) اشارتی . قطری ٢٤

— ٤٦٨ —

تاریخی ١٦٨

بمدینة السلام سنه ثمان وستین ومیة

وجهنك اطرافی ایکی دائره ایله محاط اولوب خارجنده خلقه : ◎ ◎ ◎ ◎ ◎ ◎

ظهرینك مرکزی اطرافنده چفته دائره اولوب عبارەنك بالاسنده : (. .)

وزیرنده : (بخ) موضوعدر . قطری ٢٤

الیمامه

— ٤٦٩ —

تاریخی ١٦٥

بالیمامه سنه خمس وستین ومیة

وجهنك اطرافنده خلقه : ○ ○ ○ ○ ○

ظهری چفته دائره ایچنده: محمد رسول
الله صلی الله
علیه و سلم
الخلیفةالمهدی
بشر

دورەسی دیکرلرینك عینیدر .

(بمثل) (برخلقەیه ربط اولنمش) قطری ٢٤

بشر بن المنذر ١٥٩ تاریخنده یمامه والیسی بولنوب ١٦١ ده جعفر بن سلیمان نام ذات یرینه تعیین قلنمشدر . (ابن اثیر جلد ٦ صحیفه ١٤ و ١٩) بالادەکی سکەیه نظراً مومیٰالیه بشر ١٦٥ سالنده تکرار یمامەده بولنمشدر.

اخطار: خلیفه المهدی ١٦٩ محرمنده وفات ایتمکله سکەلری ١٦٨ سالنه قدر ضرب اولنوب ١٦٩ تاریخلی سکەلر خلیفه الهادی‌یه منسوبدر.

٤ ابو محمد موسى الهادى

١٦٩ — ١٧٠

التون

— ٤٧٠ —

محل ضربى يازلمامشدر . تاريخى ١٧٠

وجهى مركزنده : محمد
رسول
الله
على

دورەسنده : بسم الله ضرب هذا الدينر سنه سبعين و مية

ظهرى مركزنده : لا اله الا
الله وحده
لا شريك له

دورەسنده : محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ) كله

التون، قطرى ١٨

اشبو التونك وجهنده محرر اولان (على) بن عيسى بن ماهان اولوب برچوق مدت مسند وزارتده و ولاياتده بولنمشدر . التون سكەلره ولاياة و وزرا اسمى ايلك دفعه اولەرق بوعصرده يازلمشدر .

کموش

ارمینیه

— ٤٧١ —

تاریخی ١٦٩

وجهی مرکزنده: لا اله الا
الله وحده
لا شریك له

دوره‌سنده: بسم الله ضرب هذا الدرهم بارمینیه سنه تسع وستین ومیة

اطرافنده ایکی دائره آره‌سنده خلقه: ○ ○ ○ ○ ○

ظهری بردائره ایچنده: ـر ؟
الخلیفة الهادی
مما امر به الرشید
ولی عهدالمسلمین
وـر ؟

دوره‌سنده: محمد رسول الله ارسله بالهدی (الخ) المشرکون

(بیمثل) وزنی ١٠ $\frac{3}{4}$ ط . قطری ٢٦

المحمدیه

— ٤٧٢ —

تاریخی ۱۷۰

بالمحمدیه سنه سبعین ومیة

وجهنك اطرافنده خلقه : ٥٥ ٥٥ ٥٥ ٥٥ ٥٥

ظهری چفته دائره‌ایچنده : محمد رسول
الله صلی الله
علیه و سلم
الخلیفة الهادی
بن

دوره‌سی بالاده کینه مشابهدر .

وزنی ¼ ۱٤ ط. قطری ۲٤

٥ ابو جعفر هارون الرشيد
١٧٠ — ١٩٣

التون

— ٤٧٣ —

محل ضربی یازلامشدر . تاریخی ١٧٣

وجهی مرکزنده : محمـــد
رســول
الـــله

دورەسنده : بسم الله ضرب هذا الدينر سنه ثلث وسبعين ومية

ظهری مرکزنده : لا اله الا
الله وحـــده
لا شريك له

دورەسنده : محمد رسول الله ارسله بالهدى ودين الحق ليظهره
على الدين كله

(نقطه) ضرب ، ليطهره

(یمثل) التون، وزنی ١ م $4\frac{3}{4}$ ط. قطری ١٩

— ٤٧٤ —

تاريخى ١٧٧

وجهى مركزنده: محمد
رسول
الله
جعفر

دورەسنده: بسم الله ضرب هذا الدينر سنه سبع وسبعين ومية

ظهرى بالادەكى (٤٧٣) نومرونك عينى رسم و عبارەدەدر.

(نقطەلى) سبع

(بمثل) التون، وزنى ١ م ½ ٤ ط. قطرى ١٨

خليفه هارون الرشيد زماننه قدر التون سكەلره خلفا اسملرى يازلمديغى حالده بوعصرده يالكز (الخليفة) عنوانيله بعضاً مخدوملرينك و بعضاً دخى وزراسنك اسملرى يازلمغه باشلامشدر.

اشاغى‌يه طوغرى كوريلەجكى وجهله هارون الرشيدك اكثر التون وكموش سكەلرنده (جعفر) اسمى محرردر. كرك جعفر بن يحيي بن خالد برمكى وكرك جعفر بن محمد الاشعث خليفۀ مشاراليه زماننده خراسان ومصر و سائر ولايتلره مكرراً مأمور اولمشلر ايسه‌ده بعض سكەلرك تاريخلرى مؤرخلرك قيد و ضبط ايتدكارى سنەلر ايله توافق ايتديكى كبى بعضاً دخى ديكر والى اسملريله برابر بر سكەدە جعفر اسمى محرر اولمسنه نظراً جعفر برمكينك اسمى اكثرى سكەلردە وزارتى صفتيله ذكر اولنمش اولديغى تظاهر ايده‌يور.

— ٤٧٥ —

تاریخی ١٨٦

وجهی مركزنده: محمـــد
رسول .
الـــله

دوره‌سنده (داخلا): مما امر به الامير الامين محمـد بن امير المؤمنين

« (خارجاً): بسم الله ضرب هـذا الدينر سـنه ست وثمنين ومية

ظهری (٤٧٣) نومرونك عينيدر .

لوحه ٣ التون، وزنی ١ م ٤ ¾ ط . قطری ١٨

برنجی دفعه اوله‌رق التون سكه‌لرك شكلنده برتبدل وقوعبولمشدر: وجهنده ایکی دوره نقش اولنوب داخلنده هارون الرشيدك مخدوم و خلفی الامينك امريله ضرب اولنـديغی ذكر اولنمشـدر . آتيا كوريله‌جكی وجهله ایکی دوره‌لی سـكه‌لر سنين اخيره‌ده تعمم ايتمش ايسه‌ده اوائلده پك نادر اوله‌رق ضرب واخراج قلنمشدر.

— ٤٧٦ —

تاریخی ١٩٠

وجهی مركزنده: محمـــد
رســول
الـــله
الخليفة

دوره‌سنده: بسم الله ضرب هذا الدينر سنه تسعين ومية

ظهری (٤٧٣) نومرونك عينی نقش وعباره‌ده‌در .

التون، وزنی ١ م ٤ ½ ط. قطری ١٧

اشبو التون سكه‌ده اسم اولميه‌رق يالكز (الخليفة) عنوانی يازلمشدر .

كموش

ارمينيه

— ٤٧٧ —

تاريخى ١٧٣

وجهى مركزنده: لا اله الا
الله وحده
لاشريك له

دوره‌سنده: بسم الله ضرب هذا الدرهم بارمينيه سنه ثلث
وسبعين ومية

اطرافنده بردائره اوستنده خلقه: ◎ ○ ◎ ○ ○

ظهرى بردائره ايچنده: بخ
محمد رسول
الله
الخليفة هرون
ر بخ

دوره‌سنده: محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ) المشركون

(بمثل) وزنى ١٣½ ط. قطرى ٢٥

افريقيه

— ٤٧٨ —

تاريخى ١٧٦

بافريقيه سنه ست وسبعين و مية

خلقه : ○ ○ ○ ○ ○

ظهرى نقطه‌لى دائره ایچنده: • بخ •

محمـــد

رسول

الـــله

•

يزيد

دوره‌سنده: محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

(بیشل) وزنى ١٢¼ ط. قطرى ٢٥

زيرده (العباسيه) ده ضرب اولنمش اولان سكه‌لر حقنده‌كى شرحده (يزيد) اسمنه دائر ايضاحاته مراجعت اولنه .

البصره

— ٤٧٩ —

تاريخى ١٨١

بالبصره سنه احدى وثمنين ومية

خلقه : ◎ ◎ ◎ ◎ ◎

ظهرى بردائره ايچنده: محمد رسول الله

مما امر به الامير الامين

محمد بن امير المؤمنين

دوره‌سنده : محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

وزنى ١٤ ط. قطرى ٢٣

بلخ

— ٤٨٠ —

تاريخى ١٨٢

بمدينة بلخ سنه اثنتين و ثمنين ومية

خلقه : ○ ००० ○ ००० ○ ०००

ظهرى برداٸره ايچنده: محمـــــد رسـول
الله مماامر به الامير الامين
محمـد بن امير المومنين
ولى عهد المسـلمين
بلخ
دوره‌سى ديكرلرى كبيدر.

وزنى ½ ١٤ ط. قطرى ٢٥

— ٤٨١ —

تاريخى ١٨٤

بمدينة بلخ سنه اربع وثمنين ومية

ظهرى برداٸره ايچنده: و
محمـــد رسول الله
مما امر به الامير ولى
عهد المسلمين الامين
محمد بن امير المومنين
بلخ
دوره‌سى ديكرلرى كبيدر.

قطرى ٢٥

— ٤٨٢ —

تاريخى ١٨٥

بمدينة بلخ سنه خمس و ثمنين ومية

خلقه : ○ ○○ ○ ○○ ○ ○○

ظهرى مركزنده : و

محمد رسول الله

مما امر به الامير المامون

عبد الله بن امير المؤمنين

ولى عهد المسلمين

بلخ

دوره‌سى ديكرلرينك عينيدر.

قطرى ٢٧

— ٤٨٣ —

تاريخى ١٨٦

بمدينة بلخ سنه ست و ثمنين ومية

خلقه : ○ •• ○ •• ○ ••

ظهرينك مركزنده‌كى عباره‌نك بالاسنده واو يرينه : (○)

قطرى ٢٦

— ٤٨٤ —

تاریخی ١٨٩

بمدینة بلخ سنه تسع وثمنین ومیة

خلقه : ○ ○ ○ ○ ○

ظهری مرکزنده : علی

محمـــــد رسـول الله
مما امر به الامیر المأمون
عبدالله بن امیر المؤمنین
ولی عهد المســـلمین
م

(بمثل) قطری ٧٢

علی بن عیسی بن ماهان تاریخ مذکورده خرسـان والیسی ایدی . برآرالق سجستان دخی علاوۀ کندوسنه احاله قلنمشدر. خرساندن ١٩١ ده عزل اولنمشدر.
(ابن اثیر جلد ٦ صحیفه ٦٦)

زرنج

— ٤٨٥ —

تاریخی ١٨٠

بمدینة زرنج سنه ثمنین و میة

خلقه : ○○ ○○ ○○ ○○

ظهری نقطه‌لی برداٸره ایچنده: محمـــــد رسول الله
صلی الله علیه وسلم
الخلیفة الرشـــــید
جعفر

دوره‌سی دیکرلرینه مشابهدر.

وزنی ١٤ ط . قطری ٢٥ .

— ٤٨٦ —

تاریخی ١٨٢

بمدينة زرنج سنه اثنتين وثمنين و مية

ظهری مركزنده:
علی
محمد رسول الله
صلی الله علیه وسلم
الخليفة الرشيد
ا طريف ؟
بخ بخ
دوره‌سی دیکرلرینك عینیدر.

قطری ٢٦

اشبو سکه‌ده محرر (علی) اسمی علی بن عیسی بن ماهانك اوله‌جق ایسه‌ده (اطریف) اسمنه دائر معلومات تاریخیه‌یه دسترس اوله‌مدق. اوتاریخلرده زرنجده عامل اولمق ملحوظدر.

— ٤٨٧ —

تاریخی ١٨٥

بمدينة زرنج سنه خمس و ثمنين و مية

خلقه: ○ ○ ○ ○ ○

ظهری مركزنده:
علی
محمد رسول الله
صلی الله علیه وسلم
الخليفة الرشيد
ابن بركه
بخ
دوره‌سی دیکرلرینه مشابهدر.

قطری ٢٥ (بیمثل)

ابن برکه‌نك مؤرخلر طرفندن قید اولنمش برمأموریتنه تصادف ایده‌مدك. بو ذات دخی او تاریخده علی بن عیسی طرفندن زرنجده عامل اولمق کرکدر.

[معدن] الشاش

— ٤٨٨ —

تاريخی ١٩٠

بمعدن الشاش سنه تسعين ومية

خلقه : ○ ○ ○ ○ ○

ظهری مرکزده :

علی
محمـــــد رسول الله
مما امر به الامير المامون
عبدالله بن امير المومنين ولی
ولی عهد المســلمين
النصر

دوره‌سی دیکرلری کبیدر .

وزنی ١١ ½ ط . قطری ٢٥

— ٤٨٩ —

تاريخی ١٩٠

رسم خطی بشقه‌در . ظهرینك مرکزنده‌کی ایکنجی واوچنجی سطرك آره‌سنده نقطه یوقدر .

قطری ٢٦

اشبو سکه‌لرده اسمی بولنان (النصر) علی بن عیسی بن ماهانك شاشده بولنان عاملی اولمق لازم کلور .

العباسيه

— ٤٩٠ —

تاريخى ١٧٠

بالعباسيه سنه سبعين و مية

خلقه : ○ ○ ○ ○ ○

ظهرى نقطه‌لى بر دائره ايچنده: بخ

محمـــد

رسول

الـــله

يزيد

دوره‌سى ديكرلرى كبيدر.

وزنى ١٥ ط. قطرى ٢٤

— ٤٩١ —

تاريخى ١٧٠

يازيلرى فرقليدر.

قطرى ٢٤

— ٤٩٢ —

تاريخى ١٧١

بالعباسيه سنه احدى وسبعين ومية

خلقه : ○ ○ ○ ○ ○ ○

قطرى ٢٥

— ٤٩٣ —

تاريخى ١٧٣

بالعباسيه سنه ثلث وسبعين ومية

قطرى ٢٦

— ٤٩٤ —

تاريخى ١٧٤

بالعباسيه سنه اربع و سبعين ومية

قطرى ٢٥

— ٤٩٥ —

تاريخى ١٧٦

بالعباسيه سنه ست و سبعن و مية

قطرى ٢٥

— ٤٩٦ —

تاريخى ١٧٧

بالعباسيه سنه سبع وسبعين ومية

خلقه : ○ ○ ○ ○ ○

قطرى ٢٥

بالاده (١٤٣) صحيفه‌ده كوسترلديكى اوزره ١٧٠ سنه‌سنده يزيد بن حاتم وفاة واون ماه قدر مخدومى داود امور ولايتى اداره ايدوب صكره برادرى روح بن حاتم طرف خلافتدن ١٧١ ده افريقيه واليسى نصب اولنمشدر . روح دخى ١٧٤ سنه‌سنده وفاة ايتمسيله ١٧٧ سالنه قدر نصر بن حبيب المهلبى نام ذات ولايت مذكوره‌ده بولنه‌رق مؤخراً الفضل ابن نوح ابن خانم والى اولمش و انك ورودينه قدر دخى عبدالله بن يزيد بن حاتم وكالت ايتمشدر . فضل دخى برمدت صكره وفاة ايلمشدر . يرينه هرثمه بن اعين مأمور اولمشدر .

قوللكسيونده موجود اولان افريقيه و عباسيه‌ده مضروب سكه‌لرك ١٧٧ تاريخنه قدر (يزيد) اسمنى حاوى بولنمسى موى اليهدن صكره اوراده واليلك ووكالت ايدن ذوات كندوسنك مخدوم و برادر و برادرزاده‌سى اولملرى حسبيله نامنى تبركاً سكه‌لرده ابقا ايتمش اولدقلرينه حمل اولنه‌بيلور .

المحمديه

— ٤٩٧ —

تاريخى ١٧٠

بالمحمديه سنه سبعين ومية

خلقه : ○○ ○○ ○○ ○○ ○○

ظهرى چفته دائره ايچنده : د ا

محمد رسول

الله صلى الله

عليه وسلم

الخليفةالرشيد

و د

دوره‌سى ديكرلرينك عينيدر .

(دليكلى) وزنى ١٣ ط . قطرى ٢٣

— ٤٩٨ —

تاريخى ١٧١

بالمحمديه سنه احدى وسبعين ومية

وزنى ١٤ ط . قطرى ٢٤

— ٤٩٩ —

تاريخى ١٧٢

بالمحمديه سنه اثنتين وسبعين ومية

قطرى ٢٤

— ٥٠٠ —

تاریخی ۱۷۲
یازیلری براز فرقلیدر.

قطری ۲۵

اشبو سکه‌لرده‌ده اسمی بولنان (داود) بن یزید بن حاتم عمیسی روح بن حاتمك افریقیه والیسی اولمسی اوزرینه محمدیه (ری) ولایتنه مأمور اولمشدر.

— ٥٠١ —

تاریخی ۱۸۰

بالمحمدیه سنه ثمنین ومیة

خلقه: ○○ ○○ ○○ ○○

ظهری نقطه‌لی بردائره ایچنده: و
محمـــــد رسول الله
مما امر به الامیر الامین
محمد بن امیر المومنین
جعفر

دوره‌سی دیکرلری کبیدر.

وزنی ۱/٤ ۱٥ ط. قطری ۲٦

— ٥٠٢ —

تاریخی ۱۸۰
مشابهدر.

قطری ۲۵

— ٥٠٣ —

تاریخی ١٨٠

بالمحمدیه سنه ثمنین ومیة

وجهنك اطرافنده خلقه : ○ ○ ○ ○ ○ ◎

ظهری تیرتیللی بر دائره ایچنده : سلام

محمـــــد رسول الله

مما امر به الامیر محمـد

ولی عهد المســـلمین

محبوب

دوره‌سی دیکرلرینك عینیدر .

لوحه ٣ (بیمثل) قطری ٢٥

— ٥٠٤ —

تاریخی ١٨٠

وجهنده خلقه : ○ ○○ ○ ○○ ○ ○○

ظهری بر دائره ایچنده : و

محمـــــد رسولـــــ

الله مما امر به الامیر الامین

محمد بن امیر المؤمنین فی

ولایة محمـــد بن یحیي

جعفر

دوره‌سی بشقه‌لری کبیدر .

قطری ٢٥

(محمد بن یحیي) جعفر بن یحیي بن خالد برمکینك برادریدر . محمدیه (ری) ده والیلکنه دائر مؤرخین معلومات ویرمامشلردر .

— ٥٠٥ —

تاريخی ١٨١

بالمحمديه سنه احدی و ثمنين ومية

خلقه : ‎○○ ○○ ○○ ○○

ظهری ايكی دائره ايچنده : و

محمـــــــد رسول الله

مما امر به الامير الامين

محمد بن امير المؤمنـين

جعفر

دوره‌سی بشقه‌لری كبيدر .

قطری ٢٤

— ٥٠٦ —

تاريخی ١٨١

فرقليجه‌در .

خلقه : ‎◎ ○○ ◎ ○○ ○ ○○

قطری ٢٥

— ٥٠٧ —

تاريخی ١٨١

ظهرينك مركزی ايكی دائره يرينه اوچ دائره ايله محاطدر .

قطری ٢٤

— ٥٠٨ —

تاريخی ١٨٢

بالمحمديه سنه اثنتين و ثمنين ومية

خلقه : ‎○ ○ ○ ○ ○

ظهرينك مركزنده‌كی عباره‌نك بالاسنده (و) يرينه : (ا . ل) اشارتی وزيرنده ديكرلری كبی (جعفر) منقوشدر .

قطری ٢٥

— ٥٠٩ —

تاریخی ١٨٢

مشابهدر .

قطری ٢٤

— ٥١٠ —

تاریخی ١٨٢

وجهنك اطرافنده خلقه : ○ ○○○ ○ ○○○ ○ ○○○

ظهرینك مرکزنده‌کی عباره‌نك بالاسنده : (و) زیرنده : (جعفر)

قطری ٢٤

— ٥١١ —

تاریخی ١٨٢

وجهنك اطرافنده خلقه : ○ ○ ○ ○ ○ ○

ظهرینك مرکزنده‌کی عباره‌نك بالاسنده : (.٠.) زیرنده کذلك (جعفر)

قطری ٢٤

— ٥١٢ —

تاریخی ١٨٢

ظهرینك مرکزنده‌کی عباره‌نك بالاسنده برشیٔ اولمیوب یالکز زیرنده (جعفر) واردر .

قطری ٢٤

— ٥١٣ —

تاریخی ١٨٣

بالمحمدیه سنه ثلث وثمنین ومیة

خلقه : ◎ ○ ◎ ○ ◎ ○

ظهری نقطه‌لی دائره ایچنده :

س

محمـــــــد رسولـ

الله صلی الله علیه وسلم

مما امر به الامیر الامین

محمد بن امیر المؤمنین

جعفر

دوره‌سی دیگرلرینك عینیدر .

قطری ٢٥

— ٥١٤ —

تاریخی ١٨٣

وجهنك اطرافنده خلقه : ○ ○ ○ ○ ○ ○

ظهری نقطه‌لی دائره ایچنده : محـــــمد رسول الله

مما امر به الامیرالامین

محمد بن امیر المؤمنین

صبر ؟

دوره‌سی عینیدر .

قطری ٢٥

— ٥١٥ —

تاريخي ١٨٣

وجهنك اطرافنده خلقه : ○ ○○ ○ ○○ ○ ○○
ظهرينك مركزنده‌كی عباره‌نك زيرنده (صبر) يرينه (جعفر) منقوشدر .
قطری ٢٦

— ٥١٦ —

تاريخي ١٨٤

بالمحمديه سنه اربع وثمنين و مية

خلقه : ○ ○○○ ○ ○○○ ○ ○○○

ظهری تيرتيللی چفته دائره ايچنده : س
محمـــد رســول
الله صلى الله عليه وسلم
مما امر به الامير الامين
محمد بن امير المؤمنين
جعفر
دوره‌سی ديكرلری كبيدر .

قطری ٢٥

— ٥١٧ —

تاريخي ١٨٥

بالمحمديه سنه خمس وثمنين و مية

ظهری بر دائره ايچنده : و
محمد رســول الله
مما امر به الامير ولی
عهد المسـلمين الامير
محمد بن امير المؤمنين
جعفر
دوره‌سی ديكرلرينه مشابهدر .
قطری ٢٦ (كناری چاتلاق)

— ٥١٨ —

تاريخى ١٨٦

بالمحمديه سنه ست وثمنين ومية

خلقه : ○ ○ ○ ○ ○

ظهرى بر دائره ايچنده : و

محمـــــد رسـول

الله صلى الله عليه وسلم

مما امر به الامير الامين

محمد بن امير المؤمنين

جعفر

دوره‌سى بشقه‌لرى كبيدر .

قطرى ٢٥

— ٥١٩ —

تاريخى ١٩٠

بالمحمديه سنه تسعين و مية

خلقه : ○ ○○ ○ ○○ ○ ○○

ظهرى تيرتيللى ايكى دائره ايچنده : محـمد

رسول

الـله

ة

دوره‌سى ديكرلرينك عينيدر .

قطرى ٢٤

— ٥٢٠ —

تاريخى ١٩٠

رسم خطى جزئى فرقليدر .

قطرى ٢٢ وزنى ١٥ ط.

— ٥٢١ —

تاريخى ١٩١

بالمحمديه سنه احدى وتسعين ومية

خلقه : ○ .. ○ .. ○ .. ○ ..

قطرى ٢٣

— ٥٢٢ —

تاريخى ١٩١

جزئى فرقليدر .

قطرى ٢٢

— ٥٢٣ —

تاريخى ١٩٢

بالمحمديه سنه اثنتين وتسعين ومية

خلقه : ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

قطرى ٢٢ (دليكلى)

بالاده‌كى ١٩٠ و ١٩١ تاريخلى سكه‌لر كوچك حجم وقطرده درلر .

مدينة السلام

— ٥٢٤ —

تاريخى ١٧٨

بمدينة السلام سنه ثمان وسبعين ومية

خلقه : ○ ○ ○ ○ ○

ظهرى بر دائره ايچنده : محمـــد
رسول
الـــله
ﻫ

دوره‌سنده : محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

وزنى ١٤ ¾ ط. قطرى ٢٤

— ٥٢٥ —

تاريخى ١٧٩

بمدينة السلام سنه تسع وسبعين ومية

خلقه : ◎ ◎ ◎

ظهرى چفته دائره ايچنده : محـــــمد رسول الله
مما امر به الامير الامين
محمد بن امير المؤمنـين
جعفر

دوره‌سى ديكرلرينه مشابهدر .

قطرى ٢٥

— ٥٢٦ —

تاريخى ١٧٩

جزئى فرقليدر .

(دليكلى) قطرى ٢٥

— ٥٢٧ —

تاريخى ١٨٠

بمدينة السلام سنه ثمنين و مية

خلقه : ○ ○ ○ ○ ○

ظهرينك مركزى اطرافنده بويله دائره :

قطرى ٢٦

— ٥٢٨ —

تاريخى ١٨٠

ظهرينك مركزنده ايكنجى ايله اوچنجى سطر بيننده برنقطه (.)

قطرى ٢٤

— ٥٢٩ —

تاريخى ١٨١

بمدينة السلام سنه احدى وثمنين ومية

خلقه : ○ ○ ○ ○ ○

ظهرينك مركزى اطرافنده دوز چفته دائره واردر .

قطرى ٢٥

— ٥٣٠ —

تاريخى ١٨١

مشابهدر .

قطرى ٢٦

— ٥٣١ —

تاريخى ١٨٢

بمدينة السلام سنه اثنتين وثمنين ومية

خلقه : ◎ ○ ◎ ○ ◎ ○

قطرى ٢٥

— ٥٣٢ —

تاريخى ١٨٢

براز فرقليدر .

خلقه : ○ ○ ○ ○ ○

قطرى ٢٦

— ٥٣٣ —

تاريخى ١٨٣

بمدينة السلام سنه ثلث وثمنين ومية

وجهنك مركزنده ايكنجى ايله اوچنجى سطر بيننده : (○)

قطرى ٢٥

— ٥٣٤ —

تاريخى ١٨٣

وجهنك مركزنده‌كى هأ (٥) يوقدر .

(دليكلى) قطرى ٢٥

— ٥٣٥ —

تاريخى ١٨٧

بمدينة السلام سنه سبع وثمنين ومية

خلقه : ○○ ○○ ○○ ○○ ○○ ○○

ظهرى ايكى دائره ايچنده: محمـــد

رســول

الـــله

دورهسنده : محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

قطرى ٢٣ وزنى ١٤ $\frac{3}{4}$ ط .

— ٥٣٦ —

تاريخى ١٨٧

جزئى فرقليدر .

قطرى ٢٣ (بركوچك تمغا وار)

— ٥٣٧ —

تاريخى ١٨٧

خلقه : ◎ ○○ ◎ ○○ ◎ ○○

ظهرينك مركزندهكى عبارهنك زيرنده بر هأ (ه)

قطرى ٢٤

— ٥٣٨ —

تاريخى ١٨٨

بمدينة السلام سنه ثمان وثمنين و مية

خلقه : ○ ○ ○ ○ ○

ظهرينك مركزى زيرنده كذلك (ه)

قطرى ٢٣ (دليكلى)

— ٥٣٩ —

تاریخی ۱۸۸

مشابهدر .

قطری ۲۳

— ٥٤٠ —

تاریخی ۱۸۹

بمدینة السلام سنه تسع و ثمنين ومية

خلقه : ◎ ◦◦ ◎ ◦◦ ◎ ◦◦

قطری ۲۳

— ٥٤١ —

تاریخی ۱۸۹

مشابهدر .

قطری ۲٤

— ٥٤٢ —

تاریخی ۱۹۰

بمدینة السلام سنه تسعين ومية

خلقه : ◦◦ ◦◦ ◦◦ ◦◦ ◦◦

قطری ۲۱

— ٥٤٣ —

تاریخی ۱۹۰

جزئی فرقلیدر .

قطری ۲۱

— ٥٤٤ —

تاريخى ١٩١

بمدينة السلام سنه احدى وتسعين ومية

خلقه : ○ ○○ ○ ○○ ○ ○○

قطرى ٢١ (دليكلى)

— ٥٤٥ —

تاريخى ١٩١

جزئى فرقليدر .

قطرى ٢٠ (دليكلى)

— ٥٤٦ —

تاريخى ١٩٢

بمدينة السلام سنه اثنتين وتسعين ومية

خلقه : ○○ ○○ ○○ ○○

قطرى ٢١

— ٥٤٧ —

تاريخى ١٩٢

مشابهدر .

قطرى ٢١

— ٥٤٨ —

تاريخى ١٩٣

بمدينة السلام سنه ثلث وتسعين ومية

ظهرينك مركزى نقطه‌لى بر دائره ايله محاطدر .

قطرى ٢٤

— ٥٤٩ —

تاريخى ١٩٣

يازيلرى فرقليدر .

خلقه : ○ ○○ ○ ○○ ○ ○○

ظهرينك مركزى چفته دائره ايله محاطدر .

قطرى ٢٢

— ٥٥٠ —

تاريخى ١٩٣

مشابهدر .

قطرى ١٨

٦ ابو موسى محمد الامين

۱۹۳ — ۱۹۸

النون

— ٥٥١ —

محل ضربی یازلمامشدر ، تاریخی ۱۹۷

ظهری مركزنده : ربی الله
محمـــد
رســـول
الـــله
الامين
دوره‌سنده : بسم الله ضرب هذا الدينر سنه سبع وتسعين و مية

ظهری مركزنده : لا اله الا
الله وحـده
لا شريك له
دوره‌سنده : محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ) كله
(نقطه) الامين، سبع

لوحه ۳ (بيمثل) النون ، قطرى ۱۹

التون سكه‌لرده نام خليفه يازلمق بوعصرده عادت اولمشدر .

کموش

بلخ

— ٥٥٢ —

تاریخی ۱۹۳

وجهی مرکزنده : لا اله الا
الله وحـــده
لا شریکله

دوره‌سنده : بسم الله ضرب هذا الدرهم بمدینة بلخ سنه ثلث وتسعین ومیة

اطرافنده چفته خط اوزرنده خلقه : ○ ○○ ○ ○○ ○ ○○ ○ ○○

ظهری تیرتیللی چفته دائره ایچنده : لله
محمـــــد رسول الله
مما امر به الامیر المامون
ولی عهد المســـلمین
عبدالله بن امیر المومنین

دوره‌سنده : محمد رسول الله ارسله بالهدی (الخ) المشرکون

وزنی ۱٤ ¾ ط . قطری ۲٦

خلیفه الامینك برادری المأمون پدری هارون الرشید خلافتنده و ۱۸۲ سا۔ لنده عموم شرق ممالکنه والی نصب اولنمشیدی . (ترجمهٔ صحایف الاخبار جلد ۲ صحیفه ۱۰۳) خلیفه امینك نامنه اوله‌رق بلاد شرقیه‌نك اکثریسنده ضرب اولنان سکه‌لرده المأمونك دخی اسمی درج اولنمشدر .

سمرقند

— ٥٥٣ —

تاريخى ١٩٥

بمدينة سمرقند سنة خمس و تسعين و مية

وجهنك اطرافنده ايكى دائره آره‌سنده خلقه : ○ ooo ○ ooo ○ ooo ○ ooo

ظهرى بردائره ايچنده: لله

محـــمد رسـول الله

مما امر به الامام المامون

ولى عهد المســلمين

عبدالله بن امير المومنين

الفضل

دوره‌سى ديكرلرينك عينيدر .

(بمثل) وزنى ١٥ ½ ط . قطرى ٢٣

بو سكه‌لرده مندرج اولان (الفضل) خليفه امينـك وزيرى اولان فضل بن ربيعدن زياده مأمونك نزدنده بولنان وزيرى فضل بن سهلك اسمى اولمق ملحوظدر.

المحمديه

— ٥٥٤ —

تاريخى ١٩٤

بالمحمديه سنه اربع و تسعين و مية

خلقه : ○ oo ○ oo ○ oo

ظهرى نقطه‌لى دائره ايچنده : لله

محمــــــد رسـول الله

مما امر به الامير المامون

ولى عهد المســـــلمين

عبد الله بن امير المؤمنين

الفضل

دوره‌سى ديكرلرينك عينيدر .

وزنى ١٤ ¼ ط . قطرى ٢٤

مدينة السلام

— ٥٥٥ —

تاريخى ١٩٥

بمدينة السلام سنه خمس وتسعين ومية

وجهنك اطرافنده خلقه : ٥٥ ٥٥ ٥٥ ٥٥ ٥٥

ظهرى **نقطه‌لى دائره ايچنده :** ربى الله

محمـــــــد رسول الله

مما امر به عبدالله الامين

محمد امير المومنـــين

العباس

دوره‌سى ديكرلرينه مشابهدر .

قطرى ٢٤

— ٥٥٦ —

تاريخى ١٩٥

نقشى جزئى فرقليدر .

قطرى ٢٥

— ٥٥٧ —

تاريخى ١٩٥

مشابهدر .

قطرى ٢٤ (دليكلى)

— ٥٥٨ —

تاريخى ١٩٦

بمدينة السلام سنه ست وتسعين ومية

خلقه : ٥ ٥ ٥ ٥ ٥ ٥

قطرى ٢٣

اشبو مدينة السلام سكه‌لرنده اسمى بولنان العباس بن الهادى ١٩٣ دن ١٩٧ سنه‌سنه قدر عراق واليلكنده بولنمش ايدى .

٧ ابو جعفر عبدالله المأمون

[*] ١٩٨ — ٢١٨

التون

— ٥٥٩ —

محل ضربی یازلمامشدر . تاریخی ١٩٧

وجهی مرکزنده :
الخليفة
محمـــد
رســول
الــــله
المأمون

دورەسنده : بسم الله ضرب هذا الدينر سنه سبع وتسعين ومية

ظهری مرکزنده :
لا اله الا
الله وحده
لاشريك له
عباد

دورەسنده : محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ) كله (نقطه) عباد

التون، وزنی ١ م ٤ ½ ط . قطری ١٧

اشبو سکەنك ظهرنده محرر اولان (عَبَّادْ) بن محمد مصرده المأمون طرفدارلرینك والیسی ایدی . ١٩٦ ده مأمور اولوب ١٩٨ سنەسنده انفصال ایتمشدر . اوتاریخلرده خلیفهٔ وقت اولان الامین طرفندن دخی مصرده ربیعة بن قیس والی ایدی . (النجوم الزاهرة فی ملوك مصر والقاهرة لابی المحاسن جلد ١ صحیفه ٥٦٠)

---

[*] المأمونك مقام خلافتده استقراری خلیفه الامینك وفاتی تاریخی اولان ١٩٨ سنەسنده ایسەده مشارالیه مأمون ١٩٥ سالنده خرسان وسائر بعض ممالك شرقیەده صورت خصوصیەده خلیفه وامیرالمؤمنین وامام القابیله تلقیب ونامنه سکەلر ضرب اولنمشدر . بنا علیه ١٩٨ تاریخندن اول سنەلرده کوستریلان مسکوکات انلردندر .

— ٥٦٠ —

محل ضربی یازلامشدر . تاریخی ٢٠٣

وجهی مرکزنده : محـمد
رسـول
الـله
ح

دورەسنده : بسم الله ضرب هذا الدینر سنه ثلث ومایتین

ظهری مرکزنده : لا اله الا
الله وحـده
لا شریک له

دورەسی بالادەکینك عینیدر .

التون ، وزنی ١ م ٤ ½ ط . قطری ١٨

— ٥٦١ —

محل ضربی یازلامشدر . تاریخی ؟ * ٢٠

وجهی مرکزنده : لله
محمـد
رسـول
الـله
ذوالریاستین

دورەسنده : بسم الله الرحمن الرحیم ضرب هذا .... ومیتین

ظهری بردائره ایچنده : لا اله الا
الله وحـده
لا شریک له
العراق

دورەسی دیکرلری کبیدر .

التون ، وزنی ١ م ٣ ط . قطری ١٧

ذوالریاستین فضل بن سهلك عنوانیدر . مأمونك وزیری اولوب سیف وقلم ریاستی کندوسنه احاله اولنمغله ١٩٦ سنەسنده بویله تلقیب قلنمشیدی . (ترجمهٔ صحایف الاخبار جلد ٢ صحیفه ١١٦) ٢٠٢ سنەسنده وفاة ایتمشدر . بتون ولایاته نظارت شاملەسی اولمغله اشبو سکەده (العراق) اکا بناء کوسترلمش اولمق محتملدر . (بسمله) اشبو التونده ایلك دفعه اولەرق تمام یازلمشدر .

— ٥٦٢ —

محل ضربی یازلمامشدر . تاریخی ٢٠٧

وجهی مرکزنده : الخليفة
محمـــد
رســـول
الـــــله
المامون

دوره‌سنده : بسم الله ضرب هذا الدينر سنه سبع وميتين

ظهری مرکزنده : لا اله الا
الله وحـــــده
لا شريك له
عبيدالله بن السرى

دوره‌سی دیکرلری کبیدر .

لوحه ٣ التون ، وزنی ١ م ٥ ط . قطری ١٨

عبیدالله بن السری ٢٠٦ دن ٢١١ سنه‌سنه قدر مصرده والی ایدی . کندو-
سندن اول بر سنه مدت برادری محمد بن السری و اندن اول ایکنجی دفعه اولمق
اوزره ٢٠٢ دن ٢٠٥ سالنه قدر پدری السری بن الحکم والی ایدیلر . (النجوم
الزاهرة جلد ١ صحیفه ٥٨٠ — ٥٩٣) اشاغیده‌کی سکه‌یه مراجعت اولنه .

مصر

— ٥٦٣ —

تاريخى ٢٠٠

وجهى مركزنده : لله طاهر
محمـــد
رســـول
الـــــله
ذو اليمينين

دوره‌سنده : بسم الله ضرب هذا الدينر بمصر فى سنة ميتين

ظهرى مركزنده : لا اله الا
الله وحـــده
لاشريك له
السرى

دوره‌سى ديكرلرى كبيدر .

التون ، وزنى ١ م ٤ ¾ ط . قطرى ١٧

مسكوكات عباسيه‌دن التون سكه‌لرده محل ضرب ايلك دفعه اوله‌رق مصرده كسيلان اشبو التونده كوريليور . بعدما على الاكثر دارالضربلر التون سكه‌لر اوزرنده دخى يازلمق عادت اولمشدر .

اشبو سكه‌نك وجهنده محرر ذواليمينين ابو الطيب طاهر بن الحسين خليفه مأمونك مشاهير امراسندن ايدى . ذواليمينين عنوانتك سبب تسميه‌سى مسطور تواريخدر . (ترجمهٔ صحايف الاخبار جلد ٢ صحيفه ١١٦ و ١٢٠ و ٢٣٤) ظهر سكه‌ده اسمى بولنان السرى ايسه ذكرى سبقت ايدن السرى بن الحكمدر . برنجى دفعه اوله‌رق مصر واليلكى ٢٠٠ تاريخنده ايدى .

كموش

ارمينيه

— ٥٦٤ —

تاريخى ٢٠٣

وجهى مركزده: لا اله الا
الله وحده
لاشريك له

دورهسنده: بسم الله ضرب هذا الدرهم بارمينيه سنه ثلث ومايتين

خلقه: ○ ○○ ○ ○○ ○ ○○

ظهرى تيرتيللى بردائره ايچنده: لله
محمد
رسول
الله
حاتم

دورهسنده: محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ) المشركون

(بيشل) ورنى ١٤ ¾ ط. قطرى ٢٤

حاتم بن هرثمة بن اعين آذربيجان واران واليسى اولديغى حالده بعض مؤرخلر ٢٠٢ سنهسنده وفاتنى يازارلر ايسهده اشبو سكهنك تاريخى ٢٠٣ در.

Weil: Geschichte der Chalifen II, p. 23.

اصبهان

— ٥٦٥ —

تاریخی ۱۹۷

وجهی مرکزنده : لا اله الا
الله وحــده
لاشریك له
.

دوره‌سنده : بسم الله ضرب هذا الدرهم بمدینة اصبهان سـنه سبع وتسعین ومیة

اطرافنـده اوچ دائره اولوب ایکنجی ایله اوچنجی دائره اره‌سـنده خلقه :
○ ○ ○ ○ ○ اشبو خلقه‌لرك بیننده وبسمله‌نك بالاسی خذاسنده برهلال ☾

ظهری تیرتیللی دائره ایچنده: لله
محمــد
رسـول
الــله
هرثمه

دوره‌سی دیکرلرینك عینیدر .

(نقطه‌لی) صرب ، هرثمه

لوحه ۳ قطری ۲۲

— ٥٦٦ —

تاريخى ١٩٨

بمدينة اصبهان سنه ثمان و تسعين و مية

وجهنك بالاسنده هلال يوقدر .

ظهرينك مركزنده (هرثمه) نقطه‌سز اولديغى كبى انك زيرنده برهاء (٨) واردر .

(دليكلى) قطرى ٢٣

هُرْثَمَة بن اَعيَن ١٩٢ سنه‌سنده ابن ماهانك يرينه خرسان و عراق عجمه والى اولوب ١٩٤ ده المأمون طرفندن بغداده اعزام قلنمش ومشاراليهك خلافتده استقرارى اوزرينه ١٩٨ سالنده ينه خرسانه عودت و ٢٠٠ سنه‌سنده وفات ايلمشدر . (ترجمۀ صحايف الاخبار جلد ٢ صحيفه ٢٣٣)

— ٥٦٧ —

تاريخى ١٩٩

بمدينة اصبهان سنه تسع و تسعين ومية

وجهنك اطرافنده خلقه : ○ ○ ○ ○ ○ ○

ظهرى تيرتيللى دائره ايچنده : لله

محمد

رسول

الله

ذوالرياستين

دوره‌سى ديكرلرينه مشابهدر .

قطرى ٢٤

— ۵٦۸ —

تاریخی ۱۹۹

(نقطه‌لی) ضرب، اصبهان

ظهرینك مرکزنده‌کی (ذو الریاستین) نك زیرنده بر عین (ع) واردر.

(یمثل) قطری ۲٤

— ۵٦۹ —

تاریخی ۲۰۳

وجهی مرکزنده: لا اله الا
الله وحده
لاشریك له

دوره‌سنده (داخلا): بسم الله ضرب هذا الدرهم بمدینة اصبهان
سنه ثلث ومایتین

نقطه‌لی دائره‌لر ایچنده (خارجاً): لله الامر من قبلُ و من بعدُ
ویومئذ یفرح المؤمنون بنصر الله ○ Yor. 30, 3

ظهری بر دائره ایچنده: لله
محمد
رسول
الله
ح

دوره‌سی دیکرلرینك عینیدر،

(یمثل) قطری ۲۵

(لله الامر من قبل) الخ آیهٔ کریمه‌سی برنجی دفعه اوله‌رق مسکوکاته درج اولنمشدر. بوندن صکره بعض مسکوکاتده وسنین اخیره‌ده اکثریتله یازلمشدر.

بلخ

— ٥٧٠ —

تاریخی ١٩٥

وجهی مركزنده : لا اله الا
الله وحـــده
لا شريك له

دوره‌سنده : بسم الله ضرب هذا الدرهم بمدينة بلخ سنه خمس وتسعين ومية

اطرافنده خلقه : ○ ○ ○ ○ ○

ظهری بر دائره ایچنده : لله
محمـــد رسول
الله مما امر به
الامام المامون
الفضل

دوره‌سی دیکرلری کبیدر . (نقطه‌لی) الفضل

(بیمثل) وزنی ١٣½ ط . قطری ٢٤

الفضل بن سهل مأمونك وزیری ایدی . ذو الریاستین تلقیب اولندیغی بالاده کوسترلمشدر .

سمرقند

— ٥٧١ —

تاريخى ۱۹٥

بمدينة سمرقند سنه خمس وتسعين ومية

خلقه : ○ ○ ○ ○ ○ ○

ظهرى چفته دائره ايچنده : لله ربى

محمد رسـول الله

مما امر به الامام

المامون اميرالمومنين

الفضل

دورهسى ديكرلرينك عينيدر .

(بيمثل) وزنى ۱۲¼ ط. قطرى ۲٤

— ٥٧٢ —

تاريخى ۱۹۷

بمدينة سمرقند سنه سبع وتسعين ومية

خلقه : ○ ○ ○ ○ ○

ظهرينك مركزى بالاسنده يالكز (لله) اولوب (ربى) يازلمامشدر .

(بيمثل) (دليكلى) قطرى ۲٤

— ٥٧٣ —

تاريخى ٢٠٠

وجهى مركزنده : لا اله الا
الله وحده
لا شريك له
المشرق

دورەسنده : بسم الله ضرب هذا الدرهم بمدينة سمرقند سنه
مايتين

ظهرى بردائره ایچنده : لله
محمد
رسول
الله
ذوالرياستين

دورەسى بشقەلرى كبيدر .

قطرى ٢٥

صنعا

— ٥٧٤ —

(ثلث) تاريخى ٢٠٩

وجهى مركزنده : لا اله الا
الله وحده
لاشريك له

دورەسنده : بسم الله ضرب هذا الدرهم بصنعا سنه تسع ومايتين
اطرافنده : . . . . . .

ظهرى ايكى دائره ايچنده : لله
محمد
رسول
الله

دورەسنده : لله الامر من قبل (الخ)

لوحه ٣ (بيمثل) وزنى ٤ $\frac{3}{4}$ ط . قطرى ١٦

فارس

— ٥٧٥ —

تاریخی ٢٠٣

وجهی مرکزنده: لا اله الا
الله وحده
لا شريك له
المشرق

دوره‌سنده (داخلاً): بسم الله ضرب هذا الدرهم بفارس سنة
ثلث ومايتين
» (خارجاً): ○ لله الامر من قبل (الخ)

ظهری بر دائره ایچنده: لله
محمد رسول الله
المامون خليفة الله مما
امر به الامير الرضا ولى عهد
المسلمين على بن موسى
بن على بن ابى طالب
ذوالرياستين
دوره‌سی دیکرلرینك عینیدر.

لوحه ٣ وزنی ١٥ ط. قطری ٢٤

الرضا علی بن موسی حقنده مؤرخینك روایاتنی تأیید ایدر برسکه‌در. تفصیلاتی ابن اثیرك ٢٠١ سنه‌سی وقایعی صره‌سنده مسطوردر.

الكوفه

— ٥٧٦ —

تاريخى ٢٠٠

وجهى مركزنده : لا اله الا
الله وحده
لا شريك له

دوره‌سنده : بسم الله ضرب هذا الدرهم بالكوفه سنة مايتين

خلقه : ○ ○○ ○ ○○ ○ ○○

ظهرى بر دائره ايچنده : لله
محمد
رسول
الله
ذوالرياستين

دوره‌سى ديكرلرى كبيدر .

(دليكلى) قطرى ٢٤

(لاووا) قتالوغنده اشبو سكه‌نك تاريخيله مورخ كوفه‌ده ضرب اولنمش برسكه‌يى (بيمثل) اولمق اوزره نشر ايتمشدر .

Lavoix, Kha. Ori. P. 224.

المحمديه

— ٥٧٧ —

تاریخی ١٩٦

بالمحمديه سنه ست و تسعين ومية

وجهنك اطرافنده خلقه : ○ ○○○ ○ ○○○ ○ ○○○

ظهری نقطه‌لی دائره ایچنده : لله

محمد

رسول

الله

ذوالرياستين

دوره‌سی دیکرلری کبیدر .

(بیمثل) قطری ٢١

— ٥٧٨ —

تاریخی ٢٠٠

بالمحمديه سنه مايتين

خلقه : ◎ ○○ ◎ ○○ ◎ ○○

(بیمثل) وزنی $14\frac{3}{4}$ ط. قطری ٢٥

— ٥٧٩ —

تاریخی ٢٠١

بالمحمديه سنه احدى ومايتين

خلقه : ○ ○ ○ ○ ○ ○

قطری ٢٥

— ٥٨٠ —

تاريخى ۲۰٤

بالمحمدية سنه اربع ومايتين

وجهنك مركزندهكى كلمهٔ توحيدك زيرنده : (المشرق)

ظهرى مركزنده :

لله

محمـــــد رسول الله

المامون خليفـــة الله

مما امر به الامير الرضا

ولى عهد المسلمـــين

ذوالرياستين

م

دورهسى ديكرلرينك عينيدر .

(بيمثل) قطرى ۲٥

بالاده فارسده مضروب سكهنك شرحنه مراجعت اولنه .

مدينة السلام

— ٥٨١ —

تاريخى ۱۹۸

بمدينة السلام سنه ثمان وتسعين ومية

وجهنك مركزنده ديكرلرى كبى يالكز كلمهٔ توحيد

خلقه : ◎ ○○ ◎ ○○ ◎ ○○

ظهرى بردائره ايچنده :

لله

محـــــمد

رســـول

الـــــله

ذوالرياستين

دورهسى ديكرلرينه مشابهدر .

(دليكلى) وزنى ١٤ ط . قطرى ۲۳

— ٥٨٢ —

تاريخى ١٩٩

بمدينة السلام سنه تسع وتسعين ومية

قطرى ٢٥

— ٥٨٣ —

تاريخى ١٩٩

يازيلرى جزئى فرقليدر .

قطرى ٢٤

— ٥٨٤ —

تاريخى ٢٠٢

بمدينة السلام سنه اثنتين و مايتين

خلقه : ٥٥ ٥٥ ٥٥ ٥٥ ٥٥

ظهرى نقطه‌لى دائره‌ايچنده: محمـــد

رســول

الـــله

ا ه

دوره‌سى ديكرلرينه مشابهدر .

قطرى ٢٣ (بمثل)

— ٥٨٥ —

تاريخى ٢٠٣

بمدينة السلام سنه ثلث و مايتين

وجهنك اطرافنده خلقه : ٥ ٥٥ ٥ ٥٥ ٥ ٥٥

ظهرينك مركزنده‌كى عباره‌نك زيرنده: (ع)

قطرى ٢٥

نیسابور

— ٥٨٦ —

تاریخی ١٩٧

وجهی مرکزنده: لا اله الا
الله وحده
لا شریك له

دوره‌سنده: بسم الله ضرب هذا الدرهم بمدینة نیسابور سنة
سبع وتسعین ومیة

زیرنده خلقه‌لرك اره‌سنده (عبدالله) شویله: ○○○ ○○ ○○○ ○○○ ○○ ○○○ ○○ ○○○ ○○

ظهری تیرتیللی دائره ایچنده: لله
محمد
رسول
الله
ذوالریاستین
دوره‌سی دیکرلری کبیدر.

وزنی ١٤ ¼ ط. قطری ٢٥

بو سکه‌نك وجهنده محرر اولان (عبدالله) طاهر ذوالیمینینك اوغلی عبدالله اولمق کرکدر.

٨ ابو اسحاق محمد المعتصم بالله

٢١٨ — ٢٢٧

التون

مدينة السلام

— ٥٨٧ —

تاريخى ٢٢٤

وجهى مركزنده : لا الـه الا
الله وحـــده
لا شريكـ له
دورەسنده (داخلاً) : بسم الله ضرب هذا الدينر بمدينة السلام
سنه اربع وعشرين ومايتين
« (خارجاً) : لله الامر من قبل (الخ)

ظهرى بردائره ايچنده : لله
محمـــد
رســـول
الـــله
المعتصم بالله
دورەسنده : محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

لوحه ٣ التون ، وزنى ١ م ٤ $\frac{3}{4}$ ط. قطرى ٢٠

مصر

— ٥٨٨ —

تاريخى ٢٢٣

بمصر سنه ثلث وعشرين ومايتين

رسم خط ونقشلرى بالادهكى التونه مشابهدر .

(بمثل) التون، قطرى ٢١

مشاراليه المعتصم بالله نامنه ضرب اولنمش كموش بعض سكه‌لر دخى وارايسه‌ده موزهٔ همايونك قولكسيوننده بونلره تصادف اولنه‌مامشدر .

٩ ابو جعفر هارون الواثق بالله

٢٢٧ — ٢٣٢

التون

مدينة السلام

— ٥٨٩ —

تاريخى ٢٣٠

وجهى مركزنده : لا اله الا
الله وحده
لاشريك له

دورەسنده (داخلا) : بسم الله ضرب هذا الدينر بمدينةالسلام
سنه ثلثين ومايتين
« (خارجاً) : لله الامر من قبل (الخ)

ظهرى بردائره ايچنده : لله
محمد
رسول
الله
الواثق بالله

دورەسنده : محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

(بمثل) التون، وزنى ١ م، ٤ $\frac{3}{4}$ ط. قطرى ٢١

مرو

— ٥٩٠ —

تاريخى ٢٢٧

بمرو سنه سبع وعشرين ومايتين

نقش و طرزى بالاده‌كى سكه‌يه مشابهدر .

(بيمثل) التون، وزنى ١ م، ٥ ط . قطرى ١٥

مشاراليهك خلافتنده كموش سكه‌لر دخى ضرب اولنديغى بعض قتالوقلردن اكلاشيلوب فقط اشبو طاقمده ظهور ايتامشدر .

١٠ ابو الفضل جعفر المتوكل على الله

٢٣٢ — ٢٤٧

التون

سر من راى

— ٥٩١ —

تاريخى ٢٣٤

وجهى مركزنده : لا اله الا
الله وحده
لا شريك له

دوره‌سنده (داخلا) : بسم الله ضرب هذا الدينر بسر من راى
سنه اربع وثلثين ومايتين
» (خارجاً) : لله الامر من قبل (الخ)

ظهرى مركزنده : لله
محمد
رسول
الله
المتوكل على الله

دوره‌سنده : محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

التون ، وزنى ١ م، ٤ $\frac{3}{4}$ ط. قطرى ٢١

المتوكليه

— ٥٩٢ —

تاريخی ٢٤٧

وجهی مركزنده: لا اله الا
الله وحــــده
لاشريكله
المعتز بالله [*]

دوره‌سنده (داخلا): بسم الله ضرب هـذا الدينر بالمدينـة المتوكليه سنة سبع واربعين ومايتين

« (خارجاً): لله الامر من قبل (الخ)

ظهری مركزنده: لله
محـــــــــمد
رســــــول
الــــــــله
المتوكل على الله

دوره‌سنده: محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

لوحه ٣ (بمثل) التون، وزنی ١ م، ٤ ¾ ط. قطری ١٦

---

[*] (المعتز بالله) متوكل على اللهك مخدومی اولوب بالاخره مقام خلافته كلمشدر. پدرينك زماننده ٢٤٠ تاريخندن صكره اخراج اولنان سكه‌لره اسمی ضرب اولنمشدر.

المحمديه

— ٥٩٣ —

تاریخی ٢٣٤

وجهی مرکزنده : لا اله الا
الله وحده
لا شریك له

دوره‌سنده (داخلاً) : بسم الله ضرب هذا الدینر بالمحمدیه سنه اربع وثلثین ومایتین
» (خارجاً) : لله الامر من قبل (الخ)

ظهری بالاده کینك عینی عباره‌یی شاملدر .

(بیمثل) التون ، وزنی ١ م ، ٤ ط . قطری ٢٠

مرو

— ٥٩٤ —

تاریخی ٢٤١

وجهی مرکزنده : لا اله الا
الله وحده
لا شریك له
المعتز بالله

دوره‌سنده : بسم الله ضرب هذا الدینر بمرو سنه احدی واربعین ومایتین

ظهری بردائره ایچنده : لله
محمد
رسول
الله
المتوکل علی الله

لوحه ٣ (بیمثل) التون ، وزنی ١٢ ½ ط . قطری ١٦

مصر

— ٥٩٥ —

تاريخى ٢٣٣

وجهى مركزنده : لا الـه الا
الله وحـده
لاشريك له

دورەسنده (داخلاً) : بسم الله ضرب هذا الدينر بمصر سنه
ثلث وثلثين ومايتين
« (خارجاً) : لله الامر من قبل (الخ)

ظهرى بردائره ايچنده : لله
محمـــــــد
رســـــــول
الــــــــله
المتوكل على الله

دورەسنده : محمد رسول‌الله ارسله بالهدى (الخ) المشركون
التون، وزنى ١ م قطرى ٢٠

— ٥٩٦ —

تاريخى ٢٤٥

بمصر سنه خمس واربعين ومايتين

وجهنك مركزى زيرنده (المعتز بالله) محرردر.
التون، وزنى ١ م، ٥ ط. قطرى ١٧

— ٥٩٧ —

تاريخى ٢٤٧

بمصر سنه سبع واربعين ومايتين

بالاده كينك عينى نقش و عباره ده در .

(بيمثل) التون ، وزنى ١ م، ٥ ط . قطرى ١٧

كموش

مدينة السلام

— ٥٩٨ —

تاريخى ٢٤٧

وجهى مركزنده : لا اله الا

الله وحــده

لا شريكــله

المعتز بالله

دوره‌سنده (داخلاً) : ضرب هذا الدرهم بمدينة السلام سنه

سبع واربعين ومايتين

» (خارجاً) : لله الامر من قبل (الخ)

ظهرى بر دائره ايچنده : لله

محمــــد

رســـول

الـــــله

المتوكل على الله

دوره‌سنده : محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ) المشركون

(بيمثل) (دليكلى) وزنى $13\frac{1}{4}$ ط . قطرى ٢٠

١١ ابو جعفر محمد المنتصر بالله

٢٤٧ — ٢٤٨

مشار اليه المنتصر باللهك يالكز (سر من راى) ده ضرب اولنمش كموش سكه‌لرى اولوب ديكر سكه‌لرينى هيچ بر وقتالوقده كورەمدم . موزهٔ همايونك قولكسيوننده ايسه آنلردن دخى بولنه‌مامشدر .

١٢ ابو العباس احمد المستعين بالله
٢٤٨ — ٢٥١

التون

صنعا

— ٥٩٩ —

تاریخی ٢٤٩

وجهی مرکزنده: لا اله الا
الله وحده
لاشريكله
العباس بن
امير المومنين

دوره‌سنده: بسم الله ضرب هذا الدينر بصنعا سنه تسع واربعين ومايتين

ظهری مرکزنده: لله
محمد
رسول
الله
المستعين بالله

دوره‌سنده: محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

لوحه ٤ (بمثل) التون، وزنی ١٤ ½ ط. قطری ١٨

مصر

— ٦٠٠ —

تاريخى ٢٤٩

وجهى مركزنده: لا اله الا
الله وحده
لاشريك له
العباس بن
امير المومنين

دورەسنده (داخلاً): بسم الله ضرب هذا الدينر بمصر سنه
تسع واربعين ومايتين
» (خارجاً): لله الامر من قبل (الخ)

ظهرى بالادەكى التونه مشابهدر.

(دليكلى) التون، وزنى ١ م، ٣ $\frac{1}{4}$ ط. قطرى ٢٢

اشبو التونلرده محرر اولان (العباس) خليفهٔ مشار اليه مستعين باللهك مخدوميدر.

مشار اليه زماننده كموش سكه دخى ضرب ايدلمش اولديغى بعض قتالوقلردن آكلاشيلەيور.

١٣ ابو عبدالله محمد المعتز بالله

٢٥١ — ٢٥٥

كموش

سر من راى

— ٦٠١ —

تاريخى ٢٥١

وجهى مركزنده : لا اله الا
الله وحده
لا شريك له

دورەسنده (داخلاً): بسم الله ضرب هذا الدرهم بسر من راى
سنه احدى وخمسين ومايتين
« (خارجاً): لله الامر من قبل (الخ)

ظهرى مركزنده : الله
محمد
رسول
الله
المعتز بالله
امير المومنين

دورەسنده : محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

وزنى $13\frac{1}{2}$ ط . قطرى ٢٠

— ٦٠٢ —

تاريخى ٢٥١
رسم خطى فرقليجه‌در .

قطرى ٢١ (دليكلى)

مشاراليه المعتز زماننده آلتون سكه دخى ضرب ايدلمش ايسه‌ده اشبو طاقمده موجودى يوقدر .

١٤ ابو اسحاق محمد المهتدى بالله
٢٥٥ — ٢٥٦

خليفهٔ مشاراليه نامنه بعض آلتون وكموش سكه ضرب اولنمش ايسه‌ده خلافتى پك آز اولديغندن سكه‌لرى دخى نادردر. موزهٔ همايونك مسكوكاتى ايچنده بونلردن ظهور ايتامشدر .

١٥ ابو العباس احمد المعتمد على الله

٢٥٦ — ٢٧٩

التون

الرافقه

— ٦٠٣ —

تاريخى ٢٧١

وجهى مركزنده: لا الـه الا

الله وحـــده

لا شريك له

المفوض الى الله

دورهسنده (داخلاً): بسم الله ضرب هذا الدينر بالرافقة سنه

احدى وسبعين ومايتين

« (خارجاً): لله الامر من قبل (الخ)

ظهرى بر دائره ایچنده: لله

محمـــــد

رســـــول

الـــــله

المعتمد عـلى الله

احمد بن الموفق بالله

دورهسنده: محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

لوحه ٤ (بيمثل) التون، وزنى ١ م ٣ $\frac{3}{4}$ ط. قطرى ٢٤

اشبو سكه‌ده درت اسم محرردر. بريسى (المعتمد على الله) كه او تاريخده خليفه بولنان صاحب سكه‌نك اسميدر. ديكرى (الموفق بالله) اولوب المعتمدك برادرى و وكيل مطلق ايدى. اوچنجيسى (احمد) اولوب بوده مشاراليه الموفقك مخدومى و المعتمددن صكره خليفه اولان (ابو العباس احمد المعتضد بالله) در. دردنجيسى دخى (المفوض الى الله) كه اسمى جعفر اولوب خليفه المعتمدك اوغليدر.

(رافقه) ده ٢٧٤ سالنده دخی اشبو سکه‌نك عینی ضرب اولنوب بردانه‌سی فرانسه مسکوکات قبینه‌سی قتالوغنده کوسترلمشدر. ٢٧٣ و ٢٧٥ سنه‌لرنده بنی طولوندن خمارویهك اسمنی شامل اوله‌رق ینه رافقه‌ده کسلمش سکه‌لر بولندیغی جهتله سنتین مذکورتینك مابیننده یعنی ٢٧٤ ده یالکز خلیفه اسمنه مضروب اولان مذکور سکه‌نك جالب نظر دقت اولدیغنی مذکور قتالوق مؤلفی (لاووا) ذکر ایدیور. Lavoix, Kha. Ori. P. 248.

زیرده بنی طولون مسکوکاتنه دخی مراجعت اولنه.

سر من رای

— ٦٠٤ —

تاریخی ٢٥٦

وجهی مرکزنده: لا اله الا
الله وحده
لا شریك له
جعفر

دوره‌سنده (داخلا): بسم الله ضرب هذا الدینر بسر من رای
سنه ست وخمسین ومایتین
» (خارجاً): لله الامر من قبل (الخ)

ظهری بر دائره ایچنده: لله
محمد
رسول
الله
المعتمد علی الله

دوره‌سنده: محمد رسول الله ارسله بالهدی (الخ)

(بیمثل) التون، وزنی ١ م، ٥ ¼ ط. قطری ٢٢

اشبو سکه‌نك وجهی مرکزنده محرر اولان (جعفر) بالاده ذکر اولندیغی وجهله خلیفه المعتمدك مخدومی المفوض الی اللهك اسمیدر.

— ٦٠٥ —

تاريخی ٢٧١

بسر من رای سنه احدی وسبعين ومايتين

وجهنك مركزی زيرنده (جعفر) يرينه (المفوض الی الله) محرردر .

ظهری بردائره ايچنده : لله

محمـــد

رســول

الــلـه

المعتمد علی الله

ذوالوزارتين

دوره‌سی ديكرلرينك عينيدر .

(بيشل) التون، وزنی ١ م، $٣\frac{٣}{٤}$ ط قطری ٢٤

(ذو الوزارتين) اشبو عنوانك صاحبی حقنده بركونه معلومات تاريخيه‌يه ظفرياب اوله‌مدم . احتمالاته كوره (الموفق بالله) اولزمان رأس اموده بولنمغله انك لقبی اولمليدر .

مدينة السلام

— ٦٠٦ —

تاريخی ٢٦١

بمدينة السلام سنه احدی وستين ومايتين

بالاده‌كی (٦٠٤) نومرولی سكه‌نك عينی عباره و اسملری حاويدر .

(لله الامر) آية كريمه‌سنك اولنده (S) اشارت واردر .

التون، وزنی ١ م، $٤\frac{٣}{٤}$ ط . قطری ٢٢

کموش

سر من رای

— ٦٠٧ —

تاریخی ۲۵۷

وجهی مرکزنده: لا اله الا
الله وحده
لا شریك له
جعفر

دوره‌سنده (داخلاً): بسم الله ضرب هذا الدرهم بسر من رای
سنه سبع وخمسين ومايتين
« (خارجاً): لله الامر من قبل (الخ)

ظهری چفته دائره ایچنده: لله
محمــــــد
رســــول
الـــــله
المعتمدعلى الله
م

دوره‌سی دیکرلرینه مشابهدر.

وزنی ۱۲¾ ط. قطری ۲۳

فارس

— ٦٠٨ —

تاریخی ۲۷۳

وجهی مرکزنده : لا اله الا
الله وحــــده
لا شریکله
المفوض الی الله
محمد بن عمرو

دورهسنده (داخلا) : بسم (الخ) بفارس سنه ثلث وسبعین ومایتین
« (خارجاً) : لله الامر من قبل (الخ)

ظهری چفته دائره ایچنده : لله
محمـــــد
رســـول
الـــــله
المعتمد علی الله
عمرو بن اللیث

دورهسی دیکرلری کبیدر .

(بیمثل) وزنی ۱ م۰ قطری ۲۲

(عمرو بن اللیث) بنو صفاردندر. ۲٦٦ سالنده برادری یعقوب بن اللیثك وفاتی اوزرینه خلیفه معتمدك برادری الموفق طرفندن خرسان، فارس، اصفهان، وسجستان والیلکلرینه تعیین اولنوب برقاچ دفعه عزل ونصب اولندقدن صکره ۲۸۸ ده وفات ایتمشدر. بو عائلهیه عائد مسکوکات بعض قتالوقلرده آیروجه کوسترلمش ایسهده مومیالیه عمرو عادتا بروالی صفتنده اجرای حکومت ایتمش امرادن اولدیغی جهتله بز اشبو سکهیی خلفای عباسیه مسکوکاتی صرهسنه کچورمکی دها مناسب کوردك .

اشبو سکهنك ظهرنده اسمی بولنان محمد عمروك مخدومی اولوب بدرینك حیاتنده وفات ایتمکله عمرودن صکره محمدك مخدومی طاهر برمدت بلاد مذکوره حکومتنده بولنمشدر. (ترجمهٔ صحایف الاخبار جلد ۲ صحیفه ۲٤۰ و ٤۲۲)

١٦ ابو العباس احمد المعتضد بالله

٢٧٩ — ٢٨٩

كموش

— ٦٠٩ —

ثلث ، محل ضربی یازلمامشدر . تاریخی ٢٨٢

وجهی مرکزده : امير
المـو
منين
دوره‌سنده دائره‌لر آره‌سنده : بسم الله ضرب سنة اثنتين وثمنين
ومايتين

ظهری مرکزده : لـــله
المعتضد
بالـله
دوره‌سنده دائره‌لر آره‌سنده : لا اله الا الله محمد رسول الله

لوحه ٤ (بیشل) وزنی ٤ $\frac{1}{4}$ ط. قطری ١٣

بوسکه‌نك عینی نقشده فقط ١٨ میلیمترو قطرنده و ٥ ، ١ قیراط وزننده اولملق اوزره (لاووا) قتالوغنده برسکه درج وارائه ایتمشدر. Lavoix, Kha. Orie. p. 263.

شيراز

— ٦١٠ —

تاریخی ۲۸۷

وجهی مرکزنده : لا اله الا
الله وحده
لاشريك له

دوره‌سنده (داخلا): بسم (الخ) بشيراز سنه سبع وثمنين ومايتين
» (خارجاً): لله الامر من قبل (الخ)

ظهری بر دائره ایچنده : لله
محمد
رسول
الله
المعتضد بالله

دوره‌سنده: محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

وزنی ۱ م قطری ۲٤

اشبو تاریخ ایله مورخ و بیمثل اولمق اوزره (لاووا) قتالوغنده بر سکه درج ایتمشدر. Lavoix, Kha. Orie. p. 266

مدينة السلام

— ٦١١ —

تاریخی ۲۸٤

بمدينة السلام سنه اربع و ثمنين و مايتين

وجهنك مرکزیله دوره‌ٔ داخلیه و خارجه‌سی دائره‌لر ایله مستدیردر.

وزنی ۱۵ ط. قطری ۲۳

— ٦١٢ —

تاریخی ٢٨٨

بمدينة السلام سنه ثمان وثمنين ومايتين

وجهنك مركز و دوره‌سنده دائره‌لر یوقدر .

قطری ٢٥

مشار اليه المعتضد بالله التون سكه دخی ضرب ایتدیرمش ایسه‌ده اشبو قولکسیونده موجودی بولنه‌مامشدر .

١٧ ابو محمد علی المکتفی بالله

٢٨٩ — ٢٩٥

کموش

تستر من الاهواز

— ٦١٣ —

تاریخی ٢٩٣

وجهی مرکزنده: لا اله الا
الله وحده
لا شریك له

دورەسنده (داخلاً): بسم الله ضرب هذا الدرهم بتستر من
الاهواز سنه ثلث وتسعین ومایتین

» (خارجاً): لله الامر من قبل (الخ)

ظهری بر دائره ایچنده: لله
محمد
رسول
الله
المکتفی بالله

دورەسنده: محمد رسول الله ارسله بالهدی (الخ)

(بیمثل) وزنی ١ م ٠ قطری ٢٤

رأس العين

— ٦١٤ —

تاريخى ٢٩١

وجهى مركزنده: لا اله الا

الله وحده

لاشريك له

ولى الدوله

دورەسنده (داخلا): بسم الله ضرب هذا الدرهم برأس العين

سنه احدى وتسعين ومايتين

» (خارجاً): لله الامر من قبل (الخ)

ظهرى بالادەكى كبيدر . مركزى چفته دائره ايله محاطدر .

لوحه ٤ (بيشل) وزنى ١٦ ط . قطرى ٢٥

(ولى الدوله) خليفهٔ مشاراليه مكتفى باللهك وزيرى اولان قاسم بن عبيدالله‌ك لقبى اولمق ملحوظدر . تاريخلرده بو بابده معلوماته تصادف اولنه‌مدى .

سر من راى

— ٦١٥ —

تاريخى ٢٩٤

بسر من رأى سنة اربع وتسعين ومايتين

وجهنك مركزى زيرنده (ولى الدوله) يوقدر.

وزنى ١ م . قطرى ٢٥

الكوفه

— ٦١٦ —

تاريخى ٢٩١

بالكوفه سنه احدى وتسعين ومايتين

وجهنك مركزى زيرنده : (ولى الدوله) محرردر.

وزنى ١١ $\frac{3}{4}$ ط . قطرى ٢٦

مدينة السلام

— ٦١٧ —

تاريخى ٢٩١

بمدينة السلام سنه احدى وتسعين ومايتين

وجهنك مركزى زيرنده : (ولى الدوله) محرردر.

(دليكلى) وزنى ١٤ $\frac{3}{4}$ ط . قطرى ٢٥

— ٦١٨ —

تاريخى ٢٩١

يازيلرى اوفاقدر .

قطرى ٢٥

— ٦١٩ —

تاريخى ٢٩١

رسم خطى فرقليدر .

قطرى ٢٤

— ٦٢٠ —

تاريخى ٢٩٣

بمدينة السلام سنه ثلث و تسعين ومايتين

وجهنك مركزى زيرنده : (ولى الدوله) محرر دكلدر .

قطرى ٢٤

— ٦٢١ —

تاريخى ٢٩٣

يازيلرى فرقليجه‌در .

قطرى ٢٣

— ٦٢٢ —

تاريخى ٢٩٥

بمدينة السلام سنه خمس وتسعين ومايتين

كذلك وجهنك مركزنده (ولى الدوله) محرر دكلدر .

قطرى ٢٥

— ٦٢٣ —

تاريخى ٢٩٥

جزئى فرقليدر .

قطرى ٢٤

— ٦٢٤ —

تاريخى ٢٩٥

نقشى و رسم خطى براز بشقه‌در .

قطرى ٢٤

مصر

— ٦٢٥ —

تاريخى ٢٩٢

بمصر سنه اثنتين و تسعين و مايتين

كذلك وجهنك مركزنده (ولى الدوله) محرر دكلدر.

لوحه ٤ (بيمثل) وزنى ١٣¾ ط . قطرى ٢٤

خليفه المكتفى باللهك مصرده طولونيلره غلبه‌سى ٢٩٢ سنه‌سى ربيع الاولنده وقوعبولوب اشبو سكه عباسيلرك مصره دخوللريله برابر يعنى تاريخ مذكورده ضرب اولنمش ديمكدر. (لاووا) قتالوغنده اشبو سكه‌نك تاريخيله مورخ برالتون سكه نشر ايتمشدر. Lavoix, Kha. Ori. p. 270.

خليفهٔ مشار اليهك التون سكه‌لرندن اشبو قولكسيونده ظهور ايتمامشدر.

١٨ ابو الفضل جعفر المقتدر بالله

٢٩٥ — ٣٢٠

التون

اردبيل

— ٦٢٦ —

تاريخى ٢٩٧

وجهى مركزنده: لا اله الا
الله وحده
لا شريك له
الوزير ابوالحسن
ر

دوره‌سنده (داخلاً): بسم الله ضرب هذا الدينر باردبيل سنه
سبع وتسعين ومايتين
« (خارجاً): S لله الامر من قبل (الخ)

ظهرى بردائره ايچنده: لله
محمد
رسول
الله
المقتدر بالله
يوسف بن ديوداد
ه

دوره‌سنده: محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

لوحه ٤ (دليكلى) التون، وزنى ١ م، ٣/٤ ٢ ط. قطرى ٢٢

اشبو سكه‌نك وجهی زیرنده اسمی بولنان (ابو الحسن) علی بن الفرات خلیفه المقتدرك او تاریخده مسند وزارتنده ایدی . ظهر سكه‌ده مندرج (یوسف بن دیوداد) مشهور (ابی الساج) اولوب برادری محمددن صكره ٢٨٨ ده آرزنجان والیسی نصب اولنمش ایدی . ٣١٥ سالنده قرامطه ایله وقوعبولان محاربه‌ده وفات ایتمشدر. (ابن اثیر جلد ٨ صحیفه ٥٣) ابی‌الساج عائله‌سنك ناملرینی حاوی اولان مسكوكات بعض قتالوغلرده باشلی باشنه كوسترلمكده ایسه‌ده بونلر خلفای عباسیه‌نك والیلری حكمنده بولنمسیله بز اشبو سكه‌نك مسكوكات عباسیه صره‌سنه ادخالنی مناسب كوردك .

الاهواز

— ٦٢٧ —

تاریخی ٣٠٦

وجهی مركزنده : لا اله الا
الله وحده
لا شريك له
ابو العباس بن
امير المؤمنين

دوره‌سنده (داخلاً) : بسم (الخ) بالاهواز سنه ست عشرة وثلثماية

» (خارجاً) : لله الامر من قبل (الخ)

ظهری بر دائره ایچنده : لله
محمد
رسول
الله
المقتدر بالله

» دوره‌سنده : محمد رسول الله ارسله بالهدی (الخ)

التون ، وزنی ١ م، ٩ ½ ط . قطری ٢٥

(ابو العباس) خلیفه المقتدر باللهك مخدومی (الراضی بالله)ك كنیه‌سیدر . مقتدرك اكثری سكه‌لرنده اسمی واردر .

حلب

— ٦٢٨ —

تاريخى ٣١١

بحلب سنه احدى عشرة و ثلثماية

نقش و عبارەسى بالادەكى **٦٢٧** نومرولى التونك عينيدر .

(بيمثل) التون، وزنى ١ م، ٢ $\frac{1}{4}$ ط . قطرى ٢٥

سوق الاهواز

— ٦٢٩ —

تاريخى ٣١٤

بسوق الاهواز سنه اربع عشرة وثلثماية

نقش و عبارەسى **٦٢٧** نومرولى التونه مشابه اولوب ظهرينك مركزى زيرنده بر (٠)

(بيمثل) التون، وزنى ١ م، ٢ $\frac{3}{4}$ ط . قطرى

— ٦٣٠ —

تاريخى ٣٢٠

بسوق الاهواز سنه عشرين و ثلثماية

وجهى بالادەكينك عينيدر .

ظهرى بر دائره ايچنده : لله

محمــــــد

رســـــول

الـــــله

المقتدر بالله

عميد الدولة

دورەسى ديكرلرى كبيدر .

لوحه ٤ (بيمثل) التون، وزنى ١ م ٤ $\frac{3}{4}$ ط قطرى ٢٥

(عميدالدوله) ٣٢٠ سالنده مسند وزارتده بولنان الحسين بن القاسمك لقبيدر. « فلقبه عميد الدولة وضرب اسمه على الدينار والدرهم » (ابن اثير جلد ٨ صحيفه ٧٤) (استانلى - لان - پول) انكلتره موزه‌سى مسكوكات شرقيه قتالوقلرى علاوه‌سنده (Ad. Vol. IX, P. 77.) مصرده مضروب ٣٢٠ تاريخلى بر سكه نشر ايتمش وبونده (عميد الدولة) مسكوك بولنمش اولمسيله اشبو عنوانك اولوقت مصر واليسى بولنان محمد بن طغجك اولمق احتمالنى بيان ايلمش ايسه‌ده سهودر. زيرا بروجه محرر ابن اثيرك روايتى صحيح اولمقله برابر (لاووا) قتالوغنده ٣٢٠ تاريخيله (تستر من الاهواز) و (مدينة السلام) ده ضرب ايدلمش بويله ايكى سكه كوستروب بناءعليه يالكز مصرده دكل بالاده‌كى سكه ايله برابر مختلف درت محلده وبرتاريخده عينى عنوانى شامل سكه‌لر كسلمسى روايت مذكوره‌يى تأييد ايتمكده‌در.

ماه الكوفه

— ٦٣١ —

تاريخى ٣١١

بماه الكوفه سنه احدى عشرة وثلثماية

(٦٢٩) نومرولى التونه مشابهدر.

(بيضى) التون، وزنى ١ م ٤ ط. قطرى ٢٦

المحمديه

— ٦٣٢ —

تاريخى ٣٠٩

بالمحمديه سنه تسع وثلثماية

وجهى (٦٢٧) نومرولى التونه مشابهدر.

ظهرى بر دائره ايچنده: الله

محمد

رسول الله

المقتدر بالله

احمد بن على

دوره‌سى ديكرلرى كبيدر.

(بيضى) التون، وزنى ١ م ٢ ½ ط. قطرى ٢٣

بالاده‌کی سکه‌ده اسمی بولنان (احمد بن علی) بن صعلوك (قم) عاملی اولدیغی حالده ٣٠٤ تاریخنده آل سامان اداره‌سنده بولنان محمدیه (ری) شهرینی ضبط ایله التی سنه قدر اورانك رأس اداره سنده بولندقدن صکره ٣١١ سالنده مخالفتنه مبنی ابن ابی الساج ایله وقوعبولان محاربه‌ده وفات ایتمشدر . (ری) شهری بالاخره ینه آل سامان النه کچوب فقط ٣١٥ ده تکرار ابن ابی‌الساج ضبط ایله سالف‌الذکر احمدك برادری محمد بن علی بن صعلوکی اورایه مسلم نصب ایتمش وبرسنه صکره بتکرار سامانیلر استرداد ایلمشدر . (ابن اثیر جلد ٨ صحیفه ٣٣ و ٤٥ و ٥٢) انکلتره‌موزه‌سی مسکوکات اسلامیه قتالوقلری علاوه‌سنده (Vol. IX, p. 48.) موسیو استانلی - لان - پول (محمد بن علی) نامنی شامل ٣١٥ تاریخلی ومحمدیه‌ده کسلمش برالتون سکه نشر ایتمش واشبو محمدك ٣١٦ تاریخنده خلیفه مقتدرك وزیری اولان محمد بن علی بن مقله اولمق احتمالنی بیان ایلمشدر . فقط بوظن سهو اولوب محمد بن علی سالف البیان احمد بن علی صعلوکك برادری اولدیغنده شبهه یوقدر.

سنین مذکوره‌ده محمدیه‌ده ضرب اولنان مسکوکات سامانیه اشاغیده آل سامان سکه‌لری صره‌سنده کوریلور.

مدینة السلام

— ٦٣٣ —

تاریخی ٣٠٦

بمدینة السلام سنه ست وثلثمایة

٦٢٧ نومرولی التونه مشابه اولوب ظهرینك مرکزی زیرنده برهاء (ه)

التون، وزنی ١ م ٤ ط . قطری ٢٤

— ٦٣٤ —

تاریخی ٣١٢

بمدینة السلام سنه اثنتی عشرة وثلثمایة

ظهرینك مرکزی زیرنده (ه) منقوش دکلدر .

التون، وزنی ١ م ٣ ط . قطری ٢٤

كموش

الأهواز

— ٦٣٥ —

تاريخى ٣٠١

وجهى مركزنده: لا اله الا
الله وحـــده
لا شريكله
ابو العباس بن
امير المؤمنين

دوره‌سنده (داخلا): بسم الله ضرب هـذا الدرهم بالاهواز
سنه احدى وثاثماية

« (خارجاً): لله الامر من قبل (الخ)

ظهرى بردائره ايچنده: لله
محمـــــد
رســـــول
الـــــله
المقتدر بالله

دوره‌سنده: محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

(بمثل) وزنى ١ م ١ ط . قطرى ٢٤

حران

— ٦٣٦ —

تاريخى ٣١٧

بحران سنه سبع عشرة و ثلثماية

(بمثل) قطرى ٢٤

سر من راى

— ٦٣٧ —

تاریخی ٣٠٢

بسر [من] راى سنه اثنتين و ثلثماية

(دليكلى)   وزنى ١ م   قطرى

شيراز

— ٦٣٨ —

تاریخی ٣٠٧

بشيراز سنه سبع و ثلثماية

(بيمثل)   خلقه‌يه ربط اولنمشدر   قطرى ٢٩

— ٦٣٩ —

تاریخی ٣٠٩

بشيراز سنه تسع و ثلثماية

(بيمثل)   (دليكلى)   قطرى

الكوفه

— ٦٤٠ —

تاریخی ٣١٩

بالكوفه سنه تسع عشرة و ثلثماية

ظهرينك مركزنده ايكنجيله اوچنجى سطر آره‌سنده (٠) ومركزلرى اطرافى چفته دائره ايله مستديردر .

لوحه ٤   وزنى ١ م ١ ½ ط   قطرى ٢٤

(لاووا) قتالوغنده اشبو تاريخده‌كى برسكه‌يى بيمثل اولمق اوزره نشرايتمشدر.
Lavoix, Kha. Ori. p. 296

مدينة السلام

— ٦٤١ —

تاریخی ٢٩٥

بمدينة السلام سنة خمس وتسعين ومايتين

ظهرینك مركزی بردائره ایله محاطدر.

قطری ٢٦ وزنی ١ م (بیشل)

— ٦٤٢ —

تاریخی ٢٩٦

بمدينة السلام سنه ست وتسعين و مايتين

وجهنك مركزنده كلمهٔ توحیددن صكره: { ابو العباس بن / امير المومنين } عبارەسی یازلمامشدر.

ظهرینك مركزی ایکی دائره ایله مستدیردر.

قطری ٢٧

— ٦٤٣ —

تاریخی ٢٩٦

رسم خطی فرقلیجەدر.

قطری ٢٧

— ٦٤٤ —

تاریخی ٣٠٠

بمدينة السلام سنه ثلثمایة

وجهنك مركزنده كلمهٔ توحیددن صكره: { ابو العباس بن / امير المومنين } محرردر.

ظهرینك مركزی بر دائره ایله محاط اولوب زیرنده: (٠ ٠)

قطری ٢٥

— ٦٤٥ —

تاریخی ۳۰۰

انجق ظهرینك مرکزی زیرنده : (۰ ۰) یوقدر.

(بمثل) قطری ۲٦

— ٦٤٦ —

تاریخی ۳۰۱

بمدینة السلام سنه احدی وثلثمایة

قطری ۲۷

— ٦٤٧ —

تاریخی ۳۰۲

بمدینة السلام سنه اثنتین وثلثمایة

ظهرینك مرکزنده ایکنجی ایله اوچنجی سطر آره‌سنده : (۰)

وزنی $13\frac{1}{2}$ ط . قطری ۲۷

— ٦٤٨ —

تاریخی ۳۰۲

عینیدر .

قطری ۲۵

— ٦٤٩ —

تاریخی ۳۰۲

وجهنك مرکزنده سطرلر اره‌سنده : (۰) یوقدر .

قطری ۲٦

— ٦٥٠ —

تاريخى ٣٠٤

بمدينة السلام سنه اربع وثلثماية

وجهنك مركزى بر دائره ايله وظهرينك مركزى ايكى دائره ايله محاطدر .

قطرى ٢٦

— ٦٥١ —

تاريخى ٣٠٤

وجهنك مركزى اطرافنده دائره يوقدر .

ظهرينك مركزندهكى عبارهنك زيرنده : (ر)

(بمثل) قطرى ٢٥

— ٦٥٢ —

تاريخى ٣٠٥

بمدينة السلام سنه خمس وثلثماية

ظهرينك مركزى بر دائره ايله محاطدر. (ر) يوقدر

(دليكلى) قطرى ٢٥

— ٦٥٣ —

تاريخى ٣٠٦

بمدينة السلام سنه ست وثلثماية

ظهرينك مركزندهكى عبارهنك زيرنده اشارت : (ى)

(بمثل) قطرى ٢٥

— ٦٥٤ —

تاريخى ٣٠٧

بمدينة السلام سنه سبع وثلثماية

وجهنك مركزندهكى عبارهنك زيرنده (٠)

ظهرينك « « « (ه)

قطرى ٢٧

— ٦٥٥ —

تاريخى ٣٠٧

وجهنك مركزى زيرنده‌كى (٠) يوقدر.

قطرى ٢٦

— ٦٥٦ —

تاريخى ٣٠٨

بمدينة السلام سنه ثمان وثلثماية

قطرى ٢٧

— ٦٥٧ —

تاريخى ٣٠٨

براز فرقليدر.

(دليكلى) قطرى ٢٦

— ٦٥٨ —

تاريخى ٣١١

بمدينة السلام سنة احدى عشرة وثلثماية

ظهرينك مركزى زيرنده برشى يوقدر. قطرى ٢٧

— ٦٥٩ —

تاريخى ٣١١

يازيلرى براز بشقه‌در.

قطرى ٢٦

— ٦٦٠ —

تاریخی ٣١٢

بمدينة السلام سنه اثنتی عشرة وثلثماية

ظهرینك مركزنده‌كی عباره‌نك ایكنجی ایله اوچنجی سطری آره‌سنده وبرده زیرنده: (٠)

قطری ٢٧

— ٦٦١ —

تاریخی ٣١٣

بمدينة السلام سنه ثلث عشرة وثلثماية

وجهنك مركزی بالاسنده : (:) وزیرنده : (.)

(بیتل)

قطری ٢٦

— ٦٦٢ —

تاریخی ٣١٣

یازیلری فرقلیدر . وجهنده نقطه یوقدر .

قطری ٢٥

— ٦٦٣ —

تاریخی ٣١٤

بمدينة السلام سنه اربع عشرة و ثلثماية

قطری ٢٥

— ٦٦٤ —

تاریخی ٣١٤

ظهرینك مركزی زیرنده : (٠)

قطری ٢٦

— ٦٦٥ —

تاریخی ۳۱٥

بمدينة السلام سنه خمس عشرة و ثلثماية

قطری ۲٦

— ٦٦٦ —

تاریخی ۳۱٥

یازیلری براز فرقلیدر .

قطری ۲٥

— ٦٦٧ —

تاریخی ۳۱۷

بمدينة السلام سنه سبع عشرة و ثلثماية

قطری ۲۸

— ٦٦٨ —

تاریخی ۳۱۷

یازیلری فرقلیدر .

قطری ۲٥

— ٦٦٩ —

تاریخی ۳۱۸

بمدينة السلام سنه ثمان عشرة وثلثماية

قطری ۲٦

— ٦٧٠ —

تاریخی ۳۱۸

خط ونقشی فرقلیجه‌در .

قطری ۲٥

— ٦٧١ —

تاریخی ٣١٩

بمدينة السلام سنه تسع عشرة وثلثماية

وجهنك مركزی بردائره ایله محاط اولوب بالاسنده : (.) ظهرینك مركزینك ایكنجی ایله اوچنجی سطری بیننده وبرده زیرنده برر (.)

قطری ٢٦

نصيبين

— ٦٧٢ —

تاریخی ٢٩٧

بنصيبين سنة سبع وتسعين ومايتين

وجهنك مركزنده یالكز كلمهٔ توحید اولوب { ابو العباس بن / امير المومنين } عبارەسی محرر دكلدر.

قطری ٢٧ (بمثل)

١٩ ابو منصور محمد القاهر بالله

٣٢٠ — ٣٢٢

كموش

حلوان

— ٦٧٣ —

تاريخى ٣٢١

وجهى مركزنده : لا اله الا
الله وحده
لا شريك له
ابو القاسم بن
امير المومنين

دوره‌سنده (داخلاً) : بسم الله ضرب هذا الدرهم بحلوان
سنه احد [ى وعشر] ين وثلثماية
» (خارجاً) : لله الامر من قبل (الخ)

ظهرى بر دائره ايچنده : الله
محمد
رسول
الله
القاهر بالله

دوره‌سنده : محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

لوحه ٤ وزنى ١ م ٨ ½ ط . قطرى ٢٤

خليفه قاهر باللهك مخدومى عبدالعزيزك كنيه‌سى بعض تاريخلرده (ابو القسم) ديو مضبوط ايسه‌ده اشبو سكه‌ده مندرج بولنديغى وجهله (ابوالقاسم) اوله‌جقدر.

سر من راى

— ٦٧٤ —

تاریخی ٣٢١

[سر م]ن راى سنه احدى وعشرين وثلثماية

وزنی ١ م ١ طُ . (براز بوزقدر) قطری ٢٢

مدينة السلام

— ٦٧٥ —

تاریخی ٣٢٢

بمدينة السلام سنة اثنتين وعشرين وثلثماية

وجهى (٦٧٣) نومرونك عينيدر .

ظهرى مركزده : [لله]

محمد رسول الله

لله القاهر بالله

المنتقم من اعدا

الله لدين الله

دوره‌سی دیکرلری کبیدر .

وزنی ١٤ ط (ایيلشدر) قطری ٢٤

خلیفهٔ مشارالیهك التون سکه‌لری بشقه قتالوقلرده دخی کورلمامشدر.

٢٠ ابو العباس احمد الراضى بالله

٣٢٢ — ٣٢٩

التون

مدينة السلام

— ٦٧٦ —

تاريخى ٣٢٢

وجهى مركزنده: لا اله الا
الله وحده
لا شريك له

دورهسنده (داخلا): بسم الله ضرب هذا الدينر بمدينة السلام سنة اثنتين وعشرين وثلثماية

» (خارجاً): لله الامر من قبل (الخ)

ظهرى بردائره ايچنده: لله
محمد
رسول
الله
الراضى بالله

دورهسنده: محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

لوحه ٤ (بيمثل) دليكلى، التون، وزنى ١ م، ¼ ٥ ط. قطرى ٢٣

كموش

— ٦٧٧ —

ثلث ، محل ضربى يازلمامشدر . تاريخى ٣٢٦

وجهى مركزده : لا اله الا
الله وحده
لا شريك له
عمر

دوره‌سنده (داخلا) : بسم الله ضرب هذا الدرهم سنه ست
وعشرين وثلثمايه

» (خارجاً) : لله الامر من قبل (الخ)

ظهرى بر دائره ایچنده : لله
محمد
رسول الله
الراضى بالله
احمد

دوره‌سنده : محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

(بیمثل) (كنارلری كسیكدر) وزنى ٥ ¼ ط . قطرى ١٥

اشبو سكه‌ده اسملری مندرج اولان (عمر) ايله (احمد) ك كیم اولدقلرینی اكلايه‌مدق. انجق (احمد) بو تاريخلرده مصادف اوله‌رق خرسان والیسی بولنان ابى على احمد بن محتاج اولمق احتمالدر . سكه‌نك محل ضربنك محرر اولماسى دخى مذكور اسملرك بیلنمسنى اشكال ایلیكده‌دركده‌در .

البصره

— ٦٧٨ —

تاريخى ٣٢٢

وجهى مركزنده: لا اله الا
الله وحده
لا شريك له

دورەسنده (داخلا): بسم (الخ) بالبصره سنة اثنتين وعشرين وثلثماية

» (خارجاً): لله الامر من قبل (الخ)

ظهرى بر دائره ايچنده: لله
محمد
رسول
الله
الراضى بالله

دورەسنده: محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

وزنى ١ م، ١ ¼ ط. قطرى ٢٦

سر من راى

— ٦٧٩ —

تاريخى ٣٢٣

بسر من راى سنه ثلث وعشرين وثلثماية

وزنى ١٤ ½ ط. قطرى ٢٥

— ٦٨٠ —

تاریخی ۳۲۳

رسم خطی فرقلیجه‌در .

قطری ۲٦

— ٦٨١ —

تاریخی ۳۲۳

بودخی فرقلیدر .

قطری ۲۷

الکوفه

— ٦٨٢ —

تاریخی ۳۲٦

بالکوفه سنه ست وعشرین وثلثمایة

(٦٧٨) نومرولی سکه‌نك عینی اولوب وجهنك مرکزی بالاسنده برنقطه واردر . شویله :

لا الـٰه الا
الله وحــده
لا شریك له

وزنی ۱ م، ۲ $\frac{3}{4}$ ط . قطری ۲٦

(لاووا) قتالوغنده اشبو تاریخله مورخ وکذلك کوفه‌ده مضروب برسکه‌یی (بیمثل) اولمق اوزره کوسترمشدر. Lavoix, Kha. Ori. P. 341.

— ٦٨٣ —

تاريخى ٣٢٨

وجهى مركزنده: لا اله الا
الله وحده
لا شريك له
ابو الفضل
بن امير المومنين

دوره‌سنده (داخلاً): بسم (الخ) بالكوفه سنه ثمان وعشرين وثلثماية

» (خارجاً): لله الامر من قبل (الخ)

ظهرى عباراتى بالاده كيلرك عينيدر.

لوحه ٤ (بمثل) قطرى ٢٥

(ابو الفضل) خليفه راضى باللهك اوغلى عبداللهك كنيه‌سيدر. خليفه اولمامشدر.

مدينة السلام

— ٦٨٤ —

تاريخى ٣٢٢

بمدينة السلام سنه اثنتين وعشرين وثلثماية

وجهنده كلمهٔ توحيددن صكره: { ابو الفضل بن / امير المؤمنين } عباره‌سى محرر دكلدر.

(٦٧٨) نومرونك عينيدر.

(دليكلى) وزنى ١٢ ط. قطرى ٢٦

— ٦٨٥ —

تاریخی ٣٢٢

وجهنك مرکزیله دوروسنده‌کی عباره‌لر برر دائره ایله محاطدر .

قطری ٢٧

— ٦٨٦ —

تاریخی ٣٢٢

وجهنك یالکز مرکزی بر دائره ایله محاط اولدیغی کبی ظهرینك مرکزی دخی ایکی یرینه بر دائره ایله مستدیردر .

قطری ٢٥

— ٦٨٧ —

تاریخی ٣٢٣

بمدینة السلام سنه ثلث وعشرین وثلثمایة

وجهنك مرکزنده دائره یوقدر . ظهرینك مرکزی ایکی دائره ایله محاطدر .

قطری ٢٧

— ٦٨٨ —

تاریخی ٣٢٤

بمدینة السلام سنه اربع وعشرین وثلثمایة

ظهرینك مرکزی زیرنده بر (د) دال منقوشدر . شویله :

لله

محمـــــــد

رســـــول

الـــــــله

الراضی بالله

د

قطری ٢٦

— ٦٨٩ —

تاريخى ٣٢٤

وجهنك ايكى دوره‌سى بيننده بر دائره واردر .

قطرى ٢٧

— ٦٩٠ —

تاريخى ٣٢٤

وجهنك دوره‌لرى ارەسنده دائره يوقدر .

ظهرينك مركزى اطرافنده ايكى يرينه بر دائره واردر .

قطرى ٢٧

— ٦٩١ —

تاريخى ٣٢٤

ظهرينك مركزنده (الراضى بالله)ك زيرنده : (د) يوقدر .

قطرى ٢٥

— ٦٩٢ —

تاريخى ٣٢٥

بمدينة السلام سنه خمس وعشرين وثلثماية

ظهرينك مركزى زيرنده : (د) منقوشدر .

قطرى ٢٤

— ٦٩٣ —

تاريخى ٣٢٥

يازيلرى جزئى فرقليدر .

قطرى ٢٥

— ٦٩٤ —

تاریخی ٣٢٥

وجهنك مرکزیله دوره‌لری آره‌سی دائره‌لر ایله محاطدر .

قطری ٢٤

— ٦٩٥ —

تاریخی ٣٢٥

وجهنك یالکز مرکزی بر دائره ایله محاطدر .

قطری ٢٤

— ٦٩٦ —

تاریخی ٣٢٦

بمدینة السلام سنه ست وعشرین وثلثمایة

ظهرینك مرکزی ایکی دائره ایله مستدیردر .

قطری ٢٥

— ٦٩٧ —

تاریخی ٣٢٦

ظهرینك مرکزی اطرافنده ایکی یرینه بر دائره واردر .

قطری ٢٥

— ٦٩٨ —

تاریخی ٣٢٦

ظهرینك مرکزی ایکی دائره ایله محاط اولوب زیرنده : (د) یوقدر .

قطری ٢٦

— ٦٩٩ —

تاریخی ٣٢٦

یازیلری پك اینجه وظهرینك مرکزی بر دائره ایله مستدیردر .

قطری ٢٤ (کناری قیریق)

— ٧٠٠ —

تاريخى ٣٢٧

بمدينة السلام سنه سبع وعشرين وثلثماية

وجهنك مركزنده كلمهٔ توحيددن صكره : { ابو الفضل بن / امير المومنين } عباره‌سى محرردر .

(٦٨٣) نومرونك عينيدر .

ظهرينك مركزى ايكى دائره ايله مستديردر .

وزنى ١٤ ط . قطرى ٢٥

— ٧٠١ —

تاريخى ٣٢٧

عباره‌سى عينى اولوب يازيلرى فرقليدر .

قطرى ٢٥

— ٧٠٢ —

تاريخى ٣٢٧

نقشى براز فرقليدر .

قطرى ٢٥

— ٧٠٣ —

تاريخى ٣٢٨

بمدينة السلام سنة ثمان وعشرين وثلثماية

قطرى ٢٥

— ٧٠٤ —

تاريخى ٣٢٨

جزئى فرقليدر .

قطرى ٢٦

— ٧٠٥ —

تاريخى ٣٢٨

يازيلرى اينجه‌در .

(كنارى كسيكدر) قطرى ٢٣

— ٧٠٦ —

تاريخى ٣٢٩

بمدينة السلام سنه تسع وعشرين وثلثماية

وجهنك مركزنده كلمهٔ توحيددن صكره : { ابو الفضل بن / امير المومنين } يازلمامشدر .

ظهرينك مركزى زيرنده : (د) منقوشدر .

(بيمثل) قطرى ٢٤

— ٧٠٧ —

تاريخى ٣٢٩

بمدينة السلام سنه تسع وعشرين (وثلثماية) «يازلمامشدر . »

ظهرينك مركزى زيرنده : (د) يوقدر .

(بيمثل) قطرى ٢٥

واسط

— ٧٠٨ —

تاريخى ٣٢٦

بواسط سنه ست وعشرين وثلثماية

ظهرينك مركزى زيرنده : (د) يوقدر .

وزنى ١٣ ½ ط . قطرى ٢٤

— ۷۰۹ —

تاریخی ۳۲۸

بواسط سنه ثمان وعشرين وثلثماية

وجهنك مركزنده كلمهٔ توحيددن صكره : { ابو الفضل بن / امير المومنين } عباره‌سی محرردر.

(بیشل) قطری ۲٤

٢١ ابو اسحاق ابراهيم المتقى لله

٣٢٩ — ٣٣٣

كموش

البصره

— ٧١٠ —

تاريخى ٣٣٠

وجهى مركزنده: لا اله الا
الله وحده
لاشريك له
ابو منصور بن
امير المؤمنين

دوره‌سنده (داخلاً): بسم الله ضرب هذا الدرهم بالبصره سنه ثلثين وثلثماية

» (خارجاً): لله الامر من قبل (الخ)

ظهرى بردائره ايچنده: لله
محمد
رسول
الله
المتقى لله

دوره‌سنده: محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

ورنى ١٤ ¼ ط. قطرى ٢٤

(ابو منصور) خليفه متقى للهك مخدوميدر.

— ٧١١ —

تاريخى ٣٣٠

رسم خط ونقشى براز فرقليدر .

قطرى ٢٤

اشبو سكه‌لرك عينى (لاووا) قتالوغنده (بمثل) اولمق اوزره كوسترمشدر. (Lavoix, Kha. Ori. p. 315.) واقعا ٣٣٠ تاريخنده خطهٔ عراقيه‌ده بنو حمدانكناملرى محرر اوله‌رق مسكوكات ضرب واخراج اولنمغه باشلامسيله سنهٔ مذكوره‌ده يالكز خليفه المتقى باللهك اسمنه كسلمش سكه‌لر پك نادردر .

زيرده بنو حمدان مسكوكاتنه مراجعت اولنه .

الكوفه

— ٧١٢ —

تاريخى ٣٢٩

بالكوفه سنه تسع وعشرين وثلثماية

وزنى ١٥ $\frac{٣}{٤}$ ط . قطرى ٢٣

مدينة السلام

— ٧١٣ —

تاريخى ٣٢٩

بمدينة السلام سنه تسع و عشرين و ثلثماية

ظهرينك مركزى ايكى دائره ايله مستديردر .

وزنى ١٢ $\frac{٣}{٤}$ ط . قطرى ٢٣

— ٧١٤ —

تاريخى ٣٢٩

يازيلرى اينجه و قطعه‌سى براز كوچكدر .

وزنى ١ م، ١ $\frac{١}{٢}$ ط . قطرى ٢٣

— ٧١٥ —

تاريخى ٣٢٩

وجهى مركزنده : لا الـه الا
الله وحـده
لا شريكـله
ابوالحسين يحكم
مولى امير المؤمنين

دوره‌سنده (داخلاً): بسم الله ضرب هذا الدرهم بمدينة السلام
سنه تسع و عشرين وثلثماية
« (خارجاً): لله الامر من قبل (الخ)

ظهرى بردائره ايچنده : لله
محمـد
رسـول
الـله
المتـقى لله

دوره‌سنده : محمد رسول‌الله ارسله بالهدى (الخ)
وزنى ١ م . قطرى ٢٥

— ٧١٦ —

تاريخى ٣٢٩
ظهرينك مركزى بر يرينه ايكى دائره ايله مستدير در .
قطرى ٢٥

— ٧١٧ —

تاريخى ٣٢٩

عينى اولوب يازيلرى براز انجه در .

وزنى ١٣ ط . قطرى ٢٥

— ٧١٨ —

تاريخى ٣٢٩

وجهنك مركزى دخى بر دائره ايله وظهرى ايكى دائره ايله محاطدر .

لوحه ٤ (كنارى قيريق) قطرى ٢٦

بالاده ٧١٥ — ٧١٨ نومرولى درت عدد سكه‌ده اسمى محرر اولان (ابوالحسين بجكم) امراى اتراكدن اولوب راضى خليفه عصرنده واسط واليسى اوله‌رق مؤخراً اميرالامرا نصب اولنمش وخليفه المتقى دخى بدايت خلافتنده كندوسنى اميرالامرالق مسندنده ابقا ايلمشدر . ٣٢٩ سنه‌سى اواخرنده وفاة ايتمشدر .

بو ذاتك اسمى بعض روايتـه كوره تركجه اوله‌رق (بجكم) اولديغى حالده بالاخره تعريب ايله (بحكم) اولمشدر .

منجم باشى ديبوركه: «بحكم لفظنده مشهور صيغهٔ مضـارع ايله اولوب بعض معتمد عليه نسخـه‌ده (يَحْكُمْ) ديو مضبوط كوردم .» (صحايف الاخبـار جلد ٢ صحيفه ١٧٢) .

بو اسمى ابن اثير وابى الفدا (بجكم) يازييورلر . فقط ياقوت ايله ابى الفدانك بعض نسخه‌سنده بأ وحأ ايله (بحكم) يازلمشدر . ابى المحاسن دخى بأ وجيم ايله (بجكم) يازه‌رق انجق حركه‌لرينى كاه فتحه ايله بَجَكَمْ وكاه ضمه ايله بُجُكُمْ تحرير ايلمش اولديغى كبى يأ وحأ ايله (يُحْكُمْ) روايتنى دخى ذكر ايتمشدر (النجوم الزاهره فى ملوك مصر والقاهره جلد ٢ صحيفه ٢٢٢ و ٢٦٠)

ديكر طرفدن مؤرخـين مشهوره‌دن ابو الفرج تاريخ مختصر الدولده ومنجم باشى سـالف الذكر صحايف الا خبـارده اسم مذكورى على العموم يأ وحأ ايله (يحكم) ديو ضبط وتحرير ايدوب خاجى خليفه ونظمى‌زاده وسائر مشاهير مؤلفين عثمانيه دخى بوصورتى قبول ايتمشلردر .

لسان فارسـيده اوچ نقطـه‌لى چيم ايله (بچكم) ايوان واوتاغ و پرده قورد

معنالرینی افاده ایده‌یور. (برهان قاطع جلد ۱ صحیفه ۲۴۳) حالبوکه برنقطه‌لی جیم ایله (بجکم) ترکجه اعتبار اولندیغی حالده هیچ برمعنایی متضمن دکلدر.

حاصلی اسم مذکورك تحریفه اوغرامش اولدیغنده شبهه یوقدر. فی‌الواقع مومی‌الیهك اولوقت خطهٔ عراقیه‌ده کسب ایلمش اولدیغی قوت وشهرته بناءً عربلر با ایله جیمك نقطه‌لرینی الصاق و شو صورتله بایی یایه تحویل ایله (یحکم) ایتمش اولدقلری محتمل اولدیغی کبی بالعکس اسم مذکورك اصلی بویله اولدیغی حالده مروروزمانله اولنده‌کی یانك ایکی نقطه‌سنی تفریق ایله برنجی حرفی بایه قلب وایکنجی حرفی جیمه تبدیل ایدرك (بجکم) ایتمشلردر. اکر (بجکم) ایسه قورد معناسنی افاده ایتمك اوزره فارسیدن مأخوذ اولمق لازم کله‌جکدر.

— ۷۱۹ —

تاریخی ۳۳۰

وجهی مرکزنده : لا اله الا
الله وحده
لا شریك له
ابو منصور بن
امیر المؤمنین

دوره‌سنده (داخلاً) : بسم الله ضرب هذا الدرهم بمدینة السلام سنه ثلثین وثلثمایة

» (خارجاً) : لله الامر من قبل (الخ)

ظهری دیکرلرینك عینی عباره‌یی شاملدر.

وزنی ۱ م، ۱ ¾ ط. قطری ۲۴

— ۷۲۰ —

تاریخی ۳۳۰

بالاده‌کینه مشابه اولوب یازیلری براز کوچکدر.

(دلیکلی) وزنی ۱۴ ¼ ط. قطری ۲۷

— ٧٢١ —

تاريخى ٣٣٣

بمدينة السلام سنه ثلث وثلثين وثلثماية

ظهرى بردائره ايچنده: لله

محمـــــد

رسـول الله

صلى الله عليه

المتـــقى لله

دوره‌سى ديكرلرى كبيدر.

قطرى ٢٤ وزنى ½ ٩ ط.

— ٧٢٢ —

تاريخى ٣٣٣

رسم خطى جزئى فرقليدر.

قطرى ٢٣

٢٢ ابو القاسم عبدالله المستكفى بالله

٣٣٣ — ٣٣٤

كموش

مدينة السلام

— ٧٢٣ —

تاريخى ٣٣٣

وجهى مركزنده :

ه

لا اله الا

الله وحــده

لا شريك له

المظفــــر

ابو الوفـــا

دورەسنده (داخلاً) : بسم الله ضرب هذا الدرهم بمدينة السلام
سنة ثلث وثلثين وثلثماية

« (خارجاً) : لله الامر من قبل (الخ)

ظهرى بر دائره ايچنده :

لله

محمــد رسول

الله صــلى الله

عليه و ســلم

المستكفى بالله

الخليفه

دورەسنده : محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

وزنى ١ م ٠ قطرى ٢٥

(المظفر ابو الوفا) امير الامرا (توزون) ك عنوانيدر . مومى اليه خليفه المتقى عصرنده و ٣٣١ سالنده امير الامرالق منصبنه تعيين اولنوب خليفه مستكفينك خلافتنده دخى كندوسى مسندنده ابقا قلنمش و ٣٣٤ سنه‌سى محرمنده وفات ايتمشدر . (لاووا) قتالوغنده مذكور سكه‌لر ايله خليفه المستكفينك ديكر سكه‌لرى حقنده بعض مطالعه بيان ايتمش ايسه‌ده كوستردبكى سنه‌لرده بعض سهو اولوب مذ- كور قتالوقده ايسه اشبو سكه‌لردن يوقدر . Lavoix, Kha. Ori. p. 349

— ٧٢٤ —

تاريخى ٣٣٣

٧٢٣ نومرونك عينى اولوب يازيلرى براز فرقليدر .

وزنى ١٤ ط .   قطرى ٢٤

— ٧٢٥ —

تاريخى ٣٣٣

وجهى   بالاده كيلرك عينيدر .

ظهرى   ايكى دائره ايچنده :
الله
محمـــــــد
رســـول الله
صلى الله عليـه
المستكفى بالله
الخليفه
دوره‌سى ديكرلرينك عينيدر .

قطرى ٢٥

— ٧٢٦ —

تاريخى ٣٣٣

وجهنك مركزى بردائره ايله محاطدر. وبالاسنده (٩) يوقدر.

ظهرى ايكى دائره ايچنده : لله

محمـــــــــد

رســــول الله

صلى الله عليـه

المستكفى بالله

دوره‌سى ديكرلرى كبيدر .

لوحه ٥ (بمثل) قطرى ٢٣

— ٧٢٧ —

تاريخى ٣٣٣

بالاده‌كينه مشابه اولوب انجق ظهرينك مركزى ايكى يرينه بردائره ايله مستديردر .

قطرى ٢٤

— ٧٢٨ —

تاريخى ٣٣٤

وجهى مركزنده : لا اله الا الله

وحده لا شريك له

ابو الحسن محمـــد

بن امير المؤمنـــين

دوره‌سنده : بسم (الخ) بمدينة السلام سنه اربع وثلثين وثلثماية

ظهری بردائره ایچنده :

لله
محمــد رسـول
الله صــلی الله
علیه وســلم
امام الحــق
المستكفی بالله

دوره‌سی دیکرلرینك عینیدر .

وزنی ١ م، ٣ ¼ ط .   قطری ٢٦

خلیفه المستکفی باللهك (امام الحق) لقبیله تلقب ایدوب بونی سکه‌لرنده دخی ضرب ایتدیردیکنی ابی المحاسن سویلیور . (النجوم الزاهره جلد ٢ صحیفه ٣٠٨) (امام الحق) عنوانی خلفای سالفه‌نك هیچ بری طرفندن استعمال اولنمامشدر . سکه‌نك وجهنده محرر اولان (ابو الحسن محمد) خلیفه مستکفینك مخدومی اولوب فقط خلافتی احراز ایتمامشدر .

— ٧٢٩ —

تاریخی ٣٣٤

یازیلری و قطعه‌سی براز اوفاقدر .

قطری ٢٢

— ٧٣٠ —

تاریخی ٣٣٤

وجهنك مرکزی اطرافنده بر دائره واردر .

قطری ٢٤

خلیفه مستکفی باللهك التون سکه‌لرینی دیکر قتالوقلرده دخی کورمدك .

٢٣ ابو القاسم الفضل المطيع لله
٣٦٣ — ٣٣٤

خليفه المطيع للهك بريسى (عثر) وديكرى (فلسطين) ده ضرب اولنمش ايكى التون سكه‌سنى فرانسه مسكوكات قبينه‌سى قتالوغنده (لاووا) نشر ايتمشدر . Lavoix, Kha · Ori· P. 320—21

آتيده امراى اخشيديه مسكوكاتى شرحنه مراجعت اولنه.

موزهٔ همايونده خليفهٔ مشاراليهك سكه‌لرندن هيچ ظهور ايتمامشدر . مشار اليهك عصرنده آل بويه وبنى حمدان طرفندن ضرب اولنمش مسكوكات آشاغيده محللرنده كوسترلمشدر .

* * *

٣٦٣ سنه‌سندن ٥٥٥ سالنه قدر مقام خلافت عباسيه‌ده بولنمش اولان سكز ذاتك خلافتلرنده يعنى يكرمى دردنجى خليفه‌دن اوتوز برنجى خليفه المقتفى لامر اللهك زماننه قدر بالذات خلفا نامنه سكه ضرب اولنميوب كرك مركز خلافت عباسيه‌ده وكرك اورايه مربوط اولان ممالكده بالجمله مسكوكات بنو حمدان وآل بويه وسلاجقهٔ عراق و سائره اسملرينه قطع واخراج قلنمش وبونلرده عادت اولديغى اوزره نام خليفه علاوه ايدلمشدر.

بر حكومات مذكوره‌دن نيم مستقل اوله‌رق ظهور ايتمش وعباسيه فروعندن عد اولنمش اولانلرك سكه‌لرينى اشبو قتالوغك ذيلنده ترتيب وارائه ايلدك. او عصرلرده مستقل اوله‌رق اجراى حكومت ايدن ملوكك سكه‌لرى ايسه منسوب اولدقلرى اقوامه كوره بمنه‌تعالى آيروجه قتالوقلرده نشر اولنور .

٣٢ ابو المظفر يوسف المستنجد بالله

٥٥٥ — ٥٦٦

خليفهٔ مشاراليهك بالذات نامنه اولهرق مدينة السلامده ضرب ايدلمش التون سكه‌لرى بعض قتالوقلرده كورلمش اولوب موزهٔ همايونده موجودى يوقدر .

٣٣ ابو محمد الحسن المستضى بالله

٥٦٦ — ٥٧٥

مشاراليه المستضى باللهك دخى مدينة السلامده مضروب التون مسكو- كاتى قتالوقلرده كورلمش ايسه‌ده بوراده ظهور ايتمامشدر .

٣٤ ابو العباس احمد النّاصرلدين الله

٥٧٥ — ٦٢٢

التون

مدينة السلام

— ٧٣١ —

تاريخى ٥٨٤

وجهى مركزنده : الامام

لا اله الا الله

وحده لاشريك له

النـــاصر لدين الله

امير المؤمنـــــين

دورەسنده (داخلاً) : بسم الله ضرب هـذا الدينـار بمدينة
السلام سنه اربع وثمنين وخمسماية

» (خارجاً) : لله الامر من قبل (الخ)

ظهرى بر دائره ايچنده : لله

محمـــــد

رســول الله

صلى الله عليه

دورەسنده : محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

التون، وزنى ١١ $\frac{3}{4}$ ط. قطرى ٢٧

(لاووا) اشبو التونك برەينى (بمثل) اولمق اوزره نشر ايتمشدر.

Lavoix, Kha, Ori. P. 325.

مشاراليهك كموش سكەلرى پك كورلمامش ايسەده التون سكەلردن دها انواعى ضرب اولنديغى بعض قتالوقلردن اكلاشيلەيور.

۳۵ ابو نصر محمد الظاهر بامر الله

۶۲۲ — ۶۲۳

خلیفهٔ مشارالیهك مدینة السلامده ضرب اولنمش ایکی نوع التون سکه‌سنی (لاووا) قتالوغنده نشر ایتمشدر. مشارالیهك مدت خلافتی طقوز بچق ماهدن عبارت اولملغله مسکوکاتی نادر بولنور. موزهٔ همایون طاقمنده بونلردن دخی ظهور ایتمامشدر.

۳۶ ابو جعفر المنصور المستنصر بالله

۶۲۳ — ۶۴۰

التون

مدینة السلام

— ۷۳۲ —

تاریخی ۶۲۴

وجهی مرکزنده: الامام
لا الـه الا الله
وحده لا شریك له
المسـتنصر بالله
امیر المؤمـنین

دوره‌سنده (داخلا): بسم الله ضرب هـذا الدینار [بمدینـة ال]سلام سنه اربع وعشرین وستمایة
« (خارجاً): لله الامر من قبل (الخ)

ظهری مضروب دکلدر.

التون، وزنی ۷¾ ط. قطری ۲۵

كموش

مدينة السلام

— ٧٣٣ —

تاريخى ٦٣٦

وجهى مقوس دائره ايچنده :

لا اله الا

الله محمد

رسول الله

دورهسنده : بسم الله ضرب هذا الدرهم بمدينة السلام سنه ست وثلثين وستماية

ظهرى مقوس دائره ايچنده :

الامام

المستنصر

بالله امير

المؤمنين

دورهسنده : نصر من الله وفتح قريب و بشر المؤمنين

« وجهيله ظهرينك كنارلرنده نقطهلى برر دائره واردر . »

لوحه ٥ وزنى ¾ ١٤ ط. قطرى ٢١

(نصر من الله الخ) آية كريمهسى خلفا مسكوكاتى اوزرنده برنجى دفعه اولهرق بو زمان تحرير اولنمغه باشلامشدر .

— ٧٣٤ —

تاريخى ٦٣٧

بمدينة السلام سنة سبع وثلثين وستماية

قطرى ٢١

— ٧٣٥ —

تاريخى ٦٣٨

بمدينة السلام سنة ثمان و ثلثين وستماية

قطرى ٢٢

— ٧٣٦ —

تاريخى ٦٣٨

يازيلرى فرقليدر.

وزنى ١٣ ط. قطرى ٢٠

— ٧٣٧ —

تاريخى ٦٣٩

بمدينة السلام سنة تسع وثلثين وستماية

قطرى ٢١

— ٧٣٨ —

تاريخى ٦٤٠

بمدينة السلام سنة اربعين وستماية

قطرى ٢٢

— ٧٣٩ —

تاريخى ٦٤٠

براز فرقليدر .

قطرى ٢١

— ٧٤٠ —

تاريخى ٦٤٠

نقشى فرقلبدر .

وزنى ¼ ١٤ ط . قطرى ١٢

٣٧ ابو احمد عبدالله المستعصم بالله

٦٤٠ — ٦٥٦

التون

مدينة السلام

— ٧٤١ —

صفة دينار، تاريخى ٦٤٠

وجهى مقوس چيزكيلر ايچنده : الامام

لا اله الا الله
وحده لاشريك له
المستعصم بالله
امير المؤمنين
بنصر الله

لله الامر من قبل ومن بعد
ويومئذ يفرح المؤمنون

دورەسنده : بسم الله ضرب هذا الدينار بمدينة السلام سنه اربعين وستماية

ظهرى مقوس چيزكيلر ايچنده : الحمد لله

محمـــــد
رسـول الله
صلى الله عليه
وسلم

ولو كره
المشركون

« دورەسنده : محمد رسول الله ارسله بالهدى (الى) كله

لوحه ٥ (دليكلى) التون وزنى ٢ م ، ١/٤ ٩ ط . قطرى ٢٨

— ٧٤٢ —

تاریخی ٦٤٤

بالاده کینک عینی رسم ونقشده‌در .

بمدینة السلام سنه اربع [و اربع]ین وستمایة

التون، وزنی ١ م . قطری ٢٦

— ٧٤٣ —

تاریخی سیلنکدر

بالاده کیلره مشابهدر .

التون، وزنی ١ م، ٦ ½ ط . قطری ٢٥

کموش

— ٧٤٤ —

ثلث ، تاریخ ومحل ضربی یازلمامشدر .

وجهی

المستعصم
المؤمنین الاما امیر
م

ظهری

رسول الله
صلی الله
علیه

وجهیله ظهرینک مرکزلری چفته چیز کیلی مثلثلر ایچنده‌در .

لوحه ٥ (بمثل) وزنی ٤ ½ ط . قطری ١٦

اربل

— ٧٤٥ —

تاريخى ٦٤٠

وجهى ايكى دائره ايچنده: لا اله الا
الله محمـــد
رسـول الله

دورهسنده: بسم الله ضرب هـذا الدرهم باربل سـنه اربعين وستماية

ظهرى ايكى دائره ايچنده: الامام
المستعصم
بالله امير
المومنين

دورهسنده: [بسم الله] نصر من الله وفتح (الخ)

مركزلرينك يازيلرى كوفى ودورهلرينك يازيلرى نسخدر. اطرافلرى ᘓᘓᘓᘓ بو رسمده دائره ايله محاطدر.

(بيمثل) وزنى ½١٥ ط. قطرى ٢٤

— ٧٤٦ —

تاريخى ٦٤٤

وجهى مقوس دائره ايچنده: عليه وآله
لا الـه الا
الله محمـد
رسول الله

دورهسنده: بسم (الخ) باربل سنه اربع واربعين وستماية

ظهری مقوس دائره ایچنده: الامام

المستعصم

بالله امیر

المؤمنین

دوره‌سنده: بسم الله نصر من الله وفتح (الخ)

یازیلری کاملاً کوفی اولوب خارجاً اطرافلرنده نقطه‌لی دائره‌لر واردر.

(بیمثل) وزنی ١٤ ط. قطری ٢٣

— ٧٤٧ —

تاریخی ٦٤٨

باربل سنه ثمان واربعین وستمایة

٧٤٥ نومرویه مشابه اولوب فقط یازیلرك جمله‌سی کوفی و مرکزلرینك اطرافنده بر دوز دائره ایله درت عدد جوان قاشی منقوشدر.

(بیمثل) قطری ٢٣

— ٧٤٨ —

تاریخی ٦٥٣

باربل سنه ثلث وخمسین وستمایة

نقشلری بالاده‌کینه مشابهدر.

اشبو تاریخلی بر سکه‌یی (لاووا) قتالوغنده (بیمثل) اوله‌رق کوسترمشدر.
Kha. Ori. P. 339

قطری ٢٤

مدينة السلام

— ٧٤٩ —

تاریخی ٦٤٠

وجهی درت قوس ایچنده: لا اله الا
الله محمد
رسول الله

دوره‌سنده: بسم الله ضرب هذا الدرهم بمدينة السلام سنه اربعين و ستماية

ظهری درت قوس ایچنده: الامام
المستعصم
بالله امير
المؤمنين

دوره‌سنده: نصر من الله وفتح (الخ)

وزنی ١٤ ½ ط. قطری ٢٣

— ٧٥٠ —

نصفیه، تاریخی ٦٤٠
بالاده‌کی نقش وعباره‌ده‌در.

(بیمثل) وزنی ٧ ½ ط. قطری ١٩

— ٧٥١ —

تاریخی ٦٤١

بمدينة السلام سنه احدى واربعين وستماية

قطری ٢٣ وزنی ١٤ $\frac{1}{4}$ ط .

— ٧٥٢ —

تاریخی ٦٤١

(احدى) کلمه‌سی یالکز (احد) یازلمشدر .

قطری ٢٣

— ٧٥٣ —

تاریخی ٦٤١

نقشی فرقلیجه‌در .

قطری ٢٣

— ٧٥٤ —

تاریخی ٦٤٢

بمدينة السلام سنه اثنتين واربعين وستماية

ظهری مرکزینك بالا و زیرنده چیچك یوقدر .

قطری ٢٣

— ٧٥٥ —

تاریخی ٦٤٢

نقشی فرقلیجه‌در .

قطری ٢٢

— ٧٥٦ —

تاريخى ٦٤٣

بمدينة السلام سنه ثلث واربعين وستماية

قطرى ٢٢

— ٧٥٧ —

تاريخى ٦٤٣

رسم خطى و نقشى جزئى بشقه‌در.

قطرى ٢٤

— ٧٥٨ —

نصفيه، تاريخى ٦٤٤

بمدينة السلام سنه اربع واربعين وستماية

مركزلرى اطرافنده‌كى قوسلر چفته اولوب دردر عدد چيچك نقش اولنمامشدر.

وزنى ٧ $\frac{3}{4}$ ط. **قطرى ١٨**

— ٧٥٩ —

تاريخى ٦٤٥

بمدينة السلام سنه خمس واربعين وستماية

مركزلرى برى دوز ديكرى مقوس دائره‌لر ايله محاط اولوب درت عدد چيچك نقش اولنمامشدر.

ايكى وجهى خارجاً نقشلى دائره ايله مستديردر :

(بمثل) دليكلى، وزنى ١٥ ط. **قطرى ٢٤**

— ٧٦٠ —

تاريخى ٦٤٨

بمدينة السلام سنه ثمان و اربعين و ستماية

قطرى ٢٢

— ٧٦١ —

نصفيه ، تاريخى ٦٥٠

بمدينة السلام سنه خمسين وستماية

وجهنك دورسنده (بسم الله) يازلميوب (ضرب هذا) دن باشلامشدر .
مركزلرينك اطرافلرى چفته قوسلر ايله محاطدر .

وزنى ½ ٧ ط .   قطرى ١٩

— ٧٦٢ —

نصفيه ، تاريخى ٦٥٠

بالاده كينه مشابهجه‌در .

قطرى ١٩

— ٧٦٣ —

تاريخى ٦٥١

بمدينة السلام سنه احدى وخمسين وستماية

وجهنك دوره‌سنده‌كى عباره : (بسم الله ضرب) ديو باشلامشدر .
وزنى ¾ ١٤ ط .   قطرى ٢٢

— ٧٦٤ —

نصفيه ، تاريخى ٦٥٥

بمدينة السلام سنه خمس وخمسين وستماية

(بمثل)   وزنى ½ ٩ ط .   قطرى ١٩

خلفای عباسیه

باقر مسکوکاتی

محل ضربلری محرر اولان مسکوکات

اسملی، اسمسز وتاریخلی، تاریخسز

بلد

— ۷٦٥ —

تاریخی ۱۵۵

وجهی بر دائره ایچنده : محمــــد
رســــول
الـــــله

دوره‌سنده : مما امر به الامیر موسی بن کعب ببلد سنه خمس وخمسین ومیة

ظهری بر دائره ایچنده : لا الـه الا
الله وحــده
لا شریکله

اطرافنده خلقه : ◎ ◎ ◎

قطری ۲۲

اشبو باقر المنصورك خلافتی زماننده ضرب اولنمش سکه‌لردندر. موسی ابن کعب ۱۵۵ سالنده العباس ابن محمدك یرینه الجزیره والیسی اولمشیدی. (ابن اثیر جلد ٦ صحیفه ۲۳) (لاووا) قتالوغنده اشبو سکه‌نك بر عینی کوسترمش وفقط (کعب) اسمنی سهو اوله‌رق (مصعب) قرائت ایتمشدر. Kha. Ori. P. 425.

الجزيره

— ٧٦٦ —

تاريخسز

وجهی تیرتیللی دائره ایچنده: •

محمـــــد

رســـول

الله

دوره‌سنده: بسم الله ضرب هذا الفلس بالجزيره

ظهری تیرتیللی دائره ایچنده: لا اله

الا الله

وحده

دوره‌سنده: امر الامير العباس بن محمد اعز الله نصره

قطری ٢١

— ٧٦٧ —

تاريخسز

بالاده‌کینه مشابه اولوب رسم خطی جزئی فرقلیدر.

لوحه ٥ قطری ٢٣

— ٧٦٨ —

تاريخسز

بودخی بالاده‌کی طرزده اولوب یازیلری فرقلیجه‌در.

قطری ٢٠

اشبو اوچ قطعه باقر سکه‌ده اسمی بولنان (امير عباس بن محمد) خليفه المنصورك برادری اولوب ١٤٢ تاريخنده الجزيره‌يه والی نصب اولنمش وبالاده کوستردیکی اوزره ١٥٥ سالنده انفصال ايله يرينه (موسى بن كعب) تعيين قلنمشدر. (ابن اثير جلد ٥ صحيفه ١٩٠)

[خزنة] حلب

— ٧٦٩ —

تاريخى ١٤٦

وجهى مركزنده: محمـــــد
رســـول
الـــله

دورەسندە: ضرب هذا الفلس بخزنة حلب سنه ست واربعين ومية

ظهرى مركزنده: لا اله الا
الله وحـــده
لا شريكله

دورەسندە: بسم الله مما امر به الامير صالح بن على اكرمه الله

«ايكى وجهنك اطرافى نقطەلى دائرەلر ايله محاطدر.»

قطرى ٢٣

— ٧٧٠ —

تاريخى ١٤٦

وجهى مركزنده: محمـــــد
رســـول
الـــله

دورەسندە: ضرب هـذا الفلس بخز[نة حلب سنـ]ـه ست واربعين ومية

ظهرى مركزنده: لا الـه الا
الله وحـــــده
لا شريكله

دوره‌سنده : بسم الله مما امر به الامير صا[لح بن على اكرمه] الله

(كنارى بر از كسيك يازيلرى منتظمدر) قطرى ٢٠

الامير صالح بن علىّ العباسى خليفه المنصورك عميسيدر. السفاحك خلافتنده ايكى دفعه مصر واليسى اولوب المنصورك زماننده بر مدت اورادہ ابقا ومؤخراً ارض فلسطين وبلاد رومه مأمور قلنمش وحمص عاملى ايكن ١٤٧ سنه‌سنده وفاة ايتمشدر . (النجوم الزاهره لابى المحاسن جلد ١ صحيفه ٣٦٦ .)

(لاووا) صالح اسمنى (صلح) يازمشدر . (خزنة حلب) اسمنك ارباب مسكوكاتجه مختلف مطالعاتى موجب اولديغنى دخى مومى اليه بيان ايده‌يور .

دمشق

— ٧٧١ —

تاريخى ١٩٢

وجهى بردائره ايچنده : محمد
رسول
الله

و

دوره‌سنده : بسم الله ضرب هذا الفلس بدمشق سنه اثنتين وتسعين ومية

ظهرى چفته دائره ايچنده : لا اله الا
الله وحده
لا شريك له
. .

اطرافنده خلقه : ه ه ه ه ه

قطرى ٢٠

— ٧٧٢ —

تاریخی ١٩٢

نقشی براز فرقلی اولدیغی کبی وجهنك مرکزی زیرنده‌کی (و) بشقه شکلده‌در .

قطری ٢٥

دمشقده ضرب ایدلمش اولان اشبو سکه‌لر هارون الرشیدك خلافتی زماننه تصادف ایده‌یور .

الرملة

— ٧٧٣ —

تاریخی ٢١٧

وجهی انجه دائره ایچنده : محمـــد
رســول
الـــله
بخ

دوره‌سنده : ضرب هذا الفلس بالرملة سنة سبع عشرة ومايتين

ظهری مرکزنده : لا اله الا
الله وحـــده
لا شریکله

اطرافنده دائره :

قطری ١٩

خلیفه المأمونك مسکوکاتندندر .

سوق الاهواز

— ۷۷٤ —

تاریخی ۳۰۵

وجهی مرکزنده: لا اله الا الله
وحده لاشریك له
ابو جعفر
دوره‌سنده: بسم الله ضرب هذا الفلس بسوق الاهواز سنه
خمس وثلثمایة

ظهری بردائره ایچنده: لله
محمد
رسول الله
ابوجعفر
«چوره‌سی تماميله خلقه‌لر ايله مستديردر.»

قطری ۲۰

اشبو سکه خلیفه المقتدر بالله زماننده ضرب اولنمشدر. ایکی وجهنده محرر (ابو جعفر) اسمی کیمه عائد اولدیغی اکلاشیله‌مامشدر.

قنسرین

— ۷۷٥ —

تاریخی ۱۳۳

وجهی مقوس دائره ایچنده: محمد
رسو ا
لله
دوره‌سنده: ضرب هذا الفلس بقنسرین سنه ثلث وثلثین ومایة

ظهری مرکزنده : بسـم الله
لا اله الا ا
لله وحده

«چوره‌سی متعدد خلقه‌لردن متشکل بر دائره ایله مستدیر در .»

(بیتل) قطری ۱۸

اشبو باقر سکه خلیفه السفاحك زماننده ضرب اولنمشدر .

الکوفه

— ۷۷٦ —

تاریخی ۱٦٥

وجهی اینجه دائره ایچنده : محمـــد
رســول
الـــله
برکة

دوره‌سنده : مما امر به المهدی محمد امیر المؤمنـین بالکوفة
سنه خمس وستین ومیة

ظهری اوچ چیزکیلی دائره ایچنده : لا اله الا
الله وحـــده
لا شریکله
ه ه

اطرافنده خلقه : ه ه ه ه ه

(بیتل) قطری ۱۹

— ٧٧٧ —

تاریخی ١٦٦

بالکوفه سنه ست وستين ومية

ظهرینك مركزی زیرنده : (..)

اطرافنده خلقه : ○ ○ ○ ○ ○ ○

قطری ١٨

— ٧٧٨ —

تاریخی ١٦٦

یازیلری اینجه وقطعه‌سی اوفقدر .

قطری ١٥

کوفه‌ده مضروب بالاده‌کی اوچ باقر خلیفهٔ ثالث المهدینك سکه‌لرندن اولدیغی وجهلری دوره‌سنده محرر در .

— ٧٧٩ —

تاریخی ١٩٥

وجهی بر دائره ایچنده : م
محمـــد
رســول
الــــه
ر

دوره‌سنده : مما امر به محمد امیرالمؤمنین بالکوفه سنه خمس وتسعين ومية

ظهری بر دائره ایچنده : لا الـه الا
الله وحـده
لاشریکله

اطرافنده شویله : ∞∞∞ زنجیرلی بر دائره اولوب انك خارجی دخی نقطه‌لی دائره ایله مستدیر در .

قطری ١٨ (بیمثل)

اشبو باقر التنجی خلیفه محمد الامینك سکه‌لرندندر .

المحمديه

— ٧٨٠ —

تاريخى ١٧٧

وجهى نقطه‌لى دائره ايچنده : بخ

مما امر بـه

الامير العباس

بن محمـــد

• * •

دوره‌سنده : بسم الله ضرب هـذا الفلس بالمحمديه سـنه سبع وسبعين ومية

ظهرى تيرتيللى دائره ايچنده : لا اله الا

الله وحـــده

لا شريك له

*

اطرافنده ايكى دائره آره‌سنده خلقه : ○ ○ ○ ○ ○ ○

(بيمثل) قطرى ١٨

اشبو سكه هارون الرشيدك خلافتنده ضرب اولنمشدر. (العباس بن محمد) كه خليفـه المنصورك برادرى ايدى مؤرخلر انك (رى) ولايتنده بولنديغـندن بحث ايتميورلر .

مدينة السلام

— ٧٨١ —

تاريخی ؟ - - ٦

وجهی بر دائره ایچنده : لله

محمـــــد

رســول الله

صلی الله عليه

دوره‌سنده : ضرب هذ[ا الفلس بمدينة] السلام . . . ستماية

ظهری بر دائره ایچنده : الامام

لا اله الا الله

المســتنصر بالله

امير المؤمنــين

« اطرافنده زنجيرلی دائره منقوشدر . »

قطری ٢٣

— ٧٨٢ —

تاريخی ؟

بالاده‌کينك نقش و عباره‌سنده اولوب بو دخی سيلکجه‌در .

قطری ٢٤

اشبو ایکی سکه خليفه المستنصر باللهکدر .

الموصل

— ۷۸۳ —

تاريخى ۱٤٥

وجهى مركزنده : لا اله الا
الله وحده
لا شريك له

دوره‌سنده : بسم الله [ضرب هذا ال] فلس بالموصل سنه خمس
واربعين ومية
«اطرافنده دائره‌لر اوله‌جق ايسه‌ده سيلكدر .»

ظهرى بر دائره ايچنده : محمد
رسول
الله

دوره‌سنده : مما امر به هشام بن عمرو عامل الامير جعفر بن
امير المؤمنين اصلحه الله
«اطرافنده‌كى دائره‌لر سيلكدر .»
(حجمى بيوكدر) قطرى ۲۹

اشبو سكه‌ده اسملرى بولنانلردن (جعفر) خليفه منصورك مخدومى اولوب ۱٤٥ سنه‌سنده مالك بن الهيثمك يرينه موصل واليسى تعيين قلنمشدر . هشام بن عمرو ايسه مشاراليهك عاملى ايدى . بو ذات ۱٥۱ سالنده سند واليسى اولمشدر . هشام بن عمرو (تغلبى) وياخود (ثعلبى) تلقيب اولنمقده‌در .

— ۷۸٤ —

تاريخز

وجهى بردائره ايچنده : محمــد
رسول
الله

دوره‌سنده : امر الامير هشام بن عمرو بالموصل

ظهرى تيرتيللى دائره ايچنده : ◦ لا ◦

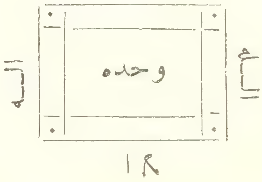

قطرى ١٩

— ۷۸٥ —

تاريخى ٨ [٤] ١

وجهى چفته دائره ايچنده : جعفر
محمــــد
رســول
الــــله
ص . . .

دوره‌سنده : بسم الله ضرب هـذا الفلس بالموصل سـنه ثمان
وا [ربعين] ومية

ظهری اوچ چیزکیلی دائره ایچنده : بخ

لا اله الا

الله وحده

لا شریكله

*

اطرافنده خلقه : ◎ ◎ ◎ ◎ ◎

(بمثل) (کناری براز قیریق) قطری ٢٢

— ٧٨٦ —

تاریخی ١٥٨

وجهی چفته دائره ایچنده : خالد بن

محمد

رسول

الله

برمك

دوره‌سنده : بسم [الله ضرب هذا الفلس] بالموصل سنه ثمان وخمسين ومية

ظهری اوچ دائره ایچنده : بخ

لا اله الا

الله وحده

لا شریكله

*

«اطرافنده خلقه‌لر اولوب فقط سیلكجه‌در .»

(بمثل) قطری ٢١

— ٧٨٧ —

تاريخى ١٥٨

بالادهكينه مشابه اولوب آنده قرائت اولنهميان كلمات بونده كورينهيور.

(اطرافى كسيكدر) قطرى ١٨

(خالد بن برمك) المهدى زماننده و ١٥٨ سالنده موصل واليسى ايدى.

(ابن اثير جلد ٦ صحيفه ٥)

— ٧٨٨ —

تاريخسز

وجهى مركزنده: لا اله الا
الله وحده
لا شريك له

دورهسنده چفته دائره اوزرنده: بسم الله الموصل على يدى
بكر

اطرافنده خلقه: ○ ○ ○ ○

ظهرى

الخليفة

محمد
رسول
الله

المهدى — المؤمنين

[illegible]

«چورهسنده تيرتيللى بر دائره واردر.»

لوحه ٥ (بيشل) قطرى ١٩

المهدينك زمان خلافتنده موصلده (بكر) نامنده بر ذاتك واليلكنه دائر معلومات تاريخيهيه دسترس اولهمدق. بناءً عليه بو ذاتك اورادە والى بولنان خالد بن برمك طرفندن عامل اولمسى لازم كلور.

یالکز ولاة اسمنی شامل اولان سکه‌لر

تاریخسز و محل ضربسز

جعفر

— ۷۸۹ —

ظهری		وجهی
محمد	لا اله الا	
رسول	الله وحده	
الله	لاشریك له	
جعفر		

کنارلری بوزقدر . (دلیکلی) قطری ۱۷

محمد بن موسی

— ۷۹۰ —

مما امر به	لا اله الا
الامیر محمد	الله محمد
بن موسی	رسول الله
	فرد

«ایکی وجهنك اطرافی کنیش تیرتیللی دائره‌لر ایله محاطدر .»

قطری ۱۹

— ۷۹۱ —

عینی عباره‌یی شامل اولوب خط و نقشی فرقلیجه‌در .

قطری ۲۰

محل ضرب و تاریخلری قرائت اولنه‌میان بوزق مسکوکات

— ۷۹۲ —

وجهی مرکزنده: لا اله الا
الله وحده
لا شریک له

دوره‌سنده: ... لله ضرب هذا الفلس ......

ظهری بر دائره ایچنده: مما امر به
المهدی محمد
بن امیرالمؤمنین
بخ

دوره‌سنده: محمد رسول‌الله ارسله بالهدی (الخ)

قطری ۱۷

— ۷۹۳ —

وجهی چفته دائره ایچنده : لا اله الا
الله وحده لا
شریک له
.
. .
دوره‌سنده : بسم الله ضرب هذا الفلس . . . . مية

ظهری بردائره ایچنده : محمـــد
رســـول
—
الـــله
. .
دوره‌سنده : . . . لمهدی علی یدی عمر بن سلم . . .
(کنارلری قیریق) قطری ۱۹

اولدقجه اشبو سکه‌یه مشابه واوزرنده (عمربن‌سلم) اسمی محرر ۱٤۷ تاریخلی (همدان) ده ضرب اولنمش بر باقر سکه (لاووا) قتالوغنده کوسترلمشدر .
Lavoix, Kha. Ori. P. 492.

— ۷۹٤ —

وجهی اینجه دائره ایچنده : المسر ؟
محمـــــد
رســـــول
الـــــله
بن مک . . ؟
دوره‌سنده : . . . ک . . . د . . . امیر المؤمنین لعر . . .

ظهرى بر دائره ایچنده : لا اله الا
الله وحـــده
لا شريك له
اطرافنده خلقه : ○ ○ ○ ○ ○
قطرى ١٩

— ٧٩٥ —

وجهى نقطه‌لى دائره ایچنده : لا اله الا
الله وحـــــده
لا شريك له
عـلـ . . . ؟
دوره‌سنده : بسم الله ضرب هذ . . . . ـع وخمسين ومية

ظهرى دوز بر دائره ایچنده : محمـــــد
رســول
الــــله
. . . ؟
دوره‌سى سيلك اولديغندن قرائتى ممكن دكلدر .
قطرى ٢٣

— ٧٩٦ —

وجهی بردائره ایچنده: لا اله الا
الله وحـــده
لا شریکله

اطرافنده خلقه: ○ ○ ○ ○ ○

ظهری بردائره ایچنده:
*
محمـــــد
رســول
الــــله
برکة
دوره‌سنده‌کی یازیلر اوقونه‌میور.

(کوچك قطعه‌ده) قطری ١٦

خلفای عباسیه فروعندن

بنو طولون ، بنو اخشید ، آل سامان ، بنو حمدان ، آل بویه ، بنی مروان مسکوکاتی

— مصرده بنو طولون —

		هجريه
١	احمد بن طولون الترکی	٢٥٤
٢	خمارويه بن احمد	٢٧٠
٣	ابو العباس جيش بن خمارويه	٢٨٢
٤	ابو موسی هرون بن خمارويه	٢٨٣
٥	ابو المغانم شيلبان بن احمد	٢٩٢

— ١ احمد بن طولون —

التون

مصر

— ٧٩٧ —

تاریخی ٢٧٠

وجهی مرکزنده:
لا اله الا
الله وحده
لا شریك له
المفوض الی الله

دورەسنده (داخلاً): بسم الله ضرب هذا الدینر بمصر سنه سبعین ومایتین

» (خارجاً): لله الامر من قبل (الخ)

ظهری بردائره ایچنده:
لله
محمد
رسول
الله
المعتمد علی الله
احمد بن طولون

دورەسنده: محمد رسول الله ارسله بالهدی (الخ) المشرکون

(دلیکلی) التون، وزنی ١ م، $\frac{1}{4}$ ٤ ط. قطری ٢٢

— ٢ خمارویه بن احمد —

التون

حمص

— ٧٩٨ —

تاریخی ٢٧٨

وجهی مرکزنده: لا اله الا
الله وحده
لا شریك له
المفوض الی الله

دوره‌سنده (داخلاً): بسم الله ضرب هذا الدینر بحمص سنه ثمان وسبعین ومایتین
« (خارجاً): لله الامر من قبل (الخ)

ظهری بر دائره ایچنده: لله
محمد
رسول
الله
المعتمد علی الله
خمارویه بن احمد

دوره‌سنده: محمد رسول الله ارسله بالهدی (الخ)

لوحه ٥ (بمثل) دلیکلی التون، وزنی ١ م، ٣ ط قطری ٢٣

(خمارویه) اسمنك صورت تلفظی ضم خأ ورأ ایله ونهایتده‌کی ایکی حرفك سکونیله (خُمارُوَیه) در.

— ٤ هرون بن خمارویه —

التون

مصر

— ٧٩٩ —

تاریخی ٢٩٠

وجهی مرکزنده : لا اله الا
الله وحده
لا شریك له
ب

دورەسنده (داخلاً) : بسم الله ضرب هذا الدینر بمصر سنه
تسعین ومایتین
« (خارجاً) : لله الامر من قبل (الخ)

ظهری بر دائره ایچنده : لله
محمد
رسول
الله
المکتفی بالله
هرون بن خمارویه

دورەسنده : محمد رسول الله ارسله بالهدی (الخ)

التون، وزنی ١ م، ٤ $\frac{1}{4}$ ط . قطری ٢٢

طولونیلرك دمشق و رافقه ومصرده ضرب اولنمش دها بر طاقم مسکوکاتی انکلتره موزەسی قتالوقلرنده کورلمشدر .

— مصرده بنی اخشید — [*]

		هجریه
١	ابو بکر محمد اخشید	٣٢٤
٢	ابو القاسم انوجور بن اخشید	٣٣٤
٣	ابو الحسن علی بن اخشید	٣٤٩
٤	ابو المسك كافور بن انوجور	٣٥٥
٥	ابو الفوارس احمد بن علی	٣٥٧

[*] (اخشید) نامی تعریب اولنوب مؤرخین عرب طرفندن (الاخشیذ) یازلمقده وحتی سکه‌لرده دخی لام تعریف ایله محرر بولنمقده‌در. منجم باشی تاریخنده «اخشید لفظی اصلنده فرغانه پادشاهلرینك لقبی اولوب ابو بکر اخشید دخی انلرك نسلندن اولمغله بو لقب ایله تلقیب اولنمشدر. بو لفظك اصلی آق شید یعنی بیاض کونش دیمکدر.» دیور. (ترجمهٔ صحایف الاخبار جلد ٢ صحیفه ٣٧٣)

— ٣ ابو الحسن علی بن اخشید —

التون

فلسطین

— ٨٠٠ —

تاریخی ٣٥٣

وجهی مرکزنده: لا الــه الا
الله وحـــده
لا شریک له
علی بن الاخشید

دورەسنده (داخلاً): بسم الله ضرب هذا الدینر بفلسطین
سنه ثلث وخمسین وثلثمایة
« (خارجاً): ○ لله الامر من قبل (الخ)

ظهری بر دائره ایچنده: لله
محمــــد
رســو الله
صلی الله علیه
وعلی آلــه
المطیــع لله

دورەسنده: محمد رسول الله ارسله بالهدی (الخ)

لوحه ٥ (بیمثل) دلیکلی التون، وزنی ١ م. قطری ٢٢

بالاده ٢٦٧ صحیفەده بیان اولندیغی اوزره موسیو (لاووا) فلسطینده ٣٥٥

سنه‌سنده ضرب اولنمش بر التون سکه ارائه ایدوب بونده اخشیدیه امراسندن هیچ برینك نامی بولنمامسیله مذکور سکه‌نك فلسطین قطعه‌سنك بر مدت موقته ایچنده خلیفه المطیع طرفندن ضبط اولنمسی اوزرینه اوآرالق بالذات خلیفه نامنه ضرب واخراج اولندیغی احتمالنی بعض ارباب مسکوکاتك ظننه عطفاً بیان ایلمشدر. بو ظنیاتك صحتنی تأیید ایدر معلومات تاریخیه یوقدر.

علی بن اخشید نامنی حاوی بالاده کوستریلان التون سکه‌نك تاریخنده وفلسطینده مضروب بر قاچ کموش سکه انکلتره قتالوغنده مندرجدر.

اخشیدیلردن ابو بکر محمدك وابو القاسمك فلسطین ومصرده وعلینك کذلك مصرده کسلمش سکه‌لری دخی مذکور قتالوقده کورلمشدر.

— ماوراء النهرده آل سامان —

		هجريه
١	نصر بن احمد سامانى	٢٦١
٢	اسماعيل بن احمد	٢٧٩
٣	احمد {٢} بن اسماعيل	٢٩٥
٤	نصر {٢} بن احمد {٢}	٣٠١
٥	نوح {١} بن نصر {٢}	٣٣١
٦	عبدالملك {١} بن نوح	٣٤٣
٧	منصور {١} بن نوح	٣٥٠
٨	نوح {٢} بن منصور	٣٦٦
٩	منصور {٢} بن نوح {٢}	٣٨٧
١٠	عبدالملك {٢} بن نوح {٢}	٣٨٩

— احمد {۲} بن اسماعيل —

كموش

الشاش

— ۸۰۱ —

تاريخى ۲۹۷

وجهى مركزنده: لا اله الا
الله وحده
لا شريكله
دورەسنده (داخلاً): بسم الله ضرب هذا الدرهم بالشاش
سنه سبع وتسعين ومايتين
« (خارجاً): لله الامر من قبل (الخ)

ظهرى بر دائره ايچنده: لله
محمد
رسول الله
المقتدر بالله
احمد بن اسمعيل
دورەسنده: محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)
وزنى ۱۳¼ ط. قطرى ۲۷.

— نصر {٢} بن احمد {٢} —

التون

المحمديه

— ٨٠٢ —

تاریخی ٣١٤

وجهی بر دائره ایچنده:

لا اله الا

الله وحده

لا شریك له

دوره‌سنده (داخلاً): بسم الله ضرب هذا الدینر بالمحمدیه سنه اربع عشرة وثلثمایة

» (خارجاً): لله الامر من قبل (الخ)

ظهری چفته دائره ایچنده: لله

محمد

رسول الله

المقتدر بالله

نصر بن احمد

بخ بخ

دوره‌سنده: محمد رسول الله ارسله بالهدی (الخ) المشرکون

مرکزی اطرافنده‌کی چفته دائره اوزرنده خلقه: ٥٥ ٥٥ ٥٥ ٥٥

التون، وزنی ١ م ٢ ط. قطری ٢٤

— ٨٠٣ —

تاریخی ٣١٧

بالمحمديه سنه سبع عشرة وثلثماية

ظهرینك مرکزی زیرنده (بخ بخ) نقش اولنمامشدر.

مرکزی اطرافنده چفته دائره اوزرنده خلقه: ○ ○ ○ ○

التون، وزنی ١ م، ٣ ٣/٤ ط. قطری ٢٦

نیسابور

— ٨٠٤ —

تاریخی ٣٠٢

وجهی مرکزنده: لا اله الا
الله وحده
لا شريك له

دورەسنده (داخلاً): بسم الله ضرب هذا الدينر بنيسابور سنه
اثنين و ثلثماية

» (خارجاً): لله الامر من قبل (الخ)

ظهری بردائره ایچنده: لله
محمد
رسول الله
المقتدر بالله
نصر بن احمد

دورەسنده: محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

لوحه ٥ التون، وزنی ١ م، ٤ ١/٢ ط. قطری ٢٣

كموش

أَنْدَرَابَه

— ٨٠٥ —

تاريخى ٣٠٥

وجهى مركزنده: لا الـه الا
الله وحــده
لاشريك له

دورەسنده (داخلاً): بسم الله ضرب هذا الدرهم بأندرابه
سنه خمس وثلثمایة

« (خارجاً): لله الامر من قبل (الخ) بنصر

اطرافنده اوچ دائره اولوب اوزرنده خلقه: ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

ظهرى چفته دائره ایچنده: لله
محمـــــد
رســول الله
المقتدر بالــله
نصر بن احمد
○

دورەسنده: محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

اطرافنده ایکى دائره اولوب خارجنده خلقه: ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

وزنى ١ م٠ قطرى ٢٩

بلخ

— ٨٠٦ —

تاریخی ٣٢٣

وجهی مركزنده :

∴

لا الـه الا

الله وحـــده

لا شريكله

نوح بن نصر

دوره‌سنده (داخلاً) : بسم الله ضرب هذا الدرهم ببلخ سنه ثلث عشرين وثلثماية

« (خارجاً) : لله الامر من قبل (الخ)

ظهری بر دائره ایچنده : لله

محمـــــــد

رســـول الله

الراضی بالـله

نصر بن احمد

٥

دوره‌سی دیكرلری كبیدر .

اشـبو سكه‌نك وجهنده نصرك مخـدومی اولان (نوح) ك اسمی دخی درج اولنمشدر . بونك آیریجه سكه‌لری همان آشاغیده كوریله‌جكدر .

وزنی ١ م ، ½ ط . قطری ٣٠

سمرقند

— ٨٠٧ —

تاريخی ٣٠٦

وجهی بردائره ایچنده: لا اله الا
الله وحده
لا شريك له

دورەسنده (داخلاً): بسم الله ضرب هذا الدرهم بسمرقند
سنه ست وثلثماية

» (خارجاً): لله الامر من قبل (الخ)

ظهری بر دائره ایچنده: لله
محمد
رسول الله
المقتدر بالله
نصر بن احمد

دورەسی دیکرلری کبیدر .

(دليكلی) وزنی ١٤ $\frac{1}{2}$ ط . قطری ٢٧

باقر

بخارا

— ٨٠٨ —

تاریخی ٣٠١

وجهی بردائره ایچنده :

لا الـه الا

الـــــله

محمد

دوره‌سنده : بسم الله ضرب هذا الفلس ببخارا سـنه احدی وثلثماية

ظهری نقطه‌لی دائره ایچنده : لله

محمـــد

رســول

الـــله

نصر

دوره‌سنده : مما امر به الامیر نصر بن احمد اعزة الله

قطری ٢٠

اشبو سکه‌نك وجهنك مرکزی زیرنده محرر اولان (محمد) امیر نصرك وزیری ابو عبد الله محمد بن احمد الجیهانینك اسی اولمق کرکدر . (ترجمهٔ صحایف الاخبار جلد ٢ صحیفه ٢٤٨)

— نوح {١} بن نصر {٢} —

کموش

سمرقند

— ٨٠٩ —

تاریخی ٣٣٤

وجهی بردائره ایچنده: لا اله الا
الله وحده
لا شريك له
ع ع
دوره سنده (داخلاً): بسم الله ضرب هذا الدرهم بسمرقند
سنه ار[بع و] ثلثين وثلثماية
« (خارجاً): لله الامر من قبل (الخ)

ظهری بر دائره ایچنده: لله
محمد
رسول الله
المستكفي بالله
نوح بن نصر
دوره سنده: محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)
وزنی ١ م، ١ ٣/٤ ط. قطری ٢٩

باقر

— ۸۱۰ —

محل ضربی یازلمامشدر. تاریخی ۳۳۳

وجهی بر دائره ایچنده:
لا الـه الا
الله وحـــده
لا شریك له
دوره‌سنده: بسم الله ضرب هذا الفلس سنه ثلث وثلثین وثثمایة

ظهری نقطه‌لی دائره ایچنده: عبد
الملك

دوره‌سنده: مما امر به الامیر السند نوح بن نصر اعز الله

لوحه ٥ قطری ۱۸

اشبو سکه‌نك ظهری مرکزنده اسمی بولنان (عبد الملك) نوح بن نصرك مخدومی اولوب کندوسندن صکره امیر اولمشدر. آیروجه سکه‌سی کورلمامشدر. امرای سامانیه (الامیر السند) عنوانیله دخی تلقب ایتمشلردر.
(استانلی — لان — پول) انکلتره موزه‌سی قتالوغنده بوعنوانی (السید) دیو تحریر ایده‌یور.

— منصور {١} بن نوح —

باقر

بخارا

— ٨١١ —

تاريخى ٣٥٤

وجهى نقطه‌لى دائره ايچنده: لا اله الا
الله وحده
لا شريك له

دوره‌سنده: بسم الله ضرب هذا الفلس ببخارا سنه اربع وخمسين وثلثمائة

ظهرى نقطه‌لى دائره ايچنده: لله
محمد
رسول الله
منصور
بن نوح

دوره‌سنده: لله الامر من قبل ومن بعد و يومئذ يفرح المؤمنون

قطرى ٢١

— ٨١٢ —

تاريخى ٣٥٤

بخارا سنه اربع وخمسين وثلثماية

بالاده‌كينه مشابه اولوب يازيلرى براز بوزقدر .

قطرى ٢١

— نوح {٢} بن منصور —

التون

نيسابور

— ٨١٣ —

تاریخی ٣٧٤

ها

وجهی بر دائره ایچنده: لا اله الا
الله وحده
لا شريك له
ع ع

دوره‌سنده (داخلاً): بسم الله ضرب هذا الدينار بنيسابور
سنه اربع وسبعين وثلثماية
« (خارجاً): لله الامر من قبل (الخ)

ظهری بر دائره ایچنده: ربى لله
محمد رسول الله
الطايع لله
نوح بن منصور
ابو ؟ حسام
الدولة

« دوره‌سنده: محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

التون، وزنی ١ م، ٢ ¼ ط. قطری ٢٦

ابو العباس تاش حسام الدوله ٣٧١ سالنده امیر نوح طرفندن مسند وزارته تعیین قلنمش ایدی. (ترجمهٔ صحایف الاخبار جلد ٢ صحیفه ٢٥٧) اشبو سکه‌ده‌کی اسم انك اوله‌جقدر. فقط (ابو)نك اوکنده‌کی کلمه اکلاشیله‌میور.

باقر

بخارا

— ٨١٤ —

تاريخى ٣٧٥

وجهى تيرتيللى دائره ايچنده : .

لا الـه الا

الله وحـــده

لاشريك له

. .

دوره‌سنده : بسم الله ضرب هذا الفلس بخارا سنه خمس وسبعين وثلثماية

ظهرى نقطه‌لى دائره ايچنده : لله

محمـــــد

رســـول الله

نوح بن منصور

دوره‌سنده : مما امر به الامير السند الملك المنصور ايد الله

قطرى ٢٥

اشـبو سـكه‌نك ظهرينـك دوره‌سـنده محرر (الملك المنصـور) امير نوحك القابندندر . (ترجمهٔ صحايف الاخبار جلد ٢ صحيفه ٢٥٦)

— ٨١٥ —

تاریخی ٣٨٠

وجهی نقطه‌لی دائره ایچنده : .

لا اله الا

الله وحده

لا شریك له

دوره‌سنده : بسم الله ضرب هذا الفلس بخارا سنه ثمانین وثلثمایة

ظهری نقطه‌لی دائره ایچنده : لله

محمد

رسول

الله

نوح

دوره‌سی بالاده‌کی کبیدر .

قطری ٢٣

— ٨١٦ —

تاریخی سیلنمشدر .

وجهی بر دائره ایچنده : احمد

لا اله الا

الله وحده

لا شریك له

بن علی

دوره‌سنده : بسم الله ضرب هذا الفلس بخارا سنه . . . .

ظهری نقطه‌لی دائره ایچنده : لله

محمد رسول

الله نوح بن

منصور

الامیر السند

دوره‌سنده : مما امر به الامیر السند الملک المنصور ......

قطری ١٩

اشبو سکه‌نك وجهی مرکزنده‌کی (احمد بن علی) ابو نصر کنیه‌سیله ترکستانك ایلكِ خانلری عائله‌سندن اولوب ٣٨٤ تاریخلرنده امیر نوحك نزدنده ایدی . بالآخره مقام ایلخانی‌یه کاوب ممالك سامانیه بونك زماننده تسخیر قلنمشدر .

(ترجمهٔ صحایف الاخبار جلد ٢ صحیفه ٢٦٠)

— عراق عرب و جزیره ده بنو حمدان — [*]

ناصر الدوله ابو محمد حسن بن ابو الهیجا بن حمدان	}	٣٣٠
سیف الدوله ابو الحسن علی « « «		

[*] بنو حمدان ایکی شعبه یه آیریلوب بریسی موصلده ٣٨٠ دیکری حلبده ٣٩٤ تاریخلرینه قدر حکومت ایتمشلردر. برنجیسنك مؤسسی ابو محمد حسن و ایکنجیسنك ابوالحسن علیدر.

خلیفه المتقی لله ٣٣٠ سنه‌سنده ابو محمد حسنی ناصر الدوله لقبیله تلقیب ایدوب بغدادده امیرالامرا نصب ایتمش وبرادری ابو الحسن علی‌یی دخی سیف الدوله تلقیب ایلمشدر.

ایشته بونلر تاریخ مذکوردن اعتباراً ٣٤٠ سالنه قدر ادارهٔ امور مملکتده برابر بولندقلری کبی عراق عربده و موصل و توابعنده ضرب اولنان سکه‌لرده دخی اشبو ایکی برادرك اسملری مشترکاً درج وتحریر اولنمشدر.

اشبو قتالوقده یالکز مشارالیهمانك نامنی حاوی اولان مسکوکاتدن بولنمسیله بنو حمداندن دیکر امرانك اسامیسنی بوراده ذکر ایتمکه لزوم کورمدك.

— ناصر الدوله ابو محمد حسن وسيف الدوله ابو الحسن على —

التون

مدينة السلام

— ٨١٧ —

الابريزيه، تاريخى ٣٣١

وجهى مركزنده:

ح

لا اله الا الله

وحده لا شريك له

ابو منصـــور بن

امير المؤمنـــين

ســـيف الدولة

ابو الحسن

دورەسنده (داخلاً): بسم الله ضرب هذا الدينر بمدينة السلام

سنه احدى وثلثين وثلثماية

« (خارجاً): لله الامر من قبل (الخ)

ظهرى بر دائره ايچنده:

لله

محمد رسول الله

صلى الله عليـه

المتقى لـــله

ناصر الدولـة

ابو محمـــد

ابريز

دورەسنده: محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

وزنى ١ م، ٧ $\frac{1}{4}$ ط. قطرى ٢٣

ناصر الدولة ٣٣٠ سنەسنده بغدادك التون سكەلرى عيارنده نقصان كورمكله

اصلاح ایدوب خالص التوندن (الابریزیة) اسمیله سکه ضرب ایتدیرمشدر . اولجه هربر دینار اون درهمه رایج ایکن مذکور یکی دینار ایله اون اوچ درهمه کچمك اوزره نظام ویرلمشدر . (ابن اثیر جلد ۹ صحیفه ۱۲۵) الابریز خالص التون معناسنه‌در . بالاده کوستریلان ۳۳۱ تاریخلی دینار انلردندر . بویله برسکه‌یی (استانلی ـ لان ـ پول) دخی نشر ایتمشدر Add. Vol. IX, P. 484.

کموش

مدینة السلام

— ۸۱۸ —

تاریخی ۳۳۰

وجهی مرکزنده :
لا اله الا
الله وحده
لا شریك له
ابو منصور بن
امیر المؤمنین
سیف الدوله
ابو الحسن

دوره‌سنده (داخلاً) : بسم الله ضرب هذا الدرهم بمدینة السلام سنه ثلثین وثلثمایة

« (خارجاً) : لله الامر من قبل (الخ)

ظهری بردائره ایچنده :
لله
محمد رسول الله
صلی الله علیه
المتقی لله
ناصر الدولة
ابو محمد

دوره‌سنده : محمد رسول الله ارسله بالهدی (الخ)

وزنی ۱۴ ¾ ط . قطری ۲۴

— ٨١٩ —

تاریخی ٣٣٣

وجهی مرکزنده: لا اله الا الله
وحده لا شریك له
ابو منصور بن
امیر المؤمنین
سیف الدولة
ابو الحسن

دوره‌سنده (داخلاً): بسم (الخ) بمدینة السلام سنه احدی وثلثین وثلثمایة

ظهری بالاده‌کی (٨١٨) نومرونك عینیدر.

لوحه ٥ وزنی ١ م، ٢ ط. قطری ٢٣

— ٨٢٠ —

تاریخی ٣٣١
رسم خطی فرقلیدر.

قطری ٢٣

— ٨٢١ —

تاریخی ٣٣١
فرقلیجه‌در.

قطری ٢٥

— ۸۲۲ —

تاریخی ۳۳۱

بو دخی فرقلیدر .

وزنی ۱ م ، ۳ ط . قطری ۲٤

— ۸۲۳ —

تاریخی ۳۳۱

بونك دخی فرقی واردر .

وزنی ۱۰ ۳/٤ ط . قطری ۲۲

— ۸۲٤ —

تاریخی ۳۳۱

ظهرینك شکل خطی بشقه‌در .

(دلیکلی) قطری ۲٤

— ۸۲۵ —

تاریخی ۳۳۱

وجهنك مرکزی اطرافنده بر دائره واردر .

قطری ۲۳

— ۸۲٦ —

تاریخی ۳۳۱

وجهنك مرکزنده دائره اولمیوب نقط ظهرینك مرکزی اطرافی بر برینه ایکی دائره ایله مستدیردر .

قطری ۲٤

— ۸۲۷ —

تاریخی ۳۳۱

بالاده کینه مشابهدر .

قطری ۲۲

الموصل

— ۸۲۸ —

تاریخی ۳۳۰

وجهی مرکزنده :

لا اله الا
الله وحده
لا شریك له
ابو منصور بن
امیر المؤ منین
سیف الدولة
ابو الحسن

دوره‌سنده (داخلاً) : بسم (الخ) بالموصل سنه ثلثین وثلثمایة
« (خارجاً) : لله امر من قبل (الخ)

ظهری بر دائره ایچنده :

لله
محمد رسول الله
صلى الله عليه
المتقى لله
ناصر الدولة
ابو محمد

دوره‌سنده : محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

(چاتلاق) وزنی ۱ م ، ۲$\frac{3}{4}$ ط . قطری ۲۵

— ٨٢٩ —

تاریخی ٣٣٠

یازیلری جزئی فرقلیدر .

قطری ٢٧

— ٨٣٠ —

تاریخی ٣٣٣

بالموصل سنه ثلث وثلثین وثلثمایة

وجهنك مرکزی التی سطرلی اولوب (٨١٩) نومرویه مشابهدر .

ظهرینك مرکزی چفته دائره ایله محاطدر .

قطری ٢٨

نصیبین

— ٨٣١ —

تاریخی ٣٣٠

بنصیبین سنه ثلثین و ثلثمایة

وجهنك مرکزی یدی سطرلی اولوب (٨١٨) نومرویه مشابهدر.

وزنی ١ م ، ٧ ½ ط . قطری ٢٣

بورایه قدر اولان سکه‌لر خلیفه المتقینك زمان خلافتنده ضرب اولمشدر .
بوندن صکره‌کیلر دخی خلیفه المطیعك زماننده کسلمشدر .

— ٨٣٢ —

تاريخى ٣٣٤

وجهى بر دائره ايچنده : . . .

لا اله الا الله

وحده لا شريك له

سيف الدولة

ابو الحسن

بخ

دوره‌سنده (داخلاً) : بسم (الخ) بنصيبين سنه اربع و ثلثين وثلثماية

» (خارجاً) : لله الامر من قبل (الخ)

ظهرى بر دائره ايچنده :

لله

محمد رسول الله

صلى الله عليه وسلم

المطيع لله

ناصر الدولة

ابو محمد

دوره‌سنده : محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

وزنى ١٠ ½ ط . قطرى ٢١

— ٨٣٣ —

تاريخى ٣٣٧

بنصيبين سنه سبع وثلثين وثلثماية

وجهنك مركزى زيرنده (بخ) يوقدر. ايكى دوره‌سى بيننده بردائره واردر.

وزنى ١ م ، ٤ ½ ط . قطرى ٢٥

— ٨٣٤ —

تاریخی ٣٣٨

وجهی بردائره ایچنده : ٥
لا الـه الا الله
وحده لا شریکله
سـیف الدولـة
ابو الحسـن
علی

دوره‌سنده (داخلاً) : بسم (الخ) بنصيبين سنه ثمان وثلثين وثلثماية

« (خارجاً) : لله امر من قبل (الخ)

«ایکی دوره آره‌سنده دخی بردائره واردر.»

ظهری دیکرلرینك عینی عباره‌ده اولوب مرکزینك دائره‌سی کنیش چیزکیلیدر.

(بیمثل) قطری ٢٧

— ٨٣٥ —

تاریخی ٣٤٠

بنصيبين سنه اربعين و ثلثماية

وجهنك مرکزی بالاسنده (٥) وزیرنده (علی) یازلمامشدر. دوره‌لرنده دخی دائره‌لر یوقدر.

وزنی ٩ ½ ط. قطری ٢٥

— ٨٣٦ —

تاریخی ؟— ٣٤

بنصيبين . . . . . عين و ثلثماية

ایکی دوره بیننده بردائره واردر.

وزنی ١ م ½ ط. قطری ٢٥

— ٨٣٧ —

تاريخى ؟ — ٣٤

وجهى مركزنده: لا إلـه الا الله
وحده لا شريك له
سيف الدولة
ابو الحسن
مصفا
حرف

دورەسنده (داخلاً): بسم الله ضرب هذا الدرهم بنصيبين
. . . . اربعين و ثلثماية
» (خارجاً): لله الامر من قبل (الخ)

ظهرى دیکرلرینك عینی عبارەدەدر.

وزنی ١٤ ½ ط. قطرى ٢٥

اشبو سکەنك وجهى مرکزینك زیرنده محرر اولان (مصفا حرف) مستعمل بر تعبیر دکلدر. (خالص الوجه) ویاخود (صحیح العیار) معناسنی افاده ایتمکله بوراده سکەنك اغتشاشدن عارى بولندیغنى کوسترمك اوزره یازلمش اولمق لازم کلور.

(استانلى ـ لان ـ پول) انکلتره موزەسى مسکوکات قتالوغنده درج ایدوب مصادف نظرمز اولان ناصر الدوله ایله مخدومى ابو تغلب غضنفرك اسملرینى شامل اولەرق نصیبینده و ٣٥٦ سنەسنده ضرب اولنمش بر سکەدە دخى اشبو (مصفا حرف) تعبیرى محرردر. (Add. Vol. IX, P 276.) شمدى‌یه قدر مسکوکات سائرەدە بوتعبیره تصادف ایدەمدك.

— عراقین وفارسده آل بویه — [*]

			سنهٔ حکومت	سنهٔ وفات
عماد الدوله	ابو الحسن علی	بن ابو شجاع بویه	—	٣٣٨
معز الدوله	ابو الحسین احمد	بن «	٣٢٢	٣٥٦
رکن الدوله	ابو علی حسن	بن «	—	٣٦٦
عضد الدوله	ابو شجاع فنا خسرو	بن رکن الدوله	٣٣٨	٣٧٢
فخر الدوله	ابو الحسن علی	بن «	٣٦٦	٣٨٧
شرف الدوله	ابو الفوارس شیرذیل	بن عضد الدوله	٣٧٢	
صمصام الدوله	ابو کالنجار المرزبان	بن «	٣٧٩	
بهاء الدوله	ابو نصر شاهنشاه	بن «	٣٨٥	
سلطان الدوله	ابو شجاع بویه	بن بهاء الدوله	٤٠٣	٤١٥

[*] آل بویه اوچ شعبه‌یه منقسم اوله‌رق معز الدوله ایله رکن الدوله‌نك اولاد واحفادندن اون سکز نفره بالغ اولان امرای بویهیه عراق عرب و عجم وفارس وکرمانده یوز یکرمی سنه‌یی متجاوز برمدت اجرای حکومت ایلمشلردر.

بوراده امرای مذکوره‌نك صره‌سیله اسملرینی تصریحه لزوم کورمدك. یالکز اشبو قولکسیونده موجود اولان مسکوکاتده اسامیسی منفرداً وبالخاصه مقام خلافت عباسیه‌دن ترخیص اولنان صورتله مشترکاً درج و تحریر ایدلمش بولنانلرك بروجه‌بالا علی مراتبهم اسملرینی وسنهٔ حکومت و وفاتلرینی ارائه ایتمکله اکتفا ایلدك.

(بُوَیْه) اسمی عربلر طرفندن بانك ضمی و واوك فتحی ویا ایله هانك سکونیله تلفظ اولنه‌یور. بونك اصلی (بُویَه) اولوب اسماء فارسیه‌دن (مهرویه) (کاکویه) و سائره مثللو تعریب اولنه‌رق (بُوَیْه) دنیلدیکی مرویدر.

— علی بن بویه —

کموش

شیراز

— ٨٣٨ —

تاریخی ٣٢٨

وجهی بر دائره ایچنده: لا اله الا
الله وحده
لا شریك له
علی بن بویه
دوره‌سنده (داخلاً): بسم الله ضرب هذا الدرهم بشیراز
سنه ثمان وعشرین و ثلثمایة
» (خارجاً): لله الامر من قبل (الخ)

ظهری بر دائره ایچنده: لله
محمد
رسول
الله
الراضی بالله
دوره‌سنده: محمد رسول الله ارسله بالهدی (الخ)
وزنی ١ م، ٣/٤ ط. قطری ٢٦

— على و احمد بنو بويه —

كموش

الاهواز

— ٨٣٩ —

تاريخى ٣٢٩

وجهى مركزنده: لا اله الا
الله وحده
لا شريك له
احمد بن بويه

دورهسنده (داخلاً): بسم (الخ) بالاهواز سنه تسع و عشرين وثلثماية

« (خارجاً): لله الامر من قبل (الخ)

ظهرى چفته دائره ایچنده: لله
محمد
رسول
.
الله
المتقى لله
على بن بويه

دورهسنده: محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

وزنى ١ م، ٣ ط. قطرى ٢٧

كرك ابو الحسن على وكرك ابو الحسين احمد اشبو مسكوكاتى ضرب ايتديردكلرى تاريخلرده هنوز بركونه القابلرى حائز دكللر ايدى. اشاغيكى مسكوكاتك ايضاحاتنه مراجعت اولنه.

تستر من الاهواز

— ٨٤٠ —

تاريخى ٣٣٣

بتستر من الاهواز سنة ثلث وثلثين وثلثماية

وجهنك مركزيله دورهلرى آرهسنده بر دائره واردر .

قطرى ٢٨

سوق الاهواز

— ٨٤١ —

تاريخى ٣٢٩

بسوق الاهواز سنة تسع وعشرين وثلثماية

وجهنده دائرهلر يوقدر .

قطرى ٢٦ وزنى ١٢ ¾ ط . (دليكلى)

— عماد الدوله ابو الحسن علی ، معز الدوله ابو الحسین احمد —

— بنو بویه —

کموش

البصره

— ۸٤۲ —

تاریخی ؟ [٤] ۳۳

وجهی مرکزنده : لا اله الا الله
وحده لا شریک له
معز الدوله
ابو الحسین
بویه

دوره‌سنده (داخلاً) : بسم الله ضرب هذا الدرهم بالبصره
سنه . . . [ثلثـ]ین وثلثمایة
» (خارجاً) : لله الامر من قبل (الخ)

ظهری بردائره ایچنده : الله
محمد رسول الله
صلی الله علیه وسلم
المطیع لله
عماد الدولة
ابو الحسن
بویه

دوره‌سنده : محمد رسول الله ارسله بالهدی (الخ)

قطری ۲٥

مدينة السلام

— ٨٤٣ —

تاريخى ٣٣٤

بمدينة السلام سنة اربع وثلثين وثلثماية

بالاده‌كى ٨٤٢ نومرونك عبارات واسملرينى شامل وعينى نقشده‌در .

وزنى ١٥ ط .   قطرى ٢٤

— ٨٤٤ —

تاريخى ٣٣٤

رسم خطى جزئى فرقليدر .

قطرى ٢٤

— ٨٤٥ —

تاريخى ٣٣٥

بمدينة السلام سنه خمس و ثلثين وثلثماية

وجهنك مركزى بر دائره ايله مستدير در .

قطرى ٢٤

— ٨٤٦ —

تاريخى ٣٣٧

بمدينة السلام سنة سبع و ثلثين وثلثماية

قطرى ٢٤

ابو الحسين احمد بن بويهك ٣٣٤ سالنده بغداده داخل اولمسيله برابر خليفهٔ وقت اولا المستكفى بالله طرفندن كندوسى (معز الدوله) وبيوك برادرى ابو الحسن على (عماد الدوله) و ديكر قرنداشى ابو على حسن (ركن الدوله) القابيله تلقيب قلنمش واسم ولقبلرينك التون وكموش مسكوكاته سبك وضرب اولنمسى امر اولنمشدر.
(ابن اثير جلد ٨ صحيفه ١٤٨)

همان سنهٔ مذكوره‌ده المطيع لله مقام خلافته كلمكله مسكوكات مذكوره‌دن

المستکفی باللهك نامنی شامل اوله‌رق سکه ضرب اولنمیوب خلیفه المطیع لله زماننده امرای بویهیه بر وجه محرر نام مشترك ایله سکه ضرب ایتدیرمکه باشلامشلردر. فقط الده بولنوب کرك بالاده وکرك زیرده ارائه اولنان مسکوکاتدن اکلاشلدیغی اوزره اوچ برادرلرك اسملرینی حاوی سکه ضرب اولنمامشدر: اولا عماد الدوله علی ایله معز الدوله احمد وعماد الدوله‌نك وفاتی تاریخی اولان ۳۳۸ سنه‌سندن صکره معز الدوله احمد ایله رکن الدوله حسن نام مشترك ایله سکه‌لر ضرب واخراج ایتدیرمشلردر. دها صکره‌لری اشاغی‌یه طوغری کوریله‌جکی وجهله امرای مذکوره‌نك اخلافی بعضاً یالکز کندیناملریله و بعضاً دخی پدر و مخدوملرینك نامنی علاوه ایله سکه چیقارمشلردر.

— معز الدوله ابو الحسین احمد، رکن الدوله ابو علی حسن —

— بنو بویه —

کموش

البصره

— ٨٤٧ —

تاریخی ٣٤٦

وجهی مرکزنده: لا اله الا الله
وحده لا شریک له
معز الدولة
ابو الحسین
بویه

دوره‌سنده (داخلاً): بسم (الخ) بالبصره سنه ست و اربعین و ثلثمایة

» (خارجاً): لله الامر من قبل (الخ)

ظهری بردائره ایچنده: لله
محمد رسول الله
صلی الله علیه وسلم
المطیع لله
رکن الدولة
ابو علی
بویه

دوره‌سی دیکرلری کبیدر.

قطری ٢٤

— ٨٤٨ —

تاریخی ٣٤٦

بالبصره سنه ست واربعین وثلثمایة

نقشی بشقه‌در.

قطری ٢٤

تستر من الاهواز

— ٨٤٩ —

تاریخی ٣٤٣

بتستر من الاهواز سنه ثلث واربعین وثلثمایة

وجهنك دوره‌لری آره‌سنده بر دائره واردر.

ظهرینك مرکزی چفته دائره ایله مستدیر اولوب یازیلرك صاغ وصول بوشلقلرنده برر: (.)

وزنی ١ م، ½ ٥ ط **قطری ٢٦**

سوق الاهواز

— ٨٥٠ —

تاریخی ٣٤٦

بسوق الاهواز سنه ست واربعین و ثلثمایة

وجهنك دوره‌لری آره‌سنده‌کی دائره‌لرایله ظهرینك مرکزنده‌کی نقطه‌لر یوقدر.

وزنی ١ م، ¼ ٨ ط. **قطری ٢٥**

مدينة السلام

— ٨٥١ —

تاريخى ٣٤٤

وجهى مركزنده:

•

لا الـه الا

الله وحـــده

لاشريك له

معز الدولـة

ابو الحســين

بويه

دوره‌سنده (داخلاً): بسم (الخ) بمدينة السلام سنه ار[بع]

واربعين وثلثماية

« (خارجاً): لله الامر من قبل (الخ)

ظهرى بردائره ايچنده: لله

محمـد رسول الله

صلى الله عليه وسلم

المـطيع لــله

ركــن الدولة

ابو عــلى بويه

•

دوره‌سى ديكرلرى كبيدر.

وزنى ١ م، ٣ ط. قطرى ٢٦

الموصل

— ۸٥۲ —

تاریخی ۳٤٥

وجهی مرکزنده : لا اله الا الله
وحده لا شریك له
معز الدولة
ابو الحسین
بویه

دوره‌سنده (داخلاً) : بسم (الخ) بالموصل سنه خمس واربعین وثلثمایة

« (خارجاً) : لله الامر من قبل (الخ)

ظهوری بر دائره ایچنده : لله
محمد رسول الله
صلى الله عليه وسلم
المطیع لله
رکن الدولة
ابو علی
بویه

دوره‌سی دیکرلری کبیدر.

وزنی ۱ م، ۱۰ ½ ط. قطری ۲٦

— ٨٥٣ —

تاریخی ٣٤٧

بالموصل سنة سبع واربعين وثلثماية

وجهنك دوره‌لری خارجنده چفته دائره اولوب انلرك خارجنده وتمام سكه‌نك زیرنده «معروف» كلمه‌سی یازیلیور .

(بیمثل) وزنی ١٥ ¼ ط . قطری ٢٧

اشبو سكه‌ده مندرج اولان (معروف) مسكوكاتك رواجی ایچون مستعمل بر كلمه اولوب تاریخلرك ویردیكی معلوماته كوره بنو حمدان ایله آل بویه بیننده عقد اولنان مصالحه موجبنجه حمدانیلر بویهیلره مقدار معین ویركو ویره‌جك ومسكوكات بونلرك اسمنه ضرب اولنه‌جق ایدی . بناء علیه او سنه‌لره تصادف ایدن بعض سكه‌لره تفریق ایچون (معروف) كلمه‌سنك یازلمش اولمسی متبادر خاطردر .

— ركن الدوله ابو علی بن بويه —

— عضد الدوله ابو شجاع بن ركن الدوله — [*]

كموش

شيراز

— ٨٥٤ —

تاريخی ٣٤٨

وجهی مركزنده : لا الـه الا الله
وحده لا شريك له
ركـن الدولـة
ابو عـــــلی

دوره‌سنده : بسم الله ضرب هـذا الدرهم بشيراز سـنه ثمان واربعين وثلثماية

«اطرافی نقطه‌لی ايكی دائره ايله محاطدر.»

ظهری نقطه‌لی چفته دائره ايچنده : لله
محمد رسول الله
المطيـــــع لله
الامير العـــدل
عضد الدولـــة
ابو شجاع

دوره‌سنده : محمد رسول الله ارسله بالهدی (الخ)

وزنی ١ م، ٦ ط. قطری ٢٥

---

[*] زيرده ٣٥١ صحيفه‌يه قدر كوستريلان مسكوكات فارس حاكمی اولان عضد الدوله‌نك اولوب مسكوكات مذكوره‌ده پدرينك اسمنی دخی علاوه وكندوسنه (الامير) عنوانی استعمال ايلمشدر.

— ٨٥٥ —

تاريخى ٣٥٦

بشيراز سنة ست وخمسين وثلثماية

وجهنك مركزى بالاسنده : (م)

ظهرينك مركزى بر دائره ايله محاطدر .

قطرى ٢٦

— ٨٥٦ —

تاريخى ٣٥٦

وجهنك مركزى بالاسنده : (*) وزيرنده : (.·.)

اطرافنده نقطه‌لى دائره اولوب خارجنده خلقه : oo oo oo oo

قطرى ٢٦

— ٨٥٧ —

تاريخى ٣٦٠

بشيراز سنة ستين وثلثماية

وجهنك مركزى بالاسنده : (م) وزيرنده : (*)

اطرافنده خلقه : ○ ○ ○ ○ ○

قطرى ٢٦

— ٨٥٨ —

تاريخى ٣٦٠

بالاده‌كينه مشابه اولوب رسم خطى جزئى فرقليدر .

قطرى ٢٥

— ٨٥٩ —

تاريخى ٣٦٠

وجهنك مركزى بالاسنده : (ابن) وزيرنده : (بويه)

ظهرينك مركزى بالاسنده (لله) يرينه (ف)

وزنى ١ م ، ٥ ط . قطرى ٢٧

— ٨٦٠ —

تاريخى ٣٦١

بشيراز سنة احدى وستين وثلثماية

بالاده كينك عينى طرز ونقشده در.

قطرى ٢٧

— ٨٦١ —

تاريخى ٣٦١

بودخى بالاده كينه مشابهدر.

قطرى ٢٧

— ٨٦٢ —

تاريخى ٣٦١

وجهنك مركزى بالاسنده: (ل) وزيرنده: (*)

ظهرينك مركزى بالاسنده: (لله)

قطرى ٢٧

— ٨٦٣ —

تاريخى ٣٦١

مشابهدر.

قطرى ٢٨

— ٨٦٤ —

تاريخى ٣٦٣

بشيراز سنة ثلث وستين وثلثماية

وجهنك مركزى بالا وزيرنده برر: (٥)

قطرى ٢٩ وزنى ١ م، ٧ ط.

— ٨٦٥ —

تاریخی ٣٦٣

وجهنك مركزی بالاسنده : (ر) وایکنجی ایله اوچنجی سطر آره‌لرنده (.) و زیرنده : (٥)

(دلیکلی) قطری ٢٧

— ٨٦٦ —

تاریخی ٣٦٣

(٨٥٩) نومرویه مشابهدر؛ یعنی وجهنك مركزی بالاسنده (ابن) زیرنده : (بویه) و ظهرینك مركزی بالاسنده : (ف)

قطری ٢٥

— ٨٦٧ —

تاریخی ٣٦٦

بشیراز سنة ست وستین و ثلثمایة

وجهنك مركزی بالاسنده : (ل) زیرنده : (بویه)

ظهرینك مركزی بالاسنده : (لله)

وزنی ١ م، ½ ط. قطری ٢٧

شیرین

— ٨٦٨ —

تاریخی ٣٦١

وجهی مركزنده :

ابن

لا اله الا الله

وحده لا شریك له

ركن الدولة

ابو علی

بویه

دوره‌سنده : بسم الله ضرب هذا الدرهم بشیرین سنه احدی وستین وثلثمایة

اطرافنده نقطه‌لی بر دائره اولوب خارجنده خلقه : ◎ ○ ◎ ○ ○ ◎ ○

ظهری نقطه‌لی دائره ایچنده : ف

محمد رسول الله

المطيـــع للـــه

الامـير العـدل

عضد الـدولة

ابو شجاع

دوره‌سنده : محمد رسول الله ارسله بالهدی (الخ)

(بیمثل) وزنی ۱۲¼ ط . قطری ۲۷

— ۸٦۹ —

تاریخی ۳٦۱

نقشی جزئی فرقلیدر .

(بیمثل) قطری ۲٦

اشبو سکه‌لرك محل ضربی (قصر شیرین) اولمق لازم کلور ایسه‌ده احتصاراً ساده‌جه (شیرین) یازلمشدر .

فَسَا

— ۸۷۰ —

تاریخی ۳۵۸

بفسا سنة ثمان وخمسين وثلثماية

وجهنك مركزی بالاسنده (○) وزیرنده : (..) اولوب ابن بويه يوقدر .

خلقه : ○ ○ ○ ○ ○

ظهرينك مركزی بالاسنده : (لله)

وزنی ۱ م . قطری ۲٦

كَرْدُ فَنّا خُسْرَه

— ٨٧١ —

تاريخى ٣٦٠

بكرد فنا خسره سنه ستين وثلثماية

٨٦٨ نومرونك عينى نقشده‌در؛ يعنى وجهنك مركزى بالاسنده: (ابن) وزيرنده: (بويه) اطرافنده خلقه: ○ ○ ○ ○

ظهرينك مركزى بالاسنده: (ف)

لوحه ٥ (بيمثل) وزنى ١١ ط. قطرى ٢٥

— ركن الدوله ابو علی، عضد الدوله ابو شجاع —

صمصام الدوله ابو کالنجار المرزبانه

کموش

عمان

— ٨٧٢ —

تاریخی ٣٦٤

وجهی مرکزنده:

لا اله الا الله

وحده لا شریك له

ركن الدولة ابو على

المرزبان بن عضد

الدلة

دوره‌سنده: بسم الله ضرب هذا الدرهم بعمان سنة اربع وستين وثلثماية

اطرافنده نقطه‌لی دائره اولوب خارجنده خلقه: ○ ○ ○ ○ ○ ○

ظهری تیرتیللی دائره ایچنده: ف

محمد رسول الله

الطايع لله

الامير العدل

عضد الدولة

ابو شجاع

*

دوره‌سنده: محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

ورنی ١٤ ½ ط. قطری ٢٥

اشبو ٨٧٢ نومرولی سکه‌نك وجهنده اسمی بولنان (المرزبان) صمصام الدوله‌نك اسمیدر . بیوك پدری رکن الدوله‌نك حال حیاتنده وپدری فارس حاکمی عضدالدوله‌نك ٣٦٣ تاریخنده عراق عربی استیلاسنده مومی الیه (مرزبان) عمان والیسی ایدی . ابن اثیر اولوقتده عراقین حکومتنده بولنان عزالدوله بختیارك مخدومی (المرزبان) ك بصره والیلکندن بحث ایده‌یور ایسه‌ده بیوك پدری رکن الدوله‌نك اسمنی تصریح ایله برابر پدری عضد الدوله نامنه اوله‌رق عمانده ضرب ایتدیرلمش اولان مذکور سکه‌دن تظاهر ایدن حقیقته نظراً مؤرخ مومی الیهك روایتی محتاج تدقیقدر .
(تاریخ کامل جلد ٨ صحیفه ٢١٥)

— ركن الدوله ابو علی ، عضد الدوله ابو شجاع —
شرف الدوله ابو الفوارس شیرذیل

كموش

اردشیر

— ٨٧٣ —

تاریخی ٣٦٦

وجهی مركزنده : ح
لا اله الا الله
وحده لاشريك له
ركن الدولة
ابو علی

دوره‌سنده : بسم الله ضرب هذا الدرهم باردشير سنه ست وستين وثلثماية

اطرافنده نقطه‌لی دائره اولوب خارجنده خلقه : ○ ○ ○ ○ ○

ظهری نقطه‌لی دائره ایچنده : لله
محمد رسول الله
الطايع لله
الملك العدل عضد
الدولة ابو شجاع
شيرذيل بن عضد
الدولة

دوره‌سنده : محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

وزنی ١٣ ط . قطری ٢٧

— ٨٧٤ —

تاریخی ٣٦٦

رسم خطی براز فرقلیدر .

وزنی ١ م ، ١ ¼ ط . قطری ٢٨

اشبو سکه‌لرك محل ضربی (اردشیرخره) اوله‌جق ایسه‌ده ساده‌جه (اردشیر) یازلمشدر. شرف‌الدوله شیرذیل پدری عضدالدوله طرفندن (اردشیرخره) ولایتنده والی بولندیغی زمان ضرب اولنمش سکه‌لردندر .

شمدی‌یه قدر عضدالدوله (الامیر) عنوانیله یاد اولندیغی حالده ٣٦٦ سنه‌سندن صکره کرك مشارالیه وکرك آل بویهدن سائرلری (الملك) عنوانیله تلقب ایتمشلردر .

— صمصام الدوله ابو کالنجار المرزبان بن عضد الدوله —
— فخر الدوله ابو الحسن علی —

کموش

شیراز

— ۸۷۵ —

تاریخی ۳۸۱

وجهی مرکزنده : ن
لا اله الا الله
وحده لا شریك له
الطایع لله
فخر الدولة
وفلك الامة
ن

دوره‌سنده : بسم الله ضرب هذا الدرهم بشیراز سنه احدی وثمانین وثلثمایة

اطرافنده نقطه‌لی بر دائره اولوب اوزرنده خلقه : ○ ○ ○ ○ ○

ظهری نقطه‌لی دائره ایچنده : لله
محمد رسول الله
الملك العدل
صمصام الدولة
وشمس الملة
ابو كالنجار
ن

دوره‌سنده : محمد رسول الله ارسله بالهدی (الخ)

وزنی ۱ م، ۳¼ ط. قطری ۲۵

— ٨٧٦ —

تاریخی ٣٨١

وجهنك مرکزی بالاسنده هلال وکوکب یرینه بر : (ء)

ظهرینك مرکزی زیرنده دخی : ( )

قطری ٣٠

— ٨٧٧ —

تاریخی ٣٨١

وجهنك مرکزی بالاسنده وزیرنده وظهرینك دخی مرکزی زیرنده برشی منقوش اولمیوب بوشدر .

(دلیکلی) قطری ٢٤

— ٨٧٨ —

تاریخی ٣٨٢

وجهی مرکزنده :

لا اله الا الله

وحده لا شریك له

القادر بالله

فخر الدولة

وفلك الامة

دوره‌سنده : بسم الله ضرب هذا الدرهم بشیراز سنه اثنتین وثمانین وثلثمایة

اطرافنده نقطه‌لی بر دائره اولوب اوزرنده خلقه : ٥ ٥ ٥ ٥

ظهری تیرتیللی دائره ایچنده: لله
محمد رسول الله
الملك العدل
صمصام الدولة
و شمس الملة
ابو كالنجار

دوره‌سی دیکرلری کبیدر.

وزنی ۱ م، ۷¾ ط. قطری ۲۷

— ۸۷۹ —

تاریخی ۳۸۲

وجهنك مرکزی بالاسنده میم یرینه (ن) و زیرنده (ه)
اطرافنده خلقه: ○ ○ ○ ○ ○

وزنی ۱ م، ۹ ط. قطری ۲۸

— ۸۸۰ —

تاریخی ۳۸۲

یازیلری براز فرقلیدر.

خلقه: ○○ ○○ ○○ ○○ ○○

وزنی ۱۲¼ ط. قطری ۲۷

— ۸۸۱ —

تاریخی ۳۸۳

بشیراز سنة ثلث وثمانین و ثلثمایة
وجهنك مرکزی بالاسنده: (ن) و زیرنده: (٠ ٥ ٠)
ظهرینك مرکزی زیرنده: (ه)

وزنی ۱ م، ۱۳¼ ط. قطری ۲٦

فارس

— ۸۸۲ —

تاریخی ۳۸٤

بفارس سنه اربع و ثما وثلثمایة

وجهنك مركزی بالاسنده : (م) وزیرنده ; (⁚ ○ ⁚)

« ثمانینده یالکز (ثما) یازلمشدر . »

خلقه : ○○ ○○ ○○ ○○

وزنی ۱ م ، ۷ ط . قطری ۲٥

— ۸۸۳ —

تاریخی ۳۸٤

تاریخنده (ثمانین) تمام یازلمشدر .

وزنی ۱ م . قطری ۲٥

فسا

— ۸۸٤ —

تاریخی ۳۸۲

بفسا سنة اثنتین وثمانین وثلثمایة

وجهنك مركزی بالاسی بوش اولوب زیرنده : (○)

ظهرینك مركزی زیرنده : (. ○ .)

خلقه : ○○ ○○ ○○ ○○ ○○

وزنی ۱٤ ¾ ط . قطری ۲٦

بالادهكی سكه‌لر فارس حاكمی صمصام الدوله‌نك اولوب برطاقمی خلیفه الطایع‌لله و برطاقمی دخی القادر بالله زماننده ضرب اولنمش وبونلرك وجهنده ركن الدوله‌نك مخدومی وصمصام‌الدوله‌نك عمی فخرالدوله ابوالحسن علینك نامی دخی درج وعلاوه قلنمشدر. مشارالیه فخر الدوله اوعصرلرده ری واصفهان وهمدان حاكمی ایدی.

— بهاء الدوله ابو نصر شاهانشاه بن عضد الدوله —

كموش

البصره

— ٨٨٥ —

تاريخى ٣٨٥

وجهى مركزنده :
ح
لا الـه الا الله
وحده لا شريك له
القـــادر
بالـله

دوره‌سنده : بسم الله ضرب هذا الدرهم بالبصره سـنة خمس وثمنين وثلثماية

اطرافنده نقطه‌لى دائره‌لر اولوب خارجنده و ديكر دائره آره‌سـنده خلقه : ○○ ○○ ○○ ○○

ظهرى تيرتيللى دائره ايچنده :
لله
محمد رسول الله
صلى الله عليه و سلم
الملك العدل شاها
نشاه بهاالدولة وضياء
الملة وغياث الامة
ابو نصر

دوره‌سنده : محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

وزنى ١ م ٠   قطرى ٢٩

— ٨٨٦ —

تاریخی ٣٨٥

یالکز رسمِ خطی براز فرقلیدر .

وزنی ١ م ، ١ ط . قطری ٢٨

مشارالیه بهاء الدوله هم عراق عرب وهمده عراق عجمده حکومت ایتمشدر.

— سلطان الدوله ابو شجاع بويه بن بهاء الدوله —

كموش

شيراز

— ٨٨٧ —

تاريخى ٤٠٤

وجهى مركزنده : لا الـه الا الله
وحده لا شريك له
القادر (*) بالله
ولى عهده الغالب بالله

دوره‌سنده : بسم الله الرحمن الرحيم ضرب هذا الدرهم بشيراز
سنه اربع واربع مايه

اطرافنده تيرتيللى بر دائره اولوب خارجنده درت محلده :
* سلطان * * الدولة * * سلطان * * الدولة *

ظهرى زنجيرلى دائره ايچنده : عدل
محمد رسـول الله
صلى الله عليه و سلم
الملك العادل شاها
نشاه عماد الدين سلطان
الدولة وعز المـلة
ومغيث الامة ابو شجاع

دوره‌سنده : محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

اطرافنده زنجيرلى بر دائره دها اولوب خارجنده درت محلده :
* عز * * الملة * * مغيث * * الامة *

وزنى ١ م ٠ قطرى ٢٩

— ٨٨٨ —

تاريخى ٤٠٤

مشابهدر. بالاده كنده سيلنمش اولان بعض كلمه‌لر بونده اوقنيور.

قطرى ٢٨

— ٨٨٩ —

تاريخى ٤٠٤

بو دخى عينيدر.

قطرى ٢٩

— ٨٩٠ —

تاريخى ٤٠٤

نقشى فرقلى وكنارلرى دها اوقوناقليدر.

وزنى ١٣¾ ط. قطرى ٢٨

— ٨٩١ —

تاريخى ٤٠٤

يازيلرى جزئى فرقليدر.

وزنى ١ م، ٢¾ ط. قطرى ٢٨

سلطان الدوله ابو شجاع ٤١٥ سنه‌سنده وفاة ايتمشدر. اشبو سكه‌لرك وجهنده مندرج اولان (الغالب بالله) خليفه القادر باللهك مخدومى ابى الفضل اولوب ٣٩١ سنه‌سى ربيع الاولنده (الغالب بالله) لقبيله تلقيب اولنمش و ٤٠٩ سالنده وفاة ايتمشدر. (ابن اثير جلد ٩ صحيفه ٥٧ و ١٠٧)

سلطان الدوله‌نك (عماد الدين) اسمنده براوغلى اولوب پدرينك حال حياتنده عراقين وكرمانده بعض واليلكارده بولنمش وپدرينك وفاتندن صكره فارس حاكمى اولمشدر. ايشته بالاده‌كى سكه‌لرك ظهرنده محرر اولان (عماد الدين) بوذاتك اسمى اوله‌جق ايسه‌ده سياق عباره‌يه كوره سلطان الدوله‌نك مخلصى اولمق دخى محتملدر.

— دیاربکرده بنو مروان — [*]

١	ابو علی حسن بن مروان	٣٨٠
٢	ممهد الدوله ابو منصور بن مروان	٣٨٧
٣	نصرالدوله ابونصر احمد بن «	٤٠٢
٤	سعید بن نصر الدوله	٤٥٣
٥	نظام الدوله نصر بن نصر الدوله	٤٥٥
٦	منصور بن نصر	٤٧٢

[*] بنو مروان آل حمدان دن صکره آمد ومیافارقین وحصن کیفا وتوابعنده ٣٨٠ سنه‌سندن ٤٨٩ سالنه قدر حکومت ایلمشلردر . بو عائله مسکوکاتنده امثالی وجهله خلفای عباسیه نامارینی ذکر ایلدکاری کبی بویهیلرك زیر حمایه‌سنده بولندقلرینه دلالت ایتمك اوزره امرای بویهیه‌دن معاصر اولنلرك اسملرینی دخی کذلك سکه‌لرنده درج ایتمشلردر .

— ٢ ممهد الدوله ابو منصور بن مروان —

كموش

میافارقین

— ٨٩٢ —

تاریخی ٣٩٦

وجهی مرکزنده: لا إله الا الله
وحده لا شريك له
الغـــالب بالـــله
ممهد الدولـة
ابو منصور

دورەسنده (داخلاً): بسم الله ضرب هذا الدرهم بمافرقين
سنه ست وتسعين وثلثماية
« (خارجاً): لله الامر من قبل (الخ)

ظهری بر دائره ایچنده: لله
محمد رســول الله
صلى الله عليه و آله
القـــادر بـالـــله
الملك بهأ الدولة
قطب المـلـة

دورەسنده: محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

وزنی ١ م، ١٤¼ ط. قطری ٢٧

ظهر سکه‌ده اسمی محرر اولان (ملك بهاء الدوله) آل بویهدن اولوب اوزمانلر عراقینده حاکم ایدی. بویهیلرك مسکوکاتی صره‌سنده مشارالیهك سکه‌سی دخی کوسترلمشیدی.

— ٣ نصر الدوله ابو نصر احمد [محمد] بن مروان —

کموش

آمد

— ٨٩٣ —

تاریخی ٤١٢

وجهی بردائره ایچنده : لا اله الا الله
وحده لا شریك له
نصر الدولـــه
ابو نصـــــــر
محمد

دوره‌سنده (داخلاً) : بسم الله ضرب هذا الدرهم بامد سنه
اثنتين عشر واربع ماية
» (خارجاً) : لله امر من قبل (الخ)

ظهری بردائره ایچنده : لله
محمد رســول الله
صلى الله عليه و آله
القادر بالـــله
الملك شاهانشاه
ابو شـجـاع
د •

دوره‌سنده : محمد رسول‌الله ارسله بالهدى (الخ)

وزنی ١ م، ٥ ط. قطری ٢٥

— ٨٩٤ —

تاریخی ٤١٢

بالاده‌کینه مشابه اولوب نقشی جزئی فرقلیدر .

قطری ٢٥

أنبر

— ٨٩٥ —

تاریخی ٤١١

وجهی دائره‌ایچنده: لا اله الا الله
وحده لا شریك له
نصر الدولة
ابو نصر

دوره‌سنده: بسم الله ضرب هذا الدرهم بأنبر سنه احدی عشرة واربع مایة

ظهری بر دائره ایچنده: لله
محمد رسول الله
صلی الله علیه وآله
القادر بالله
الملك شاهانشاه
ابو شجاع
ر

دوره‌سنده: محمد رسول الله ارسله بالهدی (الخ)

وزنی ١ م، ١٣ ط . قطری ٢٨

(الأَنْبَار) بغدادك جهت غربیه‌سنده وفرات اوزرنده بر بلده اولوب اشبو سکه‌ده اسمی الفسز اوله‌رق (أَنْبَرْ) یازلمشدر .

الجزيره

— ٨٩٦ —

تاريخى ٤١٠

وجهى دائره ايچنده: لا اله الا الله
وحده لا شريك له
نصر الـــــدولة
ابو نصـــــــــر
محمد

دوره‌سنده: بسم الله ضرب هذا الدرهم بالجزيرة فى سنه عشرة واربع ماية

ظهرى مركزى بالاسنده (لله)ك يانَنده واوچنجى سطرك صاغ وصولنده برر: (٥) وزيرنده اشارت: (٦بسم)؟

وزنى ١ م، ١٠ ¼ ط. قطرى ٢٦

— ٨٩٧ —

تاريخى ٤١٢

بالجزيرة فى سنه اثنتين عشرة واربعماية

وجهنك وظهرينك مركزلرنده بالاده‌كى سكه‌ده كوستريلان نقش واشارتلر يوقدر.

قطرى ٢٥

دنيسر

— ٨٩٨ —

تاريخى ٤١٠

بدنيسر سنه عشر واربع مايه

وجهنك دورهٔ خارجه‌سنده : لله الامر من قبل (الخ)

ظهرينك مركزى زيرنده : (له) موضوعدر .

وزنى ١ م ، ٤ ½ ط . قطرى ٢٤

— ٨٩٩ —

تاريخى ٤١١

بدنيسر سنه احدى عشر واربع مايه

وجهنك مركزى زيرنده (محمد) اسمى يازلمامشدر .

ظهرينك مركزى زيرنده دخى (له) يرينه (. ب) واردر .

قطرى ٢٧

— ٩٠٠ —

تاريخى ٤١٢

بدنيسر سنه اثنتين عشر واربع مايه

ظهرينك زيرنده : (I) بويله براشارت منقوشدر .

قطرى ٢٧

میافارقین

— ٩٠١ —

تاریخی ٤٠٧

وجهی بر دائره ایچنده : لا اله الا الله
وحده لا شريك له
نصر الدولة
ابو نصر

دوره‌سنده (داخلاً) : بسم الله ضرب هذا الدرهم بمافرقين
في سنة سبع واربع ماية
« (خارجاً) : لله الامر من قبل (الخ)

ظهری بالاده‌کیلره مشابه اولوب انجق مرکزینك زیرنده هیچ براشارت یوقدر .

وزنی ١ م ، ٩ $\frac{3}{4}$ ط . قطری ٢٥

(میا فارقین) اسمی بو سکه‌لرده علی الاکثر زبانزد اولدیغی وجهله (مافرقین) یازلمشدر .

— ٩٠٢ —

تاریخی ٤٠٨

بمافرقين في سنة ثمان واربع ماية

وجهنك مرکزی زیرنده اوچ نقطه یرینه : (محمد)

ظهرینك مرکزی زیرنده : (ف)

قطری ٢٤

— ٩٠٣ —

تاریخی ٤٠٩

بمافرقین فی سنة تسع واربع ماية

بالاده‌کینه مشابهدر .

قطری ٢٥

— ٩٠٤ —

تاریخی ٤١٠

بمافرقین سنة عشر واربع ماية

(فی) اداتی موضوع دکلدر .

وجهنك مرکزی زیرنده (محمد) اسمی یازیلی دکلدر .

ظهرینك مرکزی زیرنده : (ص)

قطری ٢٩ وزنی ١ م ، ٨ ½ ط . لوحه ٥

— ٩٠٥ —

تاریخی ٤١٠

بالاده‌کینك عینیدر .

قطری ٢٧

— ٩٠٦ —

تاریخی ٤١٠

یازیلری براز بشقه‌در .

وجهنك دورهٔ خارجه‌سنده‌کی عباره کسیکدر .

قطری ٢٥

— ٩٠٧ —

تاریخی ٤١١

بمافرقین سنة احدی عشر واربع مایة

ظهرینك مرکزی زیرنده : (ص)

وزنی ١ م، ٧ ط . قطری ٢٧

— ٩٠٨ —

تاریخی ٤١٢

بمافرقین سنة اثنتین عشر واربع مایة

وزنی ١ م، ١٤ ط . قطری ٢٩

— ٩٠٩ —

تاریخی ٤١٣

بمافرقین سنه ثلث عشر واربع مایة

وزنی $14\frac{1}{2}$ ط . قطری ٢٦

نصر الدوله بن مروانك بالاده کوستریلان سکه‌لرندن بر طاقمنده وجهلرك زیرنده (نصر الدوله) دن صکره (محمد) اسمی یازلمشدر . حالبوکه تاریخلرده مشارالیهك اسمی (احمد) اوله‌رق کوستریلوب بناءً علیه یا اقوال مؤرخینده برسهو اولمق ویاخود اشبو سکه‌لرده‌کی (محمد) اسمی بر بشقه‌سنك نامی بولنمق اقتضا ایدیور.

مسکوکات مذکوره‌نك ظهرلرنده مندرج اولان (الملك شاهانشاه ابو شجاع) دخی ملوك بویهیه‌دن مشارالیهك معاصری اولان سلطان الدوله‌نك عنوان وکنیه‌سیدرکه بونك کندی سکه‌لری بالاده آل بویه سکه‌لری صره‌سنده کوسترلمشیدی.

بنو مرواندن اشبو قولکسیونده یالکز ایکی ذاتك سکه‌لری موجوددر .

علاوه

ساسانیان سکه‌لری طرزنده

در ولایت الحجاج بن یوسف

کموش

بیضا [بیش]

— ۹۱۰ —

علاوه نومرو — ۱۸ (ب) —

تاریخی ۷۸

وجهی دیکرلری مثللو خسرو ثانی تصویری

صولنده : امد } (خط پهلوی)
صاغنده : افزود

صاغنده : الحجاج بن یوسف } (خط کوفی)

ظهری دیکرلری کبی ایکی انسان وو آتشکده رسمی

صاغنده : بیش (پهلوی)

صولنده : هشت‌هفتاد »

قطری ۲۸

— ۹۱۱ —

علاوه نومرو — ۱۸ (ج) —

تاریخی ۷۹

وجهی بالاده‌کی نقشده و او عباره و اسمی شاملدر.
دائره‌لری خارجنده کوفی ایله :
بسم الله لا اله الله وحده محمد رسول الله

ظهری — دیکرلرینك عینی رسمده در.

صاغنده: بیش (پهلوی)

صولنده: ناو هفتاد «

قطری ٢٧

طبرستانه

در ولایت عمر ابن العلا

کموش

— ٩١٢ —

علاوه نومرو — ١٩ (١) —

تاریخی ١١٨ سنهٔ طبریه = ١٥٢ سنهٔ هجریه

وجهی — خسرو ثانینك تصویری

صولنده: امر افزود } (خط پهلوی)

صاغنده: عمرٔ (خط کوفی)

زیرنده بولنان هلال وکوکبك صاغ وصولنده: عبد ‖ آرون (خط پهلوی)

ظهری — قائماً ایکی انسان تصویری و اوزرلرنده آتشکده رسمی

صاغنده: تبورستان (خط پهلوی)

صولنده: هشت ده ست «

اطرافنده‌کی درت‌عدد هلال وکوکب وآره‌لرنده: .·. .·. .·. .·. .·. .·.

(خلقه مربوط) قطری ٢٤

— ۹۱۳ —

علاوه نومرو — ۱۹ (ب) —

تاریخی ۱۱۸ ط = ۱۵۲ ه.

بالاده‌کی سکه‌نك عینی رسم وعباره‌ده‌در.

دلیکلی (خلقه مربوط) قطری ۲۳

عمر ابن العلانك اشبو ایکی سکه‌سنك متن قتالوقده کوسترلمش اولان دیکر سکه‌لرندن فرقی تاریخلرینك بشقه ووجهنك دائره‌سی خارجنده خط پهلوی ایله (عبد ‖ طیب) کلمه‌لری یرینه (عبد ‖ آرون) یازلمش اولمسیدر.

— ۹۱٤ —

علاوه نومرو — ۲۳ (ا) —

تاریخی ۱۲٤ ط = ۱۵۸ ه.

وجهی بالاده‌کیلرك عینی نقشده‌در. یالکز فرقی:
صاغده: اومر (خط پهلوی)

ظهری کذلك بالاده‌کیلرك عینیدر.
سنه‌سی: چهار و یست ست (پهلوی)

(خلقه مربوط) قطری ۲۳

عمر ابن العلانك قولکسیونده موجود دیکر سکه‌لرنده (عمر) اسمی خط کوفیله یازلمش اولدیغی حالده اشبو سکه‌ده خط پهلوی ایله (اومر) تحریر قلنمشدر. بونك عینی اوله‌رق لاووا قتالوغنده ایکی سکه واردر. Lavoix, Kha. Ori. P. 56.

بیزانتین مسکوکاتی طرزنده

مقلد بالسیف اولدرق حکمدار تصویری منقوشه
خصوصی سکلده

باقر

ایلیا فلسطین

— ٩١٥ —

علاوه نومرو — ٥٢ (١) —

وجهی قائماً برحکمدار تصویری . صاغ الیله صدری اوزرنده قلیجنك قبضه‌سنی طوتوب اوجنی صوله طوغری اوزاتمشدر .

صولنده : محمد ر صاغنده : سول الله

ظهری

(شکلی غیرمنتظمدر) تطری ٢٤

در عصر عبد الملك بن مروان

باقر

أرض عاتكه

— ٩١٦ —

علاوه نومرو — ٥٤ (ا) —

وجهی بالاده‌کی ٩١٥ نومرولی سکه مثللو حکمدار تصویری
صاغنده: لعبدالله عبدالملك   صولنده: امیر المؤمنین

ظهری اورته‌ده:

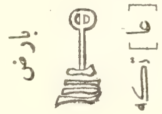

دوره‌سنده: لا اله الا الله وحده محمد [رسول الله]
(بیمثل)   قطری ١٩

حرّین

— ٩١٧ —

علاوه نومرو — ٥٤ (ب) —

وجهی بالاده‌کی ٩١٦ نومرونك عینی تصویر ایله عباره ونقشده‌در.

ظهری اورته‌ده‌کی علامتك صاغنده: 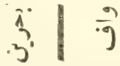 صولنده:
دوره‌سنده: لا اله الا الله محمد رسول الله
(بیمثل)   قطری ١٩

سرمين

— ٩١٨ —

علاوه نومرو — ٥٤ (ج) —

وجهى بالادەكى ٩١٥ نومرويه مشابه تصويرى اولوب
صاغنده: امير المؤمنين صولنده: عبدالملك

ظهرى اورتەدەكى علامتك صاغنده: نخ | نج صولنده:
دورەسنده: لا اله [الا الله وحده محمد] رسول الله

قطرى ١٥

مسکوکات امویه

۷ سلیمان بن عبدالملك

کموش

سابور

— ۹۱۹ —

علاوه نومرو — ۱۳۸ (۱) —

تاریخی ۹۷

وجهی مرکزنده: لا اله الا
الله وحده
لا شریك له

دوره‌سنده: بسم الله ضرب هذا الدرهم بسابور فی سنه سبع وتسعین

خارجنده درت دائره اوزرنده خلقه: ○ ○ ○ ○ ○

ظهری دائره ایچنده: الله احد الله
الصمد لم یلد و
لم یولد ولم یکن
له کفوا احد

دوره‌سنده: محمد رسول الله ارسله بالهدی (الخ)

خارجنده نقطه‌لی ایکی دائره آره‌سنده خلقه: ○ ○ ○ ○ ○

قطری ۲۶

مسكوكات عباسيه

٣ المهدى

التون

— ٩٢٠ —

علاوه نومرو — ٤٢٠ (ب) —

محل ضربى يازلمامشدر. تاريخى ١٦٦
سنه ست وستين ومية

وجهنك مركزنده ايكنجى ايله اوچنجى سطر آره‌سنده (٠)

التون، وزنى ١ م، ٤ ½ ط. قطرى ١٩

— ٩٢١ —

علاوه نومرو — ٤٢٠ (ج) —

محل ضربى يازلمامشدر. تاريخى ١٦٨
سنه ثمان وستين ومية

وجهنك مركزنده سطرلر اره‌سنده‌كى نقطه يوقدر.

التون، وزنى ١ م، ٤ ¾ ط. قطرى ١٩

٥ هارون الرشيد

التون

— ٩٢٢ —

علاوه نومرو — ٤٧٦ (ب) —

محل ضربی یازلمامشدر. تاریخی ١٩١

وجهی مرکزنده: محمـــد
رســول
الـــله
ه

دوره‌سنده: بسم الله ضرب هذا الدینر سنه احدی وتسعین ومیة

ظهری مرکزنده: لا اله الا
الله وحــده
لا شریک له

دوره‌سنده: محمد رسول الله ارسله بالهدی (الخ) کله

التون، وزنی ١ م، ٤¾ ط. قطری ١٨

— ٩٢٣ —

علاوه نومرو — ٤٧٦ (ج) —

محل ضربی یازلمامشدر. تاریخی ١٩٢
سنه اثنتین وتسعین ومیة

وجهنك مرکزی زیرنده (ه) یرینه (الخلیفة) محرردر.

التون، وزنی ١ م، ٤¾ ط. قطری ١٨

كموش

المحمديه

— ٩٢٤ —

علاوه نومرو — ٤٩٨ (ب) —

تاريخى ١٧١

وجهى مركزنده: لا اله الا
الله وحده
لا شريك له

دوره‌سنده: بسم الله ضرب هذا الدرهم بالمحمديه سنه احدى وسبعين ومية

اطرافنده اوچ دائره اولوب خارجنده خلقه: ○ ○○ ○ ○○ ○ ○○

ظهرى دائره ايچنده: حارث
محمد رسول الله
الخليفة الرشيد
مما امر به محمد
بن امير المؤمنين
ص

دوره‌سنده: محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

(بيمثل) قطرى ٢٥

٦ الامين

التون

— ٩٢٥ —

علاوه نومرو — ٥٥١ (ا) —

محل ضربى يازلمامشدر . تاريخى ١٩٥

وجهى مركزنده : الخليفة

محمـــد

رسـول .

الـــله

الامين

دوره‌سنده : بسم الله ضرب هذا الدينر سنه خمس وتسعين ومية

ظهرى مركزنده : لا اله الا

الله وحــده

لا شريك له

دوره‌سنده : محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

التون، وزنى ١ م، ٥ ط. قطرى ١٨

٤ الهادى

كموش

الهرونيه

— ٩٢٦ —

علاوه نومرو — ٤٧٢ (ب) —

تاريخى ١٦٩

بالهرونية سنه تسع و ستين ومية

وجهنك اطرافنده خلقه ; ٥٥ ٥٥٥ ٥٥ ٥٥٥ ٥٥ ٥٥٥ ٥٥ ٥٥٥

ظهرى بر دائره ايچنده : خزيمة

الخليفـة الهادى

مما امر به هرون

بن امير المؤمنين

بن خازم

دورەسندە : محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

(بيشل) قطرى ٢٥

٧ المأمون

التون

— ٩٢٧ —

علاوه نومرو — ٥٥٩ (ب) —

محل ضربی یازلمامشدر. تاریخی ١٩٨

وجهی مركزنده: الامام
محمد
رسول
الله
المأمون

دورەسنده: بسم الله ضرب هذا الدینر سنه ثمان وتسعین ومیة

ظهری مركزنده: لا اله الا
الله وحده
لا شریك له
الفضل

دورەسنده: محمد رسول الله ارسله بالهدی (الخ) شكله

(بیشل) التون، وزنی ١ م، ٥ ط. قطری ١٧

(الفضل) بن سهل كه ذوالریاستین عنوانیله ملقبدر. خلیفه مأمونك وزیری اولدیغی ١٨٦ صحیفەده كوسترلمشدر.

مصر

— ٩٢٨ —

علاوه نومرو — ٥٦٣ (ب) —

تاريخى ٢٠١

بمصر سنة احدى وميتين

(٥٦٣) نومرولى سكه‌نك عينى عباره و اسملرى شاملدر .

يالكز تاريخى بشقه‌در .

التون ، وزنى ١ م ، ٤ ط . قطرى ١٧

السرى بن الحكمك برنجى واليلكنده ضرب اولنمش سكه‌لردندر .

— ٩٢٩ —

علاوه نومرو — ٥٦٣ (ج) —

تاريخى ٢٠٤

وجهى مركزنده : لله الطاهر
محمـــــد
رســـول
الـــــله
السرى

دوره‌سنده : بسم الله ضرب هذا الدينر بمصر سنه اربع وميتين

ظهرى مركزنده : لا اله الا
الله وحـــده
لا شريك له
المغرب

دوره‌سنده : محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

التون ، وزنى ١ م ، ٥ ط . قطرى ١٧

السرى بن الحكمك ايكنجى واليلكنده ضرب اولنمش سكه‌لردندر .

٨ المعتصم بالله

التون

دمشق

— ٩٣٠ —

علاوه نومرو — ٥٨٧ (١) —

تاریخی ٢٢٥

وجهی مرکزنده : لا الـه الا
الله وحـــده
لا شریکـ له

دوره‌سنده (داخلا) : بسم الله ضرب هذا الدینر بدمشق سنة خمس وعشرین ومایتین

« (خارجاً) : لله الامر من قبل (الخ)

ظهری دائره ایچنده : لله
محمـــــد
رســـــول
الـــــله
المعتصم بالله

دوره‌سنده : محمد رسول الله ارسله بالهدی (الخ)

(بیمثل) التون، وزنی ١ م، ٤ ٠/١ ط. قطری ٢١

١٠ المتوكل على الله

التون

مدينة السلام

— ٩٣١ —

علاوه نومرو — ٥٩٣ (ب) —

تاریخی ٢٤٤

وجهی مركزنده: لا اله الا
الله وحده
لا شريك له
المعتز بالله

دوره‌سنده (داخلا): بسم الله ضرب هذا الدينر بمدينة السلام
سنه اربع واربعين ومايتين
» (خارجاً): S لله الامر من قبل (الخ)

ظهری دائره اچنده: لله
محمد
رسول
الله
المتوكل على الله

دوره‌سنده: محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

(بمثل) التون، وزنی ١ م، ٥ ط. قطری ٢١

مرو

— ۹۳۲ —

علاوه نومرو — ۵۹٤ (۱) —

تاریخی ۲۳۹

وجهی مرکزنده : لا اله الا
الله وحده
لا شریك له
ابو عبدالله

دوره‌سنده (داخلا) : بسم الله ضرب هذا الدینر بمرو سنة تسع وثلثین ومایتین

« (خارجاً) : لله الامر من قبل (الخ)

ظهری بالاده‌کی سکه‌نك عینیدر .

(بیثل) التون ، وزنی ۱ م ، ۵ ط . قطری ۲۱

(ابو عبد الله) خلیفه متوکل علی اللهك مخدومی (المعتز بالله)ك کنیه‌سیدر . خلیفهٔ مشارالیهك ۲٤۰ تاریخندن مقدم چیقاریلان بعض سکه‌لرنده اشبو کنیه مندرجدر . ۲۰۸ صحیفه‌ده‌کی شرحه مراجعت اولنه .

١٢ المستعين بالله

التون

الشاش

— ٩٣٣ —

علاوه نومرو — ٥٩٩ (١) —

تاریخی ٢٥٠

وجهی مرکزنده : لا اله الا
الله وحده
لا شريك له
العباس ابن
امير المومنين

دوره‌سنده (داخلا) : بسم الله ضرب هذا الدينر بالشاش سنة
خمسين ومايتين

« (خارجاً) : لله الامر من قبل (الخ)

ظهری دائره ایچنده : لله
محمد
رسول
الله
المستعين بالله

دوره‌سنده : محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

التون ، وزنی ١ م ، ٥ ط . قطری ٢١

١٣ المعتز بالله

التون

سمرقند

— ٩٣٤ —

علاوه نومرو — ٦٠١ (١) —

تاریخی ٢٥٣

وجهی مرکزنده : لا اله الا
الله وحده
لا شریك له

دورەسنده (داخلا) : بسم الله ضرب هذا الدینر بسمرقند سنة
ثلث وخمسین ومایتین

« (خارجاً) : لله الامر من قبل (الخ)

ظهری دائره ایچنده : لله
محمد
رسول
الله
المعتز بالله
امیرالمؤمنین

دورەسنده : محمد رسول الله ارسله بالهدی (الخ)

التون ، وزنی ١ م ، ٥ $\frac{1}{4}$ ط . قطری ٢٢

مصر

— ۹۳۵ —

علاوه نومرو — ٦٠١ (ب) —

تاریخی ۲۵۲

بمصر سنة اثنتين وخمسين ومايتين

بالاده‌کی سکه‌نك نقش وعباره‌سنده‌در .

التون ، وزنی ۱ م ، ٤ ط . قطری ۲۵

قتالوغك متنی تنظیم اولندیغی زمان مشارالیه المعتز باللهك التون سکه‌سندن هنوز قوللکسیونده وجودی یوق ایدی .

١٥ المعتمد على الله

التون

سمرقند

— ٩٣٦ —

علاوه نومرو — ٦٠٥ (ب) —

تاريخى ٢٦٠

وجهى مركزنده : لا إله الا
الله وحده
لا شريك له
دورەسنده (داخلاً) : بسم الله ضرب هذا الدينر بسمرقند
سنة ستين ومايتين
« (خارجاً) : لله الامر من قبل (الخ)

ظهرى دائره ايچنده : لله
محمد
رسول
الله
المعتمد على الله
دورەسنده : محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)
(بيشل) التون ، وزنى ١ م ، ½ ٥ ط . قطرى ٢١

مدينة السلام

— ۹۳۷ —

علاوه نومرو — ٦٠٦ (١) —

تاریخی ۲٥۸

وجهی مرکزنده : لا اله الا
الله وحــده
لاشريك له
جعفر

دوره‌سنده (داخلاً) : بسم الله ضرب هذا الدينر بمدينة السلام
سنه ثمان وخمسين ومايتين
» (خارجاً) : s لله الامر من قبل (الخ)

ظهری دائره ایچنده : لله
محمـــــد
رســـول
الـــــله
المعتمد على الله
. ه

دوره‌سنده : محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

التون ، وزنی ۱ م ، ٥¼ ط . قطری ۱۹

الموصل

— ٩٣٨ —

علاوه نومرو — ٦٠٦ (ج) —

تاريخى ٢٦٣

وجهى مركزنده: لا اله الا
الله وحـده
لا شريكـله
المفوض الى الله

دورهسنده (داخلا): بسم الله ضرب هذا الدينر بالموصل سنه
ثلث وستين [ومايتين]
» (خارجاً): لله الامر من قبل (الخ)

ظهرى دائره ايچنده: لله
محمـــد
رســـول
الـــــله
المعتمد على الله
يحيي

دورهسنده: محمد رسول الله ارسله بالهدى (الخ)

(بيشل) التون، وزنى ١ م، ٥ ¼ ط. قطرى ٢١

امير يحيي بن سليمان ٢٦٠ تاريخنده موصل واليسى ايدى. عزل ونصبى حقنده ابن اثير معلومات كافيه ويرمامشدر. (تاريخ الكامل جلد ٧ صحيفه ٨٨)

خلفای امویه باقر مسكوكاتنده

باقر

الرملة

— ٩٣٩ —

علاوه نومرو — ٢٧٤ (١) —

وجهی تیرتیللی دائره ایچنده :

دوره‌سنده : لا اله الا الله وحده

ظهری تیرتیللی دائره ایچنده :

دوره‌سنده : ضرب هذا الفاس بالرملة

قطری ٢٠

خلفای عباسیه باقر مسکوکاتنده

— ١٥ المعتمد على الله —

باقر

— ٩٤٠ —

علاوه نومرو — ٧٨٩ (١) —

محل ضربی یازلامشدر ؟ تاریخی ٢٥٦

وجهی بردائره ایچنده : امیر
المؤ
منین
دوره‌سنده : بسم الله ضرب سنه ست و [خمسین] ومایتین

ظهری چفته دائره ایچنده : لـــله
المعتمـــد
على الله
دوره‌سنده : لا اله الا الله محمد رسول الله

(اوفق قطعه‌ده) قطری ١٢

فهرست تواریخ

ساسانیانه طرزنده‌کی مسکوکات

پهلوی — عربی

سنهٔ ضرب	نوع	دار الضرب	زمان خلافت	اسامیٔ ولاة	نومرو	صحیفه
٢٠	کموش	هراة	حضرت عمر رضی	—	١	٢
٢٨	»	»	حضرت عثمان »	—	٢	٣
٢٩	»	بصره	» » »	—	٣	٣
٣٧	»	بیضا	حضرت علی »	—	٤	٤
٤٣	»	دارابجرد	امویه‌دن معاویه	—	٥	٤
٤٧	»	بیضا	» »	—	٦	٥
٥١	»	اصطخر	» »	(زیاد)	٧	٤
٥٢	»	بیضا	» »	»	٧	٥
٥٣	»	بصره	» »	(عبید الله)	٩	٥
٥٤	»	»	» »	»	١٠	٦
٥٧	»	زادراقارته	» »	»	١١	٦
٦٠	»	بصره	» یزید اول	»	١٢	٧
٦١	»	»	» »	»	١٣	٧
٦٢	»	»	» »	»	١٤	٨
٦٣	»	»	» »	»	١٥	٨
٦٥	»	دارا بجرد	» عبدالملك	—	١٦	١٠
٦٦	»	»	» »	—	١٧	١١
٧٢	»	بیضا	» »	(عمر)	١٨	١٠
٧٨	»	»	» »	الحجاج	٩١٠	٣٧٤
٧٩	»	»	» »	»	٩١١	٣٧٤
١٥٢	»	طبرستان	عباسیه‌دن المنصور	عمر	٩١٢	٣٧٥
١٥٣	»	»	» »	»	٩١٣	٣٧٦
١٥٤	»	»	» »	»	١٩	١٢
١٥٦	»	»	» »	»	٢٠	١٣
١٥٧	»	»	» »	»	٢٢	١٣
١٥٨	»	»	» »	»	٩١٤	٣٧٦
١٥٨	»	»	» »	»	٢٣	١٣

سنهٔ ضرب	نوع	دار الضرب	زمان خلافت		اسامیٔ ولاة	رسم	صحیفه
١٥٩	كموش	طبرستان	عباسیه‌دن	المهدی	عمر	٢٤	١٣
١٦٠	»	»	»	»	»	٢٥	١٤
١٦١	»	»	»	»	»	٢٦	١٤
١٦٢	»	»	»	»	»	٢٧	١٤
١٦٢	»	»	»	»	سعید	٢٩	١٥
١٦٣	»	»	»	»	»	٣٠	١٥
١٦٣	»	»	»	»	یحیی	٣٣	١٧
١٦٨	»	الری	»	»	اسد	٤٦	٢٢
١٧٢	»	طبرستان	»	هارون‌الرشید	سلیمان	٣١	١٦
١٧٢	»	»	»	»	هانی	٣٥	١٨
١٧٣	»	»	»	»	»	٣٧	١٨
١٧٣	»	»	»	»	مقاتل	٣٩	١٩
١٧٣	»	»	»	»	عبدالله	٤١	٢٠
١٧٤	»	»	»	»	»	٤٢	٢٠
١٧٤	»	»	»	»	جریر	٤٣	٢١
١٧٤	»	»	»	»	ابراهیم	٤٤	٢١
١٧٥	»	»	»	»	»	٤٥	٢١

طرز مخصوص اسلامیه مضروب مسکوکات

سنهٔ ضرب	نوع	دار الضرب	دولت	اسامیٔ خلفا	ولاة و امرا	عمومی نمره	لوحه نمره
٧٨	التون	—	امویه	عبدالملك	—	٥٦	٢٨
٧٩	»	—	»	»	—	٥٧	٢٨
٧٩	کموش	البصره	»	»	—	٥٩	٢٩
٨٠	»	»	»	»	—	٦٠	٣٠
٨٠	»	نهر تیری	»	»	—	٦٦	٣١
٨١	»	البصره	»	»	—	٦١	٣٠
٨٢	»	دمشق	»	»	—	٦٣	٣٠
٨٤	التون	—	»	»	—	٥٨	٢٩
٨٤	کموش	واسط	»	»	—	٦٧	٣١
٨٥	»	دمشق	»	»	—	٦٥	٣١
٨٥	»	واسط	»	»	—	٦٨	٣٢
٨٦	»	»	»	»	—	٧١	٣٢
٨٧	»	حران	»	الولید	—	٨٣	٣٧
٨٧	»	واسط	»	»	—	٩٩	٤٠
٨٨	»	»	»	»	—	١٠٠	٤١
٨٩	»	»	»	»	—	١٠١	٤١
٩٠	»	دمشق	»	»	—	٨٥	٣٧
٩٠	»	سابور	»	»	—	٨٨	٣٨
٩٠	»	ماهی	»	»	—	٩٥	٤٠
٩٠	»	واسط	»	»	—	١٠٤	٤١
٩٠	باقر	—	»	»	—	٢٩٠	٩٩
٩١	التون	—	»	»	—	٧٦	٣٤
٩١	کموش	دمشق	»	»	—	٨٦	٣٧
٩١	»	السوس	»	»	—	٩١	٣٩
٩١	»	کرمان	»	»	—	٩٤	٣٩
٩١	»	واسط	»	»	—	١٠٨	٤٢
٩٢	»	»	»	»	—	١١٢	٤٣
٩٣	التون	—	»	»	—	٧٧	٣٤
٩٣	کموش	سرق	»	»	—	٨٩	٣٨
٩٣	»	واسط	»	»	—	١١٦	٤٤
٩٣	»	همدان	»	»	—	١٣٦	٤٨
٩٤	»	جندی سابور	»	»	—	٨١	٣٦
٩٤	»	دربجرد	»	»	—	٨٤	٣٧
٩٤	»	سوق الاهواز	»	»	—	٩٢	٣٩
٩٤	»	ماهی	»	»	—	٩٧	٤٠
٩٤	»	واسط	»	»	—	١٢٢	٤٥
٩٥	»	اردشیر خره	»	»	—	٧٨	٣٥

سنهٔ ضرب	نوع	دار الضرب	دولت	اسامئ خلفا	ولاة وامرا	[illegible]	[illegible]
۹۵	کموش	جندی سابور	امویه	الولید	—	۸۲	۳۶
۹۵	»	سرق	»	»	—	۹۰	۳۸
۹۵	»	الفراب	»	»	—	۹۳	۳۹
۹۵	»	نهر تیری	»	»	—	۹۸	۴۰
۹۵	»	واسط	»	»	—	۱۲۷	۴۶
۹۶	»	اصطخر	»	»	—	۷۹	۳۶
۹۶	»	دمشق	»	»	—	۸۷	۳۸
۹۶	»	واسط	»	»	—	۱۳۲	۴۷
۹۷	»	سابور	»	سلیمان	—	۹۱۹	۳۸۰
۹۷	»	مرو	»	»	—	۱۳۹	۵۰
۹۷	»	واسط	»	»	—	۱۴۱	۵۱
۹۷	باقر	الموصل	»	»	—	۲۸۲	۹۵
۹۸	التون	—	»	»	—	۱۳۷	۴۹
۹۸	کموش	ماهی	»	»	—	۱۳۸	۵۰
۹۹	»	مرو	»	»	—	۱۴۰	۵۱
۹۹	»	واسط	»	عمر	—	۱۵۱	۵۴
۱۰۰	التون	—	»	»	—	۱۴۴	۵۲
۱۰۰	کموش	البصره	»	»	—	۱۴۵	۵۳
۱۰۰	»	دمشق	»	»	—	۱۴۷	۵۳
۱۰۰	»	الکوفه	»	»	—	۱۵۰	۵۴
۱۰۳	»	واسط	»	یزید ثانی	—	۱۵۸	۵۷
۱۰۴	التون	—	»	»	—	۱۵۶	۵۶
۱۰۴	کموش	دمشق	»	»	—	۱۵۷	۵۶
۱۰۴	»	واسط	»	»	—	۱۵۹	۵۷
۱۰۵	»	»	»	»	—	۱۶۰	۵۷
۱۰۶	»	»	»	هشام	—	۱۷۰	۶۰
۱۰۷	»	»	»	»	—	۱۷۲	۶۰
۱۰۸	»	»	»	»	—	۱۷۳	۶۰
۱۱۰	»	»	»	»	—	۱۷۵	۶۱
۱۱۰	باقر	الرها	»	»	—	۲۷۵	۹۱
۱۱۱	کموش	واسط	»	»	—	۱۷۶	۶۱
۱۱۲	»	»	»	»	—	۱۷۷	۶۱
۱۱۳	»	»	»	»	—	۱۷۸	۶۱
۱۱۳	باقر	الری	»	»	—	۲۷۶	۹۲
۱۱۴	التون	—	»	»	—	۱۶۴	۵۸
۱۱۴	کموش	واسط	»	»	—	۱۸۰	۶۲
۱۱۵	»	الاندلس	»	»	—	۱۶۷	۵۹
۱۱۵	»	واسط	»	»	—	۱۸۳	۶۲
۱۱۶	»	»	»	»	—	۱۸۴	۶۳

سنهٔ ضرب	نوع	دار الضرب	دولت	اسامیٔ خلفا	ولاة و امرا	نمره	صحیفه
١١٧	کموش	واسط	امویه	هشام	—	١٨٥	٦٣
١١٨	»	المبرکه	»	»	—	١٦٨	٥٩
١١٨	»	واسط	»	»	—	١٨٦	٦٣
١١٨	باقر	»	»	»	—	٢٨٩	٩٨
١١٩	کموش	المبرکه	»	»	—	١٦٩	٥٩
١١٩	»	واسط	»	»	—	١٨٨	٦٣
١٢٠	»	»	»	»	—	١٩١	٦٤
١٢١	»	»	»	»	—	١٩٦	٦٥
١٢٢	»	»	»	»	—	٢٠٠	٦٦
١٢٣	»	»	»	»	—	٢٠٣	٦٦
١٢٤	»	»	»	»	—	٢٠٦	٦٧
١٢٥	»	افریقیه	»	»	—	١٦٦	٥٨
١٢٥	»	واسط	»	»	—	٢٠٨	٦٧
١٢٦	»	»	»	الولید ثانی	—	٢١١	٦٩
١٢٦	»	»	»	یزید ثالث	—	٢١٦	٧١
١٢٧	»	الجزیره	»	ابراهیم	—	٢٢١	٧٣
١٢٧	»	واسط	»	»	—	٢٢٢	٧٣
١٢٨	»	الجزیره	»	مروان ثانی	—	٢٢٧	٧٦
١٢٨	»	رامهرمز	»	»	—	٢٢٩	٧٦
١٢٨	»	واسط	»	»	—	٢٣٣	٧٨
١٢٩	التون	—	»	»	—	٢٢٥	٧٥
١٢٩	کموش	الجزیره	»	»	—	٢٢٨	٧٦
١٢٩	»	واسط	»	»	—	٢٣٦	٧٨
١٣٠	التون	—	»	»	—	٢٢٦	٧٥
١٣٠	کموش	واسط	»	»	—	٢٣٧	٧٨
١٣١	»	السامیه	»	»	—	٢٣٠	٧٧
١٣١	»	واسط	»	»	—	٢٤٠	٧٩
١٣٢	»	مرو	»	»	—	٢٣٢	٧٧
١٣٢	»	الکوفه	عباسیه	السفاح	—	٣٠٢	١٠٧
١٣٣	التون	—	»	»	—	٢٩٣	١٠٤
١٣٣	کموش	البصره	»	»	—	٢٩٧	١٠٦
١٣٣	باقر	قنسرین	»	»	—	٧٧٥	٢٨٧
١٣٤	التون	—	»	»	—	٢٩٤	١٠٤
١٣٤	کموش	اردشیر خره	»	»	—	٢٩٥	١٠٥
١٣٤	»	البصره	»	»	—	٢٩٨	١٠٦
١٣٥	»	»	»	»	—	٢٩٩	١٠٦
١٣٥	»	جندی سابور	»	»	—	٣٠١	١٠٦
١٣٦	»	اردشیر خره	»	»	—	٢٩٦	١٠٥
١٣٦	»	البصره	»	»	—	٣٠٠	١٠٦

سنهٔ ضرب	نوع	دار الضرب	دولت	اسامی خلفا	ولاة وامرا	نومرو	صحیفه
١٣٦	کموش	الکوفه	عباسیه	اسفاح	—	٣٠٥	١٠٧
١٣٧	»	البصره	»	المنصور	—	٣١٢	١١٠
١٣٧	»	الکوفه	»	»	—	٣٤٨	١٢٠
١٣٨	»	البصره	»	»	—	٣١٤	١١١
١٣٩	»	»	»	»	—	٣١٦	١١١
١٣٩	»	الکوفه	»	»	—	٣٤٩	١٢١
١٤٠	»	البصره	»	»	عبد	٣١٨	١١٢
١٤٠	»	الکوفه	»	»	—	٣٥٢	١٢١
١٤١	»	البصره	»	»	—	٣١٩	١١٢
١٤١	»	الکوفه	»	»	—	٣٥٤	١٢٢
١٤٢	»	البصره	»	»	—	٣٢٠	١١٢
١٤٢	»	الکوفه	»	»	—	٣٥٦	١٢٢
١٤٣	»	البصره	»	»	—	٣٢٣	١١٣
١٤٣	»	الکوفه	»	»	—	٣٥٨	١٢٢
١٤٤	»	البصره	»	»	—	٣٢٥	١١٤
١٤٤	»	الکوفه	»	»	—	٣٦٠	١٢٣
١٤٥	»	البصره	»	»	—	٣٢٨	١١٥
١٤٥	»	الکوفه	»	»	—	٣٦٢	١٢٣
١٤٥	باقر	الموصل	»	»	هشام بن عمرو، جعفر	٧٨٣	٢٩٢
١٤٦	کموش	اردشیر خره	»	»	—	٣١٠	١٠٩
١٤٦	»	البصره	»	»	سلم	٣٣١	١١٥
١٤٦	»	»	»	»	—	٢٣٣	١١٦
١٤٦	»	الری	»	»	المهدی	٣٤٢	١١٨
١٤٦	»	الکوفه	»	»	—	٣٦٥	١٢٤
١٤٦	باقر	خزنة حلب	»	»	صالح بن علی	٧٦٩	٢٨٤
١٤٧	کموش	البصره	»	»	—	٣٣٥	١١٦
١٤٧	»	»	»	»	المهدی	٣٣٩	١١٧
١٤٧	»	الری	»	»	»	٣٤٤	١١٩
١٤٨	»	البصره	»	»	—	٣٤٠	١١٨
١٤٨	»	المحمدیه	»	»	المهدی	٣٦٧	١٢٤
١٤٨	»	مدینة السلام	»	»	—	٣٨٨	١٢٩
١٤٨	باقر	الموصل	»	»	جعفر	٧٨٥	٢٩٣
١٤٩	کموش	المحمدیه	»	»	المهدی	٣٦٩	١٢٥
١٤٩	»	مدینة السلام	»	»	—	٣٩١	١٢٩
١٥٠	»	المحمدیه	»	»	المهدی	٣٧٥	١٢٦
١٥٠	»	مدینة السلام	»	»	—	٣٩٣	١٣٠
١٥١	»	المحمدیه	»	»	المهدی	٣٧٧	١٢٦
١٥١	»	مدینة السلام	»	»	—	٣٩٥	١٣٠
١٥٢	»	اران	»	»	—	٣٠٩	١٠٩

سنهٔ ضرب	نوع	دار الضرب	دولت	اسامیٔ خلفا	ولاة وامرا	نومرو	صحیفه
١٥٢	كموش	العباسیه	عباسیه	المنصور	عمر	٣٤٧	١٢٠
١٥٢	»	المحمدیه	»	»	المهدی	٣٧٩	١٢٧
١٥٢	»	مدینة السلام	»	»	—	٣٩٧	١٣١
١٥٣	»	ارمینیه	»	»	المهدی، بكار	٣١١	١١٠
١٥٣	»	المحمدیه	»	»	المهدی	٣٨١	١٢٧
١٥٣	»	مدینة السلام	»	»	—	٣٩٩	١٣١
١٥٤	»	المحمدیه	»	»	المهدی	٣٨٤	١٢٨
١٥٤	»	مدینة السلام	»	»	—	٤٠٢	١٣٢
١٥٥	»	المحمدیه	»	»	المهدی	٣٨٦	١٢٨
١٥٥	»	مدینة السلام	»	»	—	٤٠٦	١٣٢
١٥٥	باقر	بلد	»	»	موسی بن كعب	٧٦٥	٢٨٢
١٥٦	التون	—	»	»	—	٣٠٧	١٠٨
١٥٦	كموش	مدینة السلام	»	»	—	٤٠٩	١٣٣
١٥٧	»	مدینة السلام	»	»	—	٤١١	١٣٣
١٥٨	التون	—	»	»	—	٣٠٨	١٠٨
١٥٨	كموش	البصره	»	»	—	٣٤١	١١٨
١٥٨	»	مدینة السلام	»	»	—	٤١٥	١٣٤
١٥٨	باقر	الموصل	»	المهدی	خالد بن برمك	٧٨٦	٢٩٤
١٥٩	كموش	مدینة السلام	»	»	—	٤٥٠	١٤٥
١٦٠	»	العباسیه	»	»	یزید	٤٢٩	١٤٠
١٦٠	»	مدینة السلام	»	»	—	٤٥٣	١٤٦
١٦١	»	ارمینیه	»	»	—	٤٢١	١٣٧
١٦١	»	البصره	»	»	محمد	٤٢٤	١٣٨
١٦١	»	العباسیه	»	»	یزید	٤٣٢	١٤١
١٦١	»	المحمدیه	»	»	—	٤٤٢	١٤٣
١٦١	»	مدینة السلام	»	»	—	٤٥٦	١٤٦
١٦٢	التون	—	»	»	—	٤١٩	١٣٦
١٦٢	كموش	ارمینیه	»	»	—	٤٢٢	١٣٧
١٦٢	»	مدینة جی	»	»	یحیی	٤٢٦	١٣٩
١٦٢	»	العباسیه	»	»	یزید	٤٣٣	١٤١
١٦٢	»	مدینة السلام	»	»	—	٤٥٨	١٤٧
١٦٣	»	العباسیه	»	»	یزید	٤٣٤	١٤١
١٦٣	»	مدینة السلام	»	»	—	٤٦١	١٤٧
١٦٤	»	العباسیه	»	»	یزید	٤٣٥	١٤١
١٦٤	»	مدینة السلام	»	»	—	٤٦٥	١٤٨
١٦٥	التون	—	»	»	—	٤٢٠	١٣٦
١٦٥	كموش	المحمدیه	»	»	—	٤٤٤	١٤٤
١٦٥	»	مدینة السلام	»	»	—	٤٦٧	١٤٩
١٦٥	»	الیمامه	»	»	بشر	٤٦٩	١٤٩

سنه ضرب	نوع	دار الضرب	دولت	اسامی خلفا	ولاة و امرا	ع. م.	صحـ
١٦٥	باقر	الكوفه	عباسيه	المهدى	—	٧٧٦	٢٨٨
١٦٦	التون	—	»	»	—	٩٢٠	٣٨١
١٦٦	كموش	العباسيه	»	»	يزيد	٤٣٦	١٤٢
١٦٦	»	المحمديه	»	»	—	٤٤٥	١٤٤
١٦٦	باقر	الكوفه	»	»	—	٧٧٧	٢٨٩
١٦٧	كموش	العباسيه	»	»	—	٤٤٠	١٤٢
١٦٧	»	المحمديه	»	»	—	٤٤٦	١٤٤
١٦٨	التون	—	»	»	—	٩٢١	٣٨١
١٦٨	كموش	اصبهان	»	»	نصر	٤٢٣	١٣٨
١٦٨	»	العباسيه	»	»	يزيد	٤٤١	١٤٣
١٦٨	»	المحمديه	»	»	—	٤٤٧	١٤٤
١٦٨	»	مدينة السلام	»	»	—	٤٦٨	١٤٩
١٦٩	»	ارمينيه	»	الهادى	الرشيد	٤٧١	١٥١
١٦٩	»	الهرونيه	»	»	خزيمة بن خازم	٩٢٦	٣٨٥
١٧٠	التون	—	»	»	على	٤٧٠	١٥٠
١٧٠	كموش	المحمديه	»	»	—	٤٧٢	١٥٢
١٧٠	»	العباسيه	»	هارون الرشيد	يزيد	٤٩٠	١٦٣
١٧٠	»	المحمديه	»	»	داود	٤٩٧	١٦٥
١٧١	»	العباسيه	»	»	يزيد	٤٩٢	١٦٣
١٧١	»	المحمديه	»	»	داود	٤٩٨	١٦٥
١٧١	»	»	»	»	حارث	٩٢٤	٣٨٣
١٧٢	»	»	»	»	داود	٤٩٩	١٦٥
١٧٣	التون	—	»	»	—	٤٧٣	١٥٣
١٧٣	كموش	ارمينيه	»	»	—	٤٧٧	١٥٦
١٧٣	»	العباسيه	»	»	يزيد	٤٩٣	١٦٤
١٧٤	»	»	»	»	»	٤٩٤	١٦٤
١٧٦	»	افريقيه	»	»	»	٤٧٨	١٥٧
١٧٦	»	العباسيه	»	»	»	٤٩٥	١٦٤
١٧٧	التون	—	»	»	جعفر	٤٧٤	١٥٤
١٧٧	كموش	العباسيه	»	»	يزيد	٤٩٦	١٦٤
١٧٧	باقر	المحمديه	»	»	العباس بن محمد	٧٨٠	٢٩٠
١٧٨	كموش	مدينة السلام	»	»	—	٥٢٤	١٧٤
١٧٩	»	»	»	»	الامين، جعفر	٥٢٥	١٧٤
١٨٠	»	مدينة زرنج	»	»	جعفر	٤٨٥	١٦٠
١٨٠	»	المحمديه	»	»	الامين، جعفر	٥٠١	١٦٦
١٨٠	»	»	»	»	محمد	٥٠٣	١٦٧
١٨٠	»	»	»	»	الامين، محمد، جعفر	٥٠٤	١٦٧
١٨٠	»	مدينة السلام	»	»	الامين، جعفر	٥٢٧	١٧٥
١٨١	»	البصره	»	»	الامين	٤٧٩	١٥٧

سنه ضرب	نوع	دار الضرب	دولت	اسامئ خلفه	ولاة و امرا	نمره	صحيفه
١٨١	كموش	المحمديه	عباسيه	هارون الرشيد	الامين ، جعفر	٥٠٥	١٦٨
١٨١	»	مدينة السلام	»	»	»	٥٢٩	١٧٥
١٨٢	»	مدينة بلخ	»	»	الامين	٤٨٠	١٥٨
١٨٢	»	مدينة زرنج	»	»	على ، اطريف ؟	٤٨٦	١٦١
١٨٢	»	بالمحمديه	»	»	الامين ، جعفر	٥٠٨	١٦٨
١٨٢	»	مدينة السلام	»	»	» »	٥٣١	١٧٦
١٨٣	»	بالمحمديه	»	»	» »	٥١٣	١٧٠
١٨٣	»	»	»	»	صبر ؟	٥١٤	١٧٠
١٨٣	»	مدينة السلام	»	»	الامين ، جعفر	٥٣٣	١٧٦
١٨٤	»	مدينة بلخ	»	»	الامين	٤٨١	١٥٨
١٨٤	»	المحمديه	»	»	الامين ، جعفر	٥١٦	١٧١
١٨٥	»	مدينة بلخ	»	»	المأمون	٤٨٢	١٥٩
١٨٥	»	مدينة زرنج	»	»	على ابن بركه	٤٨٧	١٦١
١٨٥	»	المحمديه	»	»	محمد ، جعفر	٥١٧	١٧١
١٨٦	التون	—	»	»	الامين	٤٧٥	١٥٥
١٨٦	كموش	مدينة بلخ	»	»	المأمون	٤٨٣	١٥٩
١٨٦	»	المحمديه	»	»	الامين ، جعفر	٥١٨	١٧٢
١٨٧	»	مدينة السلام	»	»	—	٥٣٥	١٧٧
١٨٨	»	»	»	»	—	٥٣٨	١٧٧
١٨٩	»	مدينة بلخ	»	»	المأمون ، على	٤٨٤	١٦٠
١٨٩	»	مدينة السلام	»	»	—	٥٤٠	١٧٨
١٩٠	التون	—	»	»	—	٤٧٦	١٥٥
١٩٠	كموش	معدن الشاش	»	»	المأمون ، على ، النصر	٤٨٨	١٦٢
١٩٠	»	المحمديه	»	»	—	٥١٩	١٧٢
١٩٠	»	مدينة السلام	»	»	—	٥٤٢	١٧٨
١٩١	التون	—	»	»	—	٩٢٢	٣٨٢
١٩١	كموش	المحمديه	»	»	—	٥٢١	١٧٣
١٩١	»	مدينة السلام	»	»	—	٥٤٤	١٧٩
١٩٢	التون	—	»	»	—	٩٢٣	٣٨٢
١٩٢	كموش	المحمديه	»	»	—	٥٢٣	١٧٣
١٩٢	»	مدينة السلام	»	»	—	٥٤٦	١٧٩
١٩٢	باقر	دمشق	»	»	—	٧٧١	٢٨٥
١٩٣	كموش	مدينة السلام	»	»	—	٥٤٨	١٧٩
١٩٣	»	مدينة بلخ	»	الامين	المأمون	٥٥٢	١٨٢
١٩٤	»	المحمديه	»	»	المأمون ، الفضل	٥٥٤	١٨٣
١٩٥	التون	—	»	»	—	٩٢٥	٣٨٤
١٩٥	كموش	مدينة سمرقند	»	»	المأمون ، الفضل	٥٥٣	١٨٣
١٩٥	»	مدينة السلام	»	»	عبد الله ، العباس	٥٥٥	١٨٤
١٩٥	»	مدينة بلخ	»	المأمون	الفضل	٥٧٠	١٩٣

سنۀ ضرب	نوع	دار الضرب	دولت	اسامئ خلفا	ولاة وامرا	نمره	صحيفه
١٩٥	كموش	مدينۀ سمرقند	عباسيه	المأمون	الفضل	٥٧١	١٩٤
١٩٥	باقر	الكوفه	»	الامين	—	٧٧٩	٢٨٩
١٩٦	كموش	مدينة السلام	»	»	عبد الله ، العباس	٥٥٨	١٨٤
١٩٦	»	المحمديه	»	المأمون	ذو الرياستين	٥٧٧	١٩٩
١٩٧	التون	—	»	الامين	—	٥٥١	١٨١
١٩٧	»	—	»	المأمون	عباد	٥٥٩	١٨٥
١٩٧	كموش	مدينة اصبهان	»	»	هرثمه	٥٦٥	١٩
١٩٧	»	مدينة سمرقند	»	»	الفضل	٥٧٢	١٩٤
١٩٧	»	مدينة نيسابور	»	»	عبد الله ، ذو الرياستين	٥٨٦	٢٠٢
١٩٨	التون	—	»	»	الفضل	٩٢٧	٣٨٦
١٩٨	كموش	مدينة اصبهان	»	»	هرثمه	٥٦٦	١٩١
١٩٨	»	مدينة السلام	»	»	ذو الرياستين	٥٨١	٢٠٠
١٩٩	»	مدينة اصبهان	»	»	»	٥٦٧	١٩١
١٩٩	»	مدينة السلام	»	»	»	٥٨٢	٢٠١
٢٠٠	التون	مصر	»	»	ذو اليمينين ، السرى	٥٦٣	١٨٨
٢٠٠	كموش	مدينة سمرقند	»	»	ذو الرياستين	٥٧٣	١٩٥
٢٠٠	»	الكوفه	»	»	»	٥٧٦	١٩٨
٢٠٠	»	المحمديه	»	»	»	٥٧٨	١٩٩
٢٠١	»	»	»	»	»	٥٧٩	١٩٩
٢٠١	التون	مصر	»	»	ذو اليمينين ، السرى	٩٢٨	٣٨٧
٢٠٢	كموش	مدينة السلام	»	»	—	٥٨٤	٢٠١
٢٠٣	التون	—	»	»	—	٥٦٠	١٨٦
٢٠٣	كموش	ارمينيه	»	»	حاتم	٥٦٤	١٨٩
٢٠٣	»	مدينة اصبهان	»	»	—	٥٦٩	١٩٢
٢٠٣	»	فارس	»	»	الرضا ، ذو الرياستين	٥٧٥	١٩٧
٢٠٣	»	مدينة السلام	»	»	—	٥٨٥	٢٠١
٢٠٤	التون	مصر	»	»	الطاهر ، السرى	٩٢٩	٣٨٧
٢٠٤	كموش	المحمديه	»	»	الرضا ، ذو الرياستين	٥٨٠	٢٠٠
٢٠٧	التون	—	»	»	عبيد الله بن السرى	٥٦٢	١٨٧
٢٠٩	كموش	صنعا	»	»	—	٥٧٤	١٩٦
٢٠٠	التون	—	»	»	ذو الرياستين	٥٦١	١٨٦
٢١٧	باقر	بالرمله	»	»	—	٧٧٣	٢٨٦
٢٢٣	التون	مصر	»	المعتصم بالله	—	٥٨٨	٢٠٤
٢٢٤	»	مدينة السلام	»	»	—	٥٨٧	٢٠٣
٢٢٥	»	دمشق	»	»	—	٩٣٠	٣٨٨
٢٢٧	»	مرو	»	الواثق بالله	—	٥٩٠	٢٠٦
٢٣٠	»	مدينة السلام	»	»	—	٥٨٩	٢٠٥
٢٣٣	»	مصر	»	المتوكل على الله	—	٥٩٥	٢١٠
٢٣٤	»	سر من راى	»	»	—	٥٩١	٢٠٧

سنهٔ ضرب	نوع	دار الضرب	دولت	اسامئ خلفا	ولاة و امرا	نمره	ص
٢٣٤	التون	المحمديه	عباسيه	المتوكل على الله	—	٥٩٣	٢٠٩
٢٣٩	»	مرو	»	»	ابو عبد الله	٩٣٢	٣٩٠
٢٤١	»	»	»	»	المعتز بالله	٥٩٤	٢٠٩
٢٤٤	»	مدينة السلام	»	»	»	٩٣١	٣٨٩
٢٤٥	»	مصر	»	»	»	٥٩٦	٢١٠
٢٤٧	»	المدينة المتوكليه	»	»	»	٥٩٢	٢٠٨
٢٤٧	»	مصر	»	»	»	٥٩٧	٢١١
٢٤٧	كموش	مدينة السلام	»	»	»	٥٩٨	٢١١
٢٤٩	التون	صنعا	»	المستعين بالله	العباس	٥٩٩	٢١٣
٢٤٩	»	مصر	»	»	»	٦٠٠	٢١٤
٢٥٠	»	الشاش	»	»	»	٩٣٣	٣٩١
٢٥١	كموش	سرمن راى	»	المعتز بالله	—	٦٠١	٢١٥
٢٥٢	التون	مصر	»	»	—	٩٣٥	٣٩٣
٢٥٣	»	سمرقند	»	»	—	٩٣٤	٣٩٢
٢٥٦	»	سرمن راى	»	المعتمد على الله	جعفر	٦٠٤	٢١٩
٢٥٦	باقر	—	»	»	—	٩٤٠	٣٩٨
٢٥٧	كموش	سرمن راى	»	»	جعفر	٦٠٧	٢٢١
٢٥٨	التون	مدينة السلام	»	»	»	٩٣٧	٣٩٥
٢٦٠	»	سمرقند	»	»	—	٩٣٦	٣٩٤
٢٦١	»	مدينة السلام	»	»	جعفر	٦٠٦	٢٢٠
٢٦٣	»	الموصل	»	»	المفوض ، يحيي	٩٣٨	٣٩٦
٢٧٠	»	مصر	طولونيه	—	احمد بن طولون	٧٩٧	٣٠٣
٢٧١	»	الرافقه	عباسيه	»	احمد بن الموفق، المفوض	٦٠٣	٢١٨
٢٧١	»	سرمن راى	»	»	المفوض ، ذو الوزارتين	٦٠٥	٢٢٠
٢٧٣	كموش	فارس	»	»	المفوض ، عمرو ، محمد	٦٠٨	٢٢٢
٢٧٨	التون	حمص	طولونيه	—	خمارويه بن احمد	٧٩٨	٣٠٤
٢٨٢	كموش	—	عباسيه	المعتضد بالله	—	٦٠٩	٢٢٣
٢٨٤	»	مدينة السلام	»	»	—	٦١١	٢٢٤
٢٨٧	»	شيراز	»	»	—	٦١٠	٢٢٤
٢٨٨	»	مدينة السلام	»	»	—	٦١٢	٢٢٥
٢٩٠	التون	مصر	طولونيه	—	هرون بن خمارويه	٧٩٩	٣٠٥
٢٩١	كموش	رأس العين	عباسيه	المكتفي بالله	ولى الدوله	٦١٤	٢٢٣
٢٩١	»	الكوفه	»	»	»	٦١٦	٢٢٨
٢٩١	»	مدينة السلام	»	»	»	٦١٧	٢٢٨
٢٩٢	»	مصر	»	»	—	٦٢٥	٢٢٩
٢٩٣	»	تستر من الاهواز	»	»	—	٦١٣	٢٢٦
٢٩٣	»	مدينة السلام	»	»	—	٦٢٠	٢٢٨
٢٩٤	»	سرمن راى	»	»	—	٦١٥	٢٢٧
٢٩٥	»	مدينة السلام	»	»	—	٦٢٢	٢٢٩

سنه ضرب	نوع	دار الضرب	دولت	اسامیٔ خلفا	ولاة وامرا	عمع.	ص. ٢٥
٢٩٥	كموش	مدينة السلام	عباسيه	المقتدر بالله	ابو العباس	٦٤١	٢٣٧
٢٩٦	»	»	»	»	—	٦٤٢	٢٣٧
٢٩٧	التون	اردبيل	»	»	الوزير ابو الحسن ، يوسف	٦٢٦	٢٣٠
٢٩٧	كموش	نصيبين	»	»	—	٦٧٢	٢٤٣
٢٩٧	»	الشاش	سامانيه	—	احمد بن اسمعيل	٨٠١	٣١٠
٣٠٠	»	مدينة السلام	عباسيه	»	ابو العباس	٦٤٤	٢٣٧
٣٠١	»	الاهواز	»	»	»	٦٣٥	٢٣٥
٣٠١	»	مدينة السلام	»	»	»	٦٤٦	٢٣٨
٣٠١	باقر	بخارا	سامانيه	—	نصر ، محمد	٨٠٨	٣١٦
٣٠٢	كموش	سر من راى	عباسيه	»	ابو العباس	٦٣٧	٢٣٦
٣٠٢	»	مدينة السلام	»	»	»	٦٤٧	٢٣٨
٣٠٢	التون	نيسابور	سامانيه	—	نصر بن احمد	٨٠٤	٣١٢
٣٠٤	كموش	مدينة السلام	عباسيه	»	ابو العباس	٦٥٠	٢٣٩
٣٠٥	»	»	»	»	»	٦٥٢	٢٣٩
٣٠٥	باقر	سوق الاهواز	»	»	ابو جعفر	٧٧٤	٢٨٧
٣٠٥	كموش	اندرابه	سامانيه	—	نصر بن احمد	٨٠٥	٣١٣
٣٠٦	التون	الاهواز	عباسيه	»	ابو العباس	٦٢٧	٢٣١
٣٠٦	»	مدينة السلام	»	»	»	٦٣٣	٢٣٤
٣٠٦	كموش	»	»	»	»	٦٥٣	٢٣٩
٣٠٦	»	سمرقند	سامانيه	—	نصر بن احمد	٨٠٧	٣١٥
٣٠٧	»	شيراز	عباسيه	»	ابو العباس	٦٣٨	٢٣٦
٣٠٧	»	مدينة السلام	»	»	»	٦٥٤	٢٣٩
٣٠٨	»	»	»	»	»	٦٥٦	٢٤٠
٣٠٩	التون	المحمديه	»	»	ابو العباس، احمد بن على	٦٣٢	٢٣٣
٣٠٩	كموش	شيراز	»	»	ابو العباس	٦٣٩	٢٣٦
٣١١	التون	حلب	»	»	»	٦٢٨	٢٣٢
٣١١	»	ماه الكوفه	»	»	»	٦٣١	٢٣٣
٣١١	كموش	مدينة السلام	»	»	»	٦٥٨	٢٤٠
٣١٢	التون	»	»	»	»	٦٣٤	٢٣٤
٣١٢	كموش	»	»	»	»	٦٦٠	٢٤١
٣١٣	»	»	»	»	»	٦٦١	٢٤١
٣١٤	التون	سوق الاهواز	»	»	»	٦٢٩	٢٣٢
٣١٤	كموش	مدينة السلام	»	»	»	٦٦٣	٢٤١
٣١٤	التون	المحمديه	سامانيه	—	نصر بن احمد	٨٠٢	٣١١
٣١٥	كموش	مدينة السلام	عباسيه	»	ابو العباس	٦٦٥	٢٤٢
٣١٧	»	حران	»	»	»	٦٣٦	٢٣٥
٣١٧	»	مدينة السلام	»	»	»	٦٦٧	٢٤٢
٣١٧	التون	المحمديه	سامانيه	—	نصر بن احمد	٨٠٣	٣١٢
٣١٨	كموش	مدينة السلام	عباسيه	»	»	٦٦٩	٢٤٢

سنهٔ ضرب	نوع	دار الضرب	دولت	اسامی خلفا	ولاة و امرا	نمره	صحیفه
٣١٩	كموش	الكوفه	عباسيه	المقتدر بالله	ابو العباس	٦٤٠	٢٣٦
٣١٩	»	مدينة السلام	»	»	»	٦٧١	٢٤٣
٣٢٠	التون	سوق الاهواز	»	»	ابو العباس، عميد الدوله	٦٣٠	٢٣٢
٣٢١	كموش	حلوان	»	القاهر بالله	ابو القاسم	٦٧٣	٢٤٤
٣٢١	»	سر من راى	»	»	»	٦٧٤	٢٤٥
٣٢٢	»	مدينة السلام	»	»	»	٦٧٥	٢٤٥
٣٢٢	التون	»	»	الراضى بالله	—	٦٧٦	٢٤٦
٣٢٢	كموش	البصره	»	»	—	٦٧٨	٢٤٨
٣٢٢	»	مدينة السلام	»	»	—	٦٨٤	٢٥٠
٣٢٣	»	سر من راى	»	»	—	٦٧٩	٢٤٨
٣٢٣	»	مدينة السلام	»	»	—	٦٨٧	٢٥١
٣٢٣	»	بلخ	سامانيه	—	نصر بن احمد، نوح بن نصر	٨٠٦	٣١٤
٣٢٤	»	مدينة السلام	عباسيه	»	—	٦٨٨	٢٥١
٣٢٥	»	»	»	»	—	٦٩٢	٢٥٢
٣٢٦	»	—	»	»	عمر، احمد	٦٧٧	٢٤٧
٣٢٦	»	الكوفه	»	»	—	٦٨٢	٢٤٩
٣٢٦	»	مدينة السلام	»	»	—	٦٩٦	٢٥٣
٣٢٦	»	واسط	»	»	—	٧٠٨	٢٥٥
٣٢٧	»	مدينة السلام	»	»	ابو الفضل	٧٠٠	٢٥٤
٣٢٨	»	الكوفه	»	»	»	٦٨٣	٢٥٠
٣٢٨	»	مدينة السلام	»	»	»	٧٠٣	٢٥٤
٣٢٨	»	واسط	»	»	»	٧٠٩	٢٥٦
٣٢٨	»	شيراز	بويهيه	—	على بن بويه	٨٣٨	٣٣٥
٣٢٩	»	مدينة السلام	عباسيه	»	—	٧٠٦	٢٥٥
٣٢٩	»	الكوفه	»	المتقى لله	ابو منصور	٧١٢	٢٥٨
٣٢٩	»	مدينة السلام	»	»	»	٧١٣	٢٥٨
٣٢٩	»	»	»	»	ابو الحسين بجكم	٧١٥	٢٥٩
٣٢٩	»	الاهواز	بويهيه	—	على واحمد بنو بويه	٨٣٩	٣٣٦
٣٢٩	»	سوق الاهواز	»	—	»	٨٤١	٣٣٧
٣٣٠	»	البصره	عباسيه	»	ابو منصور	٧١٠	٢٥٧
٣٣٠	»	مدينة السلام	»	»	»	٧١٩	٢٦١
٣٣٠	»	»	حمدانيه	—	ناصر الدوله، وسيف الدوله	٨١٨	٣٢٦
٣٣٠	»	الموصل	»	—	»	٨٢٨	٣٢٩
٣٣٠	»	نصيبين	»	—	»	٨٣١	٣٣٠
٣٣١	التون	مدينة السلام	»	—	»	٨١٧	٣٢٥
٣٣١	كموش	»	»	—	»	٨١٩	٣٢٧
٣٣٣	»	»	عباسيه	المتقى لله	ابو منصور	٧٢١	٢٦٢
٣٣٣	باقر	—	سامانيه	—	نوح، عبد الملك	٨١٠	٣١٨
٣٣٣	كموش	الموصل	حمدانيه	—	ناصر الدوله، وسيف الدوله	٨٣٠	٣٣٠

سنهٔ ضرب	نوع	دار الضرب	دولت	اسامیٔ خلفا	ولاة و امرا	مع.	ص. ٧٨
٣٣٣	كموش	تستر من الاهواز	بويهيه	—	على واحمد بنو بويه	٨٤٠	٣٣٧
٣٣٣	»	مدينة السلام	عباسيه	المستكفى بالله	المظفر ابو الوفا	٧٢٣	٢٦٣
٣٣٤	»	»	»	»	ابوالحسن محمد	٧٢٨	٢٦٥
٣٣٤	»	سمرقند	سامانيه	—	نوح بن نصر	٨٠٩	٣١٧
٣٣٤	»	نصيبين	حمدانيه	—	ناصر الدوله، سيف الدوله	٨٣٢	٣٣١
٣٣٤	»	البصره	بويهيه	—	عماد الدوله، معز الدوله	٨٤٢	٣٣٨
٣٣٤	»	مدينة السلام	»	—	»	٨٤٣	٣٣٩
٣٣٥	»	»	»	—	»	٨٤٥	٣٣٩
٣٣٧	»	»	»	—	»	٨٤٦	٣٣٩
٣٣٧	»	نصيبين	حمدانيه	—	ناصر الدوله، سيف الدوله	٨٣٣	٣٣١
٣٣٨	»	»	»	—	»	٨٣٤	٣٣٢
٣٤٠	»	»	»	—	»	٨٣٥	٣٣٢
٣٤٣	»	تستر من الاهواز	بويهيه	—	معز الدوله، ركن الدوله	٨٤٩	٣٤٢
٣٤٤	»	مدينة السلام	»	—	»	٨٥١	٣٤٣
٣٤٥	»	الموصل	»	—	»	٨٥٢	٣٤٤
٣٤٦	»	البصره	»	—	»	٨٤٧	٣٤١
٣٤٦	»	سوق الاهواز	»	—	»	٨٥٠	٣٤٢
٣٤٧	»	الموصل	»	—	»	٨٥٣	٣٤٥
٣٤٨	»	شيراز	»	—	ركن الدوله، عضد الدوله	٨٥٤	٣٤٦
٣٥٣	آلتون	فلسطين	اخشيديه	—	على بن الاخشيد	٨٠٠	٣٠٧
٣٥٤	باقر	بخارا	سامانيه	—	منصور بن نوح	٨١١	٣١٩
٣٥٦	كموش	شيراز	بويهيه	—	ركن الدوله، عضد الدوله	٨٥٥	٣٤٧
٣٥٨	»	فسا	»	—	»	٨٧٠	٣٥٠
٣٦٠	»	شيراز	»	—	»	٨٥٧	٣٤٧
٣٦٠	»	كردفنا خسره	»	—	»	٨٧١	٣٥١
٣٦١	»	شيراز	»	—	»	٨٦٠	٣٤٨
٣٦١	»	شيرين	»	—	»	٨٦٨	٣٤٩
٣٦٣	»	شيراز	»	—	»	٨٦٤	٣٤٨
٣٦٤	»	عمان	»	—	المرزبان	٨٧٢	٣٥٢
٣٦٦	»	شيراز	»	—	ركن الدوله، عضد الدوله	٨٦٧	٣٤٩
٣٦٦	»	اردشير	»	—	شيرذيل	٨٧٣	٣٥٦
٣٧٤	آلتون	نيسابور	سامانيه	—	نوح بن منصور	٨١٣	٣٢٠
٣٧٥	باقر	بخارا	»	—	»	٨١٤	٣٢١
٣٨٠	»	»	»	—	نوح	٨١٥	٣٢٢
٣٨١	كموش	شيراز	بويهيه	—	فخر الدوله، صمصام الدوله	٨٧٥	٣٥٦
٣٨٢	»	»	»	—	»	٨٧٨	٣٥٧
٣٨٢	»	فسا	»	—	»	٨٨٤	٣٥٩
٣٨٣	»	شيراز	»	—	»	٨٨١	٣٥٨
٣٨٤	»	فارس	»	—	»	٨٨٢	٣٥٩

سنهٔ ضرب	نوع	دار الضرب	دولت	اسامیٔ خلفا	ولاة وامرا	نمـ	صحـ
٣٨٥	کموش	البصره	بویهیه	—	بهاء الدوله	٨٨٥	٣٦٠
٣٩٦	»	میافارقین	مروانیه	—	ممهد الدوله ابو منصور	٨٩٢	٣٦٥
٤٠٤	»	شیراز	بویهیه	—	سلطان الدوله	٨٨٧	٣٦٢
٤٠٧	»	میافارقین	مروانیه	—	نصر الدوله ابو نصر	٩٠١	٣٧٠
٤٠٨	»	»	»	—	»	٩٠٢	٣٧٠
٤٠٩	»	»	»	—	»	٩٠٣	٣٧١
٤١٠	»	الجزیره	»	—	»	٨٩٦	٣٦٨
٤١٠	»	دنیسر	»	—	»	٨٩٨	٣٦٩
٤١٠	»	میافارقین	»	—	»	٩٠٤	٣٧١
٤١١	»	آمد	»	—	»	٨٩٥	٣٦٧
٤١١	»	دنیسر	»	—	»	٨٩٩	٣٦٩
٤١١	»	میافارقین	»	—	»	٩٠٧	٣٧٢
٤١٢	»	آمد	»	—	»	٨٩٣	٣٦٦
٤١٢	»	الجزیره	»	—	»	٨٩٧	٣٦٨
٤١٢	»	دنیسر	»	—	»	٩٠٠	٣٦٩
٤١٢	»	میافارقین	»	—	»	٩٠٨	٣٧٢
٤١٣	»	»	»	—	»	٩٠٩	٣٧٢
٥٨٤	آلتون	مدینة السلام	عباسیه	الناصرلدین‌الله	—	٧٣١	٢٦٩
٦٢٤	»	»	»	المستنصر بالله	—	٧٣٢	٢٧٠
٦٣٦	کموش	»	»	»	—	٧٣٣	٢٧١
٦٣٧	»	»	»	»	—	٧٣٤	٢٧٢
٦٣٨	»	»	»	»	—	٧٣٥	٢٧٢
٦٣٩	»	»	»	»	—	٧٣٧	٢٧٢
٦٤٠	»	»	»	»	—	٧٣٨	٢٧٢
٦٤٠	آلتون	»	»	»	—	٧٤١	٢٧٤
٦٤٠	کموش	اربل	»	المستعصم بالله	—	٧٤٥	٢٧٦
٦٤٠	»	مدینة السلام	»	»	—	٧٤٩	٢٧٨
٦٤١	»	»	»	»	—	٧٥١	٢٧٩
٦٤٢	»	»	»	»	—	٧٥٤	٢٧٩
٦٤٣	»	»	»	»	—	٧٥٦	٢٨٠
٦٤٤	آلتون	»	»	»	—	٧٤٢	٢٧٥
٦٤٤	کموش	اربل	»	»	—	٧٤٦	٢٧٦
٦٤٤	»	مدینة السلام	»	»	—	٧٥٨	٢٨٠
٦٤٥	»	»	»	»	—	٧٥٩	٢٨٠
٦٤٨	»	اربل	»	»	—	٧٤٧	٢٧٧
٦٤٨	»	مدینة السلام	»	»	—	٧٦٠	٢٨١
٦٥٠	»	»	»	»	(٦٥١ سنه) — (٧٦٣ نومرو)	٧٦١	٢٨١
٦٥٣	»	اربل	»	»	—	٧٤٨	٢٧٧
٦٥٥	»	مدینة السلام	»	»	—	٧٦٤	٢٨١

فهرست دار الضرب

ساسانیان طرزنده‌کی مسکوکات

پهلوی — عربی

دار الضرب	نوع	سنهٔ ضرب	دولت	زمان خلافت	ولاة و امرا	نمره	صحیفه
اصطخر	کموش	٥١	امویه	معاویه	زیاد بن ابی سفیان	٧	٥
بصره	»	٢٩	—	حضرت عثمان رضی	—	٣	٣
	»	٥٣	امویه	معاویه	عبید الله بن زیاد	٩	٦
	»	٥٤	»	»	»	١٠	٧
	»	٦٠	»	یزید اول	»	١٢	٨
	»	٦١	»	»	»	١٣	٨
	»	٦٢	»	»	»	١٤	٩
	»	٦٣	»	»	»	١٥	٩
بیضا	کموش	٣٧	—	حضرت علی رضی	—	٤	٤
	»	٤٧	امویه	معاویه	—	٦	٥
	»	٥٢	»	»	زیاد بن ابی سفیان	٨	٦
	»	٧٢	»	عبد الملك	عمر بن عبید الله	١٨	١١
	»	٧٨	»	»	الحجاج بن یوسف	٩١٠	٣٧٤
	»	٧٩	»	»	»	٩١١	٣٧٤
دارابجرد	کموش	٤٣	امویه	معاویه	—	٥	٤
	»	٦٥	»	عبد الملك	—	١٦	١٠
	»	٦٦	»	»	—	١٧	١١
الری	کموش	١٦٨	عباسیه	المنصور	اسد	٤٦	٢٢
زادراقارته	»	٥٧	امویه	معاویه	عبید الله بن زیاد	١١	٧
هراة	کموش	٢٠	—	حضرت عمر رضی	—	١	٢
	»	٢٨	—	حضرت عثمان رضی	—	٢	٣
طبرستان	کموش	١٥٢	عباسیه	المنصور	عمر	٩١٢	٣٧٥
	»	١٥٢	»	»	»	٩١٣	٣٧٥
	»	١٥٤	»	»	»	١٩	١٢
	»	١٥٦	»	»	»	٢٠	١٣

دار الضرب	نوع	سنهٔ ضرب	دولت	زمان خلافت	ولاة و امرا	نمره	صحیفه
طبرستان	کموش	۱۵۷	عباسیه	المنصور	عمر	۲۲	۱۳
	»	۱۵۸	»	»	»	۹۱٤	۳۷٦
	»	۱۵۸	»	»	»	۲۳	۱۳
	»	۱۵۹	»	المهدی	»	۲٤	۱۳
	»	۱٦۰	»	»	»	۲۵	۱٤
	»	۱٦۱	»	»	»	۲٦	۱٤
	»	۱٦۲	»	»	»	۲۷	۱٤
	»	۱٦۲	»	»	سعید	۲۹	۱۵
	»	۱٦۳	»	»	»	۳۰	۱۵
	»	۱٦۳	»	»	یحیی	۳۳	۱۷
	»	۱۷۲	»	هارون الرشید	سلیمان	۳۱	۱٦
	»	۱۷۲	»	»	هانی	۳۵	۱۸
	»	۱۷۳	»	»	»	۳۷	۱۸
	»	۱۷۳	»	»	مقاتل	۳۹	۱۹
	»	۱۷۳	»	»	عبد الله	٤۱	۲۰
	»	۱۷٤	»	»	»	٤۲	۲۰
	»	۱۷٤	»	»	حریر	٤۳	۲۱
	»	۱۷٤	»	»	ابراهیم	٤٤	۲۱
	»	۱۷۵	»	»	»	٤۵	۲۱

بیزانتین طرزنده‌کی مسکوکات

رومی — عربی

دار الضرب	نوع	سنهٔ ضرب	دولت	زمان خلافت	ولاة و امرا	نمره	صحیفه
ارض عانکه	باقر	—	امویه	عبد الملك	—	۹۱٦	۳۷۸
ایلیا فلسطین	»	—	»	معاویه ؟	—	۹۱۵	۳۷۷
بعلبك	»	—	»	—	—	٤۹	۲۳
حران، حراز	»	—	»	معاویه ؟	—	۵۳	۲۵
حرین	»	—	»	عبد الملك	—	۹۱۱	۳۷۸
حلب	»	—	»	»	—	۵٤	۲٦
حمص	»	—	»	—	—	٤۸	۲۳
دمشق	»	—	»	—	—	۵۱	۲٤
سرمین	»	—	»	عبد الملك	—	۹۱۸	۳۷۹
طبریه	»	—	»	—	—	۵۰	۲٤
فلسطین	»	—	»	معاویه ؟	—	۵۲	۲۵
قنسرین	»	—	»	عبد الملك	—	۵۵	۲٦

طرز مخصوص اسلامی

دار الضرب	نوع	سنهٔ ضرب	دولت	اسامئ خلفا	ولاة و امرا	نمرۀ ع.	صحيفه
اران	كموش	١٥٢	عباسيه	المنصور	—	٣٠٩	١٠٩
اربل	»	٦٤٠	عباسيه	المستعصم بالله	—	٧٤٥	٢٧٦
	»	٦٤٤	»	»	—	٧٤٦	٢٧٦
	»	٦٤٨	»	»	—	٧٤٧	٢٧٧
	»	٦٥٣	»	»	—	٧٤٨	٢٧٧
اردبيل	التون	٢٩٧	عباسيه	المقتدر بالله	ابو الحسن ويوسف	٦٢٦	٢٣٠
اردشير	»	٣٦٦	بويهيه	—	شير ذيل	٨٧٣	٣٥٤
اردشير خره	»	٩٥	امويه	الوليد اول	—	٧٨	٣٥
	»	١٣٤	عباسيه	السفاح	—	٢٩٥	١٠٥
	»	١٣٦	»	»	—	٢٩٦	١٠٥
	»	١٤٦	»	المنصور	—	٣١٠	١٠٩
الاردن	باقر	—	امويه	—	—	٢٦٠	٨٥
ارمينيه	كموش	١٥٣	عباسيه	المنصور	المهدى، بكار	٣١١	١١٠
	»	١٦١	»	المهدى	—	٤٢١	١٣٧
	»	١٦٢	»	»	—	٤٢٢	١٣٧
	»	١٦٩	»	الهادى	الرشيد	٤٧١	١٥١
	»	١٧٣	»	هارون الرشيد	—	٤٧٧	١٥٦
	»	٢٠٣	»	المأمون	حاتم	٥٦٤	١٨٩
اصبهان	»	١٦٨	عباسيه	المهدى	نصر	٤٢٣	١٣٨
[مدينة]	»	١٩٧	»	المأمون	هرثمه	٥٦٥	١٩٠
	»	١٩٨	»	»	»	٥٦٦	١٩١
	»	١٩٩	»	»	ذو الرياستين	٥٦٧	١٩١
	»	٢٠٣	»	»	—	٥٦٩	١٩٢
اصطخر	»	٩٦	امويه	الوليد	—	٧٩	٣٦
افريقيه	»	١٢٥	»	هشام	—	١٦٦	٥٨
	»	١٧٦	عباسيه	هارون الرشيد	يزيد	٤٧٨	١٥٧
آمد	»	٤١٢	مروانيه	—	ابو نصر	٨٩٣	٣٦٦
أنبر	»	٤١١	»	—	»	٨٩٥	٣٦٧
أندرابه	»	٣٠٥	سامانيه	—	نصر بن احمد	٨٠٥	٣١٣
الاندلس	»	١١٥	امويه	هشام	—	١٦٧	٥٩

دار الضرب	نوع	سنهٔ ضرب	دولت	اسامئ خلفا	ولاة وامرا	نمره	صحيفه
الاهواز	التون	٣٠٦	عباسيه	المقتدر بالله	ابو العباس	٦٢٧	٢٣١
	كموش	٣٠١	»	»	»	٦٣٥	٢٣٥
	»	٣٢٩	بويهيه	المتقى لله	على واحمد بنو بويه	٨٣٩	٣٣٦
بخارا	باقر	٣٠١	سامانيه	—	نصر، محمد	٨٠٨	٣١٦
	»	٣٥٤	»	—	منصور بن نوح	٨١١	٣١٩
	»	٣٧٥	»	—	نوح بن منصور	٨١٤	٣٢١
	»	٣٨٠	»	—	»	٨١٥	٣٢٢
	»	٣ ؟	»	—	نوح، احمد بن على	٨١٦	٣٢٢
باخ [مدينة]	كموش	١٨٢	عباسيه	هارون الرشيد	الامين	٤٨٠	١٥٨
	»	١٨٤	»	»	»	٤٨١	١٥٨
	»	١٨٥	»	»	المأمون	٤٨٢	١٥٩
	»	١٨٦	»	»	»	٤٨٣	١٥٩
	»	١٨٩	»	»	المأمون، على	٤٨٤	١٦٠
	»	١٩٣	»	الامين	المأمون	٥٥٢	١٨٢
	»	١٩٥	»	المأمون	الفضل	٥٧٠	١٩٣
باخ	»	٣٢٣	سامانيه	—	نصر، نوح	٨٠٦	٣١٤
البصره	»	٧٩	امويه	عبد الملك	—	٥٩	٢٩
	»	٨٠	»	»	—	٦٠	٣٠
	»	٨١	»	»	—	٦١	٣٠
	»	١٠٠	»	عمر	—	١٤٥	٥٣
	»	١٣٣	عباسيه	السفاح	—	٢٩٧	١٠٦
	»	١٣٤	»	»	—	٢٩٨	١٠٦
	»	١٣٥	»	»	—	٢٩٩	١٠٦
	»	١٣٦	»	»	—	٣٠٠	١٠٦
	»	١٣٧	»	المنصور	—	٣١٢	١١٠
	»	١٣٨	»	»	—	٣١٤	١١١
	»	١٣٩	»	»	—	٣١٦	١١١
	»	١٤٠	»	»	عبد	٣١٨	١١٢
	»	١٤١	»	»	—	٣١٩	١١٢
	»	١٤٢	»	»	—	٣٢٠	١١٢
	»	١٤٣	»	»	—	٣٢٣	١١٣
	»	١٤٤	»	»	—	٣٢٥	١١٤
	»	١٤٥	»	»	—	٣٢٨	١١٥
	»	١٤٦	»	»	سلم	٣٣١	١١٥
	»	١٤٦	»	»	—	٣٣٣	١١٦
	»	١٤٧	»	»	—	٣٣٥	١١٦

دار الضرب	نوع	سنهٔ ضرب	دولت	زمان خلافت	ولاة و امرا	عدد	صحيفه
البصره	كموش	١٤٧	عباسيه	المنصور	المهدى	٣٣٩	١١٧
	»	١٤٨	»	»	—	٣٤٠	١١٨
	»	١٥٨	»	»	—	٣٤١	١١٨
	»	١٦١	»	المهدى	محمد	٤٢٤	١٣٨
	»	١٨١	»	هارون الرشيد	الامين	٤٧٩	١٥٧
	»	٣٢٢	»	الراضى بالله	—	٦٧٨	٢٤٨
	»	٣٣٠	»	المتقى لله	ابو منصور	٧١٠	٢٥٧
	»	٣٣٤؟	بويهيه	—	عماد الدوله، معز الدوله	٨٤٢	٣٣٨
	»	٣٤٦	»	—	معز لدوله، ركن الدوله	٨٤٧	٣٤١
	»	٣٨٥	»	—	بهاء الدوله	٨٨٥	٣٦٠
بعلبك	باقر	—	امويه	—	—	٢٦١ و ٢٦٢	٨٥
بلد	»	١٥٥	عباسيه	—	موسى	٧٦٥	٢٨٢
تستر من الاهواز	كموش	٢٩٣	»	المكتفى بالله	—	٦١٣	٢٢٦
	»	٣٣٣	بويهيه	—	على واحمد بنو بويه	٨٤٠	٣٣٧
	»	٣٤٣	»	—	معز الدوله، ركن الدوله	٨٤٩	٣٤٢
الجزيره	»	١٢٧	امويه	ابراهيم	—	٢٢١	٧٣
	»	١٢٨	»	مروان ثانى	—	٢٢٧	٧٦
	»	١٢٩	»	»	—	٢٢٨	٧٦
	باقر	—	عباسيه	المنصور	امير عباس	٧٦٦	٢٨٣
	»	—	»	»	»	٧٦٧	٢٨٣
	»	—	»	»	»	٧٦٨	٢٨٣
	كموش	٤١٠	مروانيه	—	نصر الدوله ابو نصر	٨٩٦	٣٦٨
	»	٤١٢	»	»	»	٨٩٧	٣٦٨
جندى سابور	»	٩٤	امويه	الوليد اول	—	٨١	٣٦
	»	٩٥	»	»	—	٨٢	٣٦
	»	١٣٥	عباسيه	السفاح	—	٣٠١	١٠٦
جى [مدينة]	»	١٦٢	»	المهدى	يحيى	٤٢٦	١٣٩
حران	»	٨٧	امويه	الوليد اول	—	٨٣	٣٧
	»	٣١٧	عباسيه	المقتدر بالله	ابو العباس	٦٣٦	٢٣٥
حلب	التون	٣١١	»	»	»	٦٢٨	٢٣٢
حلب [خزنة]	باقر	١٤٦	»	المنصور	الامير صالح	٧٦٩	٢٨٤

دار الضرب	نوع	سنهٔ ضرب	دولت	اسامیٔ خلفا	ولاة و امرا	عدد مسکوک	صحیفه
حمص	باقر	—	امویه	—	— ٢٦٣ و	٢٦٤	٨٦
	التون	٢٧٨	طولونیه	—	خمارویه بن احمد	٧٩٨	٣٠٤
حلوان	کموش	٣٢١	عباسیه	القاهر بالله	ابو القاسم	٦٧٣	٢٤٤
دربجرد	»	٩٤	امویه	الولید اول	—	٨٤	٣٧
دستوا	باقر	—	»	—	—	٢٦٥	٨٧
دمشق	کموش	٨٢	»	عبد الملك	—	٦٣	٣٠
	»	٨٥	»	»	—	٦٥	٣١
	»	٩٠	»	الولید اول	—	٨٥	٣٧
	»	٩١	»	»	—	٨٦	٣٧
	»	٩٦	»	»	—	٨٧	٣٨
	»	١٠٠	»	عمر	—	١٤٧	٥٣
	»	١٠٤	»	یزید ثانی	—	١٥٧	٥٦
	باقر	—	»	—	— ٢٦٦ —	٢٧٢	٨٧
	»	١٩٢	عباسیه	—	— ٧٧١ و	٧٧٢	٢٨٥
	التون	٢٢٥	»	المستعصم بالله	—	٩٣٠	٣٨٨
دنیسر	کموش	٤١٠	مروانیه	—	ابو نصر	٨٩٨	٣٦٩
	»	٤١١	»	—	»	٨٩٩	٣٦٩
	»	٤١٢	»	—	»	٩٠٠	٣٦٩
رأس العین	»	٢٩١	عباسیه	المکتفی بالله	ولی الدولة	٦١٤	٢٢٧
الرافقه	التون	٢٧١	»	المعتمد علی الله	احمد، المفوض	٦٠٣	٢١٨
رامهرمز	کموش	١٢٨	امویه	مروان ثانی	—	٢٢٩	٧٦
الرقه	باقر	—	»	—	—	٢٧٣	٩٠
الرمله	»	—	»	—	—	٢٧٤	٩١
	»	—	»	—	—	٩٣٩	٣٩٧
	»	٢١٧	عباسیه	—	—	٧٧٣	٢٨٦
الرها	»	١١٠	امویه	—	—	٢٧٥	٩١
الری	باقر	١١٣	»	—	—	٢٧٦	٩٢
	کموش	١٤٦	عباسیه	المنصور	المهدی	٣٤٢	١١٨
	»	١٤٧	»	»	»	٣٤٤	١١٩
زرنج [مدینة]	»	١٨٠	»	هارون الرشید	جعفر	٤٨٥	١٦٠
	»	١٨٢	»	»	علی، اطریف؟	٤٨٦	١٦١
	»	١٨٥	»	»	علی، ابن برکه	٤٨٧	١٦١

دار الضرب	نوع	سنهٔ ضرب	دولت	اسامئ خلفا	ولاة وامرا	نومرو	صحيفه
سابور	كموش	٩٠	امويه	الوليد اول	—	٨٨	٣٨
	»	٩٧	»	سليمان	—	٩١٩	٣٨٠
السامیه	»	١٣١	»	مروان ثانى	—	٢٣٠	٧٧
سرق	»	٩٣	»	الوليد اول	—	٨٩	٣٨
	»	٩٥	»	»	—	٩٠	٣٨
سرمن راى	التون	٢٣٤	عباسيه	المتوكل على الله	—	٥٩١	٢٠٧
	كموش	٢٥١	»	المعتز بالله	—	٦٠١	٢١٥
	التون	٢٥٦	»	المعتمد على الله	جعفر	٦٠٤	٢١٩
	»	٢٧١	»	»	المفوض ، ذوالوزارتين	٦٠٥	٢٢٠
	كموش	٢٥٧	»	»	جعفر	٦٠٧	٢٢١
	»	٢٩٤	»	المكتفى بالله	—	٦١٥	٢٢٧
	»	٣٠٢	»	المقتدر بالله	ابو العباس	٦٣٧	٢٣٦
	»	٣٢١	»	القاهر بالله	ابو القاسم	٦٧٤	٢٤٥
	»	٣٢٣	»	الراضى بالله	—	٦٧٩	٢٤٨
سروج	باقر	—	امويه	—	— ٢٧٧ و	٢٧٨	٩٢
سمرقند [مدينه]	كموش	١٩٥	عباسيه	الامين	المأمون، الفضل	٥٥٣	١٨٣
	»	١٩٥	»	المامون	الفضل	٥٧١	١٩٤
	»	١٩٧	»	»	»	٥٧٢	١٩٤
	»	٢٠٠	»	»	ذو الرياستين	٥٧٣	١٩٥
سمرقند	التون	٢٥٣	»	المعتز بالله	—	٩٣٤	٣٩٢
	»	٢٦٠	»	المعتمد على الله	—	٩٣٦	٣٩٤
	كموش	٣٠٦	سامانيه	—	نصر بن احمد	٨٠٧	٣١٥
	»	٣٣٤	»	—	نوح بن نصر	٨٠٩	٣١٧
السوس	»	٩١	امويه	الوليد اول	—	٩١	٣٩
سوق الاهواز	»	٩٤	»	»	—	٩٢	٣٩
	التون	٣١٤	عباسيه	المقتدر بالله	ابو العباس	٦٢٩	٢٣٢
	»	٣٢٠	»	»	ابوالعباس، عميد الدولة	٦٣٠	٢٣٢
	باقر	٣٠٥	»	—	ابو جعفر	٧٧٤	٢٨٧
	كموش	٣٢٩	بويهيه	—	على، احمد	٨٤١	٣٢٧
	»	٣٤٦	»	—	ابو الحسين ابو على	٨٥٠	٣٤٢
الشاش [معدن]	»	١٩٠	عباسيه	هارون الرشيد	المأمون، الناصر	٤٨٨	١٦٢
الشاش	التون	٢٥٠	»	المستعين بالله	العباس	٩٣٣	٣٩١
	كموش	٢٩٧	سامانيه	—	احمد بن اسمعيل	٨٠١	٣١٠

دار الضرب	نوع	سنهٔ ضرب	دولت	اسامیٔ خلفا	ولاة و امرا	نمرهٔ مسکو.	صحیفه
شیراز	کموش	۲۸۷	عباسیه	المعتضد بالله	—	٦١٠	۲۲٤
	«	۳۰۷	«	المقتدر بالله	ابو العباس	٦۳۸	۲۳٦
	«	۳۰۹	«	«	«	٦۳۹	۲۳٦
	«	۳۲۸	بویهیه	—	علی بن بویه	۸۳۸	۳۳٥
	«	۳٤۸	«	—	رکن الدوله، عضد الدوله	۸٥٤	۳٤٦
	«	۳٥٦	«	—	«	۸٥٥	۳٤۷
	«	۳٦۰	«	—	«	۸٥۷	۳٤۷
	«	۳٦۱	«	—	«	۸٦۰	۳٤۷
	«	۳٦۳	«	—	«	۸٦٤	۳٤۸
	«	۳٦٦	«	—	«	۸٦۷	۳٤۹
	«	۳۸۱	«	—	فخر الدوله، صمصام الدوله	۸۷٥	۳٥٦
	«	۳۸۲	«	—	«	۸۷۸	۳٥۷
	«	۳۸۳	«	—	«	۸۸۱	۳٥۸
	«	٤۰٤	«	—	الغالب بالله، سلطان الدوله	۸۸۷	۳٦۲
شیرین	«	۳٦۱	«	—	رکن الدوله، عضد الدوله	۸٦۸	۳٤۹
صنعا	«	۲۰۹	عباسیه	المأمون	—	٥۷٤	۱۹٦
	التون	۲٤۹	«	المستعین بالله	العباس	٥۹۹	۲۱۳
طبریه	باقر	—	امویه	—	—	۲۷۹ و ۲۸۰	۹۳
العباسیه	کموش	۱٥۲	عباسیه	المنصور	عمر	۳٤۷	۱۲۰
	«	۱٦۰	«	المهدی	یزید	٤۲۹	۱٤۰
	«	۱٦۱	«	«	«	٤۳۲	۱٤۱
	«	۱٦۲	«	«	«	٤۳۳	۱٤۱
	«	۱٦۳	«	«	«	٤۳٤	۱٤۱
	«	۱٦٤	«	«	«	٤۳٥	۱٤۱
	«	۱٦٦	«	«	«	٤۳٦	۱٤۲
	«	۱٦۷	«	«	«	٤٤۰	۱٤۲
	«	۱٦۸	«	«	«	٤٤۱	۱٤۳
	«	۱۷۰	«	هارون الرشید	«	٤۹۰	۱٦۳
	«	۱۷۱	«	«	«	٤۹۲	۱٦۳
	«	۱۷۳	«	«	«	٤۹۳	۱٦٤
	«	۱۷٤	«	«	«	٤۹٤	۱٦٤
	«	۱۷٦	«	«	«	٤۹٥	۱٦٤
	«	۱۷۷	«	«	«	٤۹٦	۱٦٤
عمان	«	۳٦٤	بویهیه	—	المرزبان	۸۷۲	۳٥۲

دار الضرب	نوع	سنهٔ ضرب	دولت	اسامیٔ خلفا	ولاة و امرا	نومرو	صحیفه
فارس	کموش	٢٠٣	عباسیه	المأمون	الرضا، ذو الریاستین	٥٧٥	١٩٧
	»	٢٧٣	»	المعتمد علی الله	المفوض، عمرو، محمد	٦٠٨	٢٢٢
	»	٣٨٤	بویهیه	—	فخر الدوله، صمصام الدوله	٨٨٢	٣٥٩
الفراب	»	٩٥	امویه	الولید اول	—	٩٣	٣٩
فسا	»	٣٥٨	بویهیه	—	رکن الدوله، عضد الدوله	٨٧٠	٣٥٠
	»	٣٨٢	»	—	فخر الدوله، صمصام الدوله	٨٨٤	٣٤٩
فلسطین	التون	٣٥٣	اخشیدیه	—	علی بن الاخشید	٨٠٠	٣٠٧
قنسرین	باقر	—	امویه	—	—	٢٨١	٩٤
	»	١٣٣	عباسیه	—	—	٧٧٥	٢٨٧
کرد فنا خسره	کموش	٣٦٠	بویهیه	—	رکن الدوله، عضد الدوله	٨٧١	٣٥١
کرمان	»	٩١	امویه	الولید اول	—	٩٤	٣٩
الکوفه	»	١٠٠	»	عمر	—	١٥٠	٥٤
	»	١٣٢	عباسیه	السفاح	—	٣٠٢	١٠٧
	»	١٣٦	»	»	—	٣٠٥	١٠٧
	»	١٣٧	»	المنصور	—	٣٤٨	١٢٠
	»	١٣٩	»	»	—	٣٤٩	١٢١
	»	١٤٠	»	»	—	٣٥٢	١٢١
	»	١٤١	»	»	—	٣٥٤	١٢٢
	»	١٤٢	»	»	—	٣٥٦	١٢٢
	»	١٤٣	»	»	—	٣٥٨	١٢٢
	»	١٤٤	»	»	—	٣٦٠	١٢٣
	»	١٤٥	»	»	—	٣٦٢	١٢٣
	»	١٤٦	»	»	—	٣٦٥	١٢٤
	»	٢٠٠	»	المأمون	ذو الریاستین	٥٧٦	١٩٨
	»	٢٩١	»	المکتفی بالله	ولی الدوله	٦١٦	٢٢٨
	»	٣١٩	»	المقتدر بالله	ابو العباس	٦٤٠	٢٣٦
	»	٣٢٦	»	الراضی بالله	—	٦٨٢	٢٤٩
	»	٣٢٨	»	»	ابو الفضل	٦٨٣	٢٥٠
	»	٣٢٩	»	المتقی لله	ابو منصور	٧١٢	٢٥٨
	باقر	١٦٥	»	المهدی	—	٧٧٦	٢٨٨
	»	١٦٦	»	»	—	٧٧٧	٢٨٩
	»	١٦٦	»	»	—	٧٧٨	٢٨٩
	»	١٩٥	»	الامین	—	٧٧٩	٢٨٩

دار الضرب	نوع	سنهٔ ضرب	دولت	اسامیٔ خلفا	ولاة و امرا	نمره	صحیفه
ماه الکوفه	التون	٣١١	عباسیه	المقتدر بالله	ابو العباس	٦٣١	٢٢٣
ماهی	کموش	٩٠	امویه	الولید اول	—	٩٥	٤٠
	»	٩٤	»	»	—	٩٧	٤
	»	٩٨	»	سلیمان	—	١٣٨	٥٠
المبرکه	»	١١٨	»	هشام	—	١٦٨	٥٩
	»	١١٩	»	»	—	١٦٩	٥٩
المتوکلیه [المدینة]	التون	٢٤٧	عباسیه	المتوکل علی الله	المعتز بالله	٥٩٢	٢٠٨
المحمدیه	کموش	١٤٨	»	المنصور	المهدی	٣٦٧	١٢٤
	»	١٤٩	»	»	»	٣٦٩	١٢٥
	»	١٥٠	»	»	»	٣٧٥	١٢٦
	»	١٥١	»	»	»	٣٧٧	١٢٦
	»	١٥٢	»	»	»	٣٧٩	١٢٧
	»	١٥٣	»	»	»	٣٨١	١٢٧
	»	١٥٤	»	»	»	٣٨٤	١٢٨
	»	١٥٥	»	»	»	٣٨٦	١٢٨
	»	١٦١	»	المهدی	—	٤٤٢	١٤٣
	»	١٦٥	»	»	—	٤٤٤	١٤٤
	»	١٦٦	»	»	—	٤٤٥	١٤٤
	»	١٦٧	»	»	—	٤٤٦	١٤٤
	»	١٦٨	»	»	—	٤٤٧	١٤٤
	»	١٧٠	»	الهادی	—	٤٧٢	١٥٢
	»	١٧٠	»	هارون الرشید	داود	٤٩٧	١٦٥
	»	١٧١	»	»	»	٤٩٨	١٦٥
	»	١٧١	»	»	حارث	٩٢٤	٣٨٣
	»	١٧٢	»	»	داود	٤٩٩	١٦٥
	»	١٨٠	»	»	الامین، جعفر	٥٠١	١٦٦
	»	١٨٠	»	»	محمد	٥٠٣	١٦٧
	»	١٨٠	»	»	الامین، محمد وجعفر	٥٠٤	١٦٧
	»	١٨١	»	»	الامین، جعفر	٥٠٥	١٦٨
	»	١٨٢	»	»	»	٥٠٨	١٦٨
	»	١٨٣	»	»	»	٥١٣	١٧٠
	»	١٨٣	»	»	الامین، صبر ؟	٥١٤	١٧٠
	»	١٨٣	»	»	الامین وجعفر	٥١٥	١٧١
	»	١٨٤	»	»	»	٥١٦	١٧١
	»	١٨٥	»	»	محمد، جعفر	٥١٧	١٧١
	»	١٨٦	»	»	الامین، جعفر	٥١٨	١٧٢
	»	١٩٠	»	»	—	٥١٩	١٧٢

دار الضرب	نوع	سنهٔ ضرب	دولت	اسامی خلفا	ولاة و امرا	نمره	صحیفه
المحمديه	كموش	١٩١	عباسيه	هارون الرشيد	—	٥٢١	١٧٣
	»	١٩٢	»	»	—	٥٢٣	١٧٣
	»	١٩٤	»	الامين	المأمون، الفضل	٥٥٤	١٨٣
	»	١٩٦	»	المأمون	ذو الرياستين	٥٧٧	١٩٩
	»	٢٠٠	»	»	»	٥٧٨	١٩٩
	»	٢٠١	»	»	»	٥٧٩	١٩٩
	»	٢٠٤	»	»	الرضا، ذو الرياستين	٥٨٠	٢٠٠
	التون	٢٣٤	»	المتوكل على الله	—	٥٩٣	٢٠٩
	»	٣٠٩	»	المقتدر بالله	ابو العباس، احمد	٦٣٢	٢٣٣
	باقر	١٧٧	»	»	العباس	٧٨٠	٢٩٠
	التون	٣١٤	سامانيه	»	نصر بن احمد	٨٠٢	٣١١
	»	٣١٧	»	»	»	٨٠٣	٣١٢
مدينة السلام	كموش	١٤٨	عباسيه	المنصور	—	٣٨٨	١٢٩
	»	١٤٩	»	»	—	٣٩١	١٢٩
	»	١٥٠	»	»	—	٣٩٣	١٣٠
	»	١٥١	»	»	—	٣٩٥	١٣٠
	»	١٥٢	»	»	—	٣٩٧	١٣١
	»	١٥٣	»	»	—	٣٩٩	١٣١
	»	١٥٤	»	»	—	٤٠٢	١٣٢
	»	١٥٥	»	»	—	٤٠٦	١٣٢
	»	١٥٦	»	»	—	٤٠٩	١٣٣
	»	١٥٧	»	»	—	٤١١	١٣٣
	»	١٥٨	»	»	—	٤١٥	١٣٤
	»	١٥٩	»	المهدى	—	٤٥٠	١٤٥
	»	١٦٠	»	»	—	٤٥٣	١٤٦
	»	١٦١	»	»	—	٤٥٦	١٤٦
	»	١٦٢	»	»	—	٤٥٨	١٤٧
	»	١٦٣	»	»	—	٤٦١	١٤٧
	»	١٦٤	»	»	—	٤٦٥	١٤٨
	»	١٦٥	»	»	—	٤٦٧	١٤٩
	»	١٦٨	»	»	—	٤٦٨	١٤٩
	»	١٧٨	»	هارون الرشيد	—	٥٢٤	١٧٤
	»	١٧٩	»	»	الامين، جعفر	٥٢٤	١٧٤
	»	١٨٠	»	»	»	٥٢٧	١٧٥
	»	١٨١	»	»	»	٥٢٩	١٧٥
	»	١٨٢	»	»	»	٥٣١	١٧٦
	»	١٨٣	»	»	»	٥٣٣	١٧٦
	»	١٨٧	»	»	—	٥٣٥	١٧٧

دار الضرب	نوع	سنهٔ ضرب	دولت	اسامیء خلفا	ولاة و امرا	ع. م	صحيفه
مدينة السلام	كموش	١٨٨	عباسيه	هارون الرشيد	—	٥٣٨	١٧٧
	»	١٨٩	»	»	—	٥٤٠	١٧٨
	»	١٩٠	»	»	—	٥٤٢	١٧٨
	»	١٩١	»	»	—	٥٤٤	١٧٩
	»	١٩٢	»	»	—	٥٤٦	١٧٩
	»	١٩٣	»	»	—	٥٤٨	١٧٩
	»	١٩٥	»	الامين	عبد الله، العباس	٥٥٥	١٨٤
	»	١٩٦	»	»	»	٥٥٨	١٨٤
	»	١٩٨	»	المأمون	ذو الرياستين	٥٨١	٢٠٠
	»	١٩٩	»	»	»	٥٨٢	٢٠١
	»	٢٠٢	»	»	—	٥٨٤	٢٠١
	»	٢٠٣	»	»	—	٥٨٥	٢٠١
	التون	٢٢٤	»	المستعصم بالله	—	٥٨٧	٢٠٣
	»	٢٣٠	»	الواثق بالله	—	٥٨٩	٢٠٥
	»	٢٤٤	»	المتوكل على الله	المعتز بالله	٩٣١	٣٨٩
	كموش	٢٤٧	»	»	»	٥٩٨	٢١١
	التون	٢٥٨	»	المعتمد على الله	جعفر	٩٣٦	٣٩٤
	»	٢٦١	»	»	»	٦٠٦	٢٢٠
	كموش	٢٨٤	»	المعتضد بالله	—	٦١١	٢٢٤
	»	٢٨٨	»	»	—	٦١٢	٢٢٥
	»	٢٩١	»	المكتفى بالله	ولى الدوله	٦١٧	٢٢٨
	»	٢٩٣	»	»	—	٦٢٠	٢٢٨
	»	٢٩٥	»	»	—	٦٢٢	٢٢٩
	التون	٣٠٦	»	المقتدر بالله	ابو العباس	٦٣٣	٢٣٤
	»	٣١٢	»	»	»	٦٣٤	٢٣٤
	كموش	٢٩٥	»	»	»	٦٤١	٢٣٧
	»	٢٩٦	»	»	—	٦٤٢	٢٣٧
	»	٣٠٠	»	»	—	٦٤٤	٢٣٧
	»	٣٠١	»	»	ابو العباس	٦٤٦	٢٣٨
	»	٣٠٢	»	»	»	٦٤٧	٢٣٨
	»	٣٠٤	»	»	»	٦٥٠	٢٣٩
	»	٣٠٥	»	»	»	٦٥٢	٢٣٩
	»	٣٠٦	»	»	»	٦٥٣	٢٣٩
	»	٣٠٧	»	»	»	٦٥٤	٢٣٩
	»	٣٠٨	»	»	»	٦٥٦	٢٤٠
	»	٣١١	»	»	»	٦٥٨	٢٤٠
	»	٣١٢	»	»	»	٦٦٠	٢٤١
	»	٣١٣	»	»	»	٦٦١	٢٤١
	»	٣١٤	»	»	»	٦٦٣	٢٤١

دار الضرب	نوع	سنهٔ ضرب	دولت	اسامئ خلفا	ولاة وامرا	نمره	صحیفه
مدينة السلام	کموش	٣١٥	عباسيه	المقتدر بالله	ابو العباس	٦٦٥	٢٤٢
	»	٣١٧	»	»	»	٦٦٧	٢٤٢
	»	٣١٨	»	»	»	٦٦٩	٢٤٢
	»	٣١٩	»	»	»	٦٧١	٢٤٣
	»	٣٢٢	»	القاهر بالله	ابو القاسم	٦٧٥	٢٤٥
	»	٣٢٢	»	الراضی بالله	—	٦٨٤	٢٥٠
	»	٣٢٣	»	»	—	٦٨٧	٢٥١
	»	٣٢٤	»	»	—	٦٨٨	٢٥١
	»	٣٢٥	»	»	—	٦٩٢	٢٥٢
	»	٣٢٦	»	»	—	٦٩٦	٢٥٣
	»	٣٢٧	»	»	ابو الفضل	٧٠٠	٢٥٤
	»	٣٢٨	»	»	»	٧٠٣	٢٥٤
	»	٣٢٩	»	»	—	٧٠٦	٢٥٥
	»	٣٢٩	»	المتقی لله	ابو منصور	٧١٣	٢٥٨
	»	٣٢٩	»	»	ابو الحسين بحكم	٧١٥	٢٥٩
	»	٣٣٠	»	»	ابو منصور	٧١٩	٢٦١
	»	٣٣٣	»	»	»	٧٢١	٢٦٢
	»	٣٣٣	»	المستكفی بالله	المظفر ابو الوفا	٧٢٣	٢٦٣
	»	٣٣٤	»	»	ابو الحسن محمد	٧٢٨	٢٦٥
	التون	٥٨٤	»	الناصر لدين الله	—	٧٣١	٢٦٩
	»	٦٢٤	»	المستنصر بالله	—	٧٣٢	٢٧٠
	کموش	٦٣٦	»	»	—	٧٣٣	٢٧١
	»	٦٣٧	»	»	—	٧٣٤	٢٧٢
	»	٦٣٨	»	»	—	٧٣٥	٢٧٢
	»	٦٣٩	»	»	—	٧٣٧	٢٧٢
	»	٦٤٠	»	»	—	٧٣٨	٢٧٢
	التون	٦٤٠	»	المستعصم بالله	—	٧٤١	٢٧٤
	»	٦٤٤	»	»	—	٧٤٢	٢٧٥
	»	...؟	»	»	—	٧٤٣	٢٧٥
	کموش	٦٤٠	»	»	—	٧٤٩	٢٧٨
	»	٦٤١	»	»	—	٧٥١	٢٧٩
	»	٦٤٢	»	»	—	٧٥٤	٢٧٩
	»	٦٤٣	»	»	—	٧٥٦	٢٨٠
	»	٦٤٤	»	»	—	٧٥٨	٢٨٠
	»	٦٤٥	»	»	—	٧٥٩	٢٨٠
	»	٦٤٨	»	»	—	٧٦٠	٢٨١
	»	٦٥٠	»	»	—	٧٦١	٢٨١
	»	٦٥١	»	»	—	٧٦٣	٢٨١
	»	٦٥٥	»	»	—	٧٦٤	٢٨١

دار الضرب	نوع	سنهٔ ضرب	دولت	زمان خلافت	ولاة و امرا	نومرو	صحيفه
مدينة السلام	باقر	؟ ـ ٦	عباسيه	المستنصر بالله	—	٧٨١	٢٩١
	التون	٣٣١	حمدانيه	—	ناصرالدوله، سيف الدوله	٨١٧	٣٢٥
	كموش	٣٣٠	»	—	»	٨١٨	٣٢٦
	»	٣٣١	»	—	»	٨١٩	٣٢٧
	»	٣٣٤	بويهيه	—	عماد الدوله، معز الدوله	٨٤٣	٣٣٩
	»	٣٣٥	»	—	»	٨٤٥	٣٣٩
	»	٣٣٧	»	—	»	٨٤٦	٣٣٩
	»	٣٤٤	»	—	معزالدوله، ركن الدوله	٨٥١	٣٤٣
مرو	»	٩٧	امويه	سليمان	—	١٣٩	٥٠
	»	٩٩	»	»	—	١٤٠	٥١
	»	١٣٢	»	مروان ثانى	—	٢٣٢	٧٧
	التون	٢٢٧	عباسيه	الواثق بالله	—	٥٩٠	٢٠٦
	»	٢٣٩	»	المتوكل على الله	ابو عبد الله	٩٣٢	٣٩٠
	»	٢٤١	»	»	المعتز بالله	٥٩٤	٢٠٩
مصر	»	٢٠٠	»	المأمون	ذو اليمينين، السرى	٥٦٣	١٨٨
	»	٢٠١	»	»	»	٩٢٨	٣٨٧
	»	٢٠٤	»	»	الطاهر، السرى	٩٢٩	٣٨٧
	»	٢٢٣	»	المتعصم بالله	—	٥٨٨	٢٠٤
	»	٢٣٣	»	المتوكل على الله	—	٥٩٥	٢١٠
	»	٢٤٥	»	»	المعتز بالله	٥٩٦	٢١٠
	»	٢٤٧	»	»	»	٥٩٧	٢١١
	»	٢٤٩	»	المستعين بالله	العباس	٦٠٠	٢١٤
	»	٢٥٢	»	المعتز بالله	—	٩٣٥	٣٩٣
	كموش	٢٩٢	»	المكتفى بالله	—	٦٢٥	٢٢٩
	التون	٢٧٠	طولونيه	—	احمد بن طولون	٧٩٧	٣٠٣
	»	٢٩٠	»	—	هرون بن خمارويه	٧٩٩	٣٠٥
الموصل	باقر	٩٧	امويه	—	—	٢٨٢	٩٥
	»	—	»	—	امير الحر	٢٨٣	٩٥
	»	—	»	—	الوليد بن تليد	٢٨٤	٩٦
	»	—	»	—	الوليد بو بكر	٢٨٦	٩٦
	»	—	»	—	الوليد . . . ؟	٢٨٧	٩٧
	»	—	»	—	—	٢٨٨	٩٧
	»	١٤٥	عباسيه	—	جعفر، هشام	٧٨٣	٢٩٢
	»	—	»	—	هشام بن عمرو	٧٨٤	٢٩٣
	»	١[٤]٨	»	—	جعفر	٧٨٥	٢٩٣
	»	١٥٨	»	—	خالد بن برمك	٧٨٦	٢٩٤
	»	—	»	المهدى	بكر	٧٨٨	٢٩٥

دار الضرب	نوع	سنهٔ ضرب	دولت	اسامیء خلفا	ولاة و امرا	نمره	صحیفه
الموصل	التون	٢٦٣	عباسیه	المعتمد على الله	المفوض، يحيي	٩٣٨	٣٩٦
	كموش	٣٣٠	حمدانیه	—	ناصرالدوله، سيف الدوله	٨٢٨	٣٢٩
	»	٣٣٣	»	—	»	٨٣٠	٣٣٠
	»	٣٤٥	بویهیه	—	معزالدوله، ركن الدوله	٨٥٢	٣٤٤
	»	٣٤٧	»	—	»	٨٥٣	٣٤٥
	»	٣٩٦	مروانیه	—	ممهد الدوله ابو منصور	٨٩٢	٣٦٥
ميافارقين	»	٤٠٧	»	—	نصر الدوله ابو نصر	٩٠١	٣٧٠
	»	٤٠٨	»	—	»	٩٠٢	٣٧٠
	»	٤٠٩	»	—	»	٩٠٣	٣٧١
	»	٤١٠	»	—	»	٩٠٤	٣٧١
	»	٤١١	»	—	»	٩٠٧	٣٧٢
	»	٤١٢	»	—	»	٩٠٨	٣٧٢
	»	٤١٣	»	—	»	٩٠٩	٣٧٢
نصيبين	»	٢٩٧	عباسیه	المقتدر بالله	—	٦٧٢	٢٤٣
	»	٣٣٠	حمدانیه	—	ناصرالدوله، سيف الدوله	٨٣١	٣٣٠
	»	٣٣٤	»	—	»	٨٣٢	٣٣١
	»	٣٣٧	»	—	»	٨٣٣	٣٣١
	»	٣٣٨	»	—	»	٨٣٤	٣٣٢
	»	٣٤٠	»	—	»	٨٣٥	٣٣٢
	»	٣٤؟	»	—	»	٨٣٦	٣٣٢
	»	٣٤؟	»	—	»	٨٣٧	٣٣٣
نهرتيرى	»	٨٠	امویه	عبد الملك	—	٦٦	٣١
	»	٩٥	»	الوليد اول	—	٩٨	٤٠
نيسابور [مدينة]	»	١٩٧	عباسیه	المأمون	عبد الله، ذوالرياستين	٥٨٦	٢٠٢
نيسابور	التون	٣٠٢	سامانیه	—	نصر بن احمد	٨٠٤	٣١٢
	»	٣٧٤	»	—	نوح بن منصور	٨١٣	٣٢٠
واسط	كموش	٨٤	امویه	عبد الملك	—	٦٧	٣١
	»	٨٥	»	»	—	٦٨	٣٢
	»	٨٦	»	»	—	٧١	٣٢
	»	٨٧	»	الوليد اول	—	٩٩	٤٠
	»	٨٨	»	»	—	١٠٠	٤١
	»	٨٩	»	»	—	١٠١	٤١
	»	٩٠	»	»	—	١٠٤	٤١
	»	٩١	»	»	—	١٠٨	٤٢
	»	٩٢	»	»	—	١١٢	٤٣
	»	٩٣	»	»	—	١١٦	٤٤

دار الضرب	نوع	سنهٔ ضرب	دولت	اسامیٔ خلفا	ولاة و امرا	نمره	صحيفه
واسط	کموش	٩٤	امويه	الوليد اول	—	١٢٢	٤٥
	»	٩٥	»	»	—	١٢٧	٤٦
	»	٩٦	»	»	—	١٣٢	٤٧
	»	٩٧	»	سليمان	—	١٤١	٥١
	»	٩٩	»	عمر	—	١٥١	٥٤
	»	١٠٣	»	يزيد ثانی	—	١٥٨	٥٧
	»	١٠٤	»	»	—	١٥٩	٥٧
	»	١٠٥	»	»	—	١٦٠	٥٧
	»	١٠٦	»	هشام	—	١٧٠	٦٠
	»	١٠٧	»	»	—	١٧٢	٦٠
	»	١٠٨	»	»	—	١٧٣	٦٠
	»	١١٠	»	»	—	١٧٥	٦١
	»	١١١	»	»	—	١٧٦	٦١
	»	١١٢	»	»	—	١٧٧	٦١
	»	١١٣	»	»	—	١٧٨	٦١
	»	١١٤	»	»	—	١٨٠	٦٢
	»	١١٥	»	»	—	١٨٣	٦٢
	»	١١٦	»	»	—	١٨٤	٦٣
	»	١١٧	»	»	—	١٨٥	٦٣
	»	١١٨	»	»	—	١٨٦	٦٣
	»	١١٩	»	»	—	١٨٨	٦٣
	»	١٢٠	»	»	—	١٩١	٦٤
	»	١٢١	»	»	—	١٩٦	٦٥
	»	١٢٢	»	»	—	٢٠٠	٦٦
	»	١٢٣	»	»	—	٢٠٣	٦٦
	»	١٢٤	»	»	—	٢٠٦	٦٧
	»	١٢٥	»	»	—	٢٠٨	٦٧
	»	١٢٦	»	الوليد ثانی	—	٢١١	٦٩
	»	١٢٦	»	يزيد ثالث	—	٢١٦	٧١
	»	١٢٧	»	ابراهيم	—	٢٢٢	٧٣
	»	١٢٨	»	مروان ثانی	—	٢٣٣	٧٨
	»	١٢٩	»	»	—	٢٣٦	٧٨
	»	١٣٠	»	»	—	٢٣٧	٧٨
	»	١٣١	»	»	—	٢٤٠	٧٩
	باقر	١١٨	»	—	—	٢٨٩	٩٨
	کموش	٣٢٦	عباسيه	الراضی بالله	—	٧٠٨	٢٥٥
	»	٣٢٨	»	»	ابو الفضل	٧٠٩	٢٥٦
الهرونيه	»	١٦٩	»	الهادی	خزيمة بن خازم	٩٢٦	٣٨٥
همدان	»	٩٣	امويه	الوليد اول		١٣٦	٤٨
اليمامه	»	١٦٥	عباسيه	المهدی	بشر	٤٦٩	١٤٩

فهرست اسماء والقاب

— ساسانیان طرفندە —

ابراهیم ٤٤، ٤٥ نومرو
اسد ٤٦
جریر ٤٣
الحجاج بن یوسف ٩١٠، ٩١١
زیاد بن ابی سفیان ٧، ٨
سعید ٢٩، ٣٠
سلیمن ٣١، ٣٢
عبد الله ٤١، ٤٢
عبد الملك امیر المؤمنین ١٦، ١٧
عبد الله بن زیاد ٩ — ١٥
عمر ١٩ — ٢٨، ٩١٢ — ٩١٤
عمر بن عبید الله ١٨
مقاتل ٣٩، ٤٠
هانی ٣٥ — ٣٨
هوسروی ١ — ٦
یحیی ٣٣، ٣٤

— بیزانتین طرفندە —

عبد الملك امیر المؤمنین ٥٥، ٩١٨
لعبد الله عبدالملك امیر المؤمنین ٥٤، ٩١٦، ٩١٧

— طرز مخصوص اسلامی —

— ا —

ابن برکه — ٤٨٧ نومرو
ابو جعفر ٧٧٤
ابو الحسن (مراجعت) الوزير.
ابو الحسن (مر) سيف الدولة، عماد الدولة.
ابو الحسن على (مر) سيف الدولة .
ابو الحسن محمد بن امير المؤمنين ٧٢٨ — ٧٣٠
ابو الحسين يحكم مولى امير المؤمنين ٧١٥ — ٧١٨
ابو الحسين (مر) معز الدولة.
ابو شجاع (مر) عضد الدولة، سلطان الدولة، شاهانشاه .
ابو العباس بن امير المؤمنين ٦٢٧ — ٦٤١، ٦٤٤ — ٦٧١
ابو عبدالله ٩٣١
ابو على (مر) ركن الدولة.
ابو الفضل بن امير المؤمنين ٦٨٣، ٧٠٠ — ٧٠٥، ٧٠٩
ابو القاسم بن امير المؤمنين ٦٧٣ — ٦٧٥
ابو كالنجار (مر) صمصام الدولة .
ابو محمد (مر) ناصر الدولة .
ابو منصور بن امير المؤمنين ٧١٠ — ٧١٤، ٧١٩ — ٧٢٢، ٨١٧ — ٨٣١
ابو منصور (مر) مهد الدولة .
ابو نصر (مر) بهاء الدولة، نصر الدولة .
ابى طالب (مر) الرضا .
احمد ٦٧٧
احمد (مر) نصر
احمد بن اسمعيل ٨٠١

احمد بن بويه ٨٣٩ — ٨٤١
احمد بن طولون ٧٩٧ (مر) خمارويه، هرون .
احمد بن على ٦٣٢، ٨١٦
احمد بن الموفق بالله ٦٠٣
الاخشيد (مر) على .
اسمعيل (مر) احمد بن اسمعيل
اطريف ؟ ٤٨٦
امام الحق (مر) المستكفى بالله .
الامام (مر) المأمون، الناصرلدين الله، المستضر بالله، المستعصم بالله.
الامير السند (مر) نوح بن منصور .

الامين:
الامين ٥٥١
عبدالله الامين محمد امير المؤمنين ٥٥٥ — ٥٥٨
محمد امير المؤمنين ٧٧٩
محمد بن امير المؤمنين ٩٢٤
الامير الامين محمد بن اميرالمؤمنين ٤٧٥، ٤٧٩، ٥٠١ — ٥٠٢، ٥٠٤ — ٥١٧، ٥٢٥ — ٥٣٤
الامير الامين محمد بن امير المؤمنين ولى .. — ٤٨٠
الامير محمد ولى .. — ٥٠٣
الامير ولى .. الامين محمد بن امير المؤمنين ٤٨١
الامير ولى .. الامير محمد بن امير المؤمنين ٥١٧
الخليفة الامين ٩٢٥

— ب —

بجكم (مر) بحكم
بركة (مر) ابن بركة
بركة ٧٩٦
برمك (مر) خالد

بشر ٤٦٩
بكار ٣١١
بكر (على يدى) ٧٨٨
بن خازم (مر) خزيمة
بن منصور (مر) نوح
بن نصر (مر) نوح
بو بكر (مر) الوليد
بويه (مر) احمد، على، ركن الدولة، عماد الدولة، معز الدولة، بهاء الدولة وضياء الملة وغياث الامة ابو نصر (الملك العدل شاهانشاه) ٨٨٥ — ٨٨٦
بهاء الدولة قطب الملة (الملك) ٨٩٢

— ت —

تليد (مر) الوليد بن تليد

— ج —

جعفر ٤٧٤، ٤٨٥، ٥٠١ — ٥٠٢، ٥٠٤ — ٥١٣، ٥١٥ — ٥١٨، ٥٢٥ — ٥٣٤، ٦٠٤، ٦٠٧، ٧٨٥، ٧٨٩، ٩٣٧
جعفر (مر) ابو جعفر
الامير — جعفر بن امير المؤمنين (مر) هشام

— ح —

حاتم ٥٦٤
حارث ٩٢٤
الامير — الحر بن يوسف ٢٨٣
حسام الدولة ٨١٣
الحسن (مر) ابو الحسن
الحسين (مر) ابو الحسين

— خ —

خالد بن برمك ٧٨٦ — ٧٨٧
خزيمة بن خارم ٩٢٦
الخليفة ٤٧٦، ٩٢٣ (مر) الامين ، المهدى ، الهـادى ، الرشـيد، المأمون، المستكفى بالله.
الخليفة الله (مر) المأمون .
خمارويه بن احمد ٧٩٨ (مر) هرون .

— د —

داود ٤٩٧ — ٥٠٠
ديوداد (مر) يوسف

— ذ —

ذوالرياستين ٥٦١، ٥٦٧، ٥٧٣، ٥٧٥ — ٥٨٣، ٥٨٦
ذوالوزارتين ٦٠٥
ذو اليمينين ٥٦٣، ٩٢٨

— ر —

الراضى بالله ٦٧٦ — ٧٠٩، ٨٠٦، ٨٣٨
الرشيد:
الرشيد ولى . . — ٤٧١
هرون بن امير المؤمنين ٩٢٦
الخليفة هرون ٤٧٧
الخليفة الرشيد ٤٨٥ — ٤٨٧، ٤٩٧ — ٥٠٠، ٩٢٤
الامير ـ الرضا ولى . . . على بن موسى بن على بن ابى طالب ٥٧٥
الامير ـ الرضا ولى . . . — ٥٨٠
ركن الدولة ابو على ٨٥٤ — ٨٥٨ ، ٨٦٢ — ٨٦٥ ، ٨٧٠ ، ٨٧٢ — ٨٧٤
ركن الدولة ابو على بويه ٨٤٧ — ٨٥٣، ٨٦٧
ركن الدولة ابو على بن بويه ٨٥٩ — ٨٦١ ، ٨٦٦ ، ٨٦٨ — ٨٦٩، ٨٧١

— س —

السرى ٥٦٣، ٩٢٨ — ٩٢٩ (مر) عبيد الله.
سلطان الدولة وعز الملة و مغيث الامة ابو شجاع (الملك العادل شاهانشاه عماد الدين) ٨٨٧ — ٨٩١
سلم ٣٣١ — ٣٣٢
سلم (مر) عمر بن سلم
سيف الدولة ابو الحسن ٨١٧ — ٨٣٣، ٨٣٧
سيف الدولة ابو الحسن على ٨٣٤ — ٨٣٦

— ش —

شاهانشاه ابو شجاع (الملك) ٨٩٣ — ٩٠٩
شاهانشاه (مر) بهاء الدولة، سلطان الدولة
شعيب ٢٩١ — ٢٩٢
شير ذيل بن عضد الدولة ٨٧٣ — ٨٧٤

— ص —

الامير — صالح بن على ٧٦٩ — ٧٧٠
صمصام الدولة وشمس الملة ابو كالنجار (الملك العدل) ٨٧٥ — ٨٨٤

— ط —

طالب (مر) الرضا
طاهر ٥٦٣، ٩٢٧
الطاهر ٩٢٨
الطايع لله ٨١٣، ٨٧٢ — ٨٧٧

— ظ —

الظاهر بامر الله

— ع —

عباد ٥٥٩
العباس ٥٥٥ — ٥٥٨
العباس (مر) ابو العباس
العباس بن امير المؤمنين ٥٩٩ — ٦٠٠
العباس ابن امير المؤمنين ٩٣٢
الامير — العباس بن محمد ٧٦٦ — ٧٦٨، ٧٨٠
عبدالله ٥٨٦ (مر) الامين، المأمون، ابو عبدالله
عبدالملك ٨١٠
عبيدالله بن السرى ٥٦٢
عضد الدولة ابو شجاع (الامير العدل) ٨٥٤ — ٨٧٢
عضد الدولة ابو شجاع (الملك العدل) ٨٧٣ — ٨٧٤
على ٤٧٠، ٤٨٢، ٤٨٦ — ٤٨٩
على بن الاخشيد ٨٠٠
على بن بويه ٨٣٨ — ٨٤١
على (مر) احمد، الرضا، صالح، سيف الدولة
عماد الدولة ابو الحسن بويه ٨٤٢ — ٨٤٦
عماد الدين (مر) سلطان الدولة
عمر ٣٤٧، ٦٧٧
عمر بن سالم (على يدى) ٧٩٣ — (مر) المهدى
عمرو بن الليث ٦٠٨ (مر) محمد بن عمرو
عمرو (مر) هشام
عميد الدولة ٦٢٩

— غ —

الغالب بالله ولى . . . — ٨٨٧ — ٨٩١
الغالب بالله ٨٩٢

— ف —

فخر الدولة وفلك الملة ٨٧٥ — ٨٨٤
الفضل ٥٥٣ — ٥٥٤، ٥٧٠ — ٥٧٢، ٩٢٧
الفضل (مر) ابو الفضل .

— ق —

القاسم (مر) ابو القاسم
القاهر بالله ٦٧٣ — ٦٧٤
القاهر بالله المنتقم من اعدأ الله لدين الله ٦٧٥

— ك —

كعب (مر) الامير — موسى

— ل —

الليث (مر) عمرو

— م —

المأمون
الامير المأمون عبدالله بن امير المؤمنين ولى . . — ٤٨٢ — ٤٨٤
الامير المأمون عبدالله بن امير المؤمنين ولى . . — ٤٨٨ — ٤٨٩
الامير المأمون ولى . . عبدالله بن امير المؤمنين ٥٥٢، ٥٥٤
الامام المأمون ولى . . عبدالله بن امير المؤمنين ٥٥٣
الخليفة المأمون ٥٥٩، ٥٦٢
الامام المأمون ٥٧٠، ٩٢٧
الامام المأمون امير المؤمنين ٥٧١ — ٥٧٢
المأمون خليفة الله ٥٧٥، ٥٨٠

المتقى لله ٧١٠ — ٧٢٢، ٨١٧ — ٨٣١، ٨٣٩ — ٨٤١

المتوكل على الله ٥٩١ — ٥٩٨، ٩٣١ — ٩٣٢

محمد ٤٢٤ — ٤٢٥، ٨٠٨

محمد (مر) الامين، المهدى .

محمد (مر) ابو الحسن

محمد (مر) ابو محمد

محمد (مر) الامير عباس

محمد (مر) نصر الدولة

محمد بن عمرو ٦٠٨

الامير — محمد بن موسى ٧٩٠ — ٧٩١

محمد (فى ولاية) بن يحيي ٥٠٤

المرزبان بن عضد الدولة ٨٧٢

مرون ٢٦٤

المستعصم بالله امير المؤمنين ٧٤١ — ٧٦٤

المستعين بالله ٥٩٩ — ٦٠٠، ٩٣٣

المستكفى بالله { المستكفى بالله ٧٢٦ — ٧٢٧، ٨٠٩
المستكفى بالله خليفة ٧٢٣ — ٧٢٥
امام الحق المستكفى بالله ٧٢٨ — ٧٣٠ }

المستنصر بالله امير المؤمنين ٧٣٢ — ٧٤٠، ٧٨١ — ٧٨٢

المسر بن مك ؟ ٧٩٤

المطيع لله ٨٠٠، ٨٣٢ — ٨٣٧، ٨٤٢ — ٨٧١

المظفر ابو الوفا ٧٢٣ — ٧٢٧

المعتز بالله ٥٩٢، ٥٩٤، ٥٩٦ — ٨٩٥، ٩٣١

المعتز بالله امير المؤمنين ٦٠١ — ٦٠٢، ٩٣٤ — ٩٣٥

المعتصم بالله ٥٨٧ — ٥٨٨، ٩٣٠

المعتضد بالله امير المؤمنين ٦٠٩

المعتضد بالله ٦١٠ — ٦١٢

المعتمد على الله ٦٠٣ — ٦٠٨، ٧٩٧ — ٧٩٨، ٩٣٦ — ٩٣٨
المعتمد على الله امير المؤمنين ٩٤٠
معز الدولة ابو الحسين بويه ٨٤٢ — ٨٥٣
المفوض الى الله ٦٠٣ ، ٦٠٨ ، ٧٩٧ — ٧٩٨ ، ٩٣٨
المقتدر بالله ٦٢٦ — ٦٧٢ ، ٨٠١ — ٨٠٥ ، ٨٠٧
المكتفي بالله ٦١٣ — ٦٢٥ ، ٧٩٩
مهد الدولة ابو منصور ٨٩٢
المنتقم من اعدا الله لدين الله (مر) القاهر بالله .
منصور بن نوح ٨١١ — ٨١٢
منصور (مر) ابو منصور ، بن منصور .
المنصور (مر) نوح الامير السند الملك المنصور .
الامير — موسى بن كعب ٧٦٥
موسى (مر) الرضا
موسى (مر) الامير — محمد
الموفق بالله (مر) احمد .
مولى امير المؤمنين (مر) ابو الحسين يحكم .
المهدى:
المهدى محمد بن امير المؤمنين ٣١١، ٣٣٩، ٣٤٢ — ٣٤٦، ٣٦٧ — ٣٨٧ ، ٧٩٢
الخليفة المهدى ٤٢١ — ٤٢٨ ، ٤٤٢ — ٤٦٩
الخليفه المهدى محمد امير المؤمنين ٧٨٨
المهدى محمد امير المؤمنين ٧٧٦ — ٧٨٨
... لمهدى على يدى عمر بن سالم ٧٩٣

— ن —

الناصر لدين الله امير المؤمنين ٧٣١
ناصر الدولة ابو محمد ٨١٧ — ٨٣٧

ناصر ٤٢٣
النصر ٤٨٨ — ٤٨٩
نصر: نصر بن احمد ٨٠٢ — ٨٠٧
نصر ٨٠٨
الامير نصر بن احمد ٨٠٨
نصر الدولة ابو نصر ٨٩٥، ٨٩٩ — ٩٠١، ٩٠٤ — ٩٠٩
نصر الدولة ابو نصر محمد ٨٩٣ — ٨٩٤، ٨٩٦ — ٨٩٨، ٩٠٢ — ٩٠٣
نوح: نوح بن نصر ٨٠٦، ٨٠٩
الامير السند نوح بن نصر ٨١٠
نوح: نوح بن منصور ٨١٣
نوح بن منصور الامير السند الملك المنصور ٨١٤، ٨١٦
نوح ٨١٥

— و —

الواثق بالله ٥٨٩ — ٥٩٠
الوزير ابو الحسن ٦٢٦
الوليد بن ابو بكر ٢٨٦
الامير — الوليد بن تليد ٢٨٤ — ٢٨٥
الامير — الوليد ... ، ٢٨٧
ولى الدولة ٦١٤ ، ٦١٦ — ٦١٩
ولى ... (مر) الامين ، الرشيد ، الرضا، المأمون .
ولى ... (مر) الغالب بالله .
ولى ولى (مر) المأمون.

— هـ —

الهادى : — الخليفه الهادى ٤٧١ — ٤٧٢ ، ٩٢٦
هرثمة ٥٦٥ — ٥٦٦

هرون (مر) الرشيد
هرون بن خمارويه ٧٩٩
هشام { هشام بن عمرو غافل الامير جعفر بن امير المؤمنين ٧٨٣
الامير هشام بن عمرو ٧٨٤ }

— ى —

يحكم (مر) ابو الحسين
يحيي ٤٢٦ — ٤٢٨ ، ٩٣٨
يحيي (مر) محمد فى ولاية
يزيد ٤٢٩ — ٤٤١ ، ٤٧٨ ، ٤٩٠ — ٤٩٦
يوسف بن ديوداد ٦٢٦
يوسف (مر) الامير الحر بن.

آياة كريمه وتوحيد واثنيه

— ساسانيان وبيزانتين طرزنده —

بسم الله

بسم الله ربى

بسم الله لااله الاالله وحده محمد رسول الله

لا اله الا الله وحده محمد رسول الله

لا اله الا الله محمد رسول الله

محمد رسول الله ٥٢، ٩١٥

طرز مخصوص اسلاميده

— امويه —

بسم الله

بسم الله لا اله الا الله وحده

الله احد الله الصمد

الله احد الله الصمد لم يلد ولم يولد

الله احد الله الصمد لم يلد ولم يولد ولم يكن له كفواً احد

محمد رسول الله ارسله بالهدى ودين الحق ليظهره على الدين كله

محمد رسول الله ارسله بالهدى ودين الحق ليظهره على الدين كله ولو كره المشركون

محمد رسول الله ارسله بالهدى ودين الحق

قل لا اسئلكم عليه اجراً الا المودة فى القربا

لا اله الا الله وحده لاشريك له

لا اله الا الله وحده

لا اله الا الله

محمد رسول الله

عبده محمد رسول الله

امر الله بالوفا والعدل

— عباسيه وفروع عباسيه —

بسم الله

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد الله

ربى الله

لله

لله ربى

محمد رسول الله، ارسله بالهدى ودين الحق ليظهره على الدين كله

محمد رسول الله، ارسله بالهدى ودين الحق ليظهره على الدين كله ولو كره المشركون

لله الامر من قبل ومن بعد ويو مئذ يفرح المؤمنون بنصر الله

نصر من الله وفتح قريب وبشر المؤمنين

لا اله الا الله

لا اله الا الله وحده

لا اله الا الله وحده لاشريك له

لا اله الا الله محمد رسول الله صلى الله عليه وسلم

لا اله الا الله محمد رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم تسليما

محمد رسول الله

محمد رسول الله صلى الله عليه

محمد رسول الله صلى الله عليه وسلم

محمد رسول الله صلى الله عليه وعلى آله .

كلمات مخصوصه

ابريز ٨١٧
ام افزود } پهلوی
بخ
بخ بخ
بر ٤٧٢
جائز ٢٧٨
درهم } ΛΕΟ ٥١
وفيه
سلام ٥٠٣
صبر ٥١٤
طيب ΚΑΛΟΝ ٤٨
عبد ٣١٨
عبد آرون } پهلوی
عبد طيب
عدل ٨٨٧
العراق ٥٦١
فرد ٧٩٠ — ٧٩١
محبوب ٥٠٣
المشرق ٥٧٣، ٥٧٥
مصفا حرف ٨٣٧
معروف ٨٥٣
المغرب ٩٢٨
واف ٥٤، ٥٥، ٩١٧
وفيه (م) درهم
B | I ٥٠

حروف مقطعه و اشارات

I

ا ا

ا ه

ب

ب .

ـا

با

ح

حـ

د

د .

ر

س

س . .

ص

ع

ع ع

ف

فا

ل

مـ

م

ن

و

ﮪ

ه

.

. .

. . .

. . .

ه

. ه

ں

نٓ

*

ه

سمـ

~

— تصحیح سهو ترتیب —

صحیفه	
١٠	(١٦) نومرولی سکه‌نك بالاسنه : تاریخی ٦٥
١٦	(بخ) کلمه‌سنه دائر شرحك ایکنجی سطرنده (اموی و عباسی) یرینه یالکز: عباسی
١١٠	(٢١٢) نومرونك یرینه : ٣١٢
١٥٠	صحیفه زیرنده‌کی شرحك ایکنجی سطرنده (ولایاة) یرینه : ولاة
١٧٦	مکرر اوله‌رق یازیلان ٥٣٢ نومرونك ایکنجیسی یرینه : ٥٣٣
١٨١	(٥٥١) نومرولی سکه‌ده مکرر دیزیلان (ظهری) کلمه‌سنك برنجیسنه : وجهی
٣٢٧	(٨٠٩) نومرولی سکه‌نك (تاریخی ٣٣٣) یرینه : تاریخی ٣٣١
٣٦٧ ، ٣٦٨	صحیفه‌لرك بالاسنده (آل بویه) یرینه : بنی مروان
٣٨٥	(٤ الهادی) سکه‌سی ٣٨٢ صحیفه‌ده هارون الرشیددن اول یازلمق لازم ایکن صره‌سز وضع اولنمشدر .
٤١٦	دار الضرب فهرسنده (اسامیٔ خلافا) : اسامیٔ خلفا
٤١٦	« (اردشیر) اسمنك قارشوسنده والتونك زیرنده (») یرینه: کموش
٤١٦	« (أندار به) یرینه : أندرابه

٨

٣١

٥٥

٨٣

٥٦

١٦٦

١٦٧

٢١١

٢١٦

٢٢١

لوحه ۲

لوحه ٣

٢٩٤

٣١٠

٤٧٥

٥٠٣

٥٥١

٥٦٢

٥٦٥

٥٧٤

٥٧٥

٥٨٧

٥٩٢

٥٩٤

لوحه ٤

٥٩٩

٦٠٣

٦١٤

٦٠٩

٦٢٥

٦٢٦

٦٣٠

٦٤٠

٦٧٣

٦٧٦

٦٨٣

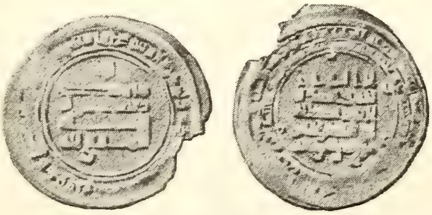
٧١٨

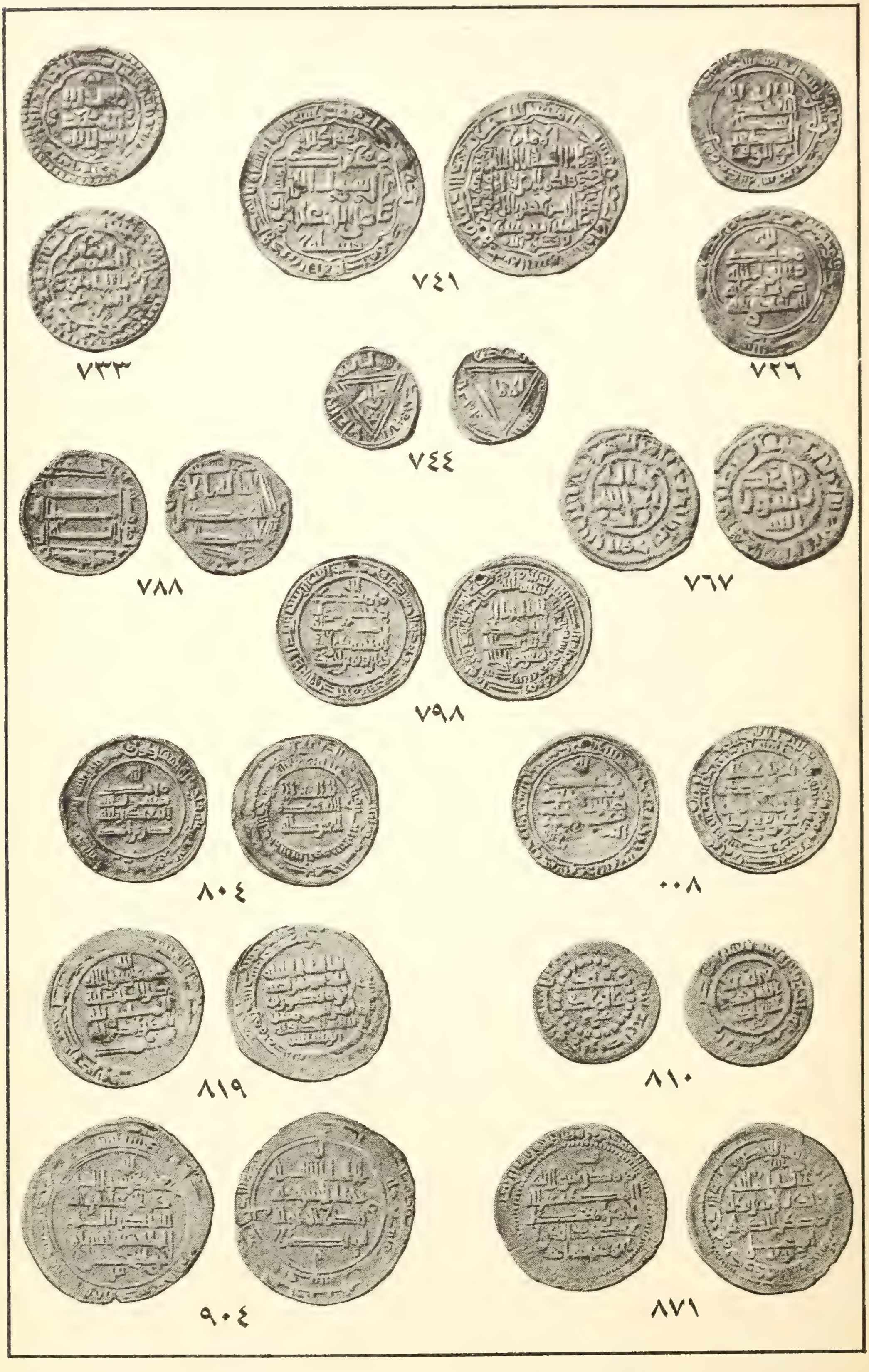
٧٤١
٧٣٣
٧٢٦
٧٤٤
٧٨٨
٧٦٧
٧٩٨
٨٠٤
٠٠٨
٨١٩
٨١٠
٩٠٤
٨٧١